

S finanční podporou z Programu prevence a boje proti kriminalitě Evropské komise, Generálního ředitelství pro spravedlnost, svobodu bezpečnost

Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi a správu informací v Evropské unii

Situace v České republice, Polsku, Portugalsku a ve Slovenské republice

MINISTRY OF THE INTERIOR
OF THE CZECH REPUBLIC

Ministerstvo vnútra
Slovenskej republiky

**Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování
s lidmi a správu informací v Evropské unii
Situace v České republice, Polsku, Portugalsku a ve
Slovenské republice**

Mezinárodní centrum pro rozvoj migrační politiky (ICMPD), 2009

Napsala:

Rebecca Surtees,
vedoucí vědecký pracovník,
NEXUS Institute - Institut pro boj proti obchodování s lidmi,
Vídeň & Washington

Právní vstupy:

Jean Lanoue, právní poradce, ICMPD, Vídeň
Stephen Warnath, výkonný ředitel, NEXUS Institute, Vídeň a Washington

Tým ICMPD:

Martijn Pluim, Ředitel, Rozvoj potenciálu a operace
Jean Lanoue, právní poradce, ICMPD, Vídeň
Elisa Trossero, správce programu, ICMPD, Vídeň
Mariana Martins, projektový pracovník, ICMPD, Vídeň
Rita Penedo, konzultantka, ICMPD, Vídeň
Tania Navarro, mimořádný člen ICMPD, Vídeň
Annmarie Aiello, mimořádný člen ICMPD, Vídeň

Copyright:

Mezinárodní centrum pro rozvoj migrační politiky (ICMPD), 2009
Generální ředitelství vnitřních věcí Portugalska, 2009

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být reprodukována, kopírována nebo přenášena v jakékoliv podobě nebo jakýmkoli prostředky, elektronickými či mechanickými, včetně fotokopíí, zaznamenávání, ukládání a načítání informací do systému, bez souhlasu vlastníků autorských práv.

ICMPD

Gonzagagasse 1, 5. patro

Vídeň, Rakousko

A-1010

www.icmpd.org

Předmluva

Boj proti omezování lidských práv a svobod jedince je od Bruselské deklarace z roku 2002 na předních místech agendy Evropské unie (dále jen „EU“). K zajištění práv obětí a k potírání organizovaného zločinu byla přijata řada opatření jak na úrovni EU, tak na úrovních národních. Právní nástroje a politiky byly vytvořeny s cílem řešit různé aspekty a formy obchodování s lidmi a posílit vládní i nevládní aktivity týkající se prevence, ochrany a vyšetřování.

I přes toto úsilí však nedostatek systematicky shromažďovaných údajů o obchodování s lidmi, které jsou navíc v jednotlivých státech pojmány subjektivně, zůstává hlavní překážkou, která stojí před všemi zúčastněnými. To ztěžuje komplexní a systematické pochopení tohoto jevu a navíc brání vládním i nevládním snahám navrhnout účinná opatření.

K rozšíření znalostí o rozsahu a charakteru tohoto jevu vyzval již v prosinci 2005 tzv. *Akční plán EU proti obchodování s lidmi* (tj. *Plán EU týkající se osvědčených postupů, norem a způsobů práce pro boj proti obchodu s lidmi a jeho předcházení*). Zejména zde bylo zmíněno, že budou vypracovány společné pokyny pro shromažďování údajů, včetně srovnatelných ukazatelů, a následně vzniklo v rámci EU a sousedních států několik iniciativ zaměřených na sběr údajů o obchodování s lidmi.

Jednou z prvních organizací, které reagovaly na tuto výzvu, bylo Mezinárodní centrum pro rozvoj migrační politiky (ICMPD). V roce 2006 byl v deseti zemích jihovýchodní Evropy spuštěn *Program pro předcházení trestné činnosti obchodování s lidmi, shromažďování údajů a správu informací* (*Programme for the Enhancement of Anti-trafficking Responses, Data Collection and Information Management*; DCIM). Tento výchozí program byl finančně podporován Ministerstvem zahraničí Norského království a švýcarskou Agenturou pro rozvoj a spolupráci a soustředil se na dva soubory ukazatelů harmonizovaných na regionální úrovni – první se týkal obětí, zatímco druhý se zaměřil na pachatele trestného činu obchodování s lidmi. Projekt se snaží posílit možnosti deseti jihoevropských států, jak shromažďovat údaje týkající se obětí a pachatelů trestného činu obchodování s lidmi vytvořením dvou samostatných databází. Projekt vstoupil do své druhé fáze v roce 2008 a zaměřuje se na analýzu dat.

Na žádost několika členských států EU by chtěl ICMPD uplatnit získané zkušenosti z jihovýchodní Evropy a podpořit Generální ředitelství vnitřních věcí Portugalska, Ministerstvo vnitra České republiky, Ministerstvo vnitra a veřejné správy Polska a Ministerstvo vnitra Slovenské republiky při realizaci projektu *Obchodování s lidmi: shromažďování údajů a harmonizované systémy řízení informací (DCIM-EU)*. Cílem projektu je vytvořit jednotný systém pro shromažďování údajů týkajících se obětí a pachatelů trestného činu obchodování s lidmi v rámci těchto čtyř zemí a následně tyto země podporovat při plnění požadavků tzv. Akčního plánu EU proti obchodování s lidmi.

Hlavním výstupem tohoto projektu je „*Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi a správu informací v Evropské unii. Situace v České republice, Polsku, Portugalsku a ve Slovenské republice*“ (dále jen „*příručka*“). *Příručka* obsahuje seznam ukazatelů/proměnných a jejich vysvětlení. Ukazatele/proměnné jsou rozděleny do dvou samostatných souborů: jeden soubor se týká obětí obchodování, druhý pak zaznamenává údaje o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi a o průběhu trestního řízení. Tyto ukazatele/proměnné byly zpracovány v úzké spolupráci s partnery ze čtyř zúčastněných zemí a odborníky z oblastí orgánů činných v trestním řízení, soudů, nevládních organizací, státních úřadů a mezinárodních organizací. Na základě těchto dohodnutých ukazatelů/proměnných byla v pilotní zemi (Portugalsku) vyvinuta a testována technická řešení pro shromažďování údajů o obchodování s lidmi.

Věřím, že tato *příručka* přispěje k tomu, aby shromažďované údaje byly jednotné, což je nezbytné, pro navrhování účinných opatření a koordinaci boje proti obchodování s lidmi.

Příručka je v souladu se zásadami ochrany dat a právem jednotlivce na soukromí. Vzhledem k tomu, že shromážděné informace – zejména v případě obětí obchodování – jsou velmi citlivé, je zapotřebí co nejvyšší ochrany při navrhování souvisejících systémů. Dodržování všech příslušných právních rámců ve všech čtyřech zúčastněných zemích bylo zajištěno konzultacemi s odborníky v tomto oboru. Zvláštní část je věnována diskusi o rozsahu právních, bezpečnostních a etických otázek souvisejících s obchodováním s lidmi v EU.

Jsme přesvědčeni, že tato *příručka* nabízí soubor nejdůležitějších ukazatelů/proměnných používaných při shromažďování údajů o obchodování s lidmi v souladu s Akčním plánem EU proti obchodování s lidmi. Tyto definice a metodiky shromažďování údajů umožňují nejen koordinaci v rámci těchto čtyřech členských států EU, ale rovněž v ostatních klíčových zdrojových, tranzitních i cílových zemích. Kromě toho by měly usnadnit transevropskou a mezinárodní součinnost, která bude vycházet z jednoznačného chápání charakteristických ukazatelů důležitých pro navrhování, vyhodnocování a koordinaci aktivit boje proti obchodování s lidmi.

Gottfried Zürcher
generální ředitel ICMPD

Shrnutí cílů příručky

Boj proti obchodování s lidmi je ve všech svých projevech zásadní z hlediska etického, morálního i politického. Je to povinnost, při jejímž plnění by měli činitelé zapojení do boje proti obchodování s lidmi vynaložit v rámci své působnosti a schopností maximální úsilí.

Generální ředitelství vnitřních věcí Portugalska (dále jen „GŘ VV“) poskytlo maximální podporu této kolektivní práci koordinované na vyšší úrovni v souladu s Prvním národním plánem boje proti obchodování s lidmi v letech 2007-2010 (I Plano Nacional contra o Tráfico de Seres Humanos). Je obecně známo, že je velmi obtížné porozumět obchodování s lidmi, protože tato trestná činnost má latentní povahu a je nesmírně složitá. Z tohoto důvodu je velmi důležité zavést identifikační prvky umožňující lépe chápat tento jev, což by mohlo vést ke snížení dopadu této trestné činnosti na společnost. Je tedy třeba v co nejkratší době propracovat zejména diagnostické formy naší práce.

Potíže, kterým musíme čelit, jsou však obrovské. Týkají se totiž malé, lehce opomenutelné skupiny obyvatel. Navíc oběti obchodu s lidmi, které jsou obvykle velmi zranitelné, často ani nejsou schopny tento trestný čin, který je na nich páchán, ohlásit. Potíže při sběru informací o obchodování s lidmi často pramení z různorodosti informačních zdrojů. Těmi jsou buď veřejnoprávní subjekty, nebo občanské společnosti, které ovšem mají zcela odlišné cíle, např. výzkum, boj s touto trestnou činností a pachatelé, kteří z ní těží, či podporu a ochranu obětí.

Proto je bezpodmínečně nutné shromáždit ukazatele, které lze použít jako základ k definování politiky/strategie za účelem vytvoření vhodnějších a účinnějších intervenčních metod.

Protože se tato trestná činnost opírá o zločinecké sítě často organizované v globálním měřítku, její nadnárodní povaha ještě více zdůrazňuje nutnost vzniku propojení s mezinárodními organizacemi, šíření poznatků a sdílení informací. Je nezbytné kombinovat informace získané od různých organizací zajišťujících podporu obětem, včetně soudních a policejních orgánů, nevládních a mezinárodních organizací.

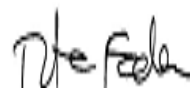
Projekt, jehož výstupem je tato *příručka*, byl od prvního dne zahrnutý do činnosti GŘ VV a díky koordinaci tohoto projektu jsme získali zkušenosti a dovednosti, které potřebujeme k posílení našich schopností v tomto oboru.

Odvedená práce těžila z obětavosti lidí, kteří se do ní přímo zapojili, ale nebyla by možná bez podpory desítek subjektů a neziskových organizací, které se v každé zúčastněné zemi zapojily do diskusních fór, vyjadřovaly se k počátečním návrhům a předkládaly hodnotné alternativy.

Tato podpora je tím nejlepším možným důkazem, že máme zájem o stejný cíl, tj. sjednotit ukazatele a postupy, které by nás mohly vést k širšímu a jasnějšímu porozumění současnému významu tohoto

nehorázného a barbarského porušování práva každého občana na sebeurčení.

Směr, kterým se máme ubírat, je zcela jasný - pokračovat v práci vedoucí ke zvýšení schopnosti definovat tento problém.

Rita Faden,
generální ředitelka
GŘ VV
Ministerstvo vnitra Portugalska

Poděkování

Tato *Příručka* byla vytvořena jako součást projektu Shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi a harmonizovaného systému správy informací v EU – DCIM EU. Projekt je financován v rámci grantu EU „Prevence a boj proti zločinu“ a realizuje ho GŘ VV Ministerstva vnitra Portugalska, ve spolupráci s Mezinárodním centrem pro rozvoj migrační politiky (ICMPD), Ministerstvem vnitra České republiky, Ministerstvem vnitra a veřejné správy Polska a Ministerstvem vnitra Slovenské republiky.

Zvláštní poděkování patří zástupcům vlád z každé zúčastněné země, kteří přímo pracovali na tomto projektu - Lenka Myslíková a Olga Šifferová, Ministerstvo vnitra České republiky; Urszula Kozłowska, Ministerstvo vnitra a veřejné správy Polska; Paulo Machado, GŘ VV Ministerstva vnitra Portugalska a Zuzana Kazimirová a Jozef Hlinka, Ministerstvo vnitra Slovenské republiky. Dále bych chtěla poděkovat vládě Portugalska (jmenovitě GŘ VV), která bude provozovat a spravovat dvě databáze předpokládané v tomto projektu. Práce na zkušebním provozu databáze jistě poskytnou cenné poznatky, které nás při shromažďování údajů o boji proti obchodování s lidmi posunou dále.

Kromě nich přispělo ke vzniku této *příručky* mnoho lidí a organizací ze čtyř zúčastněných zemí. Ti poskytli vstupy a návrhy na to, jaký typ údajů (jak o obětech, tak o pachatelích trestných činů obchodování s lidmi) by měl být shromažďován. Tato *příručka* navazuje na snahu o shromažďování údajů v každé ze čtyř zúčastněných zemí, proto bych chtěla poděkovat všem státním institucím, nevládním a mezinárodním organizacím, které se zúčastnily jednání u kulatého stolu, stejně jako těm, které v průběhu projektu poskytovaly při vzniku *příručky* zpětnou vazbu. Ráda bych také ocenila složitou práci účastníků dvou seminářů DCIM-EU, které se konaly v září 2008 v Bratislavě, na Slovensku, a v březnu 2009 ve Varšavě, v Polsku. Oba tyto semináře výrazně přispěly k rozvoji projektu a *příručky*.

Poděkování rovněž patří ICMPD za jejich práci na projektu a připomínky k *příručce*. Zvláštní poděkování bych chtěla vyjádřit Marianě Martins za její dohled nad projektem, Tanie Navarro za její příspěvky v *příručce* a Jeanu Lanoueovi za jeho příspěvky do částí, které se zabývají právní problematikou. Chtěla bych také poděkovat partnerským organizacím DCIM-EU – jmenovitě Associazione On the Road, NEXUS Institute pro boj proti obchodování s lidmi a Úřadu holandského národního zpravodaje o obchodování s lidmi (BNRM).

Děkujeme také členům poradního orgánu – tj. pracovníkům Rakouského federálního ministerstva vnitra (BMI); Evropské komise (EC-JLS); Evropského policejního úřadu (EUROPOL); Mezinárodní organizace práce (ILO); Mezinárodní organizace pro migraci (IOM); Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE); Terre des Hommes (TdH) Maďarsko a Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC). Zvláštní poděkování patří Mezinárodní organizaci pro imigraci, která byla

důležitým zdrojem informací a přispěla k vývoji databáze a příručky týkající se prvního projektu DCIM v jihovýchodní Evropě v roce 2007, z něhož tento projekt a *příručka* vychází. Obzvláště databáze zaměřená na oběti čerpá z bohatých zkušeností IOM se shromažďováním dat o obětech obchodování s lidmi jak v jihovýchodní oblasti Evropy, tak i na globální úrovni. Sarah Craggs z IOM v Ženevě navíc laskavě prohlédla a svými poznatky doplnila Kapitulu 9 (Problematika analýzy a prezentace údajů).

Příručka do značné míry čerpá a vychází z *Příručky pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: rozvoj regionálních kritérií*, kterou vytvořil NEXUS Institute, coby součást programu ICMPD. Proto bych chtěla poukázat na tento již existující nástroj a práci NEXUS Institute při vývoji této *příručky*. Mé poděkování patří zejména Stephenovi Waranthovi, výkonnému řediteli Nexus Institute, za jeho zapojení se do projektu a doplnění této *příručky* obzvláště ve vztahu k databázím zaměřeným na pachatele trestného činu obchodování s lidmi a průběh trestního řízení.

Doufám, že tato *příručka* bude užitečným nástrojem při shromažďování údajů o tom, jak probíhá obchodování s lidmi na národní úrovni v zemích EU, konkrétně v Polsku, Portugalsku, Slovenské republice a České republice. Zvýšená kapacita pro shromažďování a analýzu údajů o obětech a pachatelích trestného činu obchodování s lidmi může poskytnout informace, díky kterým se lze účinně zaměřit na prevenci a i na samotné potírání obchodování s lidmi v EU i mimo ni.

Rebecca Surtees
vedoucí vědecký pracovník
NEXUS Institute
Vídeň, Rakousko

Zkratky

ACTA	Opatření proti korupci a obchodování s lidmi
AWF	Analytické pracovní soubory
BNRM	Úřad holandského národního zpravodaje o obchodování s lidmi
CTD	Databáze proti obchodování s lidmi
CTM	Modul proti obchodování s lidmi
CTS	Služby proti obchodování s lidmi
DCIM	Shromažďování údajů a správa informací
DCIM EU	Shromažďování údajů a správa informací v Evropské unii
GŘ VV	Generální ředitelství vnitřních věcí (Portugalsko)
EK	Evropská komise
EIS	Informační systém Europolu
EU	Evropská unie
EUROPOL	Evropský policejní úřad
ICMPD	Mezinárodní centrum pro rozvoj migrační politiky
ILO	Mezinárodní organizace práce
IOM	Mezinárodní organizace pro migraci
IRCP	Institut pro mezinárodní výzkum a trestní politiku
MARRI	Regionální iniciativa pro migraci uprchlíků
MZV	Ministerstvo zahraničí
MV	Ministerstvo vnitra
NAP	Národní akční plány
NPS	Národní pracovní skupiny
NVO	Nevládní organizace
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
PD	Pracovní databáze
RCP	Regionální clearingové místo
SAP-FL	Zvláštní akční program ILO pro boj proti nucené práci
SEE	Jihovýchodní Evropa
Tdh	Terre des hommes
TACT	Nadnárodní činnost proti obchodování s dětmi
OSN	Organizace spojených národů
UNODC	Úřad OSN pro drogy a kriminalitu
USAID	Americká agentura pro mezinárodní rozvoj

Obsah

Předmluva	4
Shrnutí cílů příručky	6
Poděkování.....	8
Zkratky	10
Obsah	11
1. část: Úvod a informace o projektu	14
1.1: Úvod	14
1.2: O projektu	16
1.3: O příručce	20
2. část: Metodika shromažďování údajů	24
2.1: Metodika shromažďování údajů o obětech obchodování a související omezení	24
2.2: Metodika shromažďování údajů o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi	30
3. část: Proces shromažďování údajů	34
3.1 Shromažďování údajů pro databázi obětí obchodování s lidmi	34
3.2: Shromažďování údajů pro databázi o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi	38
3.3: Proces shromažďování informací krok za krokem	41
4. část: Povinnosti a požadavky týkající se poskytování údajů	47
4.1: Podávání zpráv informačním zdrojům.....	48
4.2: Podávání zpráv jiné databance	49
4.3: Podávání zpráv zainteresovaným osobám.....	49
4.4 Zveřejňování zpráv	50
5. část: Právní, etické a bezpečnostní aspekty spojené se shromažďováním dat	51
5.1: Vnitrostátní právní rámce, které se týkají obchodování s lidmi a ochrany a shromažďování údajů ve čtyřech zemích účastnících se projektu	52
5.2: Klíčové otázky a úvahy při shromažďování osobních údajů o obchodování s lidmi	58
6. část: Soubor ukazatelů/proměnných o obětech	67

Úvod a přehled 6. části.....	67
Kapitola 1. Registrace případu.....	69
Kapitola 2: Poměry obětí.....	71
Kapitola 3: Zkušenost s nábořem	77
Kapitola 4. Přeprava a trasy	80
Kapitola 5: Zkušenost s vykořisťováním.....	82
Kapitola 6: Identifikace, pomoc a spolupráce s odpovědnými pracovníky veřejné správy.....	87
Kapitola 7: Ostatní	93
Kapitola 8: Navrhovaný soubor harmonizovaných ukazatelů/proměnných	93
Tabulka navrhovaného souboru harmonizovaných ukazatelů/proměnných*	95
7. část: Databáze údajů o pachatelích obchodování s lidmi a o trestním řízení	97
Úvod a přehled 7. části.....	97
Kapitola 1.: Registrace případu podezřelého/odsouzeného pachatele trestného činu obchodování s lidmi	99
Kapitola 2: Poměry podezřelého/odsouzeného pachatele trestného činu obchodování s lidmi.....	101
Kapitola 3: Fáze obvinění a vyšetřování	104
Kapitola 4: Fáze řízení před soudem	108
Kapitola 5: Fáze odvolání.....	111
Kapitola 6: Fáze po ukončení řízení před soudem.....	114
Kapitola 7: Ostatní	115
Kapitola 8: Navrhovaný soubor harmonizovaných ukazatelů/proměnných	115
Tabulka navrhovaného souboru harmonizovaných ukazatelů/proměnných*	117
8. část: Problémy při analýze a prezentaci dat	119
8.1: Kvalita údajů	120
8.2: Analýza údajů	122
8.3: Prezentace údajů	129
9. část: Zdroje, iniciativy a projekty týkající se shromažďování údajů o obchodování s lidmi v Evropě	130
9.1: Současné iniciativy shromažďování údajů ve čtyřech zemích účastnících se projektu – Portugalsku, Polsku, Slovenské republice a České republice.....	130
9.2: Projekty a iniciativy zaměřené na shromažďování údajů	135
9.3: Reference a dodatečné zdroje	144
10. část: Přílohy	150
Příloha 1: Glosář – Standardizované definice a terminologie.....	151
Příloha 2: Ukázka memoranda o porozumění pro shromažďování údajů o obětech.....	155

Příloha 3: Vzor memoranda o porozumění pro shromažďování údajů o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi.....	158
Příloha 4: Vzor informovaného souhlasu se zpracováním osobních údajů	161
Příloha 5: Vzor dohody o zachování mlčenlivosti pro pracovníky databanky	163
Příloha 6: Srovnávací tabulka o ochraně osobních údajů v národních legislativách	164
Příloha 7: Vybraná ustanovení ze zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník České republiky..	167

1. část

Úvod a informace o projektu

1.1: Úvod

Obchodování s lidmi je problém, který se týká všech zemí světa. Je rozšířený na severní i jižní polokouli a tisíce (možná desetitisíce) mužů, žen a dětí se stávají, nebo se někdy staly, obětmi nezákonného obchodování s lidmi do zemí EU, ze zemí EU nebo v rámci EU. Důvody obchodování jsou přitom různé. Patří mezi ně sexuální zneužívání, nucená práce, nucení k žebrání a páchání přestupků, nelegální adopce nebo páchání jiné trestné činnosti. V zemích EU se s problémem nelegálního obchodování s lidmi setkáváme zejména v médiích, v politických diskuzích či v oblasti sociálních služeb, ale dostává se i do povědomí široké veřejnosti. Avšak systematické shromažďování údajů o výskytu a trendech obchodování s lidmi je v jednotlivých státech nedostatečné a v některých zemích prakticky vůbec neexistuje.

Vzhledem k tomu, jak důležitou roli v boji proti obchodu s lidmi hrají spolehlivé informace, je takový nedostatek informací – nejen o obětech, ale rovněž o pachatelích trestných činů obchodování s lidmi – obzvláště závažný. Konkrétní a spolehlivé údaje o obchodování s lidmi jsou základem všech účinných programů, opatření, politik a legislativy. Bez takových údajů nelze poznat rozsah ani skutečnou podstatu problému obchodování s lidmi či pochopit celou jeho složitost. Odborníci a politici proto nejsou schopni efektivně jednat a reagovat, což může mít dalekosáhlé důsledky pro život obětí obchodování, jejich rodiny a nejbližší okolí. Kromě toho negativně ovlivňuje i rozvoj země a spokojenost občanů. Vzhledem k nezákonnému charakteru takového obchodu může mít nevhodná reakce odpovědných orgánů nepředvídatelné následky ovlivňující život obětí obchodování s lidmi a v některých případech může být rovněž zdrojem nebezpečí, jak pro oběti, tak pro vyškolené pracovníky zapojené do boje proti této nelegální činnosti.

Konkrétní spolehlivé informace o všech aspektech obchodování s lidmi jsou proto bezpodmínečně nutné. Je velice důležité pochopit, kdo jsou oběti obchodování a jaké jsou jejich zkušenosti s touto nelegální činností – počínaje identifikací nejfrekventovanějších obchodních tras přes způsoby naboru obětí a důvody vedoucí k obchodování až po zkušenosti a identifikaci možných způsobů pomoci.¹

¹ Gozdzia, E. & M. Bump (2008) *Data and research on human trafficking: Bibliography of research based literature (Data a výzkum obchodování s lidmi: přehled odborné literatury)*. Washington, DC: Institute for the Study of International Migration, Walsh School of Foreign Service, Georgetown University; Gozdzia, E. & F. Laczko (2005) *Data and research on human trafficking: a global survey (Data a výzkum obchodování s lidmi: globální průzkum)*. Vydání zvláštního čísla časopisu *International Migration*. Vol. 43 (1/2) 2005; Kelly, L. (2002) *Journeys of Jeopardy: a review of research on trafficking in women and children in Europe (Nebezpečné cesty: přehled výzkumu obchodování se ženami a dětmi v Evropě)*. IOM: Ženeva. Dostupné na http://www.old.iom.int/documents/publication/en/mrs_11_2002.pdf; Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in SE Europe: developing regional criteria (Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií)*. Vídeň: ICMPD; Surtees, R. (2005); *Second annual report on victims of trafficking in Southeastern Europe (Druhá výroční zpráva o obětech obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě)*. Ženeva: IOM; Surtees, R. (2003)

Stejně důležité je získání co největšího množství informací o pachatelích trestných činů obchodování s lidmi – kdo jsou a jak pracují² – a jaké právní prostředky a soudní rozhodnutí jsou v boji proti nim účinné.

Portugalský Národní akční plán boje proti obchodování s lidmi pro období let 2007-2010 obsahuje toto:

K efektivnímu boji proti tomuto velmi složitému a mnohostrannému problému je bezpodmínečně nutné využít integrovaný přístup, který v každé situaci zdůrazňuje hledisko lidských práv a svobod. Proto je důležité najít kompromis mezi represivním přístupem zaměřeným na boj proti obchodování s lidmi, jehož hlavním cílem je potrestání osoby, která se dopouští trestného činu obchodování s lidmi, a vývojem strategií zaměřených na prevenci, podporu, posílení a integraci obětí obchodování do společnosti.³

Hlavní úlohu v činnostech zaměřených na boj proti obchodování s lidmi musí hrát vláda, která by měla mít k dispozici široké spektrum informací jak o obětech, tak i o pachatelích, této trestné činnosti. Uvedené informace jsou nezbytné pro další průběh a rozvoj politiky a programů, ale i pro vyhodnocování opatření proti obchodování s lidmi. Cílem tohoto projektu je podpora státních orgánů při shromažďování a správě informací i při následné analýze těchto velmi důležitých údajů o obchodování s lidmi.

Tento projekt – Obchodování s lidmi: shromažďování údajů a harmonizované systémy správy informací (DCIM-EU) – byl navržen jako základ, od něhož se bude odvíjet modernizace shromažďování údajů a správa informací ve vybraných zemích EU, jak z hlediska obětí, tak z hlediska pachatelů trestných činů obchodování s lidmi. Cílem tohoto projektu není vytvoření jednoho standardního modelu shromažďování údajů. Projekt je krokem směrem k podpoře procesu shromažďování údajů o obchodování s lidmi v zemích EU a jejich analýze. Nicméně tyto činnosti se svým charakterem a rozsahem budou pochopitelně v různých zemích lišit.

Cílem této příručky k projektu DCIM-EU je představit, prodiskutovat a otestovat model dvou souborů dat: 1) údajů o obětech obchodování s lidmi a 2) údajů o osobách obviněných/obžalovaných/odsouzených z trestného činu obchodování s lidmi. Příručka má být praktickou pomůckou, a proto kromě metodiky shromažďování údajů v souladu se zákony, obsahuje rovněž přehled informací o obětech, pachatelích a o trestním právu, které mohou být užitečné v boji

Documenting Trafficking in Indonesian Women and Children: a Research Manual (Dokumentace obchodování se ženami a dětmi v Indonésii: příručka pro výzkum. Indonésie: ICMC, ACILS & USAID.

² Brunovskis & Tyldum (2005) 'Describing the unobserved: methodological challenges in empirical studies on human trafficking' (Popis nepozorovaného: metodické námítky v empirických studiích obchodování s lidmi). *International Migration, zvláštní číslo věnované vyšetřování obchodování s lidmi; globální průzkum.* 43(1/2): 17-34; IOM (2007) *Asean and Trafficking in Persons: Using data as a tool to combat human trafficking (Asean a obchodování s lidmi: využití údajů jako prostředku pro boj proti obchodování s lidmi)*; Ženeva: IOM; Kelly, L. (2002) *Journeys of Jeopardy: a review of research on trafficking in women and children in Europe (Nebezpečné cesty: přehled výzkumu obchodování se ženami a dětmi v Evropě)*. IOM: Ženeva, Dostupné na http://www.old.iom.int/documents/publication/en/mrs_11_2002.pdf; Surtees, R. (2008) 'Traffickers and trafficking in South and Eastern Europe: considering the other side of human trafficking' (Obchodníci a obchodování s lidmi v jižní a východní Evropě: úvaha nad odvrácenou stranou obchodování s lidmi). *European Journal of Criminology, zvláštní číslo věnované organizovanému zločinu a terorismu*; Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in SE Europe: developing regional criteria (Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií)*. Vídeň: ICMPD; Surtees, R. (2005) *Second annual report on victims of trafficking in Southeastern Europe (Druhá výroční zpráva o obětech obchodování s lidmi v JV Evropě)*. Ženeva: IOM, str. 19.

³ Comissão para a Cidadania e Igualdade de Género, Presidência do Conselho de Ministros (2008) *I National plan of action against trafficking in human beings, 2007-2010 (První národní akční plán boje proti obchodování s lidmi pro období let 2007-2010)*. Lisabon, Portugalsko, str. 51.

proti obchodování s lidmi. Kromě toho má tato *příručka* sloužit jako základ dvou databází – jedné zaměřené na oběti a druhé na pachatele – které mají být v rámci tohoto projektu zkušebně zavedeny a otestovány v Portugalsku.

Kromě toho je třeba projekt DCIM-EU – zahrnující jednání u kulatého stolu na národních úrovních, přípravu této *příručky* a projektová setkání – chápat jako dialog mezi partnerskými organizacemi a státy, které se projektu účastní. A právě od partnerů a účastníků bylo možné se poučit, co je základem úspěchu a jaké existují případné hrozby a nebezpečí při shromažďování údajů o obchodování s lidmi, jak se získávají poznatky o tom, jak by mohl systém správy informací a shromažďování údajů o obchodování s lidmi vypadat. I když při vytváření harmonizovaných kritérií pro shromažďování údajů existuje řada překážek, které jsou dány rozdíly mezi jednotlivými zeměmi, například odlišné legislativní rámce, postupy v trestním řízení ^{pozn. překl.}, modely sociálních služeb, vládní struktury, role občanské společnosti, vztahy mezi vládními a nevládními organizacemi atd., v této *příručce* se podařilo navrhnout harmonizované ukazatele/proměnné. Takový soubor ukazatelů/proměnných v podstatě představuje minimální množství informací, které byly v souvislosti s touto iniciativou shromažďování údajů projednány a schváleny všemi zeměmi zúčastněnými na projektu, jako nevyhnutelné. Doufám, že ostatní země EU budou moci využít zkušeností a vědomostí získaných v rámci projektu DCIM-EU na podporu a rozvoj vlastních aktivit zaměřených na boj proti obchodování s lidmi.⁴

1.2: O projektu

Důvody vedoucí ke vzniku projektu

Je všeobecně známo, že jednou z hlavních překážek na cestě k realizaci jakýchkoli aktivit zaměřených na boj proti obchodování s lidmi je nedostatek systematicky shromažďovaných a spravovaných statistických údajů týkajících se této problematiky.⁵ V důsledku toho dochází ke zbrzdění strukturovaného, komplexního a systematického chápání tohoto jevu. Mezi nejzávažnější problémy související se shromažďováním údajů, které jsou užitečné v boji proti obchodování s lidmi, patří nedostatek společných definic ve vztahu k existujícím zdrojům dat, všeobecný nedostatek údajů o jiných formách obchodování s lidmi než je obchodování s dětmi a ženami za účelem sexuálního vykořisťování, nejednotné a zcela roztržštěné systémy shromažďování údajů a rovněž duplicita v rámci existujících systémů shromažďování údajů (státní i nestátní aktéři).

Cílem projektu DCIM-EU je odstranění těchto nedostatků a následné zlepšení a zpřístupnění spolehlivých a standardizovaných údajů jak o obětech, tak o pachatelích trestného činu obchodování

Pozn. překladatele: Pozn. překladatele: . Publikace v AJ originále používá termín criminal/judicial, který je pro účely této příručky předkládán jako tr. řízení. Je však nutné zmínit, že některá z dat mohou v závislosti na právním systému pocházet např. také z řízení občanskoprávního.

⁴ I když jsou tyto aktivity zaměřeny na shromažďování údajů cenné, mají svá omezení – především v tom, co mohou skutečně odhalit. Jde zejména o metodická omezení (ta jsou blíže popsána v části 2.1: *Metodika shromažďování údajů o obětech obchodování a související omezení* a 2.2: *Metodika shromažďování údajů o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi*). Na druhé straně se rovněž jedná o omezení kvantitativních datových souborů (podrobněji popsáno v části 8.2.3: *Analýza dat - některé otázky a důležité aspekty*). Je proto důležité, aby se jednotlivé země nespolehaly na uváděné shromažďování údajů jako na jediný prostředek dokumentace a pochopení tohoto problému jako celku. Cílený kvalitativní výzkum a analýza jsou rovněž užitečné a často naprosto nezbytné pro pochopení tohoto jevu v národních nebo i místních podmínkách.

⁵ Za zmínku stojí fakt, že článek 3 dokumentu *Doporučené zásady a pokyny k dodržování lidských práv a obchodování s lidmi* vydaného Organizací spojených národů nabádá ke standardizaci shromažďování statistických dat o obchodování s lidmi a s tím spojené migrace (např. převádění osob), která může obsahovat prvek obchodování. Dokument rovněž požaduje, aby údaje o jednotlivých obětech obchodování s lidmi byly roztržděny na základě věku, pohlaví, etnické příslušnosti a jiných důležitých charakteristik.

s lidmi ve čtyřech zemích EU. Hlavním záměrem projektu je posílení kapacity členských států EU při systematickém shromažďování a spravování údajů užitečných v boji proti obchodování s lidmi. Projekt rovněž klade velký důraz na skutečnost, že shromážděné údaje jsou i nadále ve vlastnictví země, která je shromáždila, a na angažovanost členů občanské společnosti. Poznatky získané z procesu realizace tohoto projektu ještě více posílí snahy o shromažďování údajů na národní úrovni v zemích, které se projektu účastní a, což je rovněž velmi důležité, přispějí k pochopení způsobu, jakým je třeba uskutečňovat shromažďování údajů o pachatelích a obětech obchodování s lidmi.

Projekt DCIM-EU vychází z předcházejících nesčetných pokusů evropských zemí o shromažďování údajů, které zahrnují ukazatele/proměnné o sexuálním vykořisťování navržené v rámci iniciativy "Headway – Zlepšení systému sociální intervence pro oběti obchodování s lidmi" (Headway - Improving Social Intervention Systems for Victims of Trafficking), za finanční podpory EU. Byly využity i modely efektivní správy informací navržené v rámci projektu „Shromažďování údajů a řízení informací“ realizovaného Mezinárodním centrem pro rozvoj migrační politiky (ICMPD)⁶ a globální databáze údajů pro boj proti obchodování s lidmi Mezinárodní organizace pro migraci (IOM). Kromě toho se jedním ze základních stavebních prvků projektu stal dokument „Pokyny pro shromažďování údajů o obchodování s lidmi, včetně srovnatelných ukazatelů/proměnných“ (Guidelines for the Collection of Data on Trafficking in Human Beings, including Comparable Indicators/variables), vytvořený v rámci spolupráce mezi IOM a rakouským Ministerstvem vnitra, který obsahuje základní vodítka pro shromažďování, výměnu, analýzu a ochranu osobních údajů o obchodování s lidmi. V únoru 2009 byl výše uvedený dokument představen v průběhu Závěrečné konference ministrů ve Vídni a posléze distribuován jednotlivým partnerům.⁷

Důležité je i to, že projekt navazuje na několik evropských předpisů, mezi jinými na:

- Usnesení Rady ze dne 20. října 2003 o iniciativách na potírání obchodu s lidmi,⁸ které vyzývá k přijetí opatření umožňujících vytvoření systému monitorování trestné činnosti obchodování s lidmi za účelem získávání aktuálních údajů pomocí nepřetržitého shromažďování informací od příslušných národních orgánů, jako jsou například National Bureaux and National Rapporteurs (Národní úřad a národní zpravodajové).

⁶ Centrum ICMPD zavedlo v letech 2006 až 2008 program "Data Collection and Information Management" (DCIM; Shromažďování údajů a řízení informací) v deseti zemích jihovýchodní Evropy. Hlavním cílem bylo přispět k harmonizaci a ke zvýšení kvality údajů o obchodování s lidmi. Program DCIM proto podporoval rozvoj dvou oddělených systémů databází, které by měly vládním orgánům ulehčovat práci při shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi – jedna databáze pro shromažďování údajů o obětech obchodování, druhá pak pro shromažďování údajů o pachatelích této trestné činnosti. Program finančně podpořila švýcarská Agentura pro rozvoj a spolupráci a norské Ministerstvo zahraničních věcí. Program DCIM byl zavedený v partnerských zemích Europolu, Regionální iniciativy pro migraci, azyl a uprchlíky (Migration Asylum Refugees Regional Initiative, MARRI) a ACTA, Anti Corruption Anti Trafficking Action. Na program dohlížel zvláštní výbor složený z členů Mezinárodní organizace práce (International Labour Office; ILO), Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (United Nations Office on Drugs and Crime; UNODC), Mezinárodní organizace pro migraci (Counter-Trafficking, International Organization for Migration; IOM), organizace LEFOE *Beratung, Bildung und Begleitung für Migrantinnen* (Poradenství, vzdělávání a podpora pro ženy - migrantky) a organizace Terre des Hommes Foundation (TdH). Po technické stránce projekt podporoval NEXUS Institute pro boj proti obchodování s lidmi se sídlem ve Vídni, který vypracoval koncept příručky *Handbook on anti-trafficking data collection in SE – Developing regional criteria (Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií)*

⁷ V části 9.2: Projekty a iniciativy shromažďování údajů je možné najít podrobnější informace o jiných iniciativách shromažďování údajů o obchodování s lidmi, které se v Evropě v současnosti uskutečňují pod vedením mezinárodních organizací, přičemž důraz byl kladen na aktivity, které mají co do činění s primárními soubory dat.

⁸ Úřední věstník C 260, 29/10/2003 str. 0004 – 0005 – viz

[http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003G1029\(02\):EN:HTML](http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003G1029(02):EN:HTML)

- Plán EU týkající se osvědčených postupů, norem a způsobů práce pro boj proti obchodu s lidmi a jeho předcházení přijatý v prosinci 2005, v němž je výslovně uvedeno, že pro zvýšení kvality informací o rozsahu a charakteru tohoto jevu je potřeba vypracovat společné pokyny pro sběr dat, včetně statistických ukazatelů/proměnných. Zároveň je třeba vytvořit společné šablony pro výzkum.
- Rozhodnutí Rady o vytvoření neformální sítě národních zpravodajů a/nebo rovnocenných mechanismů EU proti obchodování s lidmi, zasedání Rady, Lucemburk, 4. června 2009.

Tento projekt je především v souladu s hlavní myšlenkou 6. konference Aliance OBSE proti obchodování s lidmi zaměřené na *Národní monitorovací a zpravodajské mechanismy pomáhající v boji proti obchodování s lidmi: role národních zpravodajů*, která zdůraznila naléhavou potřebu shromažďování a analýzy informací o obchodování s lidmi. Projekt se rovněž ztotožňuje s myšlenkou nedávné konference s názvem *Joint Analysis, Joint Action - Conference of EU National Rapporteurs on THB (Společná analýza, společná akce – Konference národních zpravodajů EU pro obchodování s lidmi)*, organizované v rámci českého předsednictví Rady EU.⁹ Konference byla zaměřena na problematiku shromažďování informací, výzkum a mechanismus národních zpravodajů v EU.

Projekt DCIM-EU je financovaný z grantu EU “Prevention of and Fight Against Crime“ (Prevence a boj proti zločinu) a je realizovaný Generálním ředitelstvím vnitřních věcí Ministerstva vnitra Portugalska ve spolupráci s Mezinárodním centrem pro rozvoj migrační politiky (International Centre for Migration Policy Development, ICMPD). Dalšími partnery v projektu jsou Ministerstvo vnitra České republiky, Ministerstvo vnitra a veřejné správy Polské republiky, Ministerstvo vnitra Slovenské republiky, Kancelář holandských národních zpravodajů (BNRM), Associazione On the Road a NEXUS Institute pro boj proti obchodování s lidmi. Kromě toho byla vytvořena dozorčí rada složená z členů rakouského Federálního ministerstva vnitra, Evropské komise (Generální ředitelství Spravedlnost, svoboda a bezpečnost) Evropského policejního úřadu (EUROPOL), Mezinárodní organizace práce (ILO), Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), organizace Terres des hommes (Tdh) a Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

Cíl a popis projektu

Hlavním záměrem projektu je přispět ke zlepšení kvality a spolehlivosti údajů o obchodování s lidmi ve čtyřech zemích, které se účastnily tohoto projektu, a to v oblasti prevence, ochrany a trestního řízení. Přesněji řečeno, cílem projektu je:

- vytvořit společná kritéria pro shromažďování údajů a informací: 1. o obětech obchodování s lidmi a 2. o osobách podezřelých a/nebo odsouzených za spáchání trestného činu obchodování s lidmi a o trestním řízení;
- zpracovat příručku o shromažďování údajů užitečných v boji proti obchodování s lidmi, včetně statistických ukazatelů/proměnných, sběru údajů o obětech a o osobách podezřelých a/nebo odsouzených za trestný čin obchodování s lidmi, a vytvořit konkrétní nástroje umožňující shromažďování, správu a analýzu těchto souborů dat;

⁹ Konference byla zorganizována pod záštitou ministra vnitra České republiky ve spolupráci s Evropskou komisí a zvláštním zmocněncem a koordinátorem OBSE pro boj proti obchodování s lidmi.

- vytvořit základnu pro efektivní shromažďování a analýzu údajů o obchodování s lidmi a konečně v Portugalsku nainstalovat a otestovat příslušný software umožňující shromažďování údajů o obětech a údaje z trestního řízení o osobách podezřelých a/nebo odsouzených za trestný čin obchodování s lidmi.

Vzhledem k výše uvedenému je v rámci projektu DCIM-EU naplánován vývoj dvou samostatných systémů shromažďování údajů, které mají vládním institucím napomoci při sběru informací využitelných v boji proti obchodování s lidmi. Důležité je uvědomit si, že tyto dva soubory dat nejsou operativními nástroji, které by umožňovaly například vyšetřování konkrétních případů. Jde spíše o nástroje umožňující shromažďování, správu a analýzu údajů o obětech a pachatelích na celonárodní úrovni, tzn. o nástroje umožňující správu a analýzu informací, které mohou pomoci při realizaci programových a politických akcí.

1. *Soubor dat o obětech.* Tento soubor bude obsahovat informace o obchodovaných osobách. Jeho cílem je podpora a rozvoj preventivních činností a ochranných opatření zaměřených především na oběti. Shromažďovány budou především konkrétní informace o obchodovaných osobách (o signalizovaných a/nebo identifikovaných obětech obchodování s lidmi, případně o obětech, kterým byla poskytnuta pomoc). Jedná se například o sociální a rodinné zázemí, informace o tom, jak proběhl nábor oběti, o přepravě/trasách, o zneužívání a o ukončení obchodování. V rámci tohoto souboru dat budou shromažďovány informace nezbytné pro vytváření prevenčních programů, ale i programů ochrany a pomoci dalším obětem obchodování s lidmi.
2. *Soubor dat o pachatelích.* Soubor trestněprávních údajů o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi bude obsahovat informace o osobách podezřelých nebo odsouzených za spáchání trestného činu obchodování s lidmi a umožní důkladné prozkoumání aplikace relevantních norem hmotného a procesního práva". Tento soubor má sloužit jako nástroj umožňující vytváření profilů jednotlivých pachatelů a sledování, monitorování a vyhodnocování procesů vyšetřování a trestního stíhání v rámci konkrétních případů obchodování s lidmi. V tomto souboru dat budou shromažďovány informace, které by měly napomoci porozumět tomu, kdo je pachatelem trestných činů obchodování s lidmi, pochopit, jaké jsou role těchto pachatelů v daném procesu a rovněž jak postupují orgány činné v trestním řízení při vyšetřování a trestním stíhání.

Výše uvedené soubory údajů jsou samostatné a vzájemně se značně liší, protože obsahují různé druhy informací a zabývají se problémem obchodování s lidmi ze zcela odlišných hledisek (údaje o obětech a trestněprávní údaje). Na druhé straně však různé informace obsažené v těchto dvou souborech umožňují získat úplný obraz o obchodování s lidmi v oblastech jako prevence, ochrana a o následné trestní stíhání pachatelů. Soubor informací o obětech má za cíl podpořit rozvoj preventivních a ochranných aktivit zaměřených na oběti této trestné činnosti. Na druhé straně cílem souboru informací o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi je lepší pochopení pachatelů a s tím souvisejícího trestního řízení. Bez ohledu na to, co je zde uvedeno, je třeba říci, že existují údaje o obětech, které mohou být užitečné a důležité pro orgány činné v trestním řízení a taktéž některé údaje o pachatelích mohou být důležité pro programy pomoci obětem obchodování a politické aktivity. V ideální situaci budou uživatelé těchto dvou souborů informací spolupracovat a část údajů obsažených v jednotlivých souborech bude společná, avšak se zřetelem na právní, etické a bezpečnostní aspekty (viz část 5: *Právní, etické a bezpečnostní aspekty shromažďování údajů*).

Protože se obchodování v každé ze čtyř zemí aktivně zapojených do projektu liší formou a průběhem, nebudou všechny navrhované statistické ukazatele/proměnné všude stejně důležité a využitelné. I když harmonizace údajů užitečných v boji proti obchodování s lidmi má velký význam, je stejně tak (a pravděpodobně i mnohem více) důležité, aby proces shromažďování údajů odpovídal situaci v jednotlivých zemích. Implementace procesu shromažďování údajů se bude lišit v závislosti na zemích s ohledem na jejich národní specifika a potřeby. Bez ohledu na tyto skutečnosti země zúčastněné na projektu navrhly harmonizovaný minimální soubor statistických ukazatelů/proměnných, které by měly všechny zúčastněné strany této iniciativy používat při shromažďování údajů.

Rozsah projektu

Projekt je realizován v České republice, Slovenské republice, Polsku a v Portugalsku. Obě výše uvedené databáze budou testovány a implementovány v Portugalsku a ve Slovenské republice, ve druhé fázi s možností zavedení i v jiných zemích, které se projektu zúčastnily.

1.3: O příručce

Co je to?

Tato *příručka* představuje praktický nástroj potřebný pro implementaci dvou souborů dat navržených v rámci projektu DCIM-EU. Poskytuje přehled o souboru informací o obětech a o souboru trestněprávních informací o pachatelích – včetně rozsahu shromážděných informací, standardizovaných metodických postupů a procesů shromažďování údajů a společné terminologie používané při shromažďování údajů získávaných z celé řady informačních zdrojů. Kromě toho úkolem této *příručky* je poskytnout národním databankám některé základní techniky shromažďování, analýzy a zveřejňování/distribuce souborů dat v souladu s právními, bezpečnostními a etickými principy na národní a evropské úrovni.

Příručka by měla být vnímána jako návod, který je třeba přizpůsobit národním podmínkám a který by měl odpovídat individuálním potřebám každé země. Některé statistické ukazatele/proměnné budou pro některé země důležitější než pro jiné a naopak. Pokud jde o způsob shromažďování údajů o obchodování s lidmi, ať už se jedná o informace o obětech nebo o pachatelích této trestné činnosti, různé země mají rovněž odlišné potřeby, kapacity a cíle. Díky této *příručce* mají země možnost při plánování svých vlastních iniciativ zaměřených na shromažďování informací zvážit různé kategorie statistických ukazatelů/proměnných. Kromě toho *příručka* navrhuje minimální soubor harmonizovaných statistických ukazatelů/proměnných, které byly projednány a schváleny všemi zeměmi, které se projektu účastní, jako základní a nezbytné z hlediska této aktivity. Tento minimální soubor se jeví jako užitečný výchozí bod při plánování vládních aktivit v tomto směru.

Příručka vychází z publikace *Handbook on anti-trafficking data collection in South Eastern Europe: developing regional criteria (Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: rozvoj regionálních kritérií)* z roku 2007, jejímž autorem je NEXUS Institute, a kterou vydalo centrum ICMPD v rámci projektu DCIM realizovaného v zemích jihovýchodní Evropy. Tato příručka byla upravena a aktualizována tak, aby splňovala potřeby čtyř členských států EU, které se účastní projektu DCIM-EU – tj. Polska, Portugalska, České republiky a Slovenské republiky.

Jaký je účel příručky?

Příručka je určena pro konkrétní státní instituce odpovědné za shromažďování, analýzu a prezentaci informací o obětech obchodování s lidmi a trestněprávních informací o pachatelích této trestné činnosti. V některých zemích plní tento úkol národní zpravodajové, v jiných zemích může být využíván jiný zpravodajský mechanismus a struktura.¹⁰ *Příručka* je kromě toho určena pro různé instituce a organizace – nevládní, vládní a mezinárodní – které mohou sloužit jako zdroje informací pro výše uvedené soubory dat, ať už o obětech a/nebo o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi.

I když je tato *příručka* určena zejména státním institucím čtyř členských států EU, které se účastní projektu, může být užitečná rovněž jiným účastníkům boje proti obchodování s lidmi, kteří se shromažďováním a správou informací, ať už z hlediska trestněprávního nebo z hlediska poskytování ochrany a pomoci obětem, zabývají. Mohou mezi ně patřit:

- orgány navrhující a zpracovávající strategie boje proti obchodování s lidmi;
- ministerstva a další úřady zabývající se bojem proti obchodování s lidmi (jak sektor sociální, tak i sektor vnitra a spravedlnosti);
- odborníci a specialisté na boj s obchodováním s lidmi;
- nevládní a mezinárodní organizace, které působí v oblasti prevence, ochrany a trestního stíhání pachatelů;
- výzkumní pracovníci a analytici, kteří pracují se soubory informací, které jsou využitelné v boji proti obchodování s lidmi;
- orgány činné v trestním řízení.

Jak příručku používat?

Příručka je rozdělena do deseti částí a každá z nich se věnuje jinému aspektu procesu shromažďování údajů:

- Část 1: Úvod a informace o projektu
- Část 2: Metodika shromažďování údajů
- Část 3: Proces shromažďování údajů
- Část 4: Povinnosti a požadavky týkající poskytování údajů
- Část 5: Právní, etické a bezpečnostní aspekty shromažďování údajů
- Část 6: Shromažďování údajů o obětech
- Část 7: Shromažďování údajů o pachatelích a informací o trestním řízení
- Část 8: Analýza a prezentace údajů
- Část 9: Zdroje, iniciativy a projekty zaměřené na shromažďování údajů
- Část 10: Přílohy

¹⁰ Přehled vládních zpravodajských mechanismů, včetně národních zpravodajů, je dostupný v publikaci Warnath, S. (2008) *Efforts to Combat Trafficking in Human Beings in the OSCE region: Co-ordination and Reporting Mechanisms. 2008 Annual Report of the Special Representative and Coordinator for Combating Trafficking in Human Beings (Úsilí boje proti obchodování s lidmi v regionu OBSE: Koordinace a zpravodajské mechanismy. Výroční zpráva z roku 2008 zvláštního zmocněnce a koordinátora OBSE pro boj proti obchodování s lidmi)*. Vídeň: OBSE, Úřad zvláštního zmocněnce a koordinátora pro boj proti obchodování s lidmi.

1. část: Úvod a informace o projektu

V první části je zevrubně popsán projekt (skutečnosti, které mu předcházely, cíle a rozsah) a je představena samotná *příručka* (cílová skupina, pro kterou je *příručka* určena, a popis, jak *příručku* v průběhu implementace procesu shromažďování údajů používat).

2. část: Metodika sbromažďování údajů

Tato část popisuje metodiku postupu shromažďování údajů pro oba datové soubory, jakož i omezení, které s sebou uvedená metodika nese.

3. část: Proces shromažďování údajů

Tato část podrobněji popisuje postup shromažďování údajů o obětech a pachatelích trestného činu obchodování s lidmi, jsou zde rozebrány různé typy údajů, národní databanky a informační zdroje. Kromě toho je v této části krok za krokem vysvětlen postup při shromažďování údajů, počínaje jejich získáním, přes přenos, ověření, zapsání, případně upravení či provedení oprav až po analýzu a prezentaci.

4. část: Povinnosti a požadavky na poskytování informací

Čtvrtá část obsahuje diskuzi na téma povinnosti poskytovat informace a zabývá se i tím, jak tato povinnost může přispět k realizaci potřeb získávat informace na národní úrovni a obecněji i k plnění Akčního plánu EU proti obchodování s lidmi. Rovněž se zvažují povinnosti poskytovat informace s ohledem na informační zdroje, ostatní databanky, zúčastněné osoby a v neposlední řadě i na širokou veřejnost.

5. část: Právní, etické a bezpečnostní aspekty shromažďování údajů

Tato část pojednává o různých právních, bezpečnostních a etických aspektech procesu shromažďování a správy informací o obchodování s lidmi v zemích EU. S ohledem na skutečnost, že v každé ze čtyř zmíněných zemí, které se účastní tohoto projektu, se klade velký důraz na ochranu údajů, tato část vychází ze *směrnice Evropského parlamentu a Rady o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a volném pohybu těchto údajů (směrnice 95/46/ES ze dne 24. října 1995)*.

6. část: Shromažďování údajů o obětech

Šestá část se zaměřuje na popis sběru informací o obětech obchodování s lidmi prostřednictvím přímého kontaktu s nimi. Obsahuje krátký popis toho, jaké informace jsou pro jednotlivé ukazatele/proměnné nutné a proč jsou nutné a uvádí příklady možných hodnot jednotlivých ukazatelů. Tato část rovněž obsahuje poznámky o významu a interpretaci každého ukazatele a zároveň i informace o tom, co daný ukazatel sděluje o obchodování s lidmi, případně o potírání obchodování. V této *příručce* je navržen minimální soubor harmonizovaných ukazatelů/proměnných souvisejících s oběťmi obchodování s lidmi. Jedná se v podstatě o minimální množství informací o obětech obchodování s lidmi, které všechny země účastníci se projektu schválily jako významné údaje pro iniciativu shromažďování informací.

7. část: Shromažďování informací o pachatelích a informací o trestním řízení

Sedmá část *příručky* je věnována shromažďování informací o (podezřelých/odsouzených) pachatelích trestného činu obchodování s lidmi, proti kterým bylo zahájeno trestní řízení. Díky tomuto procesu je možné zmapovat jednotlivé případy obchodování s lidmi, počínaje podáním trestního oznámení, přes vyšetřování, soudní řízení, odvolání až po vydání pravomocného rozsudku. V případě každého ukazatele je vysvětleno, jaké informace je třeba shromažďovat, možné odpovědi na každou oblast otázek a také význam daného ukazatele při analýze chování pachatelů při obchodování s lidmi a při hodnocení úsilí orgánů činných v trestním řízení a soudní moci v boji proti obchodování

s lidmi. A navíc je v této příručce navržen minimální soubor harmonizovaných ukazatelů/proměnných. Představuje v podstatě minimální množství údajů o pachatelích trestných činů obchodování s lidmi. Tyto informace pak byly na základě diskuze schváleny všemi zúčastněnými zeměmi jako nezbytné údaje pro uvedený způsob shromažďování informací.

8. část: Analýza a prezentace dat

V této části se vede diskuze o klíčových aspektech analýzy a prezentace zmiňovaných souborů dat.

9. část: Zdroje, iniciativy a projekty shromažďování údajů

V této části je uveden přehled akcí a iniciativ shromažďování údajů o obchodování s lidmi v zemích EU jak s ohledem na zúčastněné mezinárodní organizace, tak i s ohledem na zúčastněné země. Tento přehled není vyčerpávajícím shrnutím všech iniciativ shromažďování údajů. Záměrem je upozornit na některé aktuálně probíhající iniciativy v této oblasti. Tato část navíc obsahuje předběžný seznam dokumentů a studií různých metod shromažďování a zkoumání údajů o obchodování s lidmi, včetně jejich metodologických omezení.

10. část: Přílohy

Tato část obsahuje praktické nástroje, které lze využít při implementaci procesu shromažďování údajů, včetně vysvětlení standardizovaných pojmů a definic, vzoru souhlasu se shromažďováním osobních údajů a dohody o zachování mlčenlivosti pro zaměstnance pracující se soubory dat. Je zde i vzor memoranda o porozumění, které umožňuje podrobné naplánování právních úkonů a povinností jednotlivých zúčastněných subjektů a institucí zapojených do procesu shromažďování údajů o obětech a pachatelích trestných činů obchodování s lidmi.

2. část

Metodika shromažďování údajů¹¹

Úkolem *příručky* je podpořit účast států v projektu DCIM-EU při shromažďování, uchovávání a správě údajů o obětech v jednom souboru dat a o pachatelích (podezřelých/odsouzených) trestných činů obchodování s lidmi v druhém souboru. Informace (o konkrétních případech), které obsahují osobní údaje obětí, případně pachatelů trestného činu obchodování s lidmi, bude možné shromažďovat pouze za předpokladu, že jejich sběr bude v souladu s národními právními předpisy o ochraně osobních údajů. Tato část obsahuje popis metodiky použité při shromažďování údajů pro navrhované datové soubory a také různá omezení, která sebou daná metoda nese.

2.1: Metodika shromažďování údajů o obětech obchodování a související omezení

Soubor údajů o obětech obsahuje informace o obětech obchodování s lidmi, které byly nahlášeny/zjištěny a „označeny“ jako takovéto oběti,¹² případně o obětech, kterým byla poskytnuta pomoc.¹³ Soubor neobsahuje žádné osobní údaje ani jiné informace, na základě kterých by bylo možné konkrétní osoby identifikovat. Žádná ze zemí, které se projektu účastní, nebude shromažďovat osobní údaje obětí obchodování.

Údaje shromážděné v souladu s tímto metodickým přístupem mohou poskytnout opravdu velké množství informací. Informace o obchodování s lidmi z hlediska obětí a jejich konkrétních zkušeností s touto formou trestného činu mohou být po jejich shromáždění na celonárodní úrovni důležité nejen v oblasti prevence, ale rovněž v oblasti ochrany obětí a trestního stíhání pachatelů.

¹¹ Tyto informace byly původně připraveny v NEXUS Institute v souvislosti s projektem DCIM realizovaným Mezinárodním centrem pro rozvoj migrační politiky (ICMPD) v JV Evropě. Viz Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in SE Europe: developing regional criteria (Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií)*. Vídeň: ICMPD. V souvislosti s projektem DCIM-EU a vzhledem k podnětům ze čtyř zemí EU, které se projektu účastní (Česká republika, Polsko, Portugalsko a Slovenská republika), partnerů projektu DCIM-EU (Associazione On the Road, Dutch National Rapporteur a NEXUS Institute) jakož i ze strany skupiny projektových pracovníků ICMPD, kteří se účastní projektu DCIM-EU, byly tyto informace autory zrevidovány a aktualizovány.

¹² Pojem "hlášená" oběť obchodování s lidmi se vztahuje na osobu, která byla „nahlášená“ jako možná oběť obchodování s lidmi (a předpokládá se proto, že se stala obětí obchodování s lidmi), ale jejíž definitivní status je stále předmětem vyšetřování.

¹³ Ve všech čtyřech zemích, které se projektu účastní, podobně jako ve všech ostatních zemích EU, musí oběti obchodování s lidmi vyjádřit svůj souhlas se zařazením do databáze. Ve všech případech, kdy se získávají informace od obětí obchodování s lidmi, je nutné splnit všechny právní požadavky, včetně vyplnění formuláře vyjadřujícího souhlas obětí. V příloze 4 lze najít vzor souhlasu obětí, který může být v případě potřeby po dobu procesu shromažďování údajů použit. Podrobnější informace o souhlasu obětí se shromažďováním a uchováváním údajů a informací o jejich ochraně lze najít v *Části 5.2.2: Souhlas*.

Různé instituce a organizace budou shromážděné informace o obětech obchodování využívat různými způsoby a z odlišných důvodů. Kromě toho je mohou zajímat zcela odlišné typy informací o obětech obchodování. Například informace o dotyčných osobách a jejich rodinné a sociálně-ekonomické situaci mohou napomoci při identifikaci cílových skupin v rámci rozvoje preventivních opatření. Tyto informace mohou rovněž pomoci při určení a pochopení potřeb, jak ochránit oběti, které mají za sebou těžkou životní zkušenost související s obchodováním, i po jejich návratu do domácího prostředí. Údaje o obětech jsou kromě toho užitečné pro práci orgánů činných v trestním řízení, které na základě těchto informací mohou identifikovat, jak a kde dochází k náboru obětí, jak jsou přepravovány a v neposlední řadě, kde k vykořisťování dochází a jaké existují způsoby vykořisťování obětí.

Kromě toho způsob, jakým jsou údaje o obětech shromažďovány – prostřednictvím orgánů činných v trestním řízení a organizací, které se aktivně podílejí na pomoci určité oběti – je zvolen tak, aby co nejvíce splňoval určitá etická pravidla související s problematikou shromažďování osobních údajů. Tento přístup umožňuje vyhnout se opakovaným pohovorům a výsledům obětí zaměřených na získání údajů, které přímo nesouvisí s obětí a které jsou shromažďovány v rámci daného případu a následně ukládány v archivech. Tento přístup rovněž zaručuje, že údaje o oběti shromažďuje osoba, se kterou má daná oběť již bližší kontakt a vztah a které pravděpodobně důvěřuje, takže tato osoba jí může pomoci zmírnit stres a úzkost vyvolanou připomínáním nepříjemných zkušeností souvisejících s trestným činem obchodování.¹⁴

Existují však určitá omezení a překážky, které s sebou daná metoda shromažďování údajů o obětech přináší.¹⁵ Některé problémy souvisejí přímo se samotnými soubory údajů, jiné jsou pak spojeny s tím,

¹⁴ Tento přístup je v souladu s částí 3 dokumentu *Doporučené principy a pokyny dodržování lidských práv a obchodování s lidmi* vydaného Organizací spojených národů: Výzkum, analýza, hodnocení a šíření informací, kde se nedoporučuje vést pohovory a výslechy, případně jiným přímým způsobem získávat údaje od obětí obchodování s lidmi bez ohledu na jejich soukromí a čas potřebný na zotavení. I když v některých situacích je přímý pohovor a výslech potřebný a z hlediska lepšího pochopení problému obchodování s lidmi mnohem cennější, způsoby získávání údajů popsané a navržené v této příručce mohou osoby pracující s oběťmi obchodování s lidmi jednoduchým způsobem začlenit do již existujících procesů shromažďování informací. V konečném důsledku to povede k omezení nepotřebných pohovorů s oběťmi obchodování.

¹⁵ Metodická omezení související s vyšetřováním, které využívá konkrétního souboru dat, byla v minulosti popsána v několika publikacích. Body představené v této části příručky upozorňují na některé problémy analyzované v následujících publikacích. Viz: Brennan, D. (2005) 'Methodological Challenges in Research with Trafficked Persons: Tales from the Field' (Metodické výzvy výzkumu obchodování s lidmi: Ilustrační příběhy). *International Migration, zvláštní číslo věnované vyšetřování obchodování s lidmi, globální průzkum*. 43(1/2); Brunovskis, A & R. Surtees (2009) *Untold stories: biases and selection effects in qualitative human trafficking research (Nevyslovené příběhy: předpojatost a vliv výběru respondentů na kvalitativní výzkum obchodování s lidmi)*. Fafo (Oslo) a NEXUS Institute (Viedeň & Washington); Brunovskis, A & R. Surtees (2007) *Leaving the past behind: when victims of trafficking decline assistance (Hodit minulost za blanu? Případy, kdy oběti obchodování s lidmi odmítají nabízenou pomoc)*. Fafo Institute (Norsko) a NEXUS Institute (Rakousko); Brunovskis, A & G. Tyldum (2005) 'Describing the unobserved: methodological challenges in empirical studies on human trafficking' (Popis nepozorovaného: metodické výzvy v empirických studiích o obchodování s lidmi). *International Migration, zvláštní číslo věnované vyšetřování obchodování s lidmi, globální průzkum*. 43(1/2): 17-34; Craggs, S. & R. Surtees (2009) *Where do we stand? Methodological issues in trafficking research and data collection (Na čem jsme? Metodické aspekty výzkumu obchodování s lidmi a shromažďování údajů)*. IOM (Ženeva) a NEXUS Institute (Viedeň & Washington); GAO (2006) *Better Data, Strategy and Reporting Needed to Enhance US Anti-trafficking Efforts Abroad (Potřeba zlepšení dat, strategie a podávání zpráv pro zlepšení zahraničních akcí Spojených států v boji proti obchodování s lidmi)*. Zpráva předsedovi Soudní komise a předsedovi Komise pro mezinárodní vztahy, Sněmovna reprezentantů. Washington, DC: United States Government Accountability Office; Gozdziaik, E. & M. Bump (2008) *Data and research on human trafficking: Bibliography of research based literature (Data a výzkum o obchodování s lidmi: Přehled odborné literatury)*. Washington, DC: Institute for the Study of International Migration, Walsh School of Foreign Service, Georgetown University; Gozdziaik, E. & F. Laczko (2005) *Data and research on human trafficking: a global survey (Data a výzkum o obchodování s lidmi: globální průzkum)*. Vydání zvláštního čísla časopisu *International Migration*. Vol. 43 (1/2) 2005; Gramegna, M. & F. Laczko (2003) 'Developing Better Indicators of Human Trafficking' (Zpracování lepších ukazatelů o obchodování s lidmi) (*Brown Journal of World Affairs*. Vol. X, Issue 1; Kelly, L. (2005)

jak a kdy jsou údaje shromažďovány. Jakékoliv informace shromážděné v souladu s tímto metodickým postupem musí být proto vykládány a analyzovány s ohledem na zasazení do kontextu.

2.1.1: Metodická omezení související se souborem dat o obětech

- **Údaje o obětech obchodování s lidmi se vztahují k obětem, které jsou objeveny, identifikovány a „označeny“ jako skutečné oběti obchodování s lidmi a/nebo údaje o obětech, kterým již byla pomoc poskytnuta.** Tyto oběti představují určité nezjištěné procento všech obětí obchodování s lidmi. Většina obětí obchodování s lidmi se totiž nepodaří nikdy odhalit či identifikovat. Z toho důvodu jsou možnosti zobecňování závěrů týkajících se všech obětí obchodování s lidmi vycházející z údajů získaných od této malé podskupiny obětí do značné míry omezeny.
- **Soubor dat tvoří specifická (a velmi pravděpodobně nereprezentativní) podskupina.** Oběti, které se podařilo identifikovat, případně oběti, kterým už byla pomoc poskytnuta, představují pravděpodobně jen určitou specifickou podskupinu všech obětí obchodování s lidmi a mohou se podstatně lišit od ostatních obětí. Mohou například představovat skupinu obětí, které musely čelit dramatictějšími zkušenostem z obchodování s lidmi a které z tohoto důvodu potřebují okamžitou pomoc. Mohou představovat i skupinu lidí bez jakékoli jiné formy pomoci a proto ochotněji nabízenou pomoc přijmou. Mohou rovněž představovat skupinu osob, které se staly obětmi obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování; tyto oběti jsou identifikovány častěji než ostatní typy obětí. Závěry, které je možné přijmout na základě informací z takových podskupin obětí, není možné rozšířit na všechny oběti obchodování s lidmi.
- **Neexistuje metodický postup umožňující vyvodit či odhadnout číselné výstupy.** Počet hlášených a identifikovaných obětí a/nebo obětí, kterým už byla poskytnuta pomoc, není možné žádným způsobem použít pro odvozování dalších číselných údajů, a získat tak celkový počet obětí obchodování s lidmi. Stejně tak není možné odhadnout současný počet obětí obchodování s lidmi jen na základě dostupných informací o obchodování s lidmi a s tím souvisejících jevů, jako je například prostituce, nucená práce, atd. Dodnes nebyly zpracovány žádné náhradní statistické ukazatele/proměnné (indexy), které by umožňovaly odhadnout celkový počet obětí obchodování s lidmi.¹⁶

“You can Find Anything you Want”: Research on Human Trafficking in Europe in the twenty-first century” (Můžeš najít cokoli, co chceš: výzkum o obchodování s lidmi v Evropě ve 21. století). *International Migration, zvláštní číslo věnované vyšetřování obchodování s lidmi, globální průzkum*. 43(1/2); Kelly, L. (2002) Journeys of Jeopardy: a review of research on trafficking in women and children in Europe (*Nebezpečné cesty: přehled výzkumu obchodování se ženami a dětmi v Evropě*). IOM: Ženeva; Surtees, R. (2008) *Trafficking in men, a trend less considered. The case of Ukraine and Belarus (Obchodování s muži, trend, který je podceňovaný. Případy z Ukrajiny a Běloruska)*. Ženeva: IOM Migration Research Series; Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in SE Europe: developing regional criteria (Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií)*. Vídeň: ICMPD; Surtees, R. (2007) *Trafficking victims in SE Europe – what we know and what we need to know (Oběti obchodování v jihovýchodní Evropě – co víme a co potřebujeme vědět)*. Práce představená na konferenci ‘Human Trafficking Conference’, Centrum informací a výzkumu organizovaného zločinu (Centre for Information and Research on Organised Crime, CIROC), Amsterdam, Holandsko, 31. října 2007; Surtees, R. (2005). (*Druhá výroční zpráva o obětech obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě*). Ženeva: IOM.

¹⁶ V případě jiných čísel, která je těžké shromáždit, bylo možné vyvinout tzv. „nepřímé“ nebo „náhradní“ statistické ukazatele. Například úmrtnost dětí lze vypočítat na základě analýzy míry gramotnosti dospělých lidí, rozsahu imunizace (očkování), množství domácností s pitnou vodou a množství jiných statistických parametrů, v jejichž případě se podařilo dokázat, že jejich hodnoty korelují s úmrtností dětí. Na druhé straně však pro obchodování s lidmi podobné statistické

- **Subjektivní údaje.** Vzhledem k tomu, že údaje obsažené v tomto datovém souboru jsou shromážděny od obětí obchodování s lidmi, a jsou proto viděny skrze jejich optiku, nesmíme zapomínat, že odrážejí jejich subjektivní hledisko a dojmy. Při analýze informace založené na těchto subjektivních kategoriích je proto nutné mít toto stále na zřeteli. Kromě toho každá prezentace těchto údajů musí obsahovat jasné a zřetelné upozornění na subjektivní charakter některých statistických ukazatelů, proměnných a témat.

2.1.2: Metodická omezení související se způsobem shromažďování údajů o obětech

- **Mění se kapacity a perspektivy informačních zdrojů.** Údaje o obětech budou pocházet z různých informačních zdrojů pro boj proti obchodování s lidmi - od orgánů činných v trestním řízení, nevládních organizací, sociálních služeb atd. I když většina organizací dodržuje v rámci identifikace protokol OSN¹⁷, případně jiné důležité (a všeobecně související) mezinárodní předpisy, nelze vyloučit rozdílné či nesprávně aplikování jednotlivých kritérií, čímž může dojít k chybám v identifikaci. Kromě toho ti, kdo jsou přímo zapojeni do potírání obchodu s lidmi, mají různé schopnosti a dovednosti nutné pro identifikaci a hlášení obětí obchodování s lidmi. A stejně tak se liší i právní systémy, v rámci kterých tito lidé působí. Možným následkem pak může být falešná pozitivní identifikace nebo znemožnění identifikace některých případů obchodování s lidmi.¹⁸
- **Přístup k celým souborům dat.** Soubor dat bude kompletní, což znamená, že bude přesně odpovídat situaci hlášených a/nebo identifikovaných osob, případně osob, kterým už byla nabídnuta pomoc dané země, pouze tehdy, bude-li každá z příslušných organizací nebo institucí shromažďovat a sdílet údaje o obětech obchodování s lidmi v souladu se

ukazatele neexistují, zejména z důvodu nedostatku systematických statistických studií zabývajících se obchodováním s lidmi (Brunovskis, A & G. Tyldum (2005) "Describing the unobserved: methodological challenges in empirical studies on human trafficking" (Popis nepozorovaného: metodické výzvy v empirických studiích o obchodování s lidmi). *International Migration, zvláštní číslo věnované vyšetřování obchodování s lidmi, globální průzkum* 43(1/2): 17-34). Výzkumní pracovníci se všeobecně shodují v tom, že dostupná čísla popisující globální rozsah jevu obchodování s lidmi, případně publikované zvýšené nebo snížené frekvence výskytu tohoto jevu, nejsou všeobecně spolehlivé a důvěryhodné a jsou plné metodických chyb (Brunovskis, A & R. Surtees (2009) *Nevyřčené příběhy: systematické chyby a vliv výběru obyvatelstva na kvalitativní výzkum obchodování s lidmi*. Fafo (Oslo) a NEXUS Institute (Víděň & Washington).

¹⁷ Jedná se o Protokol Organizace spojených národů o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi schválený v roce 2000, který je v oblasti boje proti obchodování s lidmi všeobecně známý jako *Protokol OSN* případně jako *Palermský protokol*. Tento protokol je jedním ze tří dokumentů, které doplňují *Úmluvu OSN o nadnárodním organizovaném zločinu*, která byla schválena valným shromážděním OSN dne 15. listopadu 2000. Protokol OSN definuje obchodování s lidmi jako „najímaní, přepravu, převoz, přechovávání nebo přijetí osob za účelem zneužívání za pomoci hrozby, použití síly nebo jiných forem donucení, za pomoci únosu, podvodu, uvedení v omyl nebo zneužití moci či stavu bezbrannosti nebo pomocí předání nebo přijetí plateb či výhod, a to za účelem získání souhlasu osoby mající kontrolu nad jinou osobou“. *Rámcové rozhodnutí EU o boji proti obchodování s lidmi* definuje obchodování s lidmi prakticky stejně jako Protokol OSN, i když se vztahuje pouze na obchodování za účelem sexuálního zneužívání a nucených prací.

Viz: *Rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/JVV ze dne 19. července 2002 o boji proti obchodování s lidmi* [Úřední věstník L 203 ze dne 01.08.2002], <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33137.htm>.

¹⁸ Existuje mnoho různých příkladů toho, co se odehrává ve skutečnosti. V některých zemích jsou mužské oběti obchodování s lidmi neidentifikovatelné, a to navzdory všem snahám o jejich identifikaci. Někteří odborníci a/nebo organizace nechtějí nebo nemohou v případech, ve kterých dochází k použití síly, případně jiné formy násilí, kvalifikovat tyto případy jako případy obchodování s lidmi. Výsledek identifikace může být také ovlivněn ideologickým postojem instituce nebo organizace zabývajících se identifikací případů obchodování s lidmi, v důsledku čehož mohou být pojmy prostitute a zneužívání chápány naprosto odlišně.

standardizovanými metodickými pokyny. Pokud se instituce nebo organizace nezúčastní této iniciativy, údaje o obětech budou jen částečné a jako takové by měly být ve zprávách, hlášeních a dokumentech prezentovány. Je tedy třeba upozornit na nedostatky a problémy související se shromažďováním a sdílením těchto údajů.

- **Aspekty související s důvěrou a spoluprací mezi informačními zdroji a databankami.** Instituce, které budou požádány o poskytnutí informací o obětech obchodování s lidmi, nemusí mít mandát takovéto informace sdělovat nebo pro ně není obvyklé tyto informace sdílet, a nemusí si proto navzájem slepě důvěřovat. Takový problém může vzniknout zejména v případě vztahů mezi ministerstvy navzájem nebo mezi vládou a nevládními organizacemi. Může to ve značné míře zablokovat proces sdílení informací o obětech obchodování. Některé organizace zabývající se bojem proti obchodování s lidmi se mohou obávat, že po zpřístupnění informací o obětech budou tyto osoby kontaktovat státní úředníci, případně, že daná organizace bude nucena zpřístupnit celou dokumentaci konkrétních případů obchodování s lidmi. Tyto problémy pak mohou negativně ovlivnit tok informací o obětech obchodování s lidmi. V rámci fáze implementace celého projektu proto může být nutné výše uvedené obavy řádně prodiskutovat. Memorandum o porozumění – mapující práva a povinnosti všech zúčastněných institucí – může rovněž pomoci při řešení těchto problémů.¹⁹
- **Kompletní datové soubory.** Shromažďování kompletních údajů (na základě dojednaných oblastí, z nichž se budou údaje shromažďovat) může být někdy nemožné, například pokud je čas, který můžeme s obětí strávit, omezený, v případě nedostatečné důvěry ze strany oběti, pokud se oběť obchodování bojí prozradit podrobné informace o svých zkušenostech (buď se bojí pomsty pachatelů, anebo nedůvěřuje úředním činitelům), případně tehdy, je-li nahlášený případ odeslán z jedné instituce do druhé, ať už za účelem výzkumu, anebo jiných s tím souvisejících potřeb. Kromě toho informace, které je nutno shromažďovat, se týkají různých aspektů života oběti – před, v průběhu a po zkušenostech s obchodováním. Někdy nejsou přístupné kompletní informace o všech životních etapách oběti, především v případech, kdy se nepodařilo úspěšně ukončit proces poskytování pomoci.²⁰
- **Duplicita případů.** Pokud soubor neobsahuje žádné osobní údaje, jako v případě tohoto projektu, hrozí riziko duplicity některých případů. Tento problém lze částečně vyřešit vytvářením křížových odkazů k ostatním informacím (např. věk/datum narození, státní příslušnost, region/země původu atd.), které umožní kontrolovat případné zdvojení informací. Pokud datový soubor neobsahuje žádná jména ani jiné údaje umožňující identifikaci osob, možnost duplicity údajů nelze vyloučit.
- **Ochota obětí sdílet údaje.** Informace získané od obětí mohou být kromě toho ovlivněny obsahem a formou pohovoru, stejně jako lidmi/organizacemi, které se celého procesu shromažďování informací účastní. Úroveň dostupných informací může být různá a může záviset na mnoha faktorech včetně toho, jaký má oběť vztah s osobou, která vede pohovor,

¹⁹ Viz Příloha č. 2: *Vzor memoranda o porozumění pro databázi údajů o obětech obchodování s lidmi*. Tento dokument představuje jakýsi vzor, který mohou používat národní databanky a rovněž organizace, které shromažďují příslušné údaje. Popisuje role a povinnosti všech aktérů této spolupráce. Dále viz Příloha č. 5: *Vzor smlouvy o důvěrnosti informací pro pracovníky s databází*. Je to další z možných způsobů zabezpečení nedotknutelnosti údajů, který pomáhá budovat důvěru těch, kdo mohou informace potenciálně poskytnout.

²⁰V některých případech je možné doplnění některých údajů, objeví-li se v probíhajícím procesu informace nové.

kolik podobných pohovorů už oběť absolvovala, jakým způsobem je pohovor vedený, jaká je kvalita života oběti po zkušenosti z obchodování, v jakém právním postavení je oběť, at' už v průběhu tranzitu, anebo v zemi původu, jaké jsou jazykové a kulturní bariéry atd.²¹

- **Dokumentace zkušeností obětí, které byly obchodovány vícekrát.** Oběti obchodování mohou mít víc než pouze jednu zkušenost s vykořisťováním/obchodováním. Proto je třeba proces shromažďování údajů přizpůsobit tak, aby bylo možné v případě potřeby pro každou z obětí zaznamenat více zkušeností s obchodováním. Pokud je daná oběť obchodování již v souboru dat zanesena, nově vložené informace o její poslední zkušenosti s obchodováním s lidmi by měly být přesměrovány do souboru jejích osobních údajů tak, aby tato osoba byla zahrnuta v databázi pouze jednou, ale aby k ní byly přiřazeny její veškeré zkušenosti s obchodováním. Proces shromažďování údajů a struktura softwaru by měly vzít v úvahu možnost, že některé oběti mají více zkušeností s obchodováním, a měly by být takové možnosti přizpůsobeny.
- **Změna situace.** Protože informace o obětech se mohou postupem času měnit, je nutné zavádět změny, úpravy nebo opravy. Například po úvodní identifikaci nemusí být oběť hned kvalifikována jako „oběť obchodování s lidmi“, ale nejdříve může být označena jako „hlášená“. Postupem času s přibývajícimi informacemi o daném případě však může dojít k překvalifikování na „oběť obchodování“. Na druhé straně, v případě osob, které byly na začátku identifikovány coby oběti obchodování s lidmi, se může později ukázat, že se o tento typ obětí nejedná. Soubor dat tedy musí mít vestavěnu určitou dynamiku. Informace získané v průběhu úvodní identifikace/nahlášení oběti mohou postupem času vyžadovat změnu nebo úpravu a to zejména tehdy, když se například postupem času podaří získat kompletnější, případně přesnější informace o daném případě.
- **Časový posun.** Základem údajů o obětech obchodování s lidmi jsou informace pocházející od různých organizací a vládních institucí z celé země. Tyto údaje mohou být proto poskytovány s různým zpožděním způsobeným kromě jiného například velkým množstvím povinností a omezenými zdroji organizací, které se zabývají oběťmi obchodování s lidmi.

²¹ Podrobnější informace o různých faktorech, které mohou ovlivnit množství, druh a kvalitu informací v průběhu pohovoru lze najít zde: Brunovskis, A & R. Surtees (2009) *Untold stories: biases and selection effects in qualitative human trafficking research (Neyřslovené příběhy: předpojatost a vliv výběru respondentů na kvalitativní výřekum obchodování s lidmi)*. Fafo (Oslo) a NEXUS Institute (Víděň & Washington); Brunovskis, A & R. & R. Surtees (2007) *Leaving the past behind: when victims of trafficking decline assistance (Hodit minulost za blavu? Případy, kdy oběti obchodování odmítají nabíženou pomoc)*. Institut Fafo (Oslo) a NEXUS Institute (Víděň); Craggs, S. & R. Surtees (2009) *Where do we stand? Methodological issues in trafficking research and data collection (Na čem jsme? Metodické aspekty výřekumu obchodování s lidmi a shromažďování údajů)*. IOM (Ženeva) a NEXUS Institute (Víděň & Washington); Kelly, L. (2002) *Journeys of Jeopardy: a review of research on trafficking in women and children in Europe. (Nebezpečné cesty: přehled výřekumu o obchodování se ženami a dětmi v Evropě)* IOM: Ženeva; Surtees, R. (2005) *Second annual report on victims of trafficking in Southeastern Europe. (Druhá výroční zpráva o obětech obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě)* Ženeva: IOM.

2.2: Metodika shromažďování údajů o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi

Soubor údajů o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi obsahuje informace o pachatelích této trestné činnosti – tj. o osobách, které byly v rámci trestního řízení dané zemi podezřelé a/nebo odsouzené za spáchání trestného činu obchodování s lidmi.²² Shromažďují se v něm údaje o původu a prostředí, z něhož tyto osoby vyšly, a zároveň jsou jejich případy zdokumentovány ve všech fázích trestního řízení – od podání trestního oznámení, přes vyšetřování prováděného všemi orgány činnými v trestním řízení až po možnost odvolání a případné vydání pravomocného rozsudku a výkon trestu. Protože celé trestní řízení trvá určitý čas a má mnoho fází, daná osoba bude v různých časových intervalech chápána buď jako podezřelá (stíhaná, obžalovaná) ze spáchání trestného činu, anebo jako odsouzená za spáchání trestného činu obchodování s lidmi. To znamená, že soubor dat prochází různými časovými obdobími počínaje vyšetřováním, v jehož průběhu je dotyčná osoba brána jako podezřelá ze spáchání trestného činu, až po obvinění/obžalování ze spáchání trestné činnosti a usvědčení/odsouzení v průběhu soudního řízení. Tento soubor údajů proto musí být přiřazen jedné osobě podezřelé/odsouzené za spáchání trestného činu v různých časových obdobích.

Na základě národního právního rámce každé země je nutné určit, kdy bude osoba podezřelá nebo odsouzená ze spáchání trestného činu zařazena do databáze. Některé země mohou do databáze zařadit osoby, které byly z obchodování s lidmi obviněny, ale ještě nebyly neodsouzeny, jiné ne. V některých případech je možné údaje zařadit do databáze až po odsouzení pachatele, případně až po vydání pravomocného rozsudku po odvolání. Proces shromažďování údajů o pachatelích této trestné činnosti by měl dodržovat všechny právní předpisy dané země o ochraně údajů osob podezřelých ze spáchání trestné činnosti, které se většinou liší a jsou méně restriktivní než předpisy o ochraně osobních údajů široké veřejnosti.

Ve většině případů se pravděpodobně bude jednat o informace, které neumožňují identifikaci dané osoby, přestože některé země mohou v případě osob podezřelých nebo již odsouzených za páchaní trestného činu obchodování s lidmi shromažďovat jejich osobní údaje.²³

Údaje o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi shromážděné na celonárodní úrovni poskytují základní informace o jednotlivých pachatelích a zároveň i o tom, v jaké fázi se trestní řízení nachází. Tyto informace zohledňují celý průběh jednotlivých trestních řízení s ohledem na všechny

²² Každá země bude mít svoje vlastní právní předpisy, na základě kterých se bude rozhodovat, kdo bude považován za „osobu páčající trestný čin obchodování s lidmi“. Více informací o situaci ve čtyřech zemích, které se účastní projektu, lze najít v *části 7, oddíl 1: Profil osoby páčající trestný čin obchodování s lidmi*.

²³ V případě shromažďování osobních údajů osoby podezřelé/usvědčené z páchaní trestného činu obchodování s lidmi je nutné zjistit, zda tato osoba musí vyjádřit souhlas se zařazením těchto údajů do databáze údajů o pachatelích trestné činnosti obchodování s lidmi a za jakých okolností. Je možné, že existují určité výjimky, kdy takový souhlas nebude zapotřebí. Proces shromažďování údajů o pachatelích trestné činnosti obchodování s lidmi by měl být v souladu se všemi legislativními předpisy dané země o ochraně údajů osob podezřelých z páchaní trestné činnosti. Tyto předpisy se většinou liší od předpisů o ochraně osobních údajů široké veřejnosti a jsou méně restriktivní. Podrobnější informace o specifických právních ustanoveních EU jsou k dispozici v článcích 3, 2 a 7 směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a volném pohybu těchto údajů (*směrnice 95/46/ES* ze dne 24. října 1995). Směrnice je dostupná na: http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/95-46-ce/dir1995-46_part1_en.pdf. Podrobnější informace o této problematice lze najít v *části 5.2.2: Souhlas*. V příloze 4 je uveden vzor souhlasu oběti, který může být v případě potřeby použit v průběhu procesu shromažďování údajů.

fáze (vyšetřování, zadržení/zatčení, soudní řízení, odvolání), a nabízejí tak určité průřezy procesy, které nebyly do tohoto okamžiku v případě osob podezřelých/usvědčených ze spáchání trestného činu obchodování s lidmi přístupné. Kromě toho tyto údaje pomáhají určit, ve kterých aspektech je trestní řízení nejefektivnější, jakož i místa, která mají stále určité nedostatky případně jiné problémy související se zadržením/zatčením a trestáním pachatelů trestného činu obchodování s lidmi.

Existují však určitá metodická omezení související se shromažďováním údajů o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi.²⁴ Některé problémy přímo souvisejí s údaji jako takovými, jiné jsou spíše spojeny s tím, jak jsou tyto údaje shromažďovány. Všechny informace obsažené v tomto datovém souboru proto musí být interpretovány a analyzovány s ohledem na následující upozornění a v celkovém kontextu.

2.2.1: Metodická omezení související se souborem údajů o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi

- **Pouze údaje o osobách obviněných z páchaní trestného činu obchodování s lidmi.** Vzorek obyvatelstva obsažený v souboru dat zahrnuje výlučně skupinu osob podezřelých nebo odsouzených za spáchání trestné činnosti a neodráží celkový rozsah obchodování s lidmi v zemi. Tento vzorek nezahrnuje osoby, které se nikdy nepodařilo identifikovat či obvinít z obchodování s lidmi, a nejsou v něm zahrnuty ani osoby, jejichž případy nebyly klasifikovány jako případy obchodování s lidmi, ale pouze jako příbuzné trestné činy, jako například kuplířství nebo převaděčství.
- **Databáze obsahuje údaje o specifické (a pravděpodobně nereprezentativní) podskupině.** Tento vzorek lidí představuje zřejmě specifickou podkategorii pachatelů

²⁴ Metodická omezení související s výzkumem pachatelů trestné činnosti obchodování s lidmi se objevují v několika publikacích, včetně následujících: Brunovskis, A & R. Surtees (2009) Untold stories: biases and selection effects in qualitative human trafficking research (*Nezyslovené příběhy: předpojatost a vliv výběru respondentů na kvalitativní výzkum obchodování s lidmi*). Fafo (Oslo) a NEXUS Institute (Vídeň & Washington); Brunovskis, A & R. Tyldum (2005) "Describing the unobserved: methodological challenges in empirical studies on human trafficking" (Popis nepozorovaného: metodické výzvy v empirických studiích obchodování s lidmi). *International Migration, zvláštní číslo věnované vyšetřování obchodování s lidmi, globální průzkum*. 43(1/2): 17-34; GAO (2006) *Better Data, Strategy and Reporting Needed to Enhance US Anti-trafficking Efforts Abroad (Potřeba zlepšení údajů, strategie a podávání zpráv pro zlepšení zahraničních akcí Spojených států v boji proti obchodování s lidmi)*. Zpráva předsedovi Komise spravedlnosti a předsedovi Komise pro mezinárodní vztahy, Sněmovna reprezentantů. Washington, DC: United States Government Accountability Office; Gozdzia, E. & M. Bump (2008) *Data and research on human trafficking: Bibliography of research based literature (Data a výzkum o obchodování s lidmi: přehled literatury týkající se podobného výzkumu)*. Washington, DC: Institute for the Study of International Migration, Walsh School of Foreign Service, Georgetown University; Gozdzia, E. (2005) "You can Find Anything you Want: Research on Human Trafficking in Europe in the twenty-first century" („Můžeš najít, co si jen přeješ“: Výzkum obchodování s lidmi v Evropě ve 21. století). *International Migration, zvláštní číslo věnované vyšetřování obchodování s lidmi, globální průzkum* 43(1/2); Kelly, L. (2002) *Journeys of Jeopardy: a review of research on trafficking in women and children in Europe*. (Nebezpečné cesty: přehled výzkumu obchodování se ženami a dětmi v Evropě) IOM: Ženeva; Surtees, R. (2008) "Traffickers and Trafficking in Southern and Eastern Europe: Considering the Other Side of Human Trafficking" (Obchodování a obchodníci s lidmi v jižní a východní Evropě: Úvahy nad odvrácenou stranou obchodování s lidmi). *European Journal of Criminology*. 5(1): 39-68; Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in SE Europe: developing regional criteria (Příručka pro sbíráání údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií)*. Vídeň: ICMPD; Surtees, R. (2007) *Trafficking victims in SE Europe – what we know and what we need to know (Oběti obchodování v jihovýchodní Evropě - co víme a co potřebujeme vědět)*. Publikace představená na konferenci 'Human Trafficking Conference', Centrum informací a výzkumu organizovaného zločinu (Centre for Information and Research on Organised Crime, CIROC), Amsterdam, Holandsko, 31. říjen 2007; Surtees, R. (2005) *Second annual report on victims of trafficking in Southeastern Europe (Druhá výroční zpráva o obětech obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě)*. Ženeva: IOM.

restného činu obchodování s lidmi – se vši pravděpodobností jde o skupinu zločinců nižšího stupně, které lze snáze dopadnout, zločinců z hůře organizovaných zločineckých skupin, přímých pachatelů, kteří nejsou chráněni strukturou organizovaného zločinu atd. Tyto osoby se mohou podstatně lišit od jiných skupin pachatelů restného činu obchodování s lidmi, jakož i pachatelů této restné činnosti obecně. Na základě údajů o této podskupině není proto možné vyvodit závěry týkající se všech pachatelů této restné činnosti.

- **Neexistuje metodický postup umožňující vyvozování statistických údajů o pachatelích.** Statistické údaje získané od skupiny osob podezřelých/odsouzených za spáchání restného činu obchodování s lidmi není možné vztáhnout na všechny pachatele. Velké množství osob se totiž nikdy nepodaří identifikovat, případně proti nim není nikdy zahájeno restní stíhání a statistický vztah mezi těmito kategoriemi pachatelů restné činnosti není znám. K dispozici není žádný metodický postup, který by takový odhad umožňoval.

2.2.2: Metodická omezení související se způsobem shromažďování údajů o pachatelích restného činu obchodování s lidmi

- **Přístup k celým souborům dat.** Soubor dat bude kompletní – tzn. reprezentativní pro skupinu osob podezřelých/odsouzených za spácháním restného činu obchodování s lidmi v dané zemi – pouze tehdy, bude-li každá z příslušných organizací nebo institucí shromažďovat a sdílet údaje o pachatelích s ohledem na standardizované metodické pokyny. Pokud se organizace nebo instituce této iniciativy nezúčastní, údaje o osobách podezřelých/odsouzených za restné činy obchodování s lidmi budou pouze částečné a jako takové by měly být prezentovány ve zprávách, hlášeních a dalších dokumentech. Zároveň je nutné na nedostatky a problémy související se shromažďováním a sdílením těchto údajů upozornit.
- **Problémy související s důvěrou a spoluprací mezi informačními zdroji a archivními místy.** Základem souboru dat o pachatelích restného činu obchodování s lidmi jsou informace pocházející od různých vládních organizací – orgánů činných v restním řízení a soudů, ale i dalších. Nicméně údaje lze získat i od jiných místních, regionálních a národních institucí. Zároveň je důležité i to, jakým způsobem jsou soudní statistické údaje shromažďovány a jaké je časové rozpětí, v rámci něhož je možné získat právně relevantní údaje o odsouzení pachatele. Kompletní a efektivní sledování každého jednotlivého případu je možné pouze pod podmínkou, že všichni zúčastnění navzájem spolupracují a navzájem sdílejí všechny potřebné informace. Pokud toto není možné zaručit, databáze nebude kompletní. Nedostatečná důvěra a spolupráce mezi organizacemi a institucemi může omezit sdílení informací o pachatelích podezřelých/odsouzených za spáchání restného činu obchodování s lidmi. Vládní organizace, které nejsou povinny tyto informace sdílet, mohou čerpat z diskuze o užítku, který výměna informací přináší a návrhu memoranda o porozumění, které jasně určuje role a povinnosti jednotlivých institucí.²⁵

²⁵ Viz Příloha č. 2: *Vzor memoranda o porozumění pro databázi údajů o obětech obchodování s lidmi*. Tento dokument představuje jakýsi vzor, který mohou používat národní databanky a rovněž organizace, které shromažďují příslušné údaje. Popisuje role a povinnosti všech aktérů této spolupráce. Dále viz Příloha č. 5: *Vzor dohody o důvěrnosti informací pro pracovníky s databází*. Je to další z možných způsobů zabezpečení nedotknutelnosti údajů, který pomáhá budovat důvěru těch, kdo mohou informace potenciálně poskytnout.

- **Duplicita případů.** Pokud datový soubor neobsahuje žádné osobní údaje, jako ve většině případů v tomto projektu, existuje riziko jejich duplicity. Tento problém lze částečně vyřešit vytvářením křížových odkazů k jiným informacím (např. věk/datum narození, pohlaví, státní příslušnost, region/země původu atd.), které umožní kontrolovat případné zdvojení údajů. Vzhledem k tomu, že databáze neobsahuje žádná jména ani jiné údaje, které umožňují identifikaci osob, duplicitu není možné zcela vyloučit.
- **Časové problémy.** Datový soubor nebude zpočátku kompletní, neboť ukončení soudního řízení může trvat měsíce, případně v některých velmi komplikovaných případech dokonce roky. To znamená, že soudní řízení s pachatelem trestného činu obchodování s lidmi zatčeným v roce 2009 může být zahájeno až v roce 2010 a závěrečný rozsudek, odvolání nebo nástup výkonu trestu může být uskutečněn ještě později. Shromažďování kompletních údajů o osobě podezřelé/odsouzené za spáchání trestného činu obchodování s lidmi bude proto určitý čas trvat.
- **Jasně definice a parametry.** Je důležité přesně určit, které trestné činy, kromě obchodování s lidmi, budou v rámci souboru dat o pachatelích brány do úvahy. Je například možné, že datový soubor bude obsahovat pouze údaje o obviněních, která jsou podobná a/nebo souvisí s obchodováním s lidmi, například obvinění z nelegální migrace, napomáhání prostituci atd.
- **Případy, kdy je trestný čin obchodování s lidmi spáchán stejnou osobou vícekrát; nutnost více zápisů.** Osoby podezřelé/odsouzené za spáchání trestného činu obchodování s lidmi mohou být obviněny z více než jednoho trestného činu obchodování s lidmi současně. Proto musí proces shromažďování údajů umožňovat zaznamenání více než pouze jednoho trestného činu obchodování s lidmi pro každou podezřelou/odsouzenou osobu. Pokud se nějaký podezřelý/odsouzený pachatel už v databázi nachází, nově vložené informace o trestném činu obchodování s lidmi budou připojeny k již existujícímu souboru osobních údajů této osoby. V databázi však bude tato podezřelá/odsouzená osoba zaznamenána pouze jednou, ale s informací, že ze spáchání trestného činu obchodování s lidmi byla obviněna vícekrát.

3. část

Proces shromažďování údajů²⁶

K zajištění příslušné kvality údajů je třeba dodržovat určité zásady procesu shromažďování údajů. Netýká se to pouze metodiky procesu shromažďování údajů (další informace jsou uvedeny ve 2. části) a využívání standardizovaných definic (příloha č. 1), ale především procesu shromažďování údajů jako celku. V případě nedodržení těchto zásad nebude soubor dat dostatečně „čistý“ a hodnověrný, což následně negativně ovlivní závěry, jaké bude možné na základě v něm obsažených údajů přijmout.

Parametry procesu shromažďování údajů se do určité míry liší v závislosti na typu údajů, které chceme shromažďovat. Části 3.1 a 3.2 pojednávají o procesu shromažďování údajů pro soubory dat o obětech a pachatelích trestného činu obchodování s lidmi. V části 3.3 je krok po kroku popsán celý průběh shromažďování údajů.

3.1 Shromažďování údajů pro databázi obětí obchodování s lidmi

Tato část popisuje jednotlivé kroky procesu shromažďování údajů pro databázi obětí obchodování. Najdete zde:

- 3.1.1: Typy údajů
- 3.1.2: Národní databanky
- 3.1.3: Zdroje údajů

3.1.1: Typy údajů

Cílem projektu je shromažďování informací o obětech jednotlivých případů obchodování s lidmi – informace o osobě, podrobné informace o její zkušenosti s obchodováním (od náboru, přes přepravu až po vykořisťování), ale i způsob jejich identifikace a poskytnutí případné pomoci.

²⁶ Tyto informace byly původně připraveny v NEXUS Institute v souvislosti s projektem DCIM realizovaným Mezinárodním centrem pro rozvoj migrační politiky (ICMPD) v jihovýchodní Evropě. Viz Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in SE Europe: developing regional criteria (Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií* Vídeň: ICMPD. V souvislosti s projektem DCIM-EU a vzhledem k podnětům ze čtyř zemí EU, které se projektu účastní (Česká republika, Polsko, Portugalsko a Slovenská republika), partnerů v projektu DCIM-EU (Associazione On the Road, Dutch National Rapporteur a NEXUS Institute) jakož i ze strany skupiny projektových pracovníků ICMPD, kteří se účastní projektu DCIM-EU, byly tyto informace autory zrevidované a aktualizované.

Měly by se shromažďovat údaje o identifikovaných obětech i o obětech, kterým byla poskytnuta pomoc (tedy o osobách, které splňují kritéria právní definice „oběti obchodování s lidmi“), jakož i o tzv. „hlášených“ obětech (tj. o osobách, o kterých se předpokládá, že se mohly stát obětmi obchodování s lidmi) nebo o osobách, jejichž případ je stále ve fázi hodnocení). Je rovněž možné shromažďovat informace o osobách, které byly na počátku nahlášeny jako oběti obchodování s lidmi, ale v jejichž případě se v průběhu vyšetřování/prověřování ukázalo, že se nejedná o oběti obchodování s lidmi. Zařazení dané osoby do databáze by však vždy mělo probíhat podle příslušných právních předpisů a etických zásad respektujících právo oběti na soukromí, zachování mlčenlivosti o poskytnutých informacích a zajišťujících jejich bezpečnost. Shromažďování údajů o obětech obchodování s lidmi musí probíhat v souladu s platnou legislativou, která upravuje shromažďování a ochranu osobních údajů. V případě shromažďování osobních údajů musí oběť předem podepsat souhlas s poskytnutím takového typu informací.

Z důvodu zařazení údajů do souboru dat není nutné, aby byly údaje kompletní. Na druhé straně však existuje minimální množství informací o každé oběti, které zajišťuje integritu celé databáze. To znamená, že v případě každé oběti musí být vyplněno minimální předepsané množství polí dotazníku. O tom, které ukazatele/proměnné jsou povinné, rozhodne pracovník, který informaci archivuje, a to i na základě svých vlastních konkrétních potřeb a dynamiky procesu shromažďování údajů v dané zemi.²⁷

3.1.2: Národní databanky

Cílem databáze údajů o obětech obchodování s lidmi je soustředit informace, které mohou být užitečné při plánování prevence a ochrany (včetně podpůrných a referenčních mechanismů) i pro rozvoj strategie boje proti obchodování s lidmi. Proto by hlavním správcem těchto informací měla být jakákoliv instituce zabývající se prevencí, ochranou a/nebo vnitřními záležitostmi dané země, která disponuje příslušně vyškoleným personálem a vhodným profesionálním zázemím/možnostmi v této oblasti. Výběr nejvhodnějšího místa pro národní databanku, která bude spravovat databáze obětí obchodování s lidmi, se bude mezi zeměmi lišit, zejména vzhledem k různým legislativním systémům, struktuře a organizaci národních institucí.

Možnými kandidáty na pozici toho, kdo povede a bude spravovat databáze obětí obchodování, mohou být:

- ministerstva sociálních věcí;
- zdravotnické služby;
- ministerstva práce;
- nevládní organizace;
- orgány pro vymáhání práva/orgány činné v trestním řízení
- ministerstva vnitra;
- národní zpravodajové a podobné subjekty;

²⁷ Mezi minimální množství informací vyžadované v případě konkrétní osoby (případu), která má být zařazena do databáze, je možné zařadit některé z následujících základních ukazatelů/proměnných, které umožňují adekvátní nahlášení/identifikaci případu obchodování s lidmi a zároveň znemožní duplicitu případů: kód, věk/datum narození, pohlaví, občanství, země původu, popis zkušeností s obchodováním, forma vykořisťování, země, v níž došlo k vykořisťování.

- národní koordinační úřady;
- národní a/nebo regionální instituce sledující obchodování s lidmi a systémy monitorování obchodování s lidmi.

Národní databanky mohou mít sídlo v některé ze státních institucí, případně v nevládních organizacích, v závislosti na legislativním systému dané země. Například v Nizozemí plní úlohu shromažďování a analýzy údajů o obětech obchodování nevládní organizace, která následně tyto informace sdílí – anonymně a v kumulované formě – s příslušnými institucemi, např. s Úřadem národních zpravodajů o obchodování s lidmi (Bureau of the National Rapporteur on Trafficking in Human Beings). Naopak v zemích jihovýchodní Evropy se databáze obětí obchodování s lidmi vedou na různých ministerstvech zabývajících se takovými oblastmi, jako je např. školství, zdravotnictví, práce a sociální věci.

Země, které se tohoto projektu účastní, umístí databázi obětí obchodování s největší pravděpodobností v rámci struktur ministerstva vnitra, případně do některé z institucí orgánů činných v trestním řízení a/nebo v institucích soudního systému. Na druhé straně však proces shromažďování údajů bude spočívat na nevládních organizacích, kterým příslušné Ministerstvo vnitra svěří úkol poskytování pomoci (včetně shromažďování těchto údajů).

- Ministerstvo vnitra České republiky ustanovilo v roce 2003 odbor bezpečnostní politiky národním zpravodajem o obchodování s lidmi. Ministerstvo je proto odpovědné za shromažďování údajů o obětech i za vyhotovování pravidelných výročních zpráv. Základem výroční zprávy jsou údaje shromážděné nevládními organizacemi, které poskytují obětem obchodování pomoc, ale i údaje shromážděné v rámci vládního programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi. Ministerstvo má na základě souhlasu získaného od dotyčné osoby, oběti právo shromažďovat osobní údaje oběti, které byla poskytnuta pomoc v rámci programu financovaného Ministerstvem vnitra. Nevládní organizace poskytují obětem pomoc na základě zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. V této oblasti nemá Ministerstvo vnitra žádnou pravomoc, na základě které by mohlo shromažďovat osobní údaje. Ministerstvo v tomto případě získává informace potřebné pro další analýzu a prezentaci v anonymní a souhrnné formě.
- Na Slovensku bude hlavním archivačním místem navrženým v rámci tohoto projektu Ministerstvo vnitra SR, které bude vést a analyzovat údaje o obětech obchodování získané od nevládních organizací, které se účastní „Programu pomoci a ochrany obětem obchodování s lidmi“.
- V Polsku tyto údaje shromažďuje Centrum krizového řízení (Centrum Zarządzania Kryzysowego). Jedná se o novou jednotku založenou v rámci projektu „*Národní akční plán boje proti obchodování s lidmi pro období let 2009-2010*“. V současnosti toto centrum řídí jedna z nevládních organizací. Pracovníci centra shromažďují údaje a za analýzu a prezentaci údajů v pravidelných výročních zprávách je odpovědné Ministerstvo vnitra.
- V Portugalsku se na shromažďování primárních údajů o obětech obchodování s lidmi podílí Ministerstvo vnitra ve spolupráci s jinými vládními a nevládními organizacemi. V listopadu 2008 byl v rámci Ministerstva vnitra vytvořen, jako součást Prvního národního akčního plánu pro období let 2007-2010, Observatory on Trafficking in Human Beings (dále jen Observatory on THB). Společně s Generálním ředitelstvím pro vnitřní věci úzce spolupracuje s národními zpravodaji.

Jak již bylo řečeno, země, které se účastní tohoto projektu, vyvinuly různé modely a používají různé přístupy k řešení problému shromažďování, správy a analýzy údajů o obětech obchodování s lidmi. Kromě jiného jsou tyto modely a přístupy založené na:

- využití speciálně školených sociologů zapojených do procesu správy a analýzy databází a do procesu přípravy komplexních a vyčerpávajících zpráv a studií;
- využití specialistů – např. sociologů, statistiků atd. – kteří budou zapojeni do projektování a následné realizace procesu shromažďování údajů a jejich analýzy;
- omezení počtu ukazatelů/proměnných souvisejících s údaji o obětech na ty, k jejichž shromažďování má Ministerstvo vnitra oprávnění;
- omezení nebo přísné kontrole shromažďování osobních údajů a/nebo jiných informací umožňujících přesnou identifikaci oběti obchodování;
- zkušebním zavedení takového přístupu v minimálně jedné zemi, která se účastní projektu (Portugalsko) a sdílení získaných poznatků s ostatními zeměmi.

Tato opatření do značné míry závisí na plánování vládních aktivit v rámci boje proti obchodování s lidmi a v některých případech rovněž na legislativě a systému institucí v zemi. Nezávisle na zvoleném přístupu je však v každé zemi nutné důkladně zvážit, která instituce je pro funkci databanky údajů obchodování s lidmi nejvhodnější a jaké informace jsou pro instituce pověřené shromažďováním a analýzou dat nezbytné.

I když úkolem shromažďovat a spravovat údaje o obětech obchodování s lidmi je pověřena určitá národní databanka, neznamená to, že některé dobře zabezpečené a anonymní informace nebude tato databanka předávat některým zainteresovaným institucím a organizacím. I když například některé informace o obětech (informace o tom, jak proběhl nábor, o přepravě nebo o zemi vykořisťování) mohou být užitečné i pro orgány činné v trestním řízení, přece jen pro jejich práci nejsou zásadní kompletní informace o dané oběti a o prostředí, ze kterého vzešla, a nebudou potřebovat ani podrobný popis jejího vykořisťování či skutečnost, že potřebuje odbornou pomoc. Je proto možné se dohodnout, jak a s kterými institucemi bude možné tyto informace sdílet (v příloze č. 2 je uveden vzor memoranda o porozumění).

3.1.3: Zdroje údajů

Nejdůležitější úlohu v jakékoliv iniciativě shromažďování údajů plní vždy různé informační zdroje. Identifikace a spolupráce mezi různými potenciálními zdroji údajů si proto zasluhuje zvláštní pozornost a důkladné zvážení. Mimo jiné je třeba zvážit, se kterými institucemi a jakým způsobem se nejvíce vyplatí spolupracovat. Po spuštění celého projektu je třeba věnovat zvýšenou pozornost tomu, jakým způsobem je možné do projektu zapojit další instituce, které by mohly plnit funkci informačních zdrojů případně, kde je třeba hledat nové zdroje informací.

Mezi možné zdroje informací o obětech obchodování s lidmi patří:

- orgány pro vymáhání práva (např. pohraniční stráž, organizace zaměřené na potírání obchodování s lidmi, oddělení policie pro boj proti prostituci, imigrační úřady atd.),
- státní organizace (např. organizace poskytující služby sociální péče, zdravotnický sektor, úřady práce, diplomatické úřady atd.),
- právní odborníci,

- nevládní a mezinárodní organizace pro boj proti obchodování s lidmi (azylové domy, programy poskytování pomoci, linky důvěry, programy na vyhledání lidí, kteří potřebují pomoc atd.).

Základem procesu shromažďování údajů je spolupráce a koordinace činností mezi různými zdroji informací. Někteří aktéři boje proti obchodování s lidmi mohou při sdílení informací způsobovat určité problémy, převážně z důvodu pocitu jistého „vlastnictví“ údajů. Často však existují prostředky, které zajistí naprostou transparentnost celého procesu – mohou být užitečné například v případě některých organizací, které tvrdí, že to je „moje oběť“ nebo „můj případ“. Jakékoliv problémy s důvěrou, spoluprací a koordinací činností mezi jednotlivými informačními zdroji a národními databankami informací je proto třeba zvážit a vyřešit ještě ve fázi zavádění projektu. Ke shromažďování standardizovaných informací od různých aktérů nebo organizací, které se účastní boje proti obchodování s lidmi a které přicházejí do kontaktu s oběťmi, je možné přistoupit až po dosažení shody v této oblasti.

3.2: Shromažďování údajů pro databázi o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi

V této části jsou popsány jednotlivé kroky procesu shromažďování údajů pro databázi údajů o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi. Najdete zde:

- 3.2.1: Typy údajů
- 3.2.2: Národní databanky
- 3.2.3: Zdroje údajů

3.2.1: Typy údajů

Výchozím bodem pro informace obsažené v této databázi jsou údaje o osobách podezřelých/odsouzených za spáchání trestného činu obchodování s lidmi – tj. o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi a v některých zemích i jiných trestných činech souvisejících s obchodováním s lidmi.

V databázi se nacházejí údaje o původu a poměrech pachatelů a jejich případy jsou doloženy informacemi o přípravném a soudním řízení – od počátečních fází podání trestního oznámení a vyšetřování přes všechny fáze soudního řízení včetně odvolání až po vykonání rozsudku – jestliže byl vydán pravomocný rozsudek.

Na celonárodní úrovni, případně v závislosti na legislativním systému dané země, bude třeba přesně určit nejen to, které osoby budou považovány za podezřelé nebo odsouzené za spáchání trestného činu obchodování s lidmi, ale rovněž to, ve které fázi bude podezřelá nebo odsouzená osoba do databáze zařazena. Některé země mohou do databáze zařadit osoby, které byly z obchodování s lidmi obviněny/obžalovány, ale ještě nebyly uznány vinnými, jiné ne. V některých případech je možné údaje zařadit do databáze až po odsouzení pachatele, případně až po podání odvolání. Proces shromažďování údajů o pachatelích trestné činnosti by měl probíhat v souladu s předpisy o ochraně

osobních údajů této skupiny obyvatel, které jsou většinou méně restriktivní²⁸ než předpisy týkající se široké veřejnosti.

V databázi není třeba shromažďovat kompletní informace o osobách podezřelých/odsouzených ze spáchání trestného činu obchodování s lidmi. Na druhé straně však v případě každé takové osoby existuje určité minimální množství informací, které zaručují integritu celé databáze. To znamená, že v případě každé osoby je nutné vyplnit minimální množství polí dotazníku. O tom, které ukazatele/proměnné jsou povinné, rozhodne každá databanka na základě svých vlastních konkrétních potřeb a dynamiky procesu shromažďování údajů v dané zemi.²⁹

3.2.2: Národní databanky

Databáze údajů o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi shromažďuje informace o pachatelích a umožňuje sledování vyšetřování jejich případů a soudních řízení. Cílem databáze není pouze poskytnout nástroj pro získávání informací o osobách podezřelých/odsouzených za spáchání trestného činu obchodování s lidmi, ale rovněž nástroj umožňující pochopit procesní postupy s tím související. Rozhodnutí, která organizace nebo instituce bude plnit funkci národní databanky, musí být v souladu se všeobecnými cíli iniciativy shromažďování údajů a musí odpovídat schopnostem, přípravě a možnostem pracovníků, kteří budou s databází pracovat. Kromě toho je důležité, aby instituce, která bude tuto funkci plnit, splňovala všechny technické požadavky a aby bylo z právního hlediska umožněno shromažďování údajů a vedení takové databáze.³⁰ Výběr nejvhodnějšího místa pro národní databanku pro správu databází pachatelů trestného činu obchodování s lidmi se bude mezi zeměmi lišit a to zejména z důvodu různých legislativních systémů, ale i různé struktury a organizace národních institucí v těchto zemích.

Možnými kandidáty na sídlo národní databanky pro databázi pachatelů trestného činu obchodování s lidmi mohou být:

- orgány pro vymáhání práva;
- státní zastupitelství;
- soudy;
- ministerstva spravedlnosti;
- ministerstva vnitra;
- úřad ombudsmana;
- národní koordinátor boje proti obchodování s lidmi;

²⁸ Podrobnější informace na toto téma a o specifických právních parametrech lze najít ve *směrnici Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES*, články 3, 2 a 7. Doporučujeme rovněž obeznámit se s 5. částí: *Právní, etické a bezpečnostní problémy spojené se shromažďováním údajů*.

²⁹ Informace, které jsou nutné pro zařazení dané osoby/případu do databáze, musí obsahovat některé z následujících základních ukazatelů/proměnných umožňujících adekvátní identifikaci případu obchodování s lidmi a zároveň ochranu před duplicitou případů: kód, věk, země původu, občanství, země trvalého pobytu, či obvinění ze spáchání trestného činu obchodování s lidmi/jiné trestné činnosti.

³⁰ Například vzhledem k platným legislativním předpisům Slovenska jsou Policie SR a jiné orgány činné v trestním řízení jedinými možnými institucemi, které jsou oprávněny ke shromažďování údajů o pachatelích trestných činů a k vytváření databází těchto pachatelů v jakékoli fázi jejich trestné činnosti. Takové shromažďování informací musí především zahrnovat ochranu osobních údajů, presumpci nevinu a respektování operačních předpisů policejního vyšetřování a trestné činnosti stanovené v trestním zákoně. Pouze některé státní instituce – jmenovitě jde o orgány činné v trestním řízení a některé konkrétní organizace stanovené trestním zákonem – jsou oprávněny shromažďovat údaje o trestné činnosti, případně o pachatelích trestných činů ve fázi podání trestního oznámení nebo operačních zásahů policie.

- národní zpravodajové nebo rovnocenné mechanismy;
- úřad národního koordinátora;
- národní případně regionální pozorovatelé a systémy monitorování obchodu s lidmi.

Země, které se tohoto projektu účastní, umístí databázi pachatelů trestné činnosti obchodování s lidmi v systémech Ministerstva vnitra, v rámci orgánů činných v trestním řízení a/nebo v institucích resortu spravedlnosti.

- V České republice je za shromažďování údajů o pachatelích trestné činnosti obchodování s lidmi, za jejich analýzu a za vyhotovení pravidelné výroční zprávy zodpovědné Ministerstvo vnitra, které přitom plní úlohu národního zpravodaje o obchodování s lidmi. Souhrnné údaje jsou pro tyto účely poskytovány Policií ČR a Ministerstvem spravedlnosti.
- Na Slovensku plní úlohu hlavní databanky trestně právních údajů o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi Ministerstvo vnitra.
- V Polsku shromažďuje údaje pro databázi pachatelů trestného činu obchodování s lidmi Ministerstvo spravedlnosti, které následně na základě těchto údajů poskytne Ministerstvu vnitra všeobecné statistické údaje (po vyloučení osobních údajů). Ministerstvo vnitra pak data analyzuje a prezentuje v pravidelných statistických studiích dvakrát ročně. Ministerstvo vnitra vydává tuto analýzu vždy v rámci výroční zprávy o obchodování s lidmi, která kromě výsledků statistického výzkumu obsahuje rovněž výsledky analýzy celého systému boje proti obchodování s lidmi.
- V listopadu 2008 byl v Portugalsku jako součást Prvního národního akčního plánu pro léta 2007-2010 vytvořen v rámci Ministerstva vnitra Observatory on THB který tuto funkci převzal spolu s Generálním ředitelstvím pro vnitřní věci a úzce spolupracuje s národními zpravodaji.

Hlavní úlohou národní databanky je shromažďovat a spravovat databázi pachatelů trestného činu obchodování s lidmi. To ovšem neznamená, že by z databáze nemohly být poskytnuty vhodné, dostatečně zabezpečené a anonymní informace jiným zainteresovaným institucím a agenturám. Takovéto údaje mohou podpořit úsilí příslušných subjektů zaměřené na potírání obchodu s lidmi. Například orgány činné v trestním řízení mohou mít zájem o informace, kolik z obviněných pachatelů trestného činu obchodování s lidmi se podařilo usvědčit a odsoudit, státní zastupitelství mohou chtít konkrétně vědět, kolik svědeckých výpovědí je zpravidla třeba, aby bylo možné pachatele trestného činu úspěšně uznat vinným, orgány poskytující sociální služby mohou chtít zjistit, kolik obětí/svědků získalo ochranu, případně, jaká je míra úspěšnosti soudních řízení v případech obchodování s lidmi. Pravděpodobně bude proto třeba vypracovat dohodu, na jejímž základě bude přesně stanoveno, se kterými institucemi a jakým způsobem bude možné tyto informace sdílet. V příloze č. 3 je uveden vzor memoranda o porozumění ve věcech sdílení informací mezi zdroji informací o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi a národními databankami.

3.2.3: Zdroje údajů

Nejdůležitější úlohu v jakékoliv iniciativě shromažďování údajů plní vždy různé informační zdroje. Identifikace a spolupráce mezi různými potenciálními zdroji údajů si proto zasluhuje zvláštní pozornost a důkladné zvážení. Kromě jiného je třeba zvážit, se kterými institucemi a jakým způsobem se nejvíce vyplatí spolupracovat. Po spuštění celého projektu je třeba věnovat zvýšenou pozornost i tomu, jakým způsobem lze do projektu zapojit další instituce, které by mohly plnit funkci potenciálních informačních zdrojů, případně kde hledat nové zdroje informací.

Možnými zdroji informací o osobách podezřelých/odsouzených za spáchání trestného činu obchodování s lidmi mohou být jednotlivci/organizace zapojené do boje proti obchodování s lidmi, se kterými přicházejí do styku v různých fázích své činnosti – jmenovitě jsou to orgány činné v trestním řízení a soudy, které se zúčastňují vyšetřování a soudního řízení proti těmto osobám:

- orgány pro vymáhání práva (např. pohraniční stráž, instituce zapojené do boje proti obchodování s lidmi, oddělení policie pro boj proti prostituci atd.),
- státní zastupitelství,
- instituce soudního systému (občanské a trestní soudní řízení),
- nevládní organizace zabývající se lidskými právy.

Základem efektivního procesu shromažďování údajů je spolupráce a koordinace činnosti mezi různými zdroji informací. Někteří aktéři boje proti obchodování s lidmi mohou při sdílení informací způsobovat určité problémy, zejména z důvodu pocitu jakéhosi „vlastnictví“ údajů. Častěji však existují prostředky zajišťující naprostou transparentnost celého řízení – mohou být užitečné například v případě některých organizací prosazujících názor, že „to“ je „naše oběť“ nebo „náš případ“. Jakékoliv problémy s důvěrou, spoluprací a koordinací činností musí být proto posouzeny a vyřešeny ještě ve fázi zavádění projektu shromažďování informací. Z praktického hlediska může být s ohledem na přípravné a soudní řízení velmi užitečné stanovit zákonná omezení šíření informací – např. na období vyšetřování. Tyto podrobnosti je nutné zvážit a důkladně prodiskutovat na celonárodní úrovni v rámci každé diskuze související s procesem shromažďování údajů. Ke shromažďování standardizovaných informací od různých aktérů nebo organizací účastnících se boje proti obchodování s lidmi, které přicházejí do kontaktu s osobami podezřelými případně odsouzenými za spáchání trestného činu obchodování s lidmi, je možné přistoupit až po dosažení shody v této oblasti.

3.3: Proces shromažďování informací krok za krokem

Proces shromažďování, přenosu a zpracování údajů, nezávisle na tom, zda se jedná o údaje o obětech nebo pachatelích trestného činu obchodování s lidmi, se skládá ze šesti základních kroků. Patří mezi ně:

- 1) shromažďování údajů prostřednictvím různých zdrojů informací,
- 2) přenos údajů z informačních zdrojů do národní databanky,
- 3) ověřování údajů v databázi národní databanky,
- 4) zaznamenání údajů a jejich správa v databázi národní databanky,
- 5) pravidelná úprava a oprava údajů, a
- 6) analýza, prezentace a zpřístupnění informací pro účely programových a politických aktivit.

Každý z těchto kroků bude stručně popsán v této části *příručky*, avšak problémy spojené s analýzou a prezentací údajů jsou podrobněji popsány v jiných částech této *příručky*: 8. část: *Analýza a prezentace údajů*.

Krok 1: Shromažďování údajů

V závislosti na souboru ukazatelů/proměnných navržených v rámci celonárodní spolupráce s partnery na základě jejich vlastních zkušeností a potřeb (navrhované soubory ukazatelů/proměnných pro shromažďování údajů o obětech nebo pachatelích trestného činu

obchodování s lidmi jsou popsány v částech 6 a 7) jsou údaje shromažďovány pomocí různých zdrojů informací.

- V případě databáze obětí obchodování s lidmi budou aktéři boje proti této trestné činnosti, kteří přicházejí do styku s hlášenými nebo identifikovanými oběťmi, případně s oběťmi, kterým byla poskytnuta pomoc – tj. orgány činné v trestním řízení, poskytovatelé služeb, vládní činitelé, mezinárodní a nevládní organizace – požádáni, aby shromažďovali údaje o každé oběti obchodování s lidmi, se kterou přišli do styku a která vyjádřila souhlas se zařazením do databáze.³¹
- V případě databáze pachatelů trestného činu obchodování s lidmi údaje o osobách podezřelých nebo odsouzených ze spáchání této trestné činnosti budou pocházet z různých zdrojů – ve fázi vyšetřování daného případu od orgánů činných v trestním řízení (policie), ve fázi soudního řízení nebo odvolání od státního zastupitelství a soudů. Různé instituce budou pravděpodobně poskytovat informace o jedné a téže osobě podezřelé nebo odsouzené za spáchání trestného činu obchodování s lidmi, avšak v různých fázích příslušného trestního řízení. Pracovníci výše zmíněných orgánů budou požádáni, aby shromažďovali údaje o každé osobě podezřelé nebo odsouzené za obchodování s lidmi. To, zda osoba podezřelá nebo odsouzená za spáchání této trestné činnosti musí vydat svůj souhlas se zařazením údajů do databáze, a pokud ano, v jaké fázi procesu, je otázkou národní legislativy dané země.

Krok 2: Přenos údajů

Přenos údajů mezi informačními zdroji a databankami může probíhat různými způsoby v závislosti na specifických technických a logistických podmínkách – například v písemné formě (osobně doručené nebo poštou zaslané informace), nebo v elektronické formě (elektronická pošta, paměťová karta atd.). Kromě toho je důležité odesílat všechny údaje v souladu s právními předpisy, které upravují přenos osobních údajů. V mnoha zemích totiž existují předpisy o šíření a přenosu osobních údajů přes internet, které mohou předem vyloučit možnost přenosu údajů do databází národních databank přes elektronickou poštu, a to i v zašifrované formě. To, jak bude proces přenosu dál probíhat, však záleží na každé zemi a může se mezi jednotlivými zeměmi značně lišit.

³¹ Je třeba poznamenat, že cílem této příručky není poskytnout návod, jak vést výsledky jednotlivých obětí obchodování s lidmi a rovněž struktura jednotlivých částí příručky neodráží jediný možný sled otázek v průběhu rozhovoru s obětí. Záměrem příručky je více méně vytvořit určitý strukturovaný rámec pro shromažďování informací (typ informací, které je třeba shromáždit, jak a kdo je bude shromažďovat) a poskytnout popis struktury vytvořených databází. V souvislosti s implementací tohoto projektu se předpokládá, že organizace, které se aktivně účastní boje proti obchodování s lidmi, disponují příslušnými schopnostmi a možnostmi, které jim umožňují vést rozhovory s oběťmi obchodování s lidmi citlivě a v souladu s etickými principy. Zdroje, které mohou poskytnout některé pomocné rady, užitečné v souvislosti s uskutečňováním pohovorů s oběťmi obchodování s lidmi a s tím souvisejícími etickými zásadami: Fafo (2004) *Manual for Rapid Assessment: Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in the Balkans and Ukraine (Příručka rychlého hodnocení: obchodování s dětmi za účelem nucené práce a sexuálního vykořisťování na Balkáně a na Ukrajině)*. Ženeva: ILO-IPEC; Laws, S. (2002) *Research for Development, A Practical Guide (Výzkum za účelem rozvoje: praktický průvodce)*. UK: Sage Publications Ltd.; Rende Taylor, L. (2008) *Guide to ethics and human rights in counter trafficking (Průvodce etickými a lidskými právy v boji proti obchodování s lidmi)*. *Ethical Standards for counter-trafficking research and programming (Etické standardy pro výzkum a plánování boje prot obchodování s lidmi)*. Bangkok: UNIAP; Surtees, R. (2003) *Documenting Trafficking in Indonesian Women and Children: a Research Manual (Dokumentace obchodování se ženami a dětmi v Indonézii: příručka pro výzkum)*. Indonésie: ICMC, ACILS & USAID; UNICEF & UNMIK (2005) *Let's Talk: Developing Effective Communication with Child Victims of Abuse and Human Trafficking (Promluvejme si: navázání účinné komunikace s dětskými oběťmi násilí a obchodování s lidmi)*. Priština, Kosovo: UNMIK & UNICEF; Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) (2003) *Ethical and safety recommendations for interviewing trafficked women (Etické a bezpečnostní pokyny pro vedení rozhovorů se ženami, které se staly oběťmi obchodování s lidmi)*. Ženeva: WHO.

Vzhledem k tomu, že v případě tohoto projektu nebude žádná z databází obsahovat osobní údaje, bude přenos údajů méně komplikovaný a nebude muset čelit takovým omezením. Co se týká samotné databáze, která byla zkušebně spuštěna v Portugalsku, podrobnosti o přenosu údajů budou důkladně popsány v technické příručce k této databázi.

Krok 3: Kontrola údajů

“Kontrola údajů” je proces, během kterého se prověřuje, zda údaje splňují určitá kritéria. V průběhu kontroly se ověřuje, zda je dané řešení nebo postup správný, případně zda splňuje předepsané normy a pravidla. Tento proces může například zahrnovat ověření, zda údaje o osobě pocházejí z platné databáze případně, zda jsou zadané údaje platné či ne. Kontrola údajů probíhá v okamžiku zadávání údajů a jejím výsledkem je obvykle odmítnutí a vyřazení některých údajů z databáze. Národní databanka po přijetí údajů od některého ze zdrojů provede jejich kontrolu.³²

Nejjednodušší forma kontroly údajů je založená na ověření, zda dané údaje pocházejí z platného datového souboru – například, zda je datum zadané v pořadí den, měsíc a rok a podobně. Existuje však i složitější a důmyslnější postup kontroly údajů, kdy lze kontrolovat určité vhodné kombinace ukazatelů/proměnných – pokud se například údaj týkající se data, kdy byl proveden nábor oběti, odvolává na nějaký jiný případ obchodování s lidmi, je možné zkontrolovat, zda se shodují i jiné údaje dostupné v databázi o oběti.

Existuje velké množství způsobů kontroly údajů, přičemž mezi nejběžnější patří:

- *Kontrola formátu data:* kontrola, zda jsou údaje ve správném formátu, například den/měsíc/rok (dd/mm/rrrr).
- *Kontrola typu dat:* kontrola, zda je typ zadaných údajů správný – např. zda není písmeno „O” zaměněné s číslicí „0“ a naopak.
- *Kontrola rozsahu:* kontrola, zda se například datum nachází v přesně vymezeném rozsahu hodnot, to znamená, zda je měsíc označen v rozmezí od 1 do 12, zda hodnota značící den nepřesahuje číslo 31, zda nebyl omylem zadán rok z 19. století (tj. roky počínající rokem 1800).
- *Kontrola vstupu:* prověřuje, zda byly do datového souboru zadány všechny důležité (povinné) údaje, například jméno či identifikační kód případně datum narození, a zda nebyly omylem vynechány.
- *Kontrola pravopisu:* kontrola gramatických a pravopisných chyb.;
- *Kontrola shody:* kontrola, zda se dané pole shoduje s předepsanými možnostmi, například zda jde v případě pole „pohlaví“ o muže či ženu.

Kontrolu údajů lze provádět různými způsoby v závislosti na zdrojích (lidských i finančních) národní databanky, použité technologii/software a způsobu či celého projektu shromažďování informací. Nejjednodušším způsobem je kontrola provedená pracovníky odpovědnými za shromažďování údajů, a to tak, že se (ručně) zkontrolují poskytnuté údaje (přitom lze využít některé z metod

³² Předmětem výše uvedené diskuze jsou způsoby, jakými mohou pracovníci uskutečňovat kontrolu databází obětí a databází pachatelů trestného činu obchodování s lidmi. Jsou-li údaje uloženy v databázi, lze software naprogramovat tak, aby obsahoval postupy kontroly údajů, umožnil přijetí či nepřijetí některých kódů/odpovědí nebo aby upozorňoval na chybějící důležité údaje atd.

uvedených v této části). Proces kontroly údajů může v některých zemích vyžadovat určité znalosti z oblasti obchodování s lidmi – získané buď na základě poskytované pomoci/ochrany, nebo z přípravných a soudních řízení – v opačném případě nebude možné odhalit některé chyby a případné problémy. Pokud například osoba odsouzená za spáchání trestného činu obchodování s lidmi není odsouzena k odnětí svobody, může tato skutečnost upozornit na možnou chybu v údajích, neboť ve většině zemí je typickým trestem za obchodování s lidmi odnětí svobody. Kontrolu údajů lze rovněž provést revizí všech údajů, případ za případem, s cílem posoudit logiku a přesnost poskytnutých odpovědí. Například – nejsou-li data v chronologickém pořadí (tzn. datum nábory následuje po datu poskytnutí pomoci *nebo* datum uvěznění následuje po datu zahájení soudního řízení), bude třeba údaje důkladně zkontrolovat. V rámci kontroly údajů může být kontaktován původní zdroj informací (nevládní, mezinárodní nebo vládní organizace), který by mohl pomoci vyjasnit některé nejasné nebo problematické údaje.

Jedním z klíčových problémů v průběhu kontroly údajů je vyhledání duplicitních informací – jedna a táž osoba může být do databáze zapsána vícekrát. K tomu může dojít u databáze obětí obchodování například v situaci, kdy dvě různé organizace nebo instituce uvedou do datového souboru shodnou oběť. Může k tomu rovněž dojít v případě databáze pachatelů trestného činu obchodování s lidmi, pokud dvě instituce – například policie a státní zastupitelství – zaznamenají stejný případ v různých fázích. Osoby podezřelé nebo odsouzené za spáchání trestného činu obchodování s lidmi mohly kromě toho spáchat více než jeden trestný čin obchodování s lidmi, a proto mohou čelit více trestům za spáchání většího počtu trestných činů.

Existují technické prostředky, díky kterým lze chránit datové soubory před možnými duplicitními údaji. Jedná se především o použití specificky zaměřeného softwaru. Takový software může odhalit překrývající se ukazatele/proměnné (věk/datum narození, státní příslušnost, místo trvalého pobytu, rodinný stav a podobné údaje.). Software databáze může být naprogramován tak, aby umožnil zadávání více trestných činů obchodování s lidmi spáchanými jednou osobou. Pokud se osoba podezřelá nebo odsouzená za spáchání trestného činu obchodování s lidmi už v databázi nachází, budou nově vložené informace o trestném činu obchodování připojeny k již existujícímu souboru osobních údajů této osoby. V databázi bude daná osoba uvedena pouze jednou, ale s informací o větším počtu obvinění ze spáchání trestného činu obchodování s lidmi.

V případě tohoto projektu – v němž v podstatě nebudou shromažďovány osobní údaje – neustále existuje nebezpečí duplicitního zadání některých případů. Je to skutečnost, kterou je třeba brát do úvahy především při analýze a prezentaci získaných údajů. Je nesmírně důležité, aby se podařilo zajistit, že analýza daných údajů bude probíhat s ohledem na tuto skutečnost. Stejně důležité je zajištění patřičné transparentnosti při prezentaci údajů a závěrů. Nebezpečí duplicity informací může vést k výsledkům a statistikám, které se nebudou shodovat se skutečností. Tyto aspekty je nutné zohlednit při analýze a prezentaci údajů. Nebezpečí duplicity údajů klade ještě větší důraz na kontrolu dat.

Krok 4: Vkládání údajů

Po úspěšné kontrole jsou údaje vloženy do souboru dat v jakémkoli formátu, který daná země akceptuje (např. specificky upravený software, elektronická forma, tabulky, dokumenty atd.). Postup zadávání údajů musí probíhat v souladu s národní právními předpisy o ochraně osobních údajů a o volném šíření těchto údajů.

Data lze vložit i po uplynutí daného časového intervalu, pokud se v průběhu tohoto časového úseku podaří získat přístup k podrobnějším (nebo přesnějším) informacím o daném případě. Například:

- v případě obětí obchodování může dojít ke zpřístupnění dodatečných informací tehdy, když oběť obchodování začne více důvěřovat organizaci, která jí poskytuje pomoc, a díky tomu je otevřenější a ochotnější sdělit další podrobné informace o svých zkušenostech s obchodováním.
- Vzhledem k tomu, že v případě osob podezřelých nebo odsouzených za spáchání trestného činu obchodování s lidmi pocházejí informace od různých organizací a institucí, které s danými osobami přicházejí do styku v různých fázích trestního řízení (ve fázi vyšetřování, soudního procesu, odvolání, atd.), je dost pravděpodobné, že za účelem náležité dokumentace a sledování každého případu bude třeba údaje několikrát měnit.³³

Krok 5: Pravidelné úpravy a opravy údajů

Úprava a oprava údajů je proces vyhledávání a opravování (případně odstranění/vymázání) poškozených nebo nesprávných záznamů v databázi. Soubor dat by měl být po provedení úprav a oprav správný, kompletní (do takové míry, do jaké je to v daném konkrétním čase možné) a v souladu s ostatními podobnými datovými soubory v systému. Úprava a oprava údajů je mechanismus kontroly kvality, kterému se nelze vyhnout. Liší se od procesu kontroly tím, že tento proces se uskutečňuje v určitých časových intervalech v průběhu zpracovávání údajů a u vybraných skupin dat.

Samotný proces úpravy a opravy údajů se může skládat z fáze odstraňování typografických chyb nebo z fáze kontroly a opravy hodnot s využitím známého seznamu hodnot. Příkladem procesu takovéto úpravy a opravy údajů je kontrola shody, která zaručuje přinejmenším to, že každé pole obsahuje platnou a shodnou (očekávanou) hodnotu a že nepoužitelná pole budou prázdná. Pokročilejší kontrola shody si vyžaduje určité vědomosti z dané oblasti a obecně řečeno je založena na několikanásobném porovnání různých proměnných. Například v případě souboru dat o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi může tato kontrola zjišťovat, zda pachatel už dostal za všechny své trestné činy příslušně vysoký trest (v souladu s národní právem).

Aby byla zaručena příslušná kvalita údajů, je třeba údaje upravovat a opravovat v pravidelných intervalech. Součástí tohoto procesu je i revize údajů s cílem odhalit případné nesrovnalosti a chyby. Obsluhující personál může za tímto účelem a v závislosti na určitých ukazatelích/proměnných spustit příslušné testy, které umožní odhalit případné problémy. Například spuštění testu, který kontroluje data (např. datum náboru oběti, datum obchodování, datum poskytnutí pomoci atd.), může poukázat na problematické odpovědi osob, v jejichž případech parametr den přesahuje hodnotu 31, případně parametr měsíc přesahuje hodnotu 12. Vytváření křížových odkazů na některé jiné ukazatele/proměnné představuje další způsob jak zjišťovat a odhalovat problémy spojené s databází. Identifikace nesprávného nebo nepřijatelného schématu je rovněž jedním ze signálů, které upozorňují na „problematické údaje“, a může být proto nutné daný datový soubor odstranit případně opravit jeho obsah.

³³ Software spravující databázi může být naprogramován tak, aby umožňoval aktualizaci datových záznamů jednotlivých případů a aby předcházel jejich duplicitě a jiným problémům v rámci databáze.

Krok 6: Analýza, prezentace a vytváření zpráv

Každá databanka bude muset údaje analyzovat a následně představit výsledky analýzy různým subjektům – informačním zdrojům, osobám, které poskytly údaje, vládním institucím a v některých případech rovněž široké veřejnosti. Více podrobných informací o analýze a prezentaci údajů lze najít v 8. části *Analýza a prezentace údajů*. Rovněž viz 4. část: Povinnosti a požadavky týkající se poskytování údajů.

4. část

Povinnosti a požadavky týkající se poskytování údajů³⁴

Samotný proces shromažďování údajů využitelných v boji proti obchodování s lidmi není dostatečný pro realizaci cílů tohoto boje. Shromážděné údaje musí být následně zkonsolidovány, důkladně analyzovány a předány příslušným odborníkům a vládním činitelům, kteří rozhodují o přijetí opatření na podporu boje proti obchodování s lidmi.

Tento projekt (stejně jako tato *příručka*) se s ohledem na výše uvedené snaží přispět ke splnění dvou cílů *Akčního plánu*³⁵ EU proti obchodování s lidmi, který vyzývá k zavedení nového přístupu k boji proti obchodování s lidmi založeného na faktech (tzv. “evidence-based approach to trafficking in human beings”). Jmenovitě jde o tyto cíle:

- *Cíl 2.1a*: Zlepšení poznatků o rozsahu obchodování s lidmi (včetně spojení s jinými typy trestné činnosti) v EU a zpracování společných metodických pokynů pro shromažďování údajů, včetně porovnatelných ukazatelů/proměnných.
- *Cíl 5.1*: Zlepšení obrazu o obchodování s lidmi poskytovaného strategickým a taktickým sběrem zpravodajských informací a umožnění přístupu, který bude právě z těchto informací vycházet.

Projekt je kromě toho v souladu s doporučeními obsaženými v Protokolu OSN, který v článku 9 stanoví, že zúčastněné strany „by se měly snažit o takové kroky, např. výzkumné iniciativy [...], které se zaměří na prevenci obchodování s lidmi a boje proti němu“ a v článku 10, že „orgány vymáhání práva, imigrační úřady a jiné významné orgány státní moci musí vhodným způsobem spolupracovat ve smyslu shromažďování informací v souladu s jejich vnitrostátními předpisy [...]“.³⁶

S tím souvisí povinnost databank poskytovat zpětně zprávy příslušným informačním zdrojům – to znamená sdílet výsledky a závěry získané na základě údajů shromážděných v rámci spolupráce mezi

³⁴ Tato část byla původně připravena NEXUS Institute v souvislosti s projektem DCIM realizovaným Mezinárodním centrem pro rozvoj migrační politiky (ICMPD) v jihovýchodní Evropě, s pomocí a s neocenitelnými radami pana Jeana Lanoue, hlavního právního poradce ICMPD. Viz Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in SE Europe: developing regional criteria (Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií)*. Vídeň: ICMPD. V souvislosti s projektem DCIM-EU a s ohledem na podněty čtyř zemí EU, které se projektu účastní (Česká republika, Polsko, Portugalsko a Slovensko), partnerů projektu DCIM-EU (Associazione On the Road, Dutch National Rapporteur a NEXUS Institute), jakož i podnětů ze strany skupiny projektových pracovníků ICMPD zúčastněných v projektu DCIM-EU, byla tato část autory projektu revidována a následně aktualizována. Pan Jean Lanoue, hlavní právní poradce ICMPD, výrazně přispěl svou dodatečnou právní pomocí a expertizou.

³⁵ Plán EU týkající se osvědčených postupů, norem a způsobů práce v boji proti obchodu s lidmi a jeho předcházení (2005/C 311/01) z roku 2005 vypracovaný v rámci Haagského programu "Posilování svobody, bezpečnosti a spravedlnosti v Evropské unii" (část 1.7.1), který byl přijat na zasedání Evropské rady, které se konalo v Bruselu v listopadu 2004. Viz http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2005/c_311/c_31120051209en00010012.pdf.

³⁶ Viz OSN (2000) *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons (Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi)* New York: UN General Assembly.

několika informačními zdroji. Zákony o ochraně osobních údajů a související předpisy stanoví, že se jedná o povinnost právní a politickou. Avšak stejně důležité jsou i praktické cíle. Vzhledem k tomu, že informačními zdroji jsou zpravidla partneři, kteří se aktivně podílejí na projektování a implementování iniciativ shromažďování údajů, budou mít pravděpodobně určitý pocit vlastnictví a/nebo sounáležitosti s tímto procesem. To může vést k dalšímu zvýšení kvality údajů předávaných do databanky a v konečném důsledku ke zvýšení kvality prezentovaných výsledků analýzy.

4.1: Podávání zpráv informačním zdrojům

Výměnou za získání údajů o obětech a pachatelích trestného činu obchodování s lidmi by národní databanka měla připravit a rozšířit výsledky analýzy takto shromážděných údajů o obětech obchodování s lidmi a jejich zkušenostech, ale i o osobách podezřelých nebo odsouzených za spáchání trestného činu obchodování s lidmi případně jiných souvisejících trestných činů. To znamená, že by měly být zveřejněny výsledky a závěry statistické analýzy. Povinnost zpětného poskytování zpráv bude ve většině případů upravena právními předpisy dané země, anebo *směrnici ES o ochraně údajů*³⁷ (viz její články 30 a 33) v případě, že tyto předpisy neexistují. V jednotlivých zemích, které se tohoto projektu účastní, se většinou na celostátní úrovni vyžaduje, aby národní databanka poskytovala jednotlivým informačním zdrojům zpětnou vazbu, a to nezávisle na tom, zda se jedná o nevládní, vládní nebo mezinárodní organizace. Něco podobného existuje například v Portugalsku, kde je tento požadavek stanoven v nařízení č. 229/2008, D. R. n.º 231 ze dne 27. listopadu 2008, na základě kterého byl zřízen Observatory on THB..

Účastníci tohoto procesu mohou za účelem zajištění bezproblémové výměny informací a podávání zpráv připravit memorandum o porozumění, které umožní přesné stanovení úkolů a povinností všech zúčastněných stran ve vztahu k toku a výměně důležitých informací. Toto memorandum může obsahovat podrobné informace o tom, jak a kdy je možné poskytovat informace různým národním databankám, ale rovněž podrobné informace o tom, jak budou národní databanky sdílet souhrnné údaje získané od různých vnitrostátních informačních zdrojů. Vzory memoranda o porozumění, které se týkají údajů o obětech a pachatelích trestné činnosti obchodování s lidmi jsou uvedeny v přílohách. Tyto vzory je možné přizpůsobit legislativě a specifickým potřebám dané země. Národní databanka může stanovit pro každou databázi specifický rámec pro poskytování údajů v rámci spolupráce s příslušnými informačními zdroji ze státních orgánů nebo z občanské společnosti.

³⁷ *Směrnici ES o ochraně osobních údajů* (směrnice Evropského parlamentu a Rady [95/46/EC](#) ze dne 24. října 1995) lze nalézt na: http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/95-46-ce/dir1995-46_part1_cz.pdf. **Článek 30** stanoví, že pracovní skupina má tyto úkoly: a) posuzovat veškeré otázky týkající se uplatňování vnitrostátních předpisů přijatých k provedení této směrnice s cílem přispívat k jejich jednotnému uplatňování; b) zaujímat pro Komisi stanovisko o úrovni ochrany ve Společenství a ve třetích zemích; c) poskytovat Komisi poradenství o všech návrzích změn této směrnice, o všech návrzích doplňujících nebo zvláštních opatření, která by měla být přijata pro ochranu práv a svobod fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů, jakož i o všech ostatních návrzích opatření ve Společenství, která mají vliv na tato práva a svobody; d) zaujmout stanovisko ke kodexům chování vypracovaným na úrovni Společenství.

Pracovní skupina vypracovává výroční zprávu o stavu ochrany fyzických osob při zpracování osobních údajů ve Společenství a v třetích zemích, kterou předkládá Komisi, Evropskému parlamentu a Radě. Tato zpráva se zveřejňuje. **Článek 33** stanoví, že „Komise pravidelně předkládá Evropskému parlamentu a Radě zprávu o provádění této směrnice poprvé nejpozději tři roky po dni stanoveném v čl. 32 odst. 1 a v případě potřeby ji doplní o návrhy na vhodné změny. Tato zpráva se zveřejní.“ Komise posoudí zejména uplatňování této směrnice na zpracování údajů tvořených zvuky nebo obrazy, které se týkají fyzických osob, a předloží vhodné návrhy, které se projeví jako nezbytné s ohledem na rozvoj informačních technologií a na stav prací o informační společnosti.“

Parametry podávaných zpráv budou v každé ze zúčastněných zemí stanoveny v závislosti na různých potřebách institucí a jednotlivých aktérů boje proti obchodování s lidmi, zdrojích (lidských i finančních), které mají národní databanky k dispozici, a rovněž na právních požadavcích kladených zákony o boji proti obchodování s lidmi, národními plány a/nebo strukturami potírajícími obchodování s lidmi.

4.2: Podávání zpráv jiné databance

Oba popisované datové soubory jsou samostatné a zcela odlišné, obsahují různé typy informací a zabývají se problémem obchodování s lidmi ze zcela jiných hledisek. Přestože fyzické sídlo těchto dvou databází může být v jediné instituci, informace nejsou vzájemně propojeny. A i když se nepochybně jedná o dva oddělené soubory dat, sloučení informací v nich obsažených přináší konkrétnější obraz o problému obchodování s lidmi a přibližuje oblast prevence a ochrany obětí a zároveň i postihu pachatelů této trestné činnosti.

Některé údaje o obětech obchodování s lidmi mohou být důležité pro orgány činné trestním řízením. Například informace o osobách, které se angažují v náborech obětí, o formách obchodování s lidmi a o místech, kde dochází k vykořisťování. Údaje mohou být rovněž užitečné při plánování identifikačních protokolů a intervenčních opatření.

Stejně tak mohou být některé údaje o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi užitečné při poskytování pomoci obětem. Získání podrobnějších informací o postupech v rámci trestního řízení – včetně toho do jaké míry se daří pachatele usvědčit, jaké lze předpokládat rozsudky a tresty, jaká je dostupnost ochrany poskytované obětem a jaké jsou možnosti odškodnění obětí – může být užitečné pro poskytovatele sociálních služeb, případně pro advokáty, kteří mohou obětem poradit, zda v daném případě poskytnout či neposkytnout svědectví.

V ideální situaci budou tyto dva soubory informací navzájem „spolupracovat“ a část údajů obsažených v jednotlivých souborech bude společná za předpokladu plného dodržování právních, etických a bezpečnostních aspektů (viz 5. část: Právní, etické a bezpečnostní aspekty shromažďování údajů). Umístění obou databází v jedné instituci může ulehčit spolupráci a výměnu informací mezi těmito dvěma soubory, což může v konečném důsledku zlepšit dostupnost výsledků analýzy informací o obchodování s lidmi.

4.3: Podávání zpráv zainteresovaným osobám

Při shromažďování osobních údajů vyplývá většinou z národní legislativy zákonná povinnost informovat dotyčnou osobu o tom, že její údaje budou zahrnuty do připravované zprávy. Existuje i povinnost nabídnout této osobě možnost přístupu k příslušným informacím, včetně zajištění správnosti těchto informací. V takových případech je nutné, aby dotyčná osoba podepsala souhlas se zařazením svých osobních údajů do databáze. Před vydáním souhlasu musí být tato osoba informována o účelu zpracování svých osobních údajů, o tom, jaké osobní údaje budou uchovávány, kdo bude provozovatelem a rovněž na jaké období dotyčná osoba souhlas vydává. Ve všech čtyřech zemích, které se tohoto projektu účastní, existují platné zákony o ochraně osobních údajů, které zároveň upravují informační povinnost vůči dotýčným osobám. Tyto předpisy se uplatňují rovněž v případě tohoto projektu. Pokud však takové zákony neexistují, pak platí *směrnice ES o ochraně údajů*,

články 10 až 15. Například článek 12 o "Právu na přístup" stanoví, že členské státy zaručí každému subjektu údajů právo získat od správce přístup ke svým údajům. Co se týká trestněprávních údajů o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi, neexistuje podobná povinnost informovat pachatele (tj. zločince) o použití těchto údajů, tak jako je tomu v případě řádných občanů, tedy i v případě obětí. Články 3.2, 8.5 a 13 směrnice ES stanoví výjimky pro případ zajištění státní bezpečnosti či v případě páchaní trestné činnosti. Na druhé straně se však tyto výjimky nemusí vztahovat na iniciativy, jako je tato, jejichž cílem není ani výzkum ani národní bezpečnost.

4.4 Zveřejňování zpráv

Všeobecně existuje povinnost zveřejňovat informace o obchodování s lidmi. Státní orgány všech čtyř zemí, které se tohoto projektu účastní, v současnosti sdílejí informace o obchodování s lidmi s širokou veřejností různými způsoby. Například v České republice uvádí zákon č. 106/1999 Sb. O svobodném přístupu k informacím kromě jiného i seznam orgánů a institucí, které mají povinnost takovéto informace poskytovat a zároveň upravuje zveřejňování a poskytování informací na základě individuálních požadavků. Kromě toho upravuje některé s tím související aspekty, jako například ochranu osobních údajů a soukromí občanů. Jak již bylo zmíněno, v Portugalsku je za zveřejňování a šíření výsledků studií a informací o obchodování s lidmi a za tvorbu a správu internetových stránek věnovaných tomuto problému odpovědný Observatory on THB podle čl. 5, bod 1, řádky b) a c). Zprávy se podávají informačním zdrojům, Ministerstvu vnitra a jiným orgánům a jsou poskytovány i široké veřejnosti. Tohoto stavu bylo dosaženo na základě intenzivní spolupráce mezi Komisí pro státní příslušnost a rovné příležitosti a národním koordinátorem Prvního akčního plánu boje proti obchodování s lidmi.

Povinnost poskytovat informace široké veřejnosti je nejčastěji splněna prostřednictvím pravidelných zpráv o obchodování s lidmi, které jsou dostupné jak v tištěné verzi, tak i v elektronické podobě (např. na internetu).

5. část:

Právní, etické a bezpečnostní aspekty spojené se shromažďováním dat³⁸

Existuje celá řada právních a etických otázek spojených se shromažďováním, přenosem a sdílením citlivých údajů, jako jsou ty popsané v této příručce. Doporučuje se, aby se země v případě chybějící národní legislativy týkající se této věci řídily principy a literou *směrnice ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů (směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a volném pohybu těchto údajů)*. Ve většině zemí EU – včetně České republiky, Polska, Portugalska a Slovenské republiky - byla přijata zákonná ustanovení týkající se ochrany osobních údajů a výměny informací v souladu se *směrnicí o osobní ochraně údajů*.³⁹

Tyto legislativní nástroje se týkají ochrany osobních údajů:⁴⁰

- *Evropská úmluva o lidských právech, 1950, <http://www.bri.org/docs/ECHR50.html>*

³⁸ Tato část byla původně připravena v souvislosti s projektem ICMPD DCIM v jihovýchodní Evropě NEXUS Institute se vstupními informacemi a radami Jeana Lanoue, hlavního právního poradce ICMPD. Viz Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in SE Europe: developing regional criteria (Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií)* Vídeň: ICMPD. V souvislosti s projektem DCIM-EU a vzhledem k podnětům ze čtyř zemí EU, které se projektu účastní (Česká republika, Polsko, Portugalsko a Slovenská republika), partnerů projektu DCIM-EU (Associazione On the Road, Dutch National Rapporteur a NEXUS Institute) a ze strany skupiny projektových pracovníků ICMPD, kteří se účastní projektu DCIM-EU, byly tyto informace autory revidovány a aktualizovány. Těží i z další právní pomoci a odborných znalostí Jeana Lanoue, hlavního právního poradce, ICMPD, a z informací od Tanií Navarro, která zkoumala některá témata a pomáhala při navrhování bodu 5.1: *National legal frameworks on data protection and collection in project countries (Národní právní rámce o ochraně a shromažďování údajů v zemích účastnících se projektu)*.

³⁹ Každá země účastníci se projektu zavedla legislativu týkající se ochrany údajů v souladu se směrnicí ES, a to takto:

- V Portugalsku, zákon č. 67/98 ze dne 26. října o ochraně osobních údajů (transponoval do portugalského právního rámce směrnici 95/46/EC Evropského parlamentu a Rady ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů). Viz <http://www.cnpd.pt/english/bin/legislation/Law6798EN.HTM>
- V České republice se jedná o zákon o ochraně osobních údajů č. 101 ze dne 4. dubna 2000, ve znění pozdějších předpisů. Viz http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/implementation/czech_republic_act_101_en.pdf
- V Polsku se jedná o zákon ze dne 29. srpna 1997 o ochraně osobních údajů (původní text byl publikován ve Sbírce zákonů ze dne 29. října 1997, č. 133, bod 883); (úplné znění – Sbírka zákonů ze dne 6. července 2002, č. 101, bod 926). Viz www.giodo.gov.pl/data/filemanager_en/61.doc
- Ve Slovenské republice byl vyhlášen zákon č. 428/2002 Sb. o ochraně osobních údajů ve znění zákona č. 602/2003 Sb., zákona č. 576/2004 Sb. a zákona č. 90/2005 Sb. Viz http://www.dataprotection.gov.sk/buxus/generate_page.php?page_id=92

⁴⁰ Pro souhrn těchto nástrojů, které se týkají ochrany údajů, si prosím přečtěte IOM a Ministerstvo vnitra (2008) “Pokyny pro shromažďování údajů o obchodování s lidmi včetně srovnatelných ukazatelů/proměnných“ Vídeň: IOM a rakouské Ministerstvo vnitra.

- Úmluva Rady Evropy o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat, http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_co-operation/Data_protection/
- Listina základních práv Evropské unie, http://www.europarl.europa.eu/charter/default_en.htm
- Rámcové rozhodnutí Rady 2008/977/JVV o ochraně osobních údajů zpracovávaných v rámci policejní a soudní spolupráce v trestních věcech, <http://www.edri.org/edri-gram/number7.3/data-protection-framework-decision>

Kromě těchto právních ustanovení existují i etická vodítka, která je třeba vzít v úvahu. Jedná se zejména o dokument OSN *Doporučená pravidla týkající se dodržování lidských práv v případech obchodu s lidmi*⁴¹, jehož hlavní zásadou je nadřazení lidských práv, včetně skutečnosti, aby opatření proti obchodu s lidmi negativně neovlivnila lidská práva a důstojnost obětí.

Tato část se zabývá vnitrostátními právními rámci ve čtyřech zemích. Tyto rámce se týkají obchodování s lidmi a ochrany dat, ale i rozsahu právních a etických faktorů a otázek spojených se shromažďováním údajů a jejich ochranou.

5.1: Vnitrostátní právní rámce, které se týkají obchodování s lidmi a ochrany a shromažďování údajů ve čtyřech zemích účastnících se projektu

Obchodování s lidmi je trestný čin v každé ze čtyř zemí, kde bude tento projekt realizován. Navíc má každá země účastníci se projektu právní předpisy upravující ochranu osobních údajů, které jsou v souladu se *směrnici ES o ochraně údajů*. Dále je uveden stručný přehled právních předpisů upravujících oblasti týkající se obchodování s lidmi a ochrany osobních údajů v jednotlivých zemích účastnících se projektu, včetně některých národních otázek a úvah. Následující část nelze chápat jako úplný přehled legislativy v dané zemi, ale pouze jako obecný popis stávající legislativy s ohledem na dvě výše uvedené oblasti.

Česká republika

Obchodování s lidmi

Obchodování s lidmi v současnosti v České republice upravuje trestní zákon č. 140/1961 § 232a:

1. Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá osobu mladší osmnáct let, aby jí bylo užito
 - a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání, nebo
 - b) k otroctví nebo nevolnictví,
2. (...) kdo jiného za použití násilí, pohrůžky násilí nebo lstí anebo zneužitím jeho omylu, tísně nebo závislosti, přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby ho bylo užito
 - a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,
 - b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
 - c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování.

⁴¹ OSN (2002) *Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Trafficking (Doporučené principy a pokyny pro záležitosti lidských práv a obchodování s lidmi)*. Zpráva vysokého komisaře Spojených národů pro lidská práva pro Hospodářskou a sociální radu. Viz: [http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/E.2002.68.Add.1.En?Opendocument](http://www.unhcr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/E.2002.68.Add.1.En?Opendocument).

Pachatelé budou potrestáni odnětím svobody na dobu od dvou do deseti let, v závislosti na okolnostech zločinu, a na dobu od pěti do dvanácti a od osmi do patnácti let v případě přitěžujících okolností. Avšak v legislativě chybí definice toho, co tvoří různé formy obchodování. V některých případech byly stíhány i jiné formy obchodování za jiným účelem než je sexuální vykořisťování, i když pachatelé nebyli konečným verdiktem soudu ani k dnešnímu dni shledáni vinnými.

K 1. lednu 2010⁴² vstoupí v platnost nový trestní zákoník (č. 40/2009 Sb.), který nahradí současný trestní zákon z roku 1961. Nový trestní zákoník obsahuje některé důležité změny, z nichž první je částečná nová definice trestného činu obchodování s lidmi, kterou stanoví § 168 nového trestního zákoníku. Současná koncepce obchodování s lidmi bude zachována. Bude tedy i nadále obsahovat dvě základní skutkové podstaty – první se týká osob mladších 18 let, druhá osob starších 18 let, v jejichž případě se musí vyskytovat znaky donucení nebo zneužití speciální zranitelnosti osoby. Další změna se týká obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování - tato definice bude rozšířena z „přiměje k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání“ o „přiměje k výrobě pornografie“. V této souvislosti lze zmínit též existenci ustanovení § 193, který postihuje zneužívání dětí k pornografii.

Co se týká forem vykořisťování, seznam různých forem pracovního vykořisťování „otročtví, nevolnictví, nucená práce nebo další formy vykořisťování“ bude doplněn o „nucenou vojenskou službu“. Kromě toho bude trestné i další jednání: nucení, zařizování, odvedení, skrývání, zadržování nebo poskytnutí dítěte nebo dospělého (s pomocí výše zmíněných forem nátlaku) pro účely odebrání tkání nebo orgánů z těla. Zcela novým trestným činem, který je upraven v § 190 nového trestního zákoníku, je prostituce ohrožující mravní vývoj dětí. Toto ustanovení bude použito v případě provozování nebo poskytování takových služeb na veřejných místech v blízkosti jakýchkoli zařízení určených pro návštěvu nebo pobyt dětí. Trestně postižitelné bude též získávání jakéhokoliv prospěchu z výše uvedeného vykořisťování.

Nový trestní zákoník řeší i aktuální problém částečného překrývání skutkových podstat trestných činů podle ustanovení § 204 a § 232a trestního zákona. Nová úprava kuplířství v § 189 odst. 2) vypouští následující text použitý v současném § 204: „za použití násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné vážné újmy anebo zneužívaje tísně nebo závislosti jiného“. Nové ustanovení o kuplířství dle § 189 nového trestního zákoníku se nevztahuje na osoby mladší 18 let, které budou chráněny přísnějšími ustanoveními týkajícími se obchodování s lidmi.

Další změnou, která potenciálně ovlivní pracovní vykořisťování migrantů je zavedení nové skutkové podstaty trestného činu dle ustanovení § 342 nového trestního zákoníku – neoprávněné zaměstnávání cizinců. Toto ustanovení umožní postih osob podílejících se na tzv. „klientském systému“.⁴³

S ohledem na nově připravovaný trestní řád je třeba věnovat zvláštní pozornost obětem trestných činů a obecnému posílení statusu poškozené strany. Ministerstvo spravedlnosti vypracovalo věcný

⁴²Viz příloha XXX Vybraná ustanovení zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoník, s účinností od 1. ledna 2010 v České republice.

⁴³Výraz „klientský systém“ označuje nezákonné formy zprostředkování práce pro cizí státní příslušníky. Tento výraz byl odvozen ze slova „klient“, který se v ukrajinské komunitě používá pro ty, kteří pracují v šedé ekonomice, zpravidla s přímým napojením na organizovaný zločin

záměr nového trestního řádu, který obsahuje v bodě 8 „Zúčastněné osoby a poškozený“ následující popis:

„Práva oběti trestného činu budou nově reglementována samostatným zvláštním zákonem o obětech trestných činů, který bude upravovat vytváření a podporu služeb pro poskytování pomoci obětem trestných činů, prevenci, pomoc obětem, včetně okamžité pomoci zajišťující ochranu, útočiště, materiální, lékařskou, psychologickou a sociální pomoc, proškolení soudců a ostatních orgánů činných v trestním řízení v této oblasti, dělení obětí na zvláště ohrožené a ostatní, ochranu osobních údajů obětí včetně ochrany soukromí a osobní bezpečnosti, ochranu před sekundární viktimizací a informování obětí a odškodňování obětí trestné činnosti. V trestním řádu budou obsažena jen nezbytná ustanovení procesní povahy týkající se pojmu poškozeného, jeho procesních práv, zajištění nároku na náhradu škody atd. Poškozený bude vymezen jako ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobilá majetková, morální nebo jiná škoda anebo se jiná osoba na jeho úkor bezdůvodně obohatila.“

Výše trestů pro trestný čin obchodování s lidmi ze současného trestního zákona bude v novém trestním zákoníku zachována, ale odstavec 5 umožní odnětí svobody od 10 do 16 let nebo trest propadnutí majetku, jestliže pachatel způsobí trestným činem uvedeným v odstavci 1 a odstavci 2 smrt. Dále má řada ustanovení nového trestního zákoníku posílit status obětí trestných činů a snaží se docílit důsledného potrestání pachatelů – například § 3 písm. c), kterým se upravuje časové omezení trestní odpovědnosti a ustanovení týkající se délky trestu předepsaného trestním řádem, jakož i ustanovení „spolupracujícího pachatele“.⁴⁴ Podle § 58 nového trestního zákoníku o mimořádném snížení trestu odnětí svobody může soud rozsudek snížit v případě, že se jedná o spolupracujícího pachatele - rozsudek odnětí svobody může být kratší, než je nejnižší hranice trestu odnětí svobody a v takovém případě není soud vázán žádnou danou minimální hranicí jako v ostatních případech. V neposlední řadě § 34 odst. 3) písm. c) nového trestního zákona stanoví, že lhůta uplynulá před dovršením 18 let věku není zahrnuta do promlčecí lhůty pro trestní řízení.

Ochrana osobních údajů

Obecná zákonná ochrana týkající se shromažďování osobních údajů v České republice je obsažena v zákoně č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, ale existují určité výjimky z pravidel pro shromažďování osobních údajů z určitých oblastí (např. bezpečnostní důvody, veřejná a vnitřní bezpečnost atd. – viz § 6 odst. 3) zákona o ochraně osobních údajů). Tyto výjimky se vztahují i na činnost Policie České republiky. Všechny definice v rámci zákona o ochraně osobních údajů jsou v souladu se směrnicí 95/46/ES.

Kromě toho zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách zajišťuje finanční prostředky na různé sociální služby včetně pomoci obětem obchodování. Zákon vyžaduje, aby byli poskytovatelé sociálních služeb registrováni na Ministerstvu práce a sociálních věcí. Poskytovatelé služeb definují sociální služby a standardy pro samotnou službu a rovněž cílovou skupinu/klienty sociálních služeb. Poskytovatelé sociálních služeb mohou shromažďovat pouze ty osobní údaje o současných klientech, které jsou nezbytné pro zajištění registrované služby nebo pomoci. Dále zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, stanoví v § 100 odst. 3), že údaje týkající se osob, kterým je poskytnuta služba nebo dávky, a které se pracovníci či poskytovatelé sociálních služeb dozvědí v souvislosti s výkonem své činnosti, mohou být sděleny jiným osobám pouze tehdy,

⁴⁴ Tato změna byla realizována v trestním řádu zákonem č. 41/2009 Sb. o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního řádu (nový § 178a trestního řádu).

je-li to stanoveno tímto zákonem nebo zvláštním předpisem, v opačném případě lze získat údaje o ostatních osobách pouze se souhlasem dotyčné osoby. Ustanovení § 30 odst. 1) o informačním systému dávek stanoví, že obecní úřady s rozšířenou působností jsou oprávněny zpracovávat údaje potřebné pro vydání rozhodnutí o dávce, včetně osobních údajů v informačním systému dávek, za použití elektronických prostředků umožňujících dálkový přístup k takovým údajům; současně jsou povinni zajistit ochranu osobních údajů.

Polsko

Obchodování s lidmi

V polském trestním zákoníku jsou některé předpisy, které se vztahují přímo k trestnému činu obchodování s lidmi. Jmenovitě se jedná o:

- článek 253, § 1) - „každému, kdo je zapojen do obchodu s lidmi, i s jejich souhlasem, hrozí trest odnětí svobody na dobu nejméně 3 roky“. § 2) - „každému, kdo za účelem získání hmotného užítku organizuje adopci dětí v rozporu se zákonem, hrozí trest odnětí svobody v rozmezí 3 měsíců až 5 let“.
- Článek 204, § .) 4 – Každý, kdo naláká nebo přiměje jinou osobu zapojit se do prostituce v zahraničí, bude potrestán odnětím svobody podle § 3) tj. odnětím svobody na dobu od 1 roku do 10 let.
- Formy obchodování s lidmi stanovené Protokolem OSN jsou vzaty do úvahy podle polského práva.

V polském trestním zákoníku neexistují žádné právní definice obchodování s lidmi. Definice obsažené v *Protokolu o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi*, který Polsko ratifikovalo 26. září 2003, nejsou vždy uplatňovány v praxi, což je překážkou v boji proti obchodování s lidmi. V roce 2009 v souvislosti s realizací *Národního akčního plánu proti obchodování s lidmi pro období let 2009-2010* dojde ke změně trestního zákoníku zařazením definice obchodování s lidmi. Tím pádem budou upřesněny formy obchodování (nucená práce, sexuální vykořisťování, obchodování s lidmi za účelem žebrání atd.).

Ochrana osobních údajů

V oblasti ochrany údajů přijalo Polsko *zákon o ochraně osobních údajů*, který transponuje *směrnici ES* do národního práva (Sbírka zákonů 1997, číslo 133, položka 883). Tento zákon stanoví obecná pravidla týkající se ochrany osobních údajů. Další pravidla o shromažďování osobních údajů Ministerstvem spravedlnosti pomocí „kartotéčních lístků“ stanoví zákon o národním rejstříku, který obsahuje podrobné informace o tom, jaký druh údajů může kartotéční lístek obsahovat a jaké instituce mají ke shromážděným informacím přístup. Pro statistické specifikace používá ministerstvo „statistické lístky“ (MS-28). V Polsku lze osobní údaje zpracovat pouze v souladu s výše uvedenými zákony.

Portugalsko

Obchodování s lidmi

Zvláštní ustanovení týkající se dopravy osob v článku 160 stanoví zákon č. 59/2007 ze dne 4. září:

1 – Každý, kdo nabízí, dodává, láká, přijímá, přepravuje, ubytovává nebo ukrývá osoby za účelem sexuálního vykořisťování, pracovního vykořisťování nebo odejmutí orgánů

a) násilím, únosem nebo pod pohrůžkou;

b) podvodnou lstí nebo manipulací;

c) zneužitím pravomocí vyplývajících ze vztahu hierarchického, ekonomického, pracovního nebo rodinného;

d) využitím fyzické neschopnosti nebo zranitelnosti obětí, nebo

e) prostřednictvím získání souhlasu osoby, která má kontrolu nad obětí;

bude potrestán odnětím svobody na dobu od tří do deseti let.

2 – Stejná trestní sazba se použije pro toho, kdo pomocí jakýchkoliv prostředků, podněcuje, přepravuje, využívá nebo ubytovává nezletilé nebo přepravuje, nabízí nebo je přijímá za účelem sexuálního vykořisťování, pracovního vykořisťování nebo odejmutí orgánů.

3 – V případě stanoveném v předchozím bodu – použije-li agent jakéhokoli z prostředků uvedených v bodu 1 nebo jedná-li profesionálně nebo s úmyslem peněžního zisku, bude potrestán odnětím svobody na dobu od tří do dvanácti let.

4 – Kdokoliv, kdo za úplatu nebo jinou odměnu nabízí, přepravuje, nebo dodává nezletilé nebo si opatřuje nebo dává souhlas s jejich adopcí, bude potrestán odnětím svobody na dobu od jednoho roku do pěti let.

5 – Kdokoliv, kdo ví o páchání trestného činu popsaného v bodech 1 a 2, případně využívá služeb nebo orgánů oběti, bude potrestán odnětím svobody na dobu od jednoho do pěti let, pokud se nepoužije z důvodu ostatních právních předpisů delší trest.

6 – Kdokoliv, kdo uchovává, ukrývá, poškozujee nebo ničí identifikační nebo cestovní dokumenty osoby, která je obětí trestného činu popsaného v bodech 1 a 2, bude potrestán odnětím svobody až na dobu tří let, pokud se nepoužije z důvodu dalších právních předpisů delší trest.

Co se týče právního systému pro vstup, pobyt, odjezd a vyhoštění cizích státních příslušníků z území Portugalska, pak platí zákon č. 23/2007 z dne 4. července, který nabízí osobě, která byla označena jak možná oběť obchodování s lidmi období na rozmyšlenou v minimální délce 30 dnů a v maximální délce 60 dnů, a tím umožní dané osobě zotavení a uniknutí z vlivu pachatelů trestného činu obchodování s lidmi. Během této doby na rozmyšlenou nemohou být přijata rozhodnutí o vyhoštění ze země a oběti je zajištěna obživa a možnost přiměřené lékařské péče. Kromě toho je oběti zajištěna v souladu s tímto zákonem bezpečnost a ochrana, psychologická pomoc, překlady a tlumočení a právní pomoc.

Povolení k trvalému pobytu se uděluje cizím státním příslušníkům, kteří jsou nebo se stali oběťmi obchodování s lidmi, pokud

a) je nutné prodloužit jejich pobyt z důvodu vyšetřování a soudního řízení,

b) jasně prokáží ochotu spolupracovat s úřady,

c) přerušili vztahy, které měli s pachateli. Povolení k pobytu je platné po dobu jednoho roku a lze je obnovit na stejnou dobu, pokud jsou splněny výše uvedené podmínky nebo pokračuje ochrana dotyčné osoby.

Během tohoto období má oběť obchodování s lidmi možnost zapojit se do stávajících programů, jejichž cílem je pomoci obětem zapojit se zpět do běžného společenského života, včetně účasti v rekvalifikačních kurzech ke zlepšení profesních dovedností.

Pokud jde o nezletilé oběti, ty mají nárok na všechny výše uvedené prostředky (přizpůsobené jejich věku a zralosti) a období na rozmyšlenou může být prodlouženo, je-li to v zájmu nezletilého. Rovněž budou mít za stejných podmínek jako občané daného státu přístup ke vzdělávání. Všechna řízení povedou k určení totožnosti a národnosti nezletilé osoby bez doprovodu, stejně jako k nalezení její rodiny tak rychle, jak jen to bude možné, a rovněž je zaručen nárok na právní zastoupení v případě trestního řízení.

Zákon č. 368/2007 ze dne 5. listopadu uvádí, že povolení k pobytu může být uděleno oběti obchodování s lidmi bez nutnosti splnění výše uvedených požadavků v případě, že je odůvodněno osobní situací oběti s ohledem na zranitelnost členů rodiny oběti nebo lidí, se kterými má úzké vztahy.

S ohledem na práva obětí obchodování s lidmi mají osoby označené jako oběti obchodování právo na 30-60 dnů na rozmyšlenou a během této doby mají zaručeno, že jim bude poskytnut bezpečný úkryt, základní potřeby, možnost neodkladné a přiměřené lékařské péče, psychologická pomoc, překlad a tlumočení a právní pomoc. Oběti obchodování s lidmi mají právo na povolení k pobytu na dobu jednoho roku, které může být prodlouženo. Během schváleného pobytu se mohou účastnit oficiálních programů na podporu jejich začlenění do společnosti.

Ochrana osobních údajů

Ochrana osobních údajů je v Portugalsku upravena zákonem č. 67/98 ze dne 26. října. *Zákon o ochraně osobních údajů* transponuje do portugalského právního systému *směrnici 95/46/ES* Evropského parlamentu a Rady ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.

Slovenská republika

Obchodování s lidmi

Článek 179 slovenského trestního zákona (zákon č. 300/2005 Sb.) o obchodování s lidmi stanoví, že „kdo s použitím podvodného jednání, lsti, omezování osobní svobody, násilí, pohrůžky násilí, pohrůžky jiné těžké újmy nebo jiných forem donucování, přijetí nebo poskytnutí peněžitého plnění či jiných výhod k dosažení souhlasu osoby, na kterou je jiná osoba odkázána, nebo zneužití svého postavení nebo zneužití bezbrannosti nebo jinak zranitelného postavení zláká, přepraví, přechovává, předá nebo převezme jiného, byť i s jeho souhlasem, za účelem jeho prostituce nebo jiné formy sexuálního vykořisťování včetně pornografie, nucené práce či nucené služby, otroctví nebo praktik podobných otroctví, nevolnictví, odebrání orgánů, tkání či buňky nebo jiných forem vykořisťování, bude potrestán odnětím svobody na čtyři roky až deset let“.

Ochrana osobních údajů

Ochrana osobních údajů je ve Slovenské republice upravena *zákonem č. 428/2002 Sb. o ochraně osobních údajů* v souladu s ustanoveními *směrnice 95/46/ES* ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob

v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (Úřední věstník ES, L 281, 23. listopad 1995) ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1882/2003 ze dne 29. září 2003 (Úřední věstník ES, L 284, 31. říjen 2003).

Podle *zákona č. 171/1993 Sb. o policii*, ve znění pozdějších předpisů, a v souladu se *zákonem č. 428/2002 Sb. o ochraně osobních údajů*, ve znění pozdějších předpisů, zpracovává Policie Slovenské republiky informace a osobní údaje shromážděné při plnění jejich úkolů, včetně informací a osobních údajů v nezbytně nutném rozsahu. S ohledem na policii je ochrana osobních údajů upravena kromě jiného i interními akty řízení – například nařízením *Ministerstva vnitra Slovenské republiky č. 82/2005 o ochraně osobních údajů v rámci informačního systému policie ve znění nařízení č. 13/2007* nebo *nařízením Ministerstva vnitra Slovenské republiky č. 38/2004 o poskytování informací*.

5.2: Klíčové otázky a úvahy při shromažďování osobních údajů o obchodování s lidmi

Shromažďování, přenos, uchovávání a použití osobních údajů o obchodování s lidmi jsou na jednu stranu důležitými nástroji pro vládu v oblasti prevencí a boji proti zločinu. Na druhou stranu existuje řada nebezpečí a možných problémů v procesu shromažďování údajů, zejména pokud jde o choloustivá a trestná jednání, jako je obchodování s lidmi. Mezi vážné problémy, které je třeba posuzovat z hlediska shromažďování osobních údajů pro boj proti obchodování s lidmi a správu informací, patří:

- 5.2.1: Právo na soukromí a zachování mlčenlivosti o poskytnutých informacích
- 5.2.2: Souhlas
- 5.2.3: Uchovávání osobních údajů a jejich správa
- 5.2.4: Přenos citlivých údajů
- 5.2.5: Sdílení a výměna informací
- 5.2.6: Bezpečnostní problémy a související úvahy

Z hlediska zákonných ustanovení týkajících se souborů dat zaměřených na oběti a pachatele trestného činu obchodování s lidmi existují rozdíly v průběhu trestního řízení. Zatímco údaje určené pro soubor dat o obětech budou muset striktně podléhat podmínkám obsaženým v zákonech o ochraně osobních údajů, existují výjimky (spojené s bezpečností), které mohou vyjmout soubor dat zaměřený na údaje o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi z některých či ze všech zákonem nastavených parametrů v případech, kdy jsou osobní data spravována orgány veřejné správy. Opět by zde měl být uveden odkaz na národní legislativu a v případě jejich absence na *směrnici 95/46 ES*.⁴⁵

5.2.1: Právo na soukromí a zachování mlčenlivosti o poskytnutých informacích

Během shromažďování údajů o obětech obchodování musí být věnována pozornost právu oběti na soukromí a zachování mlčenlivosti o informacích, které oběť poskytla, čímž je zajištěno, že i přes jejich zařazení do souboru dat nedojde ke zveřejnění jejich zkušenosti případně k její reviktimizaci. Vzhledem k tomu, že jde o důležité etické a právní úvahy, měl by být zvažován také jejich

⁴⁵ Tyto výjimky, které se týkají státní bezpečnosti a určité trestní viny, jsou nastíněny například ve směrnici ES 95/46 v odstavcích 3.2, 8.2 a článku 13.

praktický dopad. Pokud se oběti obávají, že může dojít ke zveřejnění jejich osobních poměrů, minulosti a zkušeností, je méně pravděpodobné, že přijmou pomoc nebo že o svém případu budou informovat orgány činné v trestním řízení, což omezí množství dostupných informací pro boj proti obchodování s lidmi jak z hlediska ochrany, tak z hlediska trestního stíhání.⁴⁶ Ve stejném duchu pak doporučení 6.6 ze Zásad a pokynů k lidským právům a obchodování s lidmi OSN vyzývá státy, aby:

zajistily účinnou ochranu obchodovaných osob před ublížením na zdraví, hrozbami nebo zastrašováním ze strany pachatelů a s nimi spojených osob. V tomto smyslu by neměly existovat žádné možnosti odhalení totožnosti obětí obchodování s lidmi a jejich soukromí by mělo být respektováno a chráněno v co největší míře, s přihlédnutím k tomu, že každá obžalovaná osoba má právo na spravedlivý soud. Oběti obchodování by měly být s předstihem varovány o problémech souvisejících s ochranou osobnosti a neměla by jim být poskytována žádná nepravdivá nebo nereálná očekávání týkající se možností orgánů činných v trestním řízení vzhledem k výše uvedenému.⁴⁷

V mnoha zemích (včetně čtyř zemí účastnících se projektu) jsou vnitrostátní právní předpisy založeny na právu oběti na soukromí a zachování mlčenlivosti o poskytnutých informacích, a proto budou tvořit základ způsobu shromažďování údajů na národní úrovni.

Může existovat určitý osobní údaj, který by nemělo být možné získat legálním způsobem. Například je obecně nepřipustné uchovávat informace o sexuálních praktikách/sexuální orientaci dotyčné osoby nebo rase/etnické příslušnosti a náboženství (viz *směrnice ES*, odstavec 8.1). Avšak se souhlasem dotyčné osoby existují určité výjimky stanovené v odstavci 8.2.

Právní předpisy nemohou konkrétně popisovat různá pravidla nebo parametry spojené s ochranou osobních údajů obětí trestného činu (např. obětí obchodování s lidmi) na rozdíl od ochrany údajů široké veřejnosti. Avšak obecně je považováno za účelné, aby ti, kteří jsou zapojeni do právních kauz, požádali o soudní příkaz o nezveřejnění jména oběti/svědka, a zaručili jim tak co nejvyšší možnou míru ochrany. Dále soudci trestních soudů často přijímají opatření na ochranu totožnosti zúčastněných stran, tj. svědků a obětí, v průběhu soudního řízení. Pokud dojde k překročení takového soudního příkazu, obvykle je na to nazíráno jako na pohrdání soudem s možností uložit pokutu či trest odnětí svobody nebo kombinaci obojího. Některé země realizují rovněž programy na ochranu svědků, jejichž záměrem je poskytnout jim takovou ochranu. Je však třeba říci, že tyto projekty nebyly pravidelně využívány pro oběti obchodování s lidmi

Informace o pachatelích trestných činů jsou zpravidla sdíleny a stejná ustanovení o ochraně soukromí v jejich případě neplatí. Například odstavec 3.2 směrnice 95/46/ES poukazuje na to, že stejná pravidla ochrany údajů „se nevztahují na... činnost státu v oblasti trestního práva“ a zpravidla není třeba souhlasu dotyčné osoby. Avšak podle odstavce 8.5 „je lze provádět pouze pod kontrolou orgánu veřejné moci“. Z důvodu bezpečnosti státu lze tyto údaje rovněž vyměňovat, jak je uvedeno v článku 7 směrnice 95/46/ES. Poskytování informací o veřejných událostech (trestní řízení je

⁴⁶ K diskuzi o významu důvěrnosti informací a sdělení z hlediska procesu rozhodování viz: Brunovskis, A. & R. Surtees (2007) *Leaving the past behind? When trafficking victims decline assistance (Hodit minulost za hlavu? Případy, kdy oběti obchodování s lidmi odmítají nabízenou pomoc)*. Fafo Institute (Oslo) a NEXUS Institute (Víděň); IOM (2007) *Asean and Trafficking in Persons: Using data as a tool to combat human trafficking (Asean a obchodování s lidmi: využití údajů jako prostředku pro boj proti obchodování s lidmi)*. Geneva: IOM; Surtees, R. (2007) *Listening to victims: experiences of identification and assistance in South-Eastern Europe (Naslouchání obětem: zkušenosti s identifikací a pomocí v jihovýchodní Evropě)*, Víděň, Rakousko: ICMPD.

⁴⁷ Dále např. doporučení 8.9 *Zásad a pokynů k lidským právům a obchodování s lidmi OSN* vyzývá státy k ochraně, pokud je to vhodné, soukromí a totožnosti dětských obětí a k přijetí opatření k zamezení šíření informací, které by mohly vést k jejich identifikaci.

veřejné, není-li stanoveno jinak) by nemělo být v rozporu se zákonem. Jsou-li trestní řízení veřejná, informace vyplývající z tohoto soudního řízení mohou být také veřejné, nestanoví-li soud jinak.

Avšak bude důležité určit, jakým způsobem, který ovšem musí být v souladu s právními předpisy, bude nakládáno s otázkami soukromí a důvěrnosti sdělených informací při shromažďování údajů o osobách obviněných z trestné činnosti (před vynesením rozsudku). Například v České republice zákon č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uvádí v § 3 odst. 6) úplný seznam oblastí, na které se nevztahují ustanovení tohoto zákona (a na něž se vztahuje zvláštní právní předpis). Patří mezi ně rovněž informace nutné k zajištění národní bezpečnosti a ochrany, veřejného pořádku, opatření proti trestné činnosti a ochrana významných hospodářských a finančních zájmů.

V Portugalsku stanoví zákon č. 67/98 ze dne 26. října o ochraně osobních údajů v **článku 8**, že ústřední evidence o osobách podezřelých z nezákonné činnosti, spáchání trestných činů a správních deliktů a rozhodnutí o uplatňování sankcí, bezpečnostních opatření, pokutách a podobných opatření mohou být vytvořeny a spravovány pouze na základě zákona, kterým se zřizuje jejich organizace a působnost, s přihlédnutím k názoru CNPD. Stejný článek stanoví, že zpracování osobních údajů osob podezřelých z nezákonné činnosti, spáchání trestných činů nebo správních deliktů a rozhodnutí o uplatňování sankcí, bezpečnostních opatření, pokut a dalších opatření mohou být povoleny pouze CNPD, s výjimkou dodržování pravidel týkajících se ochrany údajů a zabezpečení informací, pokud je jejich zpracování nezbytné pro legitimní účely zadavatele a pokud tato výjimka není omezena základními právy a svobodami subjektu, který dané údaje poskytl. Zpracování osobních údajů pro účely policejního vyšetřování by mělo být omezeno na nezbytné úkony, aby se tak předešlo nebezpečí nebo bylo zajištěno stíhání konkrétního trestného činu a aby byly dodrženy povinnosti uvedené v příslušných prováděcích vyhláškách či jiných právních ustanoveních, případně v mezinárodních smlouvách a úmluvách, jimiž je Portugalsko vázáno.

Ochrana soukromí a utajení dotyčných osob v průběhu shromažďování údajů je v praxi stejně důležitá jako dodržování právních předpisů. Při odkazování na soubory dat existuje velké množství technických řešení pro zajištění důvěrnosti sdělených informací. Tato řešení mohou být zabudována do samotného softwaru databáze, např. heslo a šifrovací software. Nicméně pracovníci, kteří mají k těmto informacím přístup, musí rovněž důsledně chránit soukromí a zachovávat mlčenlivost o informacích, ať už se týkají obětí obchodování, nebo podezřelých/odsouzených pachatelů trestného činu obchodování s lidmi. Národní legislativa zpravidla obsahuje tresty pro případy, kdy dojde k porušení výše uvedených ustanovení samotným zdrojem nebo zpracovatelem – např. pokuty případně i tresty odnětí svobody.

V České republice takové přestupky upravuje zejména zákon č. 101/2000 Sb., hlava VII. Sankce. V Polsku umožňuje zákon o veřejných statistikách mimo jiné potrestat toho, kdo porušuje statistická tajemství (článek 54) a čerpá materiální výhody plynoucích z použití takových statistických údajů (článek 55).

Pro každodenní praxi jsou pro zajištění soukromí a důvěrnosti poskytnutých informací třeba přísné normy, včetně charakteristik trestů pro zaměstnance, pokud by došlo k porušení mlčenlivosti, protože v takovém případě se jedná o vážný profesionální, etický a právní přestupek. V příloze 5 je ukázka dohody o zachování mlčenlivosti, kterou by měli podepsat příslušní zaměstnanci národní databanky a zdroje dat. Tato dohoda zmiňuje důvěrnou povahu souborů dat (jak těch, které se týkají obětí, tak těch, které se týkají podezřelých/odsouzených pachatelů) a stanovuje povinnost zaměstnanců, kteří s těmito soubory údajů pracují, respektovat tuto důvěrný charakter informací.

Cílem dohody o zachování mlčenlivosti je zdůraznit a posílit význam důvěrného charakteru informací a pokusit se vytvořit právní, profesionální a etický rámec pro ochranu poskytnutých informací a údajů.

5.2.2: Souhlas

Pokud by měly být osobní údaje obětí obchodování s lidmi zahrnuty do souboru dat, je vyžadován souhlas obětí obchodování, jak je uvedeno v národních legislativách.⁴⁸ V případě nezletilých osob je

⁴⁸ Ve čtyřech zemích, které se projektu účastní, platí následující legislativa:

- V České republice musí být podle *zákona na ochranu osobních údajů č. 101 ze dne 4. dubna 2000* informován subjekt údajů o účelu, k němuž jsou údaje, které poskytuje, shromažďovány a jaké osobní údaje budou shromážděny i o době, na kterou svůj souhlas správci dává. Správce tedy může zpracovávat osobní údaje pouze se souhlasem subjektu údajů. Bez tohoto souhlasu je může zpracovávat: 1. jestliže provádí zpracování nezbytné pro dodržení právní povinnosti správce, 2. jestliže je zpracování nezbytné pro plnění smlouvy, jejíž smluvní stranou je subjekt údajů, nebo pro jednání o uzavření nebo změně smlouvy uskutečněné na návrh subjektu údajů, 3. pokud je to nezbytné třeba k ochraně životně důležitých zájmů subjektu údajů. V tomto případě je třeba bez zbytečného odkladu získat jeho souhlas. Pokud souhlas není dán, musí správce ukončit zpracování a údaje zlikvidovat, 4. jedná-li se o oprávněně zveřejněné osobní údaje v souladu se zvláštním právním předpisem¹. Tím však není dotčeno právo na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů, 5. pokud je to nezbytné pro ochranu práv a právem chráněných zájmů správce, příjemce nebo jiné dotčené osoby; takové zpracování osobních údajů však nesmí být v rozporu s právem subjektu údajů na ochranu jeho soukromého a osobního života, 6. pokud poskytuje osobní údaje o veřejně činné osobě, funkcionáři či zaměstnanci veřejné správy, které vypovídají o jeho veřejné anebo úřední činnosti, o jeho funkčním nebo pracovním zařazení, nebo, 7. jedná-li se o zpracování výlučně pro účely archivnictví podle zvláštního zákona.
- V Polsku umožňuje zpracování údajů *zákon ze dne 29. srpna 1997 o ochraně osobních údajů, část 3, § 23* pokud: 1) stanoví, že zpracování údajů je přípustné pouze pokud 1) dotyčná osoba poskytla svůj souhlas a pokud se zpracování netýká výmazu osobních údajů; 2) zpracování je nezbytné pro výkon práv a povinností vyplývajících z právních předpisů; 3) zpracování je nezbytné pro splnění smlouvy, jíž je dotyčná osoba zúčastněnou stranou, nebo s cílem přijmout opatření na žádost dotyčné osoby před uzavřením smlouvy; 4) zpracování je nezbytné pro plnění úkolů dle zákona a ve veřejném zájmu a 5) zpracování je nezbytné pro uskutečnění legitimních zájmů správců nebo příjemců dat, za předpokladu, že zpracování neporuší práva a svobody dotyčné osoby.
- Ve Slovenské republice lze shromažďovat osobní údaje pouze se souhlasem oběti ledaže: 1) zpracování osobních údajů je nezbytné pro účely informování veřejnosti prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, a pokud jsou osobní údaje zpracovávány správcem, pro kterého tato povinnost vyplývá z rozsahu jeho činnosti; toto neplatí, je-li při zpracování osobních údajů pro tyto účely porušeno právo na ochranu osobních údajů bez souhlasu dotyčné osoby dle zvláštního zákona nebo podle mezinárodní smlouvy, kterou je Slovenská republika vázána; 2) zpracování osobních údajů je nezbytné pro splnění smlouvy, jejíž součástí tyto údaje jsou; 3) zpracování osobních údajů je nezbytné pro ochranu života, zdraví nebo majetku dotyčné osoby nebo jiné osoby, není-li možné získat její souhlas nebo souhlas zákonného zástupce; 4) předmětem zpracování je pouze titul, jméno, příjmení a adresa dotyčné osoby bez možnosti přiřazení jiných osobních údajů a záznam je určen výhradně pro potřeby správce, pokud jde o korespondenci s dotyčnou osobou a uchovávání takových údajů; patří-li do činnosti správce přímý marketing, je možné poskytnout výše uvedené osobní údaje bez možnosti zveřejnění a pouze pro účely přímého marketingu; 5) zpracované osobní údaje již byly zveřejněny; v takových případech musí být osobní údaje řádně označeny.
- V Portugalsku stanoví článek 6 *zákona o ochraně osobních údajů*, že osobní údaje lze zpracovat pouze, pokud dotyčná osoba poskytla svůj nezpochybnitelný souhlas nebo pokud je zpracování nezbytné: 1) pro plnění smlouvy nebo smluv, jichž je dotyčná osoba smluvní stranou, nebo k provedení opatření přijatých na žádost dotyčné osoby před uzavřením smlouvy nebo prohlášení o své vůli vyjednávat; 2) pro splnění právních povinností, jimž správce podléhá; 3) v zájmu ochrany životně důležitých zájmů dotyčné osoby, pokud tato není fyzicky nebo právně schopna poskytnout svůj souhlas; 4) pro splnění úkolu ve veřejném zájmu nebo při výkonu moci svěřené správci nebo třetí straně, které jsou údaje sděleny; 5) pro naplnění oprávněných zájmů správce nebo třetí strany, které jsou údaje sděleny, s výjimkou takových zájmů, které by měly být nad zájmy základních práv, svobod a záruk dotyčné osoby.

vyžadován souhlas rodičů nebo zákonného zástupce, nicméně o procesu shromažďování údajů by měl být rovněž informován i nezletilý. V závislosti na tom, jak je tento souhlas specifický a obsažný, měl by umožňovat zpracování řady osobních údajů včetně rasy, náboženství a některých sexuálních otázek týkajících se zúčastněné osoby.⁴⁹

Oběti by měly být plně informovány o tom, jak budou použity získané údaje, kdo k nim bude mít přístup, jak budou uchovávány a o veškerých souvisejících problémech, které by mohly mít vliv na rozhodnutí, zda údaje poskytnout. Je velmi důležité, aby byly obchodované osoby plně informovány o možném dopadu zařazení do souboru dat. Poskytnutí souhlasu národní databance, kde budou jejich osobní údaje uloženy, zejména v souvislosti s takovou stigmatizující zkušeností, jako je obchodování s lidmi, může být pro oběť složité rozhodnutí, a proto je třeba, aby byla dotyčná osoba řádně poučena. Je třeba, aby byl souhlas poskytnut zcela jednoznačně. Obchodovaným osobám by měl být dán dostatek času na zvážení důsledků jejich souhlasu a pro získání souhlasu nesmí být vyvíjen žádný nátlak. Dále by měly být dotyčné osoby informovány o tom, že svůj souhlas mohou kdykoliv odvolat, že mohou shromážděné údaje zkontrolovat a že k nim mají přístup a/nebo mohou požádat o opravu informací shromážděných v souboru dat.

Pokud je vyžadován souhlas, měl by být poskytnut písemnou formou a měl by být přiložen ke složce v národní databance. Obecně lze říci, že souhlas by měl být poskytnut pro zpracování osobních údajů, což zahrnuje shromažďování, uchovávání, nahlížení, použití a šíření uvedených údajů. Souhlas by se měl týkat termínu „zpracování“ používaného v národní legislativě. Pro definici „zpracování osobních údajů“ viz Kapitola 1, čl. 2 písm. b) *směrnice 95/46 ES*.

Pokud jde o potřebu souhlasu pro údaje pachatelů trestného činu obchodování s lidmi, neměl by to být problém, byť i tyto údaje závisí na legislativně každé země účastníci se projektu. Obecně jsou údaje o odsouzených pachatelích, s výjimkou některých osobních údajů (viz články 3.2 a 8.5 směrnice ES), řešeny jinými právními nástroji. Nicméně národní legislativa čtyř zúčastněných zemí vyžaduje pro tento typ shromažďování údajů souhlas podezřelého/odsouzeného pachatele trestného činu obchodování lidmi.

Ve Slovenské republice stanoví zákon č. 428/2002 Sb. o ochraně osobních údajů ve znění zákona č. 602/2003 Sb., zákona č. 576/2004 Sb. a zákona č. 90/2005 Sb., že osobní údaje mohou být zpracovány pouze na základě souhlasu zúčastněné osoby, nejde-li o zvláštní případy stanovené tímto zákonem. Souhlas nebude vyžadován při zpracování osobních údajů nezbytných pro ochranu života, zdraví nebo majetku zúčastněné strany nebo jiné osoby neschopné fyzicky poskytnout souhlas a není možné získat souhlas zákonného zástupce dané osoby.

V souvislosti s tímto projektem je v zemích, kde mohou být shromažďovány osobní údaje, vyžadován souhlas zúčastněné osoby.

5.2.3: Uchovávání osobních údajů a jejich správa

V některých zemích existují omezení délky doby, po kterou mohou být osobní údaje uchovávány. Tyto konkrétní podrobnosti jsou uvedeny v příslušné národní legislativě. Ta je určena k ochraně individuálních základních práv a svobod, zejména práva na soukromí, jak je uvedeno v článku 8

⁴⁹ I kdyby snad národní legislativa souhlas obětí nevyžadovala, bude vhodnější jejich souhlas před shromážděním údajů získat.

Listiny základních práv Evropské unie. Proto musí mít národní databanka přehled o právním rámci týkajícím se uchovávání osobních údajů v dané zemi, aby tak bylo zajištěno dodržování zákona.⁵⁰

Nicméně je rovněž důležité stanovit, do jaké míry by toto mělo platit i pro soubory osobních údajů o pachatelích a jejich uchovávání. Tyto soubory pak rovněž mohou být předmětem různých pravidel.⁵¹

V České republice stanoví zákon č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů v § 20, že „správce nebo na základě jeho pokynu zpracovatel je povinen provést likvidaci osobních údajů, jakmile pomine účel, pro který byly osobní údaje zpracovány, nebo na základě žádosti subjektu údajů podle § 21“, přičemž zvláštní zákon stanoví výjimky týkající se uchovávání osobních údajů pro účely archivnictví a uplatňování práv v občanském soudním řízení, trestním řízení a správním řízení. V Polsku stanoví zákon ze dne 29. srpna 1997 o ochraně osobních údajů, že správce zpracovávající údaje by měl chránit zájmy zúčastněných osob s patřičnou péčí a zejména je povinen zajistit, že tyto údaje budou uchovávány ve formě, která umožní identifikaci zúčastněné osoby ne déle, než je nezbytné pro účely, ke kterým jsou údaje zpracovávány.

V případě, že existují omezení pro dobu, po kterou mají být údaje uchovávány, bude chtít národní databanka s největší pravděpodobností vytvořit prostředek pro zachování souhrnných údajů, když dojde k likvidaci osobních údajů dané osoby. Možnost zachování souhrnných údajů lze odvodit z článku 6 písm. e) *směrnice ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů*. Rovněž viz odstavec 13.2.

V rámci tohoto projektu nemusí k takovým problémům docházet, neboť většina souborů dat nebude obsahovat osobní informace. K časovým omezením dojde pouze v případě, kdy země shromažďují osobní údaje.

⁵⁰ Směrnice ES nestanoví žádné časové omezení ve vztahu k uchovávání osobních údajů, i když to neznamená, že jednotlivé země nemohou stanovit vlastní lhůty s ohledem na daný typ dat. Článek 6 písm. e) stanoví, že údaje by neměly být uchovávány po dobu delší než je doba nezbytně nutná. V České republice rovněž neexistují žádná specifická omezení pro vymazání údajů nebo časové lhůty potřebné k revizi. *Zákon č. 101/2000 ze dne 4. dubna 2000 o ochraně osobních údajů* uvádí v § 20, že „správce nebo na základě jeho pokynu zpracovatel je povinen provést likvidaci osobních údajů, jakmile pomine účel, pro který byly osobní údaje zpracovány, nebo na základě žádosti subjektu údajů. Zvláštní zákon stanoví výjimky týkající se uchovávání osobních údajů pro účely archivnictví a uplatňování práv v občanském soudním řízení, trestním řízení a správním řízení.“ V Portugalsku uvádí článek 11 *zákona o ochraně osobních údajů*, že pokud nejsou údaje použity pro přijetí opatření nebo rozhodnutí o konkrétní osobě, zákon může omezit právo na přístup, pokud s určitostí nehrozí nebezpečí poškození základních práv, svobod a záruk dotyčné osoby, zejména práva na soukromí a pokud jsou tyto údaje použity výhradně pro účely vědeckého výzkumu nebo jsou uloženy na dobu, která nepřesáhne dobu prostrnou k vytvoření statistik. Ve Slovenské republice *zákon č. 428/2002 Sb. o ochraně osobních údajů ve znění zákona č. 602/2003 Sb., zákona č. 576/2004 Sb. a zákona č. 90/2005 Sb.* stanoví v § 13, že po splnění účelu, k němuž byly údaje zpracovávány, je zpracovatel povinen neodkladně zajistit likvidaci těchto osobních údajů. To neplatí, pokud 1) zvláštní zákon stanoví lhůtu, která brání likvidaci osobních údajů bez zbytečného odkladu; 2) osobní údaje jsou součástí archivních dokumentů; 3) písemné, audiovizuální, zvukové nebo jiné záznamy, které obsahují osobní údaje, byly zahrnuty do předběžné archivace; 4) v průběhu předběžné archivace nemůže být provedeno žádné zpracování osobních údajů, s výjimkou jejich uložení, a tyto údaje mohou být použity pouze pro účely občanskoprávních řízení, trestního vyšetřování nebo správních řízení.

⁵¹ Ve Slovenské republice podléhá trest člověka odsouzeného dle zákona výmazu po určitém časovém období stanoveném zákonem a od toho okamžiku se na tohoto člověka pohlíží jako na netrestaného. V takovém případě bude tento člověk vyjmut z databáze.

5.2.4:Přenos citlivých dat

Směrnice ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů se zaměřuje na zpracování osobních údajů, což zahrnuje přenos osobních údajů jak v rámci země, tak mezi zeměmi. Celkový záměr *směrnice ES* a odpovídající národní legislativy vytváří rámec umožňující zpracování osobních údajů. V tomto směru jsou důležité i články 25 a 26 *směrnice ES*, které poskytují právní rámec pro přenos osobních údajů do třetích zemí.

Pokud jsou součástí shromážděných údajů osobní údaje, je třeba dbát na to, jak jsou tyto údaje předávány a zajistit právo jednotlivce na soukromí a zachování mlčenlivosti o poskytnutých informacích. Některé země výslovně zakazují přenos osobních údajů prostřednictvím internetu s výjimkou zvláštních právních povolení. Proto budou muset národní databanky stanovit takové metody přenosu dat, které jsou v souladu s národní legislativou.⁵²

Některé vnitrostátní právní předpisy mohou umožnit použití šifrovacích programů pro účely šifrování a přenosu osobních informací, přestože *směrnice ES* o šifrování nic neříká.

Například ve Slovenské republice stanoví zvláštní kategorie osobních údajů zákon č. 428/2002 Sb. O ochraně osobních údajů:

- (1) Zpracovat osobní údaje, které odhalují rasový nebo etnický původ, politické názory, náboženské přesvědčení nebo světonázor, členství v politických stranách nebo hnutích, členství v odborových organizacích a údaje týkající se zdraví nebo pohlavního života se zakazuje.
- (2) Při zpracování osobních údajů je možné použít pro účely určení fyzické osoby všeobecně použitelný ukazatel stanovený zvláštním zákonem pouze tehdy, pokud je jeho použití nevyhnutelné pro dosažení daného účelu zpracování. Zpracovat jiný ukazatel, který v sobě ukrývá charakteristiky zúčastněné osoby nebo zveřejňovat všeobecně použitelný ukazatel se zakazuje.
- (3) Zpracování osobních údajů při porušení ustanovení trestního práva, přestupkového práva nebo občanského práva, jakož i o výkonu pravomocných rozsudků nebo rozhodnutí může provádět pouze ten, komu to umožňuje zvláštní zákon.
- (4) Zpracování biometrických údajů lze provádět pouze za podmínek stanovených zvláštním zákonem, pokud
 - a) tato povinnost vyplývá pro správce přímo ze zákona, nebo
 - b) ke zpracování dala souhlas zúčastněná osoba.
- (5) Zpracování osobních údajů o psychické identitě fyzické osoby nebo o její psychické pracovní způsobilosti může provádět pouze psycholog nebo ten, komu to umožňuje zvláštní zákon.

Pokud jde o soubor osobních údajů týkající se pachatelů trestného činu obchodování s lidmi, odsouzení pachatelé spadají do výjimky s ohledem na přenos dat a je pravděpodobné, že souhlas zúčastněné osoby není nutný. *Směrnice ES* uvádí, že údaje mohou být vyměňovány z důvodů státní bezpečnosti nebo ve veřejném zájmu (viz odstavce 8.4 a 8.5). To, jak přenos dat probíhá, se může lišit v případě odsouzených pachatelů a mělo by to být posuzováno na národní úrovni.

⁵² V České republice stanoví zákon č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů podmínky, za kterých mohou být osobní údaje přeneseny do zahraničí. V souvislosti s předáváním osobních údajů do zahraničí existují určitá omezení. Volný pohyb osobních údajů není omezen, pokud jsou údaje přenášeny do členských států EU. Osobní údaje lze přenést do třetích zemí, pokud zákaz volného pohybu údajů vyplývá z mezinárodní dohody předané k ratifikaci, k níž připojil svůj souhlas Parlament a pro Českou republiku je závazná. Osobní údaje mohou být přeneseny i do třetích zemí na základě rozhodnutí orgánů EU.

S ohledem na přenos z členského státu EU do třetí země a na přenos obecně platí následující zásady: na orgánu, který chce data přenášet, je zabezpečit, aby příjemce zajistil ještě před přenosem dat, že budou následně dostatečně ochráněna, a to alespoň na úrovni stanovené ve *směrnici ES* (viz článek 25).⁵³ Kromě toho by měly mít strany na paměti, že údaje budou předány dále, přičemž tento princip se vztahuje na všechny země, do kterých mohou být údaje zaslány. Výjimky (uvedené v článku 8 směrnice ES) se týkají trestných činů stejně jako národní bezpečnosti a veřejného zájmu. Obecně lze konstatovat, že články 25 a 26 *směrnice ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů* jsou důležité s ohledem na přenos údajů do třetích zemí, i když nakonec se provádění rovněž řídí národní legislativou.

5.2.5: Sdílení a výměna informací

Shromažďování údajů o obětech obchodování a podezřelých/odsouzených pachatelích je zamýšleno jako nástroj, který má národním úřadům umožnit monitorovat boj proti obchodování s lidmi v zemi, která se účastní projektu, včetně počátečního zjištění předpokládané oběti, identifikace, návratu a pomoci obchodovaným osobám, a konkrétněji analyzovat trendy a modely obchodování. Záměrem není shromažďovat údaje o obětech pro jejich sledování, kontaktování nebo pro účely účasti v soudním řízení.

Pokud ve vztahu k přístupu k informacím o obětech trestného činu existují vnitrostátní právní předpisy, pak by měly být takové předpisy zaváděny. V mnoha zemích je tato problematika řešena zákonem na ochranu osobních údajů. Například český zákon na ochranu osobních údajů v článku 27 stanoví, že volný pohyb osobních údajů by neměl být omezen, jsou-li údaje přenášeny do členského státu Evropské unie a stejně tak, že osobní údaje mohou být převedeny do třetích zemí, jestliže zákaz omezení volného pohybu osobních údajů nevyplývá z mezinárodní smlouvy, k jejíž ratifikaci dal Parlament souhlas a kterou je Česká republika vázána, nebo pokud jsou osobní údaje předány na základě rozhodnutí orgánů Evropské unie. Při absenci národního práva je třeba postupovat podle *směrnice 95/46/ES*, která přísně omezuje přístup k údajům a stanoví, že kromě správce má k údajům přístup pouze zúčastněná osoba (viz článek 12).

S ohledem na sdílení informací obsažených v souborech dat zaměřených na pachatele trestného činu obchodování s lidmi je třeba se řídit zvláštní národní legislativou, která upravuje, jak mohou být údaje o podezřelých/odsouzených pachatelích zpřístupněny, použity a sdíleny. Obecně existuje větší prostor pro sdílení údajů, které se týkají odsouzených pachatelů a článek 13 písm. d) *směrnice 95/46/ES* stanoví, že státy mohou přijímat právní předpisy s cílem omezit rozsah obecných zásad ochrany údajů, přičemž jednotlivé státy mají povinnost vytvořit odpovídající právní rámec, který umožní sdílení údajů o pachatelích trestných činů. Sdílení údajů o obviněných pachatelích trestných činů musí být v souladu s dodržováním národních zákonů.

5.2.6: Bezpečnostní problémy a související úvahy

V souvislosti s oběma soubory údajů existují bezpečnostní problémy a k nim se vážící úvahy, které je třeba projednat a dohodnout jako součást zaváděcí fáze jakéhokoli projektu zaměřeného na shromažďování údajů. Informace, které jsou shromažďovány, zejména informace týkající se obětí

⁵³ V Polsku jsou tyto otázky upraveny zákonem na ochranu osobních údajů (články 47-48).

obchodování, jsou velmi citlivé, a proto existují důležitá bezpečnostní opatření, která jsou nezbytná pro zajištění bezpečného uchování uvedených informací. Toto je zejména důležité při shromažďování osobních údajů, ale může jít i o případy shromažďování jiných než osobních informací.

Pro tento účel existují různá logistická a technická řešení, která mají zajistit bezpečnost a bezpečné uchování souborů citlivých údajů. Některá jsou naprosto jednoduchá – například uchování každého souboru dat v zabezpečeném kancelářském prostoru; zabezpečení počítače alespoň heslem a firewallly; přísná omezení s ohledem na to, kdo má přístup k počítači atd. Dle potřeby je možné realizovat další bezpečnostní opatření na zajištění soukromí a bezpečnosti údajů a osob, kterých se tyto shromážděné údaje týkají.⁵⁴

Existují různé faktory, které mohou mít vliv na úroveň požadovaného zabezpečení, včetně různých bezpečnostních předpisů a právních ustanovení v různých zemích či problémů s korupcí státních úředníků. Minulé zkušenosti s únikem informací do tisku, jiným úřadům nebo dokonce pachatelům trestného činu obchodování s lidmi to pouze dokazují. Otázka bezpečnosti je něco, co by mělo být pravidelně posuzováno a vyhodnocováno v rámci příslušných institucí, aby byla zajištěna nezbytná bezpečnost pro všechny shromážděné údaje jak o obětech obchodování, tak i pachatelích tohoto trestného činu.

V Polsku je v **kapitole 5 zákona o ochraně osobních údajů** ze dne 29. srpna 1997 uzákoněno, že správce je povinen provést technická a organizační opatření k zajištění ochrany zpracovávaných údajů, a chránit tak údaje před jejich neoprávněným zveřejněním, převzetím neoprávněnou osobou, zpracováním, které odporuje zákonu, a před jakoukoli změnou, ztrátou, poškozením nebo zničením.

Články 16 a 17 *směrnice 95/46/ ES* se zabývají problémy spojenými s ochranou souborů dat s tím, že osobní informace a sankce jsou stanoveny v člancích 23 a 24. V každé zemi musí být projednány otázky bezpečnosti v kontextu dané země a v souvislosti se způsoby obchodování lidí. Takovéto proměnné a sankce existují v rámci mnoha národních legislativ. Pokud jsou nutná další bezpečnostní opatření k zajištění ochrany údajů a zúčastněných osob, měla by být projednána a realizována.

Konkrétní informace o situaci ve čtyřech zúčastněných zemích viz příloha 6.

⁵⁴ V Portugalsku, kde bude probíhat zkušební provoz těchto databází, existuje celá řada bezpečnostních mechanismů začleněných do současných systémů pro shromažďování dat za účelem zajištění bezpečnosti těchto údajů. Různí činitelé mají různou úroveň přístupu, tj. mají bezpečnostní prověrky – např. do všech formulářů týkajících se obchodování s lidmi a do obecné databáze mohou nahlížet jen nejvyšší vedoucí pracovníci orgánů činných v trestním řízení; uživatelům na nižší pozici jsou dostupné pouze vnitřní formuláře týkající se obchodování s lidmi a související databáze.

Úvod a přehled 6. části

Cílem shromažďování ukazatelů o obchodovaných osobách je usnadnit sběr informací o obětech obchodování s lidmi. Jde o informace, které mohou pomoci při určování trendů v obchodování s lidmi a při navrhování prevence, ochrany a pomoci obětem obchodování.

Soubor ukazatelů/proměnných o obětech mapuje původ jedince, způsob náboru, přepravu a zneužívání, stejně jako zkušenost s obchodováním a pomoc tam, kde je to možné. Cílem je shromáždit informace o obětech na národní úrovni a sjednotit informace získané od velkého počtu organizací a institucí. Je to důležitý výchozí bod pro standardizaci a shromáždění správných a ověřitelných údajů o obětech⁵⁶.

Pro jakékoliv úvahy o rozvíjení ukazatelů/proměnných, které se týkají obětí, je důležité, aby maximálně zapadaly do již existujících aktivit, které se týkají shromažďování údajů v zemi. Jako takové byly ukazatele/proměnné pro tuto oblast vybrány po konzultaci s hlavními agenturami, které

⁵⁵ Tato část byla zprvu připravena institutem NEXUS Institute v souvislosti s projektem DCIM ICMPD v jihovýchodní Evropě. Viz Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in SE Europe: developing regional criteria (Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií)* Vídeň: ICMPD. V souvislosti s projektem DCIM-EU byla publikace autorem přepracována a aktualizována na základě vstupních informací čtyř států EU, které se účastní projektu (Česká republika, Polsko, Portugalsko a Slovenská republika) a partnerů DCIM-EU (Associazione On the Road, Dutch National Rapporteur a NEXUS Institute a týmu ICMPD DCIM-EU).

⁵⁶ Je třeba poznamenat, že cílem této příručky není poskytnout návod, jak vést výslechy jednotlivých obětí obchodování s lidmi a rovněž struktura jednotlivých částí příručky neodráží jediný možný sled otázek v průběhu rozhovoru s obětí. Záměrem příručky je více méně vytvořit určitý strukturovaný rámec pro shromažďování informací (typ informací, které je třeba shromáždit, jak a kdo je bude shromažďovat) a poskytnout popis struktury vytvořených databází. V souvislosti s implementací tohoto projektu se předpokládá, že organizace, které se aktivně účastní boje proti obchodování s lidmi, disponují příslušnými schopnostmi a možnostmi, které jim umožňují vést rozhovory s oběťmi obchodování s lidmi citlivě a v souladu s etickými principy. Zdroje, které mohou poskytnout některé pomocné rady, užitečné v souvislosti s uskutečňováním pohovorů s oběťmi obchodování s lidmi a s tím souvisejícími etickými zásadami: Fafo (2004) *Manual for Rapid Assessment: Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in the Balkans and Ukraine (Příručka rychlého hodnocení: obchodování s dětmi za účelem nucené práce a sexuálního vykořisťování na Balkáně a na Ukrajině)*. Ženeva: ILO-IPEC; Laws, S. (2002) *Research for Development, A Practical Guide (Výzkum za účelem rozvoje: praktický průvodce)*. UK: Sage Publications Ltd.; Rende Taylor, L. (2008) *Guide to ethics and human rights in counter trafficking (Průvodce etickými a lidskými právy v boji proti obchodování s lidmi). Ethical Standards for counter-trafficking research and programming (Etické standardy pro výzkum a plánování boje prot obchodování s lidmi)*. Bangkok: UNIAP; Surtees, R. (2003) *Documenting Trafficking in Indonesian Women and Children: a Research Manual (Dokumentace obchodování se ženami a dětmi v Indonézii: příručka pro výzkum)*. Indonésie: ICMC, ACILS & USAID; UNICEF & UNMIK (2005) *Let's Talk: Developing Effective Communication with Child Victims of Abuse and Human Trafficking (Promluvejme si: navázání účinné komunikace s dětskými oběťmi násilí a obchodování s lidmi)*. Priština, Kosovo: UNMIK & UNICEF; Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) (2003) *Ethical and safety recommendations for interviewing trafficked women (Etické a bezpečnostní pokyny pro vedení rozhovorů se ženami, které se staly oběťmi obchodování s lidmi)*. Ženeva: WHO.

se zabývají shromažďováním údajů o obětech a/nebo prací s oběťmi obchodování – např. soudní orgány, nevládní organizace, mezinárodní organizace a státní instituce. Výběr ukazatelů/proměnných těžší i z minulé práce a zkušeností partnerských organizací a členů poradního orgánu.

Soubor ukazatelů/proměnných o obětech obchodování se dělí do následujících částí:

1. Registrace případu

V této části jsou uvedeny podrobnosti spojené s registrací případu. Jde o administrativní část, i když s některými analytickými prvky.

2. Poměry oběti

V této části se evidují informace o poměrech oběti, které obchodování předcházely: Jedná se o poměry sociální i ekonomické. Tato informace může pomoci odhalit, proč se oběť rozhodla opustit prostředí, v němž dosud žila, a jako taková může být tato informace užitečná při navrhování a zacílení preventivních opatření. To znamená, že pomůže určit, zda se zaměřit na informační kampaně či na více systematické preventivní opatření, jako je zvyšování příjmů či vytváření pracovních míst. Tato informace rovněž pomáhá při určení potřeby a povahy pomoci po ukončení obchodování. Například na jakou oblast pomoci by se měly programy zaměřit, jak by měla být zacílena konkrétní intervenční opatření, například vytváření pracovních míst k podpoře reintegrace, zřizování vzdělávacích institucí zaměřených se na školení v oblasti zásahů proti obchodování s lidmi, zjišťování, kde by oběti, které se vracejí do svého prostředí, potřebovaly zajistit větší bezpečí a ochranu atd.

3. Zkušenosti s obchodováním

V této kapitole jsou zpracovány podrobnosti o náboru obětí – ve které zemi byla oběť kontaktována, za jakých podmínek k tomu došlo (např. nabídka, nabídnutá cílová země atd.). Tyto informace mohou přispět k pochopení faktorů, podmínek a slibů, které mohou potencionální migranty zlákat. Tyto údaje mohou rovněž pomoci při koncipování preventivních opatření a mohou pomoci zmapovat informace o těch, kdo oběti najímají, což je v zájmu orgánů činných v trestním řízení.⁵⁷

4. Přeprava a trasy

Tato část konkrétně upřesňuje přepravu a trasy – způsob přepravy obětí, použité dokumenty, zda jsou oběti doprovázeny a, což je velmi důležité, způsob překročení hranic. Tato informace je důležitá pro mapování tras, případně pro zachycení a identifikaci obětí a určení možných míst vstupu do země – např. oběti, které cestují veřejnou dopravou, mohou být

⁵⁷ Viz 2.2: *Metodika shromažďování údajů o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi* k diskuzi o omezeních, které mají údaje o pachatelích, které poskytly oběti. Také viz 3. část, ve které se rozebírají omezení při shromažďování dat o pachatelích poskytnutých jejich oběťmi. Rovněž viz Brunovskis, A & R. Surtees (2009) *Untold stories: biases and selection effects in qualitative human trafficking research (Nevyslovené příběhy: předpojatost a vliv výběru respondentů na kvalitativní výzkum obchodování s lidmi)*. Fafo (Oslo) a NEXUS Institute (Videň & Washington); Kelly, L. (2002) *Journeys of Jeopardy: a review of research on trafficking in women and children in Europe (Cesty obrožen: přehled výzkumu o obchodování žen a dětí v Evropě)*. IOM: Ženeva; Surtees, R. (2008) "Traffickers and Trafficking in Southern and Eastern Europe: Considering the Other Side of Human Trafficking". *European Journal of Criminology*. 5(1): 39-68; Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in SE Europe: developing regional criteria (Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií)*. Videň: ICMPD. Viz <http://www.anti-trafficking.net/>; Surtees, R. (2007) *Trafficking victims in SE Europe – what we know and what we need to know (Oběti obchodování v jihovýchodní Evropě – co víme a co potřebujeme vědět)*. Paper presented at 'Human Trafficking Conference', Centre for Information and Research on Organised Crime (CIROC), Amsterdam, Nizozemí, 31. října, 2007.

odhaleny/označeny coby “předpokládané” oběti (patříčně kvalifikovanými) zaměstnanci dopravy a pracovníky v turismu.

5. Zkušenost s vykořisťováním

Tato část se zaměřuje na zkušenosti obětí s vykořisťováním – formy vykořisťování, místa vykořisťování, způsoby kontroly, země, v níž k vykořisťování/obchodování došlo atd. V této části jsou rovněž zdokumentovány jakékoli minulé zkušenosti s vykořisťováním. Porozumění zkušenostem s vykořisťováním – minulým i současným – je důležité, pokud jde o přípravu vhodných zákroků (at' už v cílové zemi nebo v zemi původu) a dokumentaci trendů a schémat.

6. Identifikace, pomoc a spolupráce s pracovníky a orgány veřejné správy

Tato část se zabývá pomocí obětem (např. poskytnuté služby, délka pomoci) a mapuje i propojení této pomoci se soudním řízením (např. zda byl podán návrh, poskytnuta ochrana). Takovéto ukazatele/proměnné osvětlují, jaké zásahy lze po ukončení obchodování nabídnout tak, aby mohly být přijaty obchodovanými osobami.

7. Ostatní

Tato část je ponechána jako prázdné textové pole, do kterého mohou být zaneseny doplňující podrobnosti, objasnění nebo komentáře k případu. Každá národní databanka určí, jaký typ informací bude do tohoto pole zanesen, a jak bude s touto informací naloženo.

Kapitola 1. Registrace případu

1a) Registrační číslo/kód

Tato část dokumentuje registrační číslo (např. číslo vyšetřovacího spisu nebo číslo řízení) nebo kód, který je pro každou oběť obchodování specifický, díky čemuž není nutné shromažďovat osobní údaje.

Možné rozhodnutí nepoužívat jména je reakcí na právní rámec spojený s ochranou osobních údajů v jednotlivých zemích, které projektu účastní⁵⁸ a je v souladu s principy utajení a anonymity obětí. Takový přístup představuje nebezpečí v případech, kdy by se mohly oběti v souborech dat objevit více než jednou, byly odhaleny/označeny a identifikovány jako oběti a/nebo by se jim dostalo pomoci od různých agentur či dalších zainteresovaných osob. Duplicitě lze eventuálně předejít vzájemným ověřováním daného čísla nebo jiných ukazatelů/proměnných, např. věku/data narození,

⁵⁸ V České republice, *zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů* umožňuje shromažďování osobních údajů, např. jmen, pouze se souhlasem dotyčné osoby. V Portugalsku zákon na ochranu osobních údajů (*zákon 67/98 ze dne 26. října*) zakazuje shromažďování přímých osobních údajů v mnoha případech, nicméně připouští, že je možné je použít se zvláštní souhlasem (právní normou, osobním svolením nebo povolením Komise na ochranu osobních údajů), pokud je použití těchto údajů ve veřejném zájmu (viz článek 6 upravující legitimitu zpracování údajů). Ale vždy musí být zaručeno, že tímto zásahem nedojde k diskriminaci. V Polsku *zákon ze dne 29. srpna 1997 o ochraně osobních údajů*, část 3, § 23 stanoví, že zpracování údajů je povoleno pouze, pokud 1) dotyčná osoba poskytla svůj souhlas nebo pokud se zpracování týká vymazání osobních údajů; 2) zpracování je nezbytné pro výkon práv a povinností vyplývajících z právních předpisů; 3) zpracování je nezbytné pro splnění smlouvy, jejímž předmětem jsou dané údaje nebo s cílem přijmout určitá opatření na žádost dotyčné osoby před uzavřením smlouvy; 4) zpracování je nutné pro plnění úkolů podle zákona a je ve veřejném zájmu; a 5) zpracování je nezbytné pro účely oprávněných zájmů správce nebo příjemce údajů. Navíc, pokud zpracování, které je nezbytné pro ochranu životně důležitých zájmů dotyčné osoby a podmínek stanovených v § 1, bod 1, nemůže být provedeno, lze údaje zpracovat bez souhlasu dotyčných osob do doby, než bude tento souhlas získán.

pohlaví, státní příslušnost, země trvalého pobytu, označení typu obchodování/stavu, způsobu vykořisťování/obchodování a země, kde k vykořisťování/zneužívání došlo.

Možná odpověď: Registrační číslo nebo kód.

1b) Jméno obchodované oběti

Tato část dokumentuje jméno každé obchodované oběti v těch zemích, ve kterých právní rámec vztahující se k ochraně osobních údajů obětí umožňuje ukládání takovýchto informací⁵⁹.

Každá země, ve které ke shromažďování osobních údajů dochází, bude muset nezávisle rozhodnout, zda bude v souladu se svým právním rádem a po dohodě s různými nevládními, mezinárodními a státními organizacemi shromažďovat i jména obětí. Použití jména má tu výhodu, že se tak předejde duplicitě v souborech dat, nicméně rovněž vyvolává otázky týkající se ochrany údajů. V souvislosti s tímto projektem nebude žádná ze čtyř zemí shromažďovat jména obětí nebo jejich osobní údaje. Toto rozhodnutí bylo přijato v souladu s vnitrostátními právními předpisy daných zemí a s ohledem na otázky bezpečnosti a zachování mlčenlivosti.

Dokonce i tam, kde by shromažďování jmen bylo v souladu se zákonem, je třeba pečlivě zvážit, zda je to opravdu nezbytné a v nejlepším zájmu obchodovaných osob, neboť prvořadé je jejich právo na soukromí a zachování mlčenlivosti o sdělených informacích. Tam, kde se shromažďují jména, bude třeba použít zvláštní protokoly a bezpečnostní proměnné, aby se zajistilo právo na soukromí a bezpečí dotyčné oběti.⁶⁰

V případě použití jmen bude zapotřebí křestní jméno a příjmení, aby se tak předešlo zdvojení údajů a bylo možné správně sledovat dané případy. Aby se zabránilo případům duplicity, bude nutná kontrola v případě různého nebo nesprávného pravopisu jmen.⁶¹

Možná odpověď: Příjmení a křestní jméno.

1c) Registrující organizace/agentura/instituce

Tato kategorie dokumentuje, ze které agentury/instituce byl případ převzat. Mohou to být nevládní organizace, vládní orgány nebo mezinárodní organizace – tedy kdokoliv, kdo přichází do styku s obětí z titulu úřední působnosti. Tato informace je důležitá pro kontrolu možných duplicitních informací i pro potřeby sledování, ověřování nebo vyjasnění.

Možná odpověď: nevládní organizace, soudní orgány, státní zastupitelství, diplomatické zastoupení, mezinárodní organizace, státní sociální zařízení, státní zdravotnická zařízení, státní pracovní zařízení, jiné organizace.

1d) Datum registrace případu

Tato část věnuje pozornost datu, kdy byl případ poprvé zanesen do souboru dat.

⁵⁹ V budoucnosti mohou být některé země oprávněny shromažďovat získaná jména s pomocí jednopásmového šifrovacího systému. V této fázi se s touto možností nepočítá, ale tím věří, že by tento ukazatel/proměnná mohla ještě vzniknout.

⁶⁰ Viz 5. část, která obsahuje diskuzi o právních a etických problémech spojených se soukromím a utajením, souhlasem a bezpečností.

⁶¹ Je možné vytvořit software, který určí podobná již zadaná jména, a tak umožní správci zjistit, zda se daná osoba již nachází v databázi.

Možné odpovědi: den, měsíc a rok.

1e) Zdroj informací

Tento ukazatel/proměnná se vztahuje ke všem, kdo poskytli informace o případu vyjma registrující agentury/instituce.

Možné odpovědi: odhalená/“označená”/ či identifikovaná oběť; člen rodiny; přítel/známý; nevládní organizace; mezinárodní organizace; soudní orgány; linky důvěry; nemocnice; pracovní zařízení; vzdělávací zařízení; státní sociální zařízení; státní zastupitelství, jiná osoba (např. klient), další.

1f) Označení obchodování /stav obchodování

Tato otázka se snaží rozdělit osoby v souboru dat do tří kategorií: 1) osoby, které jsou legálně rozpoznány jako oběti obchodování příslušnými institucemi, 2) osoby, které byly “označeny”/odhaleny či identifikovány jako obchodované (tudíž se má za to, že jde o oběti obchodování), ale jejich “status“ je stále zkoumán/prošetřován, a 3) nepotvrzené oběti obchodování, tj. osoby, které byly označeny/identifikovány, ale později se ukázalo, že skutečnými oběťmi nejsou.

Možné odpovědi:

Oběť obchodování – osoba, která byla rozpoznána jako oběť obchodování.

Označená (nebo domnělá) oběť obchodování – osoba, která byla odhalena jako obchodovaná, ale jejíž status se stále zkoumá/prošetřuje.

Nepotvrzená oběť obchodování – osoba, která byla označena/identifikovaná, ale později se ukázalo, že skutečnou obětí nejsou.

Kapitola 2: Poměry oběti

2a) Pohlaví

Týká se pohlaví oběti obchodování

Tato informace pomáhá při zpracovávání profilů obětí, které lze eventuálně použít k určení rizikových skupin. Je důležitá i pro koncipování pomoci. Ženským obětem obchodování byla vždy věnována velká pozornost, nicméně systematické shromažďování údajů ukázalo, že existuje nikoliv bezvýznamný počet mužských obětí. Toto zjištění má význam pro prevenci, pomoc a rozvoj příslušných politik.

Možné odpovědi mohou být muž, žena, či osoba označovaná jako transgender⁶² nebo pohlaví neznámé. Výběr zaznamenaného pohlaví by měl být učiněn na základě pohlaví, které uvede sama dotyčná osoba. Možná je pouze jedna hodnota.

2b) Datum narození a/nebo věk

Toto pole se týká data narození nebo věku oběti. Některé země se rozhodují pro první z uvedených údajů, jiné pro druhý údaj.

Informace o datu narození/věku obětí je důležitá pro určení jejich zkušenosti s obchodováním a s poskytnutou pomocí. Je dobré vědět, zda oběť tuto zkušenost získala jako nezletilá nebo

⁶² Transgender - osoba, jejíž pohlavní identita se liší od biologického pohlaví; osoby, které neodpovídají stereotypním očekáváním spojeným s mužskou nebo ženskou rolí.

v dospělém věku. Informace představuje základ, od něhož se odvíjí dokumentace věku obětí v dalších fázích obchodování případně po jeho skončení.

Věk/datum narození může také být důležité při kontrole možných duplicitních údajů v souboru dat. Když se věk/datum narození propojí s ostatními poli (např. pohlaví, místo původu, státní příslušnost, rodinný stav) může pomoci odhalit možné duplicity.

Tuto informaci lze získat dvěma způsoby: 1) datem narození nebo 2) věkem v době registrace a obchodování. Datum narození je přesnější ukazatel než věk, protože počítá se vzájemným vztahem s ostatními ukazateli (např. datem pomoci atd.). Nicméně protože datum narození je v některých zemích účastnících se projektu považováno za osobní údaj, v souvislosti s tímto projektem se používají obě možnosti, což je rozvedeno níže.

1. možnost: Datum narození oběti⁶³

Tato otázka zjišťuje přesné datum narození oběti.

Možné odpovědi: Den, měsíc a rok narození oběti.

2. možnost: Věk oběti (při registraci/identifikaci a v době náboru).

Tato otázka zjišťuje přibližný věk oběti. V ideálním případě by měl být zdokumentován 1) věk v době identifikace a 2) věk v době náboru.

Možná odpověď: reálná čísla – např. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9...

Poznámka: Alternativní možnost domnělého věku/data narození

V ideálním případě by mělo být datum narození uvedeno v platných dokumentech oběti. Nicméně to nemusí být možné v případech, kdy obětím chybí doklady, nebo u osob, které nebyly nikdy vedeny v úřední evidenci. V takových případech se musí ti, kdo s obětí hovoří, spoléhat na prohlášení dotyčné osoby a v tom případě se na datum narození/věk nahlíží jako na domnělý údaj. V případě, že dotyčná osoba vypadá jako nezletilá, je důležité okamžitě se snažit určit její správný věk. V přechodné fázi, tj. do doby než bude stanoven její věk, je důležité, aby tato osoba byla považována za nezletilou a byla jí poskytnuta z toho vyplývající práva a ochrana.

2c) Státní příslušnost

Tato otázka se vztahuje k zemi, jejíž státní příslušnost oběť má. Může jít o stejnou zemi, v níž oběť pobývá, ale může se jednat o jinou zemi. V některých případech mohou mít oběti několik státních příslušností a v takových případech by měly být zaznamenány všechny známé státní příslušnosti.

Informace o státní příslušnosti může pomoci zjistit nejen to, kolik občanů příslušného státu bylo obchodováno, ale i zda jsou do dané země nebo přes ni obchodováni občané jiných zemí, a rovněž je to důležitá informace, která může usnadnit proces návratu oběti obchodování s lidmi.

Možné odpovědi: jakákoliv země nebo kombinace zemí z předem definovaného seznamu zemí. Rovněž existuje možná odpověď “bez státní příslušnosti”, a to v případech kdy dotyčné osoby nemají zákonnou státní příslušnost žádné země, a „neznámá“, když není známa státní příslušnost dotyčné osoby. Pro toto pole je přípustné zvolit více než jednu hodnotu a to v případech, kdy má oběť státní příslušnost více než jednoho státu.

⁶³ Když není k dispozici úplné datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

2d) Země trvalého pobytu

Tato otázka se vztahuje k místu trvalého pobytu oběti. Rámcově jde o zemi, ve které byla oběť najata, přestože některé oběti mohou být najaty i mimo zemi trvalého pobytu. Země trvalého pobytu může být stejná, ale i odlišná od země, jejíž státní příslušnost oběť má.

Zaznamenání země trvalého pobytu může pomoci při zjišťování, odkud oběti pocházejí a kam budou pravděpodobně navráceny. Rovněž odhaluje informace o zvycích pachatelů trestného činu obchodování s lidmi a o trasách – z jaké země jsou oběti dopravovány a jak byly dopraveny do cílové země/na místo zneužívání.

Možné odpovědi: jakákoli země z předem definovaného seznamu zemí. Pro toto pole je přípustné zvolit pouze jednu odpověď⁶⁴.

2e) Oblast/region původu

Tato otázka se týká oblasti nebo regionu v zemi, ve které měla oběť poslední místo pobytu (kde žila v době, kdy byl proveden nábor) a kam se může potenciálně vrátit. Může to být, ale nemusí, stejná oblast nebo region, kde se oběť narodila a/nebo je hlášena k trvalému pobytu.

Tato informace je důležitá pro prevenci a pro možnou identifikaci některých zdrojových oblastí v rámci určitého státu. Rovněž je charakteristická pro mapování potřeb programů sociální ochrany a pomoci ve specifických oblastech, do kterých se mohou oběti vrátit.

Možné odpovědi: toto je volné textové pole.

2f) Demografické prostředí

Tato otázka analyzuje v jakém městě/vesnici/osadě oběť v době náboru žila.

Tato část posuzuje, zda oběť žila ve venkovském, městském nebo poloměstském prostředí a snaží se najít jakékoli spojení s rizikem obchodování s lidmi. Rovněž je snaha zjistit místo, kam se může oběť případně vrátit. Porovnání této informace s místem dostupné pomoci může být užitečné při určování případných mezer/nedostatků v poskytované pomoci a při přípravě dalších opatření.

Možné odpovědi: hlavní město; velkoměsto; město; vesnice; izolované místo; kočování; jiné; neznámé

*Definice:*⁶⁵

- *Hlavní město* – jedná se o oficiální hlavní město a sídlo vlády.
- *Velkoměsto* je obytná oblast, která se od města či vesnice liší velikostí, hustotou obyvatelstva, významem nebo právním postavením. Velkoměsto zpravidla tvoří obydlená území, průmyslová a obchodní území společně s administrativními funkcemi a z důvodu shromažďování údajů rovněž zahrnuje předměstí.
- *Město* - hustě osídlená oblast, zpravidla menší než velkoměsto a větší než vesnice, která má stanoveny hranice a určitou místní správu.
- *Vesnice* – malá obec nebo skupina domů na venkově, která je menší než město.

⁶⁴ Z hlediska portugalského paradigmatu je tato proměnná povinná, protože funguje jako zdroj dat pro Geografický informační systém (GIS). Možnou hodnotou bude *nevyplněné pole*.

⁶⁵ Tyto odpovědi a definice by měly být upraveny podle národního členění země, která tyto ukazatele/proměnné zavádí. Například – Slovenská republika stanoví demografická nastavení odlišně – podle místa, okresu nebo kraje.

- *Izolované místo* – prostředí, ve kterém lidé žijí v určité vzdálenosti od ostatních, v malých osadách a/nebo v malé osadě, kterou tvoří pouze několik málo domácností a která je na odlehlém místě.
- *Kočování* – označuje způsob života bez pevného místa bydliště, kdy ke stěhování dochází podle ročního období nebo dostupnosti práce, jídla/vody a/nebo pastviny.

2g) Rodinný stav v době náboru

Tato otázka se vztahuje k rodinnému stavu oběti v době, kdy došlo k náboru.

Otázka má za cíl zjistit, zda v rodinné situaci oběti existuje něco, co mohlo přispět k jejímu náboru a čemu je třeba věnovat pozornost při poskytování pomoci a následné reintegraci. Jedná se o další ukazatel užitečný při sestavování profilů obětí vytvářených z preventivních důvodů.

Rodinný stav oběti v průběhu obchodování se může lišit od rodinného stavu v době identifikace – například, když se oběť vdá/ožení (dobrovolně nebo pod nátlakem), zatímco je obchodována, nebo když k identifikaci dojde až po nějaké době od obchodování a rodinný stav jedince se změnil. V ideálním případě by bylo vhodné, aby při dokumentaci rodinného stavu oběti v průběhu identifikace byly zaznamenány jakékoli změny v tomto stavu. Nicméně omezené zdroje při shromažďování dat mohou způsobit, že některé ukazatele budou z kontextu tohoto souboru dat vyloučeny.

Možné odpovědi pro tuto část jsou: vdaná/ženatý, svobodný (á), rozvedený(á)/odloučený(á), vdova/vdovec nebo žijící ve svazku podle obyčejového práva, jiný.

*Definice:*⁶⁶

- *Vdaná/ženatý*: někdo, kdo si formálně vzal jinou osobu;
- *Svobodný(á)*: muž, který se nikdy neoženil; žena, která se nikdy nevdala,
- *Rozvedený(á) a odloučený(á)*: ten, kdo formálně žil ve vztahu (ať už jde o manželství nebo vztah s druhem/družkou), ale od ukončení vztahu žije odděleně;
- *Žijící ve vztahu podle obyčejového práva*: ten, kdo žije ve společném svazku s jinou osobou, ale bez formálního sňatku;
- *Vdova/vdovec*: ten kdo uzavřel sňatek, ale jehož manžel/manželka zemřel(a).

2h) Rodinný stav v době označení/identifikace

Tato otázka se týká rodinného stavu oběti v době, kdy je označena či identifikována jako oběť obchodování s lidmi.

Tato otázka bere v úvahu rodinnou situaci jedince v době označení/identifikace, který se může (nebo nemusí) lišit od jejich rodinného stavu v době najmutí. Vzájemná souvztažnost těchto proměnných může odhalit, zda oběti byly přinuceny vdát/oženit se v souvislosti s jejich zkušeností z obchodování nebo uzavřely sňatek po ukončení jejich obchodování (např. když k označení/identifikaci došlo až po ukončení obchodování dotyčné osoby). Tato informace je rovněž důležitá pro návrh pomoci a následné reintegrace.

⁶⁶ Takové definice by měly být upraveny podle národních předpisů a právního kontextu jakékoli země zavádějící tyto ukazatele/proměnné.

Možné odpovědi pro tuto část jsou: vdaná/ženatý, svobodný(á), rozvedený(á), odloučený(á), vdovec/vdova, žijící ve vztahu podle obvyčejového práva, jiný.

*Definice:*⁶⁷

- *Vdaná/ženatý:* někdo, kdo si formálně vzal jinou osobu.
- *Svobodný (á):* žena, která se nikdy nevdala, muž, který se nikdy neoženil.
- *Rozvedený(á) a odloučený(á):* ten, kdo formálně žil ve vztahu (ať už jde o manželství nebo vztah s druhem/družkou), ale od ukončení vztahu žije odděleně.
- *Žijící ve vztahu podle obvyčejového práva:* ten, kdo žije ve společném svazku s jinou osobou, ale bez formálního sňatku.
- *Vdova/vdovec:* ten kdo uzavřel sňatek, ale jehož manžel/manželka zemřel(a).

2i) Členové domácnosti v době předcházející obchodování

Toto pole zaznamenává počet členů domácnosti v době najmutí – přesněji s kým oběť žila a v jakém typu struktury domácnosti.

Tato informace má pomoci porozumět charakteristice společenského života oběti. Zjišťuje se rovněž, jakou roli uvedený životní styl sehrál (či naopak nemusel sehrát) v případě náboru. Souvisí to také s hlediskem pomoci a reintegrace – zda se může oběť vrátit domů a jaké problémy se mohou po návratu a během reintegrace objevit.

Možné odpovědi zahrnují: rodiče a/nebo sourozence; manžela/manželku a/nebo děti; rozšířenou rodinu;⁶⁸ přátele; sám; v zařízení; jiné; neznámé

2j) Počet dětí v době náboru oběti

Tato otázka se týká počtu dětí, které měla oběť v době náboru. V této kategorii by mohly být zahrnuty děti svěřené do péče oběti, a tudíž všechny děti závislé na oběti. V případech, kdy je známo, že oběť (nebo manžel(ka)/druh(žka) oběti) byla v čase obchodování těhotná, dítě (nenarozené) se také počítá.

Tato otázka posuzuje rodinou situaci oběti, tj. co mohlo napomoci náboru, a stejnou měrou posuzuje i veškeré problémy, které je třeba řešit s ohledem na pomoc a reintegraci. Rodiče mohou mít odlišnou potřebu pomoci než ti, kteří děti nemají, což mohlo ovlivnit důvod jejich obchodování, a může být i potenciálním nebezpečím pro další obchodování.⁶⁹

Možné odpovědi: jakákoliv čísla od 0 do 50 a neznámé.

⁶⁷ Takové definice by měly být upraveny podle národních pravidel a právního kontextu jakékoli země zavádějící tyto ukazatele/proměnné.

⁶⁸ Rozšířená rodina označuje kohokoliv, kdo nespadá do prvopočáteční rodiny – např. prarodiče, tety/strýcové, sestřenice, bratrance atd.

⁶⁹ Počet dětí v době náboru se může lišit od počtu dětí v době identifikace, například v případech, kdy se oběti narodily děti v době, kdy proběhl nábor, nebo po ukončení obchodování. Mohlo by být užitečné zaznamenat počet dětí jak v době obchodování, tak v době identifikace, dále zaznamenat jakékoli změny, zejména vzhledem k tomu, že mnoho obětí obchodování se vrací zpět domů buď s dětmi, nebo těhotné. Děti narozené v důsledku obchodování mohou vést ke zhoršení ekonomické situaci nebo k sociálnímu/rodinnému napětí. Takové otázky jsou důležité s ohledem na nezbytnou pomoc a podporu při integraci. Avšak vzhledem k tomu, že většina zemí nemá prostředky pro shromažďování takových informací, byl tento ukazatel z tohoto souboru údajů vyloučen.

2k) Příjem domácnosti před nábořem

Toto pole zaznamenává, kolik členů domácnosti přispívá do rodinného rozpočtu finančně, ať už platem, důchodem, stipendiem nebo jinými finančními prostředky. Cílem je získat určitý přehled o ekonomické situaci oběti.

Možné odpovědi: Jedná se o dvě pole, do kterých se zadávají numerické hodnoty (lze zadat pouze čísla), přičemž do jednoho lze zadat počet osob přispívajících do domácnosti⁷⁰ a do druhého lze zadat celkový počet členů domácnosti. Například, pokud v rodině se třemi dětmi oba rodiče pracují a babička, matka otce, dostává penzi, odpověď bude 3 z 6.

2l) Nejvyšší dosažené vzdělání

Tato otázka se týká dosaženého vzdělání oběti a snaží se zjistit, kolik let oběť navštěvovala školské zařízení.

Toto pole pomůže identifikovat, do jaké míry je vzdělání možnou příčinou (nebo ne) obchodování, a rovněž pomáhá při sestavování vhodných vzdělávacích a profesních školících programů pro navrácené oběti i pro oběti integrované v cílových zemích.

Možné odpovědi: neznámá, 0 let (žádné řádné vzdělání), 1 - 4 roky, 5 - 8 let, 9 - 10 let, technická/odborná škola, vysoká škola/univerzita, jiné.

2m) Činnost v době náboru

Tato otázka se týká činnosti oběti – práce, studium nebo jiná činnost – v době, kdy byl proveden nábor.

Informace o pracovní zázemí a/nebo vzdělání je informativní s ohledem na zranitelnost obětí, ale je rovněž důležitá s ohledem na nutnost identifikovat odborné školení a zaměstnání, které jsou potřebné v rámci poskytované pomoci.

Možné odpovědi: studium; studium a práce; nezaměstnaný(á); placená práce; neplacená práce; neznámá; žádná; jiná.

2n) Důvod k migraci/opuštění domova

Tato otázka má určit motivaci obětí k migraci/opuštění domova – jaká nabídka jim byla učiněna, jakým způsobem došlo k odchodu a/nebo jaké ambice měly při migraci. Oběti mohou mít k migraci více důvodů a všechny související odpovědi by měly být zaznamenány. Migrace/opuštění domova se týká pohybu jak v zemi původu, tak i odchodu do zahraničí.

Tato otázka se pokouší pochopit hlubší spolupůsobící činitele a motivy obchodování do zahraničí. Jedná se tedy o jiné důvody, než je ekonomická situace či chudoba. Pochopení těchto různých a často paralelních motivací může pomoci pochopit, jak se oběť rozhodovala, což může mít vliv na plánování preventivních opatření a pomoci. V případech, kdy mají oběti více důvodů pro migraci, je třeba zaznamenat více odpovědí.

Možné odpovědi: pracovní příležitost; možnost studia; hledání dobrodružství; hledání svobody/emancipace; sňatek; neshody/problémy v rodině; útěk před násilím; dovolená/turistika; rodinné důvody; návštěva rodiny; návštěva kamaráda nebo známých (včetně přítele/přítelkyně); adopce; neznámé; další.

⁷⁰ Příjem je definován jako plat, stipendium, penze případně sociální dávky.

Kapitola 3: Zkušenost s nábořem

3a) Věk při nábořu /doba nábořu

Toto pole zaznamenává věk oběti nebo datum, kdy k nábořu došlo – to znamená, kdy došlo k první nabídce (nebo migraci/práci/manželství/atd.). V případě, že nedošlo k oficiálnímu nábořu oběti, bude toto pole obsahovat datum, kdy byla dotyčná osoba násilně odvedena (např. unesena) a/nebo kdy vyhledala příležitost k migraci (např. odpověděla na pracovní inzerát či kontaktovala pracovní agenturu).

Údaj o věku obětí v době nábořu sděluje, zda byla dotyčná osoba v okamžiku nábořu nezletilá či dospělá, což může přinést informace o různých aspektech zranitelnosti nezletilých či naopak dospělých. Poskytuje také výchozí bod, od něhož se dokumentuje věk oběti v následujících fázích obchodování, at' již v jeho průběhu, či po jeho ukončení.

Možné odpovědi se liší podle toho, zda se jedná o dokumentaci věku nebo data nábořu.

Možné odpovědi pro datum nábořu: zaznamenejte den, měsíc a rok; nejvhodnější bude hodnotu zaznamenat ve formátu den, měsíc a rok.⁷¹

Možné odpovědi pro věk v době nábořu: reálná čísla – např. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9...

3b) Země nábořu

Tato kapitola zaznamenává zemi, kde byla oběť obchodování nalákána. V některých případech to může být i země pobytu oběti a/nebo země, kde je oběť státním příslušníkem. V jiných případech mohla být oběť nalákána během migrace nebo v cílové zemi.

Tato otázka mapuje situaci, kdy dotyčná osoba cestovala individuálně, ale později se stala obětí obchodování. Otázka se tak zabývá zranitelností s ohledem na obchodování během migrace. Rovněž je užitečná pro zaznamenávání zemí, v nichž k nábořu cizinců dochází.

Možná odpověď: jakákoliv země z předem definovaného seznamu zemí.

3c) Způsoby nábořu/ocitnutí se v pozici obchodované osoby

Toto pole zaznamenává způsoby, jakým byla oběť na začátku kontaktována a jak náboř probíhal. Může to být vlastní proces nábořu (osobním kontaktem, přes agenturu, prostřednictvím inzerátu) nebo „nucený vstup do situace obchodované osoby“, např. případ únosu/násilného odvléčení.

Toto pole zaznamenává, jakým způsobem se dotyčné osoby dostaly do situace oběti obchodování (nebo zda se do situace dostaly násilně). Pochopení způsobů nábořu či průběhu, jak se daná osoba stala osobou obchodovanou, je cenným přínosem pro různé druhy preventivní činnosti, včetně informací o bezpečné migraci, a také pro pochopení toho jak pachatelé trestného činu obchodování s lidmi (at' už jsou organizováni či nikoliv) pracují. V tomto smyslu může tato informace rovněž pomoci státním orgánům – jako jsou inspektoři práce nebo orgány činné v trestním řízení – lépe směřovat jejich snahy o monitorování pracovních agentur nebo cestovních kanceláří.

⁷¹ Když není k dispozici úplné datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

Možné odpovědi: osobním kontaktem (známá osoba); prostřednictvím inzerátu (televize, rozhlas, reklamní tabule, internet); přes agenturu (cestovní agentura, pracovní agentura, sňatková agentura); únosem/násilným odvláčením; jiné; neznámé.⁷²

Definice:

- *Osobní kontakt:* případy, kdy byly oběti kontaktovány jednotlivou osobou (tím, kdo byl pověřen nábořem, přičemž se mohlo jednat o osobu, kterou oběti dokonce mohly znát). Může se jednat i o neznámou osobu, která obětem nabízí „životní příležitost“, např. migraci, práci, studium/vzdělávání, cestování, sňatek, atd. Nábor může provádět i člen rodiny nebo přítel, který oběť o těchto možnostech informoval.
- *Prostřednictvím inzerátu:* jedná se o případy, kdy oběť hledala příležitost k migraci (práci, sňatku, studiu/vzdělávání atd.) a přečetla si inzerát v novinách, viděla reklamu v televizi nebo jiném médiu.
- *Prostřednictvím agentury:* pokud oběť kontaktovala agenturu (např. cestovní kancelář, pracovní agenturu, sňatková agentura) s cílem najít práci a/nebo příležitost k migraci.
- *Únos/násilné odvláčení:* pokud byla oběť násilně odvedena (ať již někým známým či neznámým, příbuzným nebo cizím, s příslibem sňatku nebo bez něj).

3d) Vztah oběti k osobě, která nábor provádí⁷³

Tato otázka se zaměřuje na osobu, která nábor provádí, a na předchozí vztah této osoby, pokud nějaký existoval, k obchodované osobě.

Tato informace (stejně jako ostatní otázky týkající se toho, kdo nábor prováděl) je užitečná pro pochopení způsobů náboru – kdo se procesu účastní, jejich vztahu k oběti, jejich osobní údaje atd. Některé oběti mají například zkušenost s přímým nábořem, kdy je jim nabízena „příležitost“, např. možnost migrace, práce nebo sňatku. Jiné potenciální oběti jsou náborovány přáteli, kteří mohou nebo nemusí mít v úmyslu je vykořisťovat. Ti jim mohou poskytnout odpovídající informace o různých možnostech a příležitostech.

Tato odpověď je rovněž důležitá pro poskytnutí informací o tom, co představuje potencionálně rizikové migrační situace a komu je (nebo není) možné důvěřovat. Sledování této kategorie v průběhu času poskytuje dlouhodobý pohled na měnící se způsoby náboru, což pomáhá vypracovat různé profily těch, kdo nábor provádějí. Tyto profily lze pak použít v boji proti obchodování s lidmi. Avšak tato informace je založena pouze na dojmu oběti a na tom, jak vztah definuje oběť. Taková informace pak musí být nutně subjektivní. Analýza uvedené informace by proto měla brát na tuto skutečnost ohled.

⁷² Při odpovědi „osobním kontaktem“ posloupnost souvisejících otázek (níže) je - vztah toho, kdo nábor provádí, k oběti, jeho pohlaví, státní příslušnost a země pobytu. Pokud odpověď není „osobním kontaktem“, nemá smysl navedené otázky odpovídat. Software lze navrhnout tak, aby byla spojená pole blokována a nemohla být vyplněna bez zadání odpovědi „osobním kontaktem“, která byla zapsaná v části 2c.

⁷³ Oběti nemusí mít vždy přesné informace o podrobnostech souvisejících s najímatelem nebo o jeho životě, i když jim je tato osoba známa. Nemusí například znát občanství najímatele a/nebo si nemusí být vědomy skutečnosti, zda má tato osoba jedno nebo více občanství. Skrývání pravé totožnosti může být součástí strategie najímatelů/pachatelů jak se vyhnout identifikaci. Proto se to, do jaké míry pachatelé trestného činu obchodování s lidmi odhalí obětem své osobní informace, značně liší. Kromě toho oběti obchodování, z nichž jsou mnohé traumatizovány a/nebo zastrašovány, nejsou vždy schopny či ochotny sdělit podrobnosti o pachatelích a je pravděpodobné, že mají pouze částečné informace o procesu obchodování. Kelly, L. (2002) *Journeys of Jeopardy: a review of research on trafficking in women and children in Europe (Cesty obroženi: přehled výzkumu o obchodování žen a dětí v Evropě)*. IOM: Geneva; Surtees, R. (2008) „Traffickers and Trafficking in Southern and Eastern Europe: Considering the Other Side of Human Trafficking”. *European Journal of Criminology*. 5(1): 39-68.

Možné odpovědi: člen rodiny; blízký přítel; známý; cizí člověk, jiný, neznámý. Pokud se jedná o více osob zapojených do náboru, měla by odpověď na tuto otázku zahrnovat všechny tyto osoby.

3e) Pohlaví osob, které nábor provádějí

Tato otázka zaznamenává pohlaví těch, kdo jsou zapojeni do náboru potenciálních obětí.

Tento ukazatel může pomoci při prvotním vypracování obecných profilů těch, kdo nábor provádějí, a zaznamenává změny v těchto profilech, které mohou být důležité pro preventivní aktivity a šíření informací o bezpečné migraci. V některých situacích je nábor prováděn více osobami, v některých případech muži i ženami.

Možné odpovědi: muži, ženy, transgender osoby, neznámé nebo kombinace těchto odpovědí v závislosti na počtu osob, zapojených do náboru. Pokud se náboru účastnilo více osob, je třeba zaznamenat více odpovědí.

3f) Státní příslušnost osoby, která prováděla nábor

V tomto poli bude uvedena státní příslušnost toho, kdo nábor prováděl (tzn. v jaké zemi má status občana). Může to být stejná země pobytu, ale i odlišná země od země pobytu osoby zapojené do náboru.

Tato informace (stejně jako další otázky týkající se osob zapojených do náboru) pomůže porozumět profilům těch, kdo jsou zapojeni do náboru, a jejich chování, včetně toho jak se mění v průběhu doby, a může pomoci i v boji proti obchodování s lidmi. Oběti však nemusí mít vždy přesné nebo správné informace o životě těch, kdo prováděli nábor, i když tuto osobu znají. Například nemusí znát skutečnou státní příslušnost dané osoby a/nebo si nemusí být vědomy toho, že tato osoba má více státních příslušností. Další taktikou těch, kdo aktivně provádějí nábor, může být skrývání pravé identity s cílem uniknout identifikaci orgány činnými v trestním řízení. proto se rozsah osobních informací o pachatelích liší případ od případu. Analýza by tedy měla být prováděna s ohledem na tuto informaci.

Možné odpovědi: jakákoli země nebo kombinace zemí z předem definovaného seznamu zemí nebo „není známo“ nebo „bez státní příslušnosti“. Pokud se náboru účastní více než jedna osoba, je třeba zaznamenat více odpovědí na tuto otázku. Mají-li tyto osoby více státních příslušností, je nutné zadat více možností.

3g) Země pobytu osoby, která nábor provádí

Tato otázka zjišťuje zemi pobytu (dočasného nebo trvalého) osoby, která nábor prováděla. Může se jednat o zemi, jejíž státní příslušnost daná osoba má, ale může se jednat i o odlišnou zemi.

Tato informace (stejně jako další otázky týkající se osoby, která nábor prováděla) pomůže porozumět profilům a chování tohoto typu pachatelů. Analyzováním této informace v průběhu času je pak možné rozpoznat jakékoli změny v profilu nebo strategii osob zapojených do náboru. Oběť však nemusí mít vždy přesné nebo správné informace o těchto osobách, včetně informace o zemi pobytu pachatele, a to dokonce i tehdy, když oběť toho, kdo nábor prováděl, zná. Informace oběti pachateli mohou být proto pouze takové, jaké jí sám pachatel umožnil získat. Ti, kdo nábor provádějí, se mohou snažit svou identitu maskovat s cílem vyhnout se identifikaci a zatčení orgány činnými

v trestním řízení. Rozsah osobních informací, které pachatel trestného činu obchodování s lidmi sdělí, se tudíž výrazně liší. Při analýze této informace by tato skutečnost měla být brána v potaz.

Možné odpovědi: jakákoli země z předem definovaného seznamu zemí. Pokud se náboru účastnilo více osob, je třeba zaznamenat více než jednu odpověď.

3h) Plánovaná cílová země v době, kdy proběhl nábor

V tomto poli se uvede země, do které měla oběť podle sdělení migrovat – ať už za účelem studia, práce, sňatku, cestování nebo z jiného důvodu. Lze zaznamenat více než jednu cílovou zemi. Platí, že by měly být zaznamenány všechny cílové země.

Některé oběti jsou odvedeny do země, ve které jim byla slíbena práce/sňatek/studium/atd.; jiné jsou odvezeny do jiné cílové země.

Možné odpovědi: jedna země nebo kombinace zemí z předem definovaného seznamu zemí nebo „není známo“ případně „nehodí se“. Pokud byla přislíbena více než jedna cílová země, měly by být zaznamenány všechny. V případě násilného získání/odvedení oběti se vyplní „nehodí se“. „Není známo“ bude zapsáno v případě, že oběť si nebyla vědoma zamýšlené cílové země.

Kapitola 4. Přeprava a trasy

4a) Druhy dopravy

Pomocí této otázky se zjišťují druhy dopravních prostředků, kterými byla oběť přepravena na místo obchodování/vykořisťování. Může se jednat o jeden nebo o více způsobů dopravy. Odpověď může zahrnovat dopravu v rámci jedné země nebo přes hranice.

Tato informace může být užitečná k určení dopravy oběti v rámci zemí a přes hranice a nepřímo i pro určení vstupních míst pro překažení trestné činnosti či zadržení. Určení, zda oběti cestovaly prostředky veřejné dopravy nebo se soukromými dopravci, může do určité míry prozradit, kdo se s obětmi dostane během přepravy do kontaktu – například cestovní a dopravní společnosti, které se mohou (vědomě či nevědomě) podílet na přepravě obětí.

Možné odpovědi: soukromé vozidlo; taxi; obchodní letoun; vlak; zájezdní autobus cestovní kanceláře/soukromý autobus; pěšky; na lodi; další; není známo (pole bude vyplněno v případě, kdy není jasný způsob přepravy). Pokud bylo použito více druhů dopravních prostředků, měly by být zaznamenány všechny.

4b) Země a místa, kde mohou oběti pobývat/kterými mohou projíždět

Tato část slouží k zaznamenání cest, které oběti/pachatelé trestného činu obchodování s lidmi použili v souvislosti s obchodováním oběti.

Tato informace může pomoci při spolupráci s dalšími zeměmi při identifikaci obětí a v mezinárodním boji proti obchodování s lidmi. Navíc v případě Portugalska je tato proměnná důležitým zdrojem údajů pro Geografický informační systém (GIS).

Možné odpovědi: prázdné textové pole, do kterého lze zanést jakoukoli relevantní zemi/místo případně lze uvést „místo neznámé“.

4c) Hraniční přechody

Pomocí této otázky se zjišťuje, zda byly státní hranice překročeny přes oficiální/formálně zřízený hraniční přechod nebo mimo takovýto přechod. "Hranicemi" jsou myšleny hranice mezi suverénními státy a nikoliv hranice v rámci určité země.

Některé oběti mohly překročit hranice přes oficiální hraniční přechod jiné ne. Tento údaj odhaluje, zda k obchodování dochází pod rouškou legality, a potenciálně signalizuje situace, kdy není prováděna kontrola totožnosti (platí v případech, kdy oběti použily oficiální hraniční přechod), anebo zda se jedná o ilegální pohyb (platí v případech, kdy byla hranice překročena nelegálně). To, zda oběti vstoupily do země nebo ji opustily legálně či nelegálně, má, vzhledem k obavě z jejich nelegálního pobytu, vliv na ochotu nebo schopnost oběti získat pomoc nebo i na to, zda se snaží uniknout z pozice oběti obchodování.

Možné odpovědi: legálně/oficiálně; nelegálně; hranice nepřekročena; neznámý či jiný způsob. Vzhledem k tomu, že oběti mohou mít odlišné zkušenosti při překračování různých hranic, je v této kapitole možných několik odpovědí.

Definice:

- *Oficiální/ formálně zřízený hraniční přechod* znamená kontrolované hranice, které oběť překročila s vědomím pohraničních orgánů.
- *Nelegální překročení hranice* znamená situaci, kdy oběť překročila hranici do jiné země, aniž by jednu oficiálně opustila a do druhé oficiálně vstoupila.
- *Hranice nepřekročena* znamená situaci, kdy byly oběti obchodovány v rámci své země a nepřekročily mezinárodní hranice.
- *Neznámý* se uvádí v situaci, kdy oběť nemá žádné informace/znalosti o překročení hranic – například v ten okamžik oběť spala, byla pod vlivem drog, byla ukryta a nepřišla do styku s pohraničními orgány atd.

4d) Použití cestovních dokladů

Tato otázka zjišťuje, zda oběť během cestování/přepravy použila pravé nebo falešné/padělané cestovní doklady.

V některých případech mohly oběti obchodování použít pravé cestovní doklady (např. při překračování hranice, v cílové zemi nebo v zemi původu); v jiných mohly použít falešné nebo padělané cestovní doklady. Zaznamenání rozsahu, v jakém jsou používány falešné nebo pravé cestovní doklady, může prozradit, kdy/jak dochází k obchodování pod zástěrkou legality. Tato informace může odhalit i případné zapojení dalších osob (tj. státních orgánů, zločineckých gangů) schopných zajistit falešné nebo padělané cestovní doklady, přičemž tento údaj pravděpodobně naznačuje určitou úroveň organizovanosti a koordinace, která může být příznačná pro organizovanou trestnou činnost. Pokud oběti cestují přes oficiální hraniční přechody (viz část 4c) a používají falešné nebo padělané cestovní doklady, může to být rovněž signál zkorumpovanosti pohraničních orgánů. Kromě toho skutečnost, zda oběti mají či nemají pravé doklady, může ovlivnit jejich schopnost nebo ochotu získat pomoc nebo snahu dostat se z procesu obchodování. Ty oběti, které mají falešné/padělané doklady nebo jsou bez jakýchkoli platných dokladů, se mohou obávat uvěznění, vyhoštění nebo jiného postihu v případě kontaktování orgánů činných v trestním řízení nebo jiných orgánů s úmyslem vyhledat pomoc.

Možné odpovědi: platný, falešný/padělaný, žádný, neznámý, jiný cestovní doklad. Vzhledem k tomu, že oběti mohou mít odlišné zkušenosti při překračování různých hranic, je možných několik odpovědí. Toto pole by mělo být vyplněno i v případech, že obětem byly poskytnuty doklady, a je možné, že po nich bylo požadováno, aby v určité fázi sdělily informace o své totožnosti.

Definice:

- *Padělané doklady* jsou pravé doklady, ve kterých byly změněny osobní údaje (např. věk nebo jméno).
- *Falešné doklady* nejsou pravé doklady, ale padělky.
- *Pravé doklady* obsahují správné a přesné informace o dotyčné osobě, nebyly pozměněny a jsou danou zemí uznávány dle platných zákonů.
- *Žádné* – dotyčná osoba nemá žádné cestovní nebo osobní doklady.
- *Neznámé* – není známo, zda dotyčná osoba měla nebo používala doklady a jakého typu.

4e) Přítomnost pachatelů v průběhu obchodování/přepravy

Tato otázka zaznamenává, zda oběť obchodování byla v průběhu dopravy/přepravy doprovázena – ať již přímo pachateli obchodování, najatými převaděči či jinými oběťmi.

Tyto údaje mohou pomoci při určování přítomnosti a povahy osob/pachatelů v souvislosti s dopravou/přepřavou a mohou potenciálně poskytnout některé signály odhalující síť pachatelů a způsob provedení „akce“.

Možné odpovědi: cesta bez doprovodu dalších osob, společnost jiných obětí, cesta za doprovodu pachatelů trestného činu obchodování s lidmi/najatých převaděčů, dalších osob, není známo.

Kapitola 5: Zkušenost s vykořisťováním

5a) Způsoby vykořisťování při obchodování s lidmi

Toto pole odhaluje, jak byla oběť obchodování vykořisťována.

Jde o klíčovou informaci s ohledem na pochopení trendů a zvyků v obchodování do určité země, jak probíhal transport přes danou zemi a proč nedošlo k vycestování z dané země. Rovněž je to informace o individuální zkušenosti s vykořisťováním, která je životně důležitá pro přípravu vhodné pomoci a ochrany.

Možné odpovědi: sexuální vykořisťování, nucená práce, odnímání orgánů, adopce, žebrání, páchání přestupků, páchání trestné činnosti, sňatek z donucení, vojenská služba z donucení, otroctví a nevolnictví, jiné. V některých případech mohly být oběti vykořisťovány různými způsoby a v takovém případě je nutno do tohoto pole uvést více než jednu odpověď.⁷⁴

⁷⁴ Způsoby obchodování jsou zpravidla vymezeny v národní legislativě týkající se boje proti obchodování s lidmi. Při absenci příslušné definice se mohou země odvolat na Palermský protokol, který uvádí: že lze zahrnout různé formy vykořisťování, minimálně vykořisťování formou prostituce nebo jiné formy pohlavního zneužívání, nucené práce nebo služeb, otroctví či odnímání orgánů. Viz OSN (2000) *Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi*. New York: Valné shromáždění OSN. Formy obchodování uvedené v protokolu zahrnují ty, které byly odsouhlaseny v souvislosti s projektem čtyř zúčastněných zemí.

5b) Místo vykořisťování

Touto otázkou se zjišťuje místo, na kterém docházelo k vykořisťování.

Informace je důležitá z hlediska zjištění, kde a jakým způsobem probíhá vykořisťování a může napomoci jasně definovat úsilí směřující k identifikaci.

Možné odpovědi: viz níže uvedená tabulka způsobů vykořisťování. Označte, prosím, místo (nebo místa) vykořisťování u každého způsobu vykořisťování.

Způsoby vykořisťování	Místo vykořisťování	
Sexuální vykořisťování	Noční klub, bar	
	Erotický salón	
	Nevěstinec	
	Apartmán, soukromý dům	
	Ulice	
	Eskortní služba	
	Pornografický sektor	
	Jiné	
	Neznámé	
	Nucená práce	Staveniště
Práce v lese		
Zemědělství		
Průmysl		
Domácí práce		
Zpracování potravin		
Restaurace, bar, hotel		
Pouliční obchodování		
Řemeslná živnost		
Jiné		
Neznámé		
Otroctví a nevolnictví		
Žebrání		
Páchání přestupků/delikventní jednání		
Páchání trestné činnosti		
Sňatek z donucení		
Vojenská služba z donucení		
Odnímání orgánů		
Adopce		
Jiné		

5c) Činnost oběti v době jejího odhalení/označení či její identifikace

Toto pole zaznamenává činnost oběti v době, kdy byla odhalena/označena či identifikována jako oběť obchodování s lidmi.

Toto pole se snaží doložit činnosti, které mohly oběti obchodování vykonávat – například oběti obchodování byly zaměstnány v legálním pracovním poměru, za práci, kterou vykonávaly, byly (či naopak nebyly) odměňovány atd. Tato proměnná se rovněž používá ke křížové kontrole s proměnnou „Činnost v době náboru“ pro určení a sledování volného pohybu oběti v rámci země a v souvislosti s jejich životem v době, kdy byly obchodovány a po skončení obchodování.

Dotyčná osoba může nadále být v situaci, kdy je obchodována nebo obchodování již bylo ukončeno a v tom případě tato informace odhaluje, v jaké situaci se mohou obchodované oběti po ukončení obchodování nacházet.

Možné odpovědi: nebyla vykonávána žádná činnost, placená práce, neplacená práce, nezaměstnaný(á), jiná činnost (prosím specifikujte), neznámá činnost.

5d) Formy kontroly v době, kdy probíhalo obchodování

Tato otázka dokumentuje formy kontroly oběti obchodování, v době kdy docházelo k vykořisťování.

Tato informace je důležitá jak pro vyplňování případných identifikačních protokolů, tak i pro navržení pomoci/ochrany.

Možné odpovědi: přímá hrozba, nepřímá hrozba (např. výhrůžky rodině), použití násilí (sexuálního a/nebo fyzického), přinucení/únos; kontrola pohybu či omezená volnost pohybu, zadržování dokladů, vzniklý dluh, odpírání jídla, odmítání přístupu k lékařské pomoci, jiná či neznámá forma kontroly. Lze uvést několik odpovědí najednou.

5e) Datum začátku obchodování a vykořisťování

Toto pole zaznamenává datum, ke kterému bylo zahájeno obchodování s obětí. To znamená, kdy byla poprvé vykořisťována – zda sexuálně (což rovněž zahrnuje znásilnění a/nebo přinucení k poskytování sexuálních služeb tomu, kdo provedl nábor, či přepravci), formou nucené práce, žebření, atd. V některých případech došlo k vykořisťování ještě před odjezdem/odcestováním oběti; v jiných případech v tranzitní zemi a/nebo v průběhu přepravy, zatímco v dalších případech až v cílové zemi.

Toto opatření se týká konkrétních informací spojených s obchodováním. Ukáže, zda oběť byla v době, kdy došlo k vykořisťování nezletilá nebo dospělá, z čehož vyplývá informace, která dokládá věk oběti v různých fázích obchodování. Lze zdokumentovat i život oběti po ukončení obchodování. Toto datum rovněž umožňuje analýzu trendů způsobů vykořisťování s ohledem na různé typy vykořisťování a další používané způsoby. Pokud se v souboru dat používá častěji věk oběti místo data narození, může být výhodnější v celém souboru použít z důvodu jednoty a srovnatelnosti pouze věk (a nikoliv datum narození).

Možné odpovědi: den, měsíc a rok⁷⁵

⁷⁵ Když není k dispozici celé datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

5f) Datum vstupu do země/na území daného státu

Tato otázka dokládá datum, ke kterému oběť vstoupila na území státu (kde se shromažďuje soubor dat).

Toto datum může být stejné jako datum zahájení obchodování. Nicméně se může také lišit – například pokud byla oběť obchodována v jedné zemi a potom byla pachatelem přesunuta do jiné země, kde byla oběť po svém vstupu na území daného státu znovu obchodována atd.

Možná odpověď: den, měsíc a rok.⁷⁶

5g) Právní status na území daného státu v době odhalení/označení či identifikace osoby, jako oběti obchodování

Tato otázka dokumentuje momentální právní status obchodované oběti v zemi (tj. na území daného státu) a v době, kdy byla oběť odhalena/označena či identifikována jako oběť trestného činu obchodování s lidmi. Tuto otázku lze pokládat pouze v případě, že se jedná o cizí státní příslušníky žijící na území daného státu, jak je uvedeno v 1. části (otázky spojené se státní příslušností a zemí trvalého pobytu).

Oběti mohou do země vstoupit legálně (např. s turistickým vízem) a v průběhu procesu vykořisťování začnou v zemi pobývat nelegálně. Rovněž mohou do země vstoupit během přepravy nelegálně. Při křížové kontrole s proměnnou „Právní status při ukončení pomoci“ je možné zjistit, že mnoho obětí pobývalo v zemi nelegálně, a tudíž potřebují povolení k pobytu dle příslušného zákona.

Možné odpovědi: legální, nelegální, neznámý, jiný.

5h) Datum úniku ze situace obchodované/vykořisťované osoby

Toto pole odkazuje na datum, ke kterému skončilo obchodování/vykořisťování oběti.

Toto datum je užitečné pro posuzování řady časových údajů týkajících se obchodování – zda se jednalo o nezletilého nebo dospělého - což má dopad na možnost návratu a pomoci a poskytuje výchozí bod, podle kterého se dokumentuje věk oběti v dalších fázích obchodování a po jeho skončení. Pokud se v souboru dat používá častěji věk oběti místo data narození, může být výhodnější v celém souboru použít z důvodu jednoty a srovnatelnosti pouze věk (a nikoliv datum narození).

V některých případech se bude shodovat datum úniku ze situace obchodované osoby, datum identifikace/registrace a datum poskytnuté pomoci – například, když je oběť identifikována ve chvíli, kdy se dostane ze situace obchodování – například díky policejní razii nebo návštěvě krizového centra pomoci. Avšak jiné oběti se mohou ze situace obchodované osoby dostat – například s pomocí klienta – a mohou být označeny za obchodované až při překročení hranic, když se pokouší dostat zpět domů po několika týdnech, měsících, či dokonce letech. Pokud se datum úniku, identifikace a/nebo pomoci liší, je zvláště důležité tato data zaznamenat.

Možná odpověď: den, měsíc a rok.⁷⁷

⁷⁶ Když není k dispozici celé datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

⁷⁷ Když není k dispozici celé datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

5i) Způsoby úniku ze situace obchodované osoby

Toto pole zjišťuje způsoby ukončení obchodování oběti – například zásah kohokoliv proti obchodování s lidmi; zda oběť utekla či unikla, zda jí k útěku pomohla třetí strana nebo zda pachatel oběť propustil.

Získání více informací o způsobu ukončení obchodování může být důležité pro další zásahy a pro aktéry zapojené do boje proti obchodování s lidmi. Pokud obětem pomohly třetí strany – tj. klienti, sousedé, jiné soukromé osoby – bylo by rozumné zvážit spolupráci s těmito osobami v budoucím boji proti obchodování s lidmi. Pokud oběti unikly samy, mohlo by být užitečné zjistit, jaké faktory je vedly k tomu, že se z této situace dokázaly dostat. Tam, kde hrála roli intervence sociálních pracovníků, terénních pracovníků nebo orgánů činných v trestním řízení, by mohlo být užitečné zjistit, jak a proč k tomu mohlo dojít, jak takové úsilí opakovat a rozšířit.

Možné odpovědi: propuštění pachatelem; útěk vlastními silami; útěk s pomocí třetí strany (např. rodina, kamarád/ka, známý, klient, cizí člověk, přítel/přítelkyně); zásah orgánů činných v trestním řízení; prostřednictvím linky důvěry; zásah sociálního pracovníka (z vládních organizací, nevládních organizací, mezinárodních organizací); zásah terénních pracovníků (z nevládních organizací, mezinárodních organizací, vládních organizací); s pomocí zaměstnanců velvyslanectví/konzulátu; ukončení pracovní smlouvy; smrt; jiný způsob; způsob není znám.

5j) Předchozí zkušenost s obchodováním

Pomocí této otázky se zjišťuje, zda byla oběť v minulosti obchodována.

Záměrem je zaznamenat, zda dotyčné osoby mají již více zkušeností s obchodováním, což je zásadní ve smyslu hodnocení úspěšnosti pomoci/ochrany a posouzení zranitelnosti.

Možné odpovědi: ano, ne, není známo. V případech, kdy odpověď na tuto otázku chybí nebo není známa, budou následující otázky spojené s předchozí zkušeností s obchodováním přeskočeny.

5k) Rok předchozího obchodování/vykořisťování⁷⁸

Pomocí této otázky se shromažďují další informace o předchozích zkušenostech oběti s obchodováním. V tomto případě se uvede rok, kdy k předchozímu obchodování došlo.

Tento ukazatel – společně s těmi předchozími – se snaží vytvořit obecný obraz o zkušenostech oběti s obchodováním v minulosti, které mohou pomoci při posuzování, nakolik může být pomoc/ochrana úspěšná, a jaká jsou zranitelná místa v ochranném prostředí. Sledováním tohoto ukazatele lze zaznamenat jakékoli vrcholy v průběhu obchodováním během určitých časových úseků nebo v rámci specifického profilu oběti.

Možná odpověď: určitý rok; pokud byla oběť obchodována vícekrát, měl by být zaznamenán každý rok.

⁷⁸ Jestliže došlo k jednomu nebo více případům předchozího obchodování, bude lepší doplnit u těchto osob nové případy, které budou obsahovat všechny důležité informace o předchozích zkušenostech s obchodováním a bude také vhodné připojit popis jejich životní situace v době dané zkušenosti s obchodováním. Software lze navrhnout tak, aby bylo možné zaznamenat více zkušeností s obchodováním u každého jednotlivého případu. Pokud to není možné, mělo by být možné shromáždit informace o předchozích zkušenostech s obchodováním. Tato část se snaží shromáždit podstatné aspekty předchozích zkušeností s obchodováním v případě, že není k dispozici podrobnější a sofistikovanější možnost.

5l) Způsob předchozího obchodování

Toto pole shromažďuje údaje o předchozích zkušenostech oběti s obchodováním, přesněji řečeno o způsobu obchodování/vykořisťování.

Pochopení předchozích zkušeností s obchodováním – včetně způsobů vykořisťování, cílové země a roku obchodování – je důležité s ohledem na mapování četných zážitků s obchodováním a také s ohledem na to, kdo může být vystaven nebezpečí nového obchodování. Tyto informace rovněž přispějí ke zvolení vhodné pomoci.

Možné odpovědi: sexuální vykořisťování, nucená práce, žebrání, páchání přestupků, páchání trestné činnosti, adopce, sňatek z donucení, vojenská služba z donucení, otroctví a nevolnictví, odnímání orgánů, jiné. Pokud byly oběti vykořisťovány několika různými způsoby, měly by se v takovém případě zaznamenat všechny.

5m) Země předchozího obchodování

Toto pole dokládá zemi, ve které byla oběť v minulosti obchodována.

Tento ukazatel se společně s těmi předchozími snaží vytvořit obecný obraz o zkušenostech oběti s obchodováním a případně jej lze využít i k nastínění profilů obětí, které byly vystaveny zkušenosti s obchodováním vícekrát. Tato informace rovněž může pomoci odhalit, kdo je zranitelný s ohledem na další obchodování a jaké nástroje pomoci lze použít.

Možné odpovědi: jakákoliv země nebo kombinace zemí z předem definovaného seznamu zemí. Pokud byla oběť vykořisťována ve více než jedné zemi, je třeba zaznamenat všechny země, ve kterých k vykořisťování došlo. Pro každou předchozí zkušenost s obchodováním by měla být uvedena země.

5n) Identifikace/pomoc v průběhu předchozího obchodování

Pole dokumentuje, zda byla oběť v důsledku předchozí zkušenosti s obchodováním již někdy identifikována a zda jí byla nabídnuta pomoc.

Zde je zaznamenáno, do jaké míry byla v průběhu předchozích zkušeností s obchodováním prováděna identifikace obětí a/nebo jim byla nabídnuta pomoc, a kdy/zda identifikace vedla k pomoci a kdy byla identifikace nebo pomoc přijata či zda byla odmítnuta.

Možné odpovědi: identifikace provedena, poskytnuta pomoc nevládní organizací; poskytnuta pomoc vládní agenturou; poskytnuta pomoc mezinárodní organizací; není známo; identifikace neprovedena; identifikace odmítnuta; pomoc odmítnuta. Do tohoto pole lze vyplnit více odpovědí.

Kapitola 6: Identifikace, pomoc a spolupráce s odpovědnými pracovníky veřejné správy

6a) Místo pobytu v dané zemi (obec)

Tato otázka se týká místa bydliště oběti v době odhalení/označení jako oběti obchodování s lidmi. Chová se jako kontextuální proměnná a při křížovém porovnání s ostatními může potenciálně odhalit geografické a sociální vzory obchodování s lidmi, jmenovitě kyvadlové pohyby mezi

bydlištěm a místem činnosti/vykořisťování.⁷⁹ Tato proměnná má význam jako zdroj údajů pro analýzu Geografického informačního systému (GIS).

Možná odpověď: jde o otevřené textové pole s možností označení „Místo pobytu neznámé“.

6b) Stát/kraj/místo pobytu v dané zemi

Tato otázka se týká typologie místa pobytu oběti v době odhalení/označení či identifikace oběti obchodování s lidmi. Chová se jako kontextuální proměnná a při křížovém porovnání s ostatními může odhalit komplexní pohled na geografické a sociální vzory obchodování s lidmi, jmenovitě kyvadlové pohyby mezi bydlištěm a místem výkonu činnosti/vykořisťování. Tato proměnná má význam coby zdroj údajů pro analýzu Geografického informačního systému (GIS).

Možná odpověď: jde o prázdné textové pole s možností označení „Místo pobytu neznámé“.

6c) Místo výkonu činnosti v dané zemi

Tato otázka se týká polohy místa bydliště oběti v době, kdy byla odhalena/označena či identifikována jako oběť obchodování s lidmi. Chová se jako kontextuální proměnná a při křížovém porovnání s ostatními položkami může poskytnout komplexní pohled na geografické a sociální vzory obchodování s lidmi, jmenovitě kyvadlové pohyby mezi místem bydliště a místem výkonu činnosti/vykořisťování.⁸⁰

Možná odpověď: jde o prázdné textové pole s možností označení „Místo výkonu činnosti neznámé“.

6d) Stát/kraj/místo výkonu činnosti v dané zemi

Tato otázka se týká místa výkonu činnosti oběti v době, kdy byla odhalena/označena či identifikována jako oběť obchodování s lidmi. Chová se jako kontextuální proměnná a při křížovém porovnání s ostatními položkami může poskytnout komplexní pohled na geografické a sociální vzory obchodování s lidmi, jmenovitě kyvadlové pohyby mezi místem bydliště a místem výkonu činnosti/vykořisťování.⁸¹

Možná odpověď: jde o prázdné textové pole s možností označení „Místo činnosti neznámé“.

6e) Místo, kde byla oběť odhalena/označena či identifikována jako oběť obchodování s lidmi.

Tato otázka zaznamenává místo, kde byla oběť „odhalena“.

Tento údaj může být vzájemně ověřen s ostatními ukazateli s cílem zjistit různé způsoby obchodování v dané zemi. V případě Portugalska je tato proměnná důležitým zdrojem údajů pro Geografický informační systém (GIS) používaný v rámci pozorování.⁸²

⁷⁹ Tato proměnná má význam jako zdroj dat pro analýzu Geografického informačního systému (GIS) používaného portugalským Observatorij on THB.

⁸⁰ Tato proměnná má význam jako zdroj dat pro analýzu Geografického informačního systému (GIS) používaného portugalským Observatorij on THB.

⁸¹ Tato proměnná má význam jako zdroj dat pro analýzu Geografického informačního systému (GIS) používaného portugalským Observatorij on THB.

⁸² Tato proměnná má význam jako zdroj dat pro analýzu Geografického informačního systému (GIS) používaného portugalským Observatorij on THB

Možné odpovědi: soukromé sídlo, veřejný prostor, hotel/přechodné ubytování, restaurace/pohostinství, tanečnírna, na ulici, jiné (specifikujte prosím), místo není známo.

6f) Přijatá pomoc

Tato otázka zjišťuje, zda oběť obdržela pomoc v okamžiku, kdy byla odhalena/označena či identifikována jako oběť obchodování s lidmi. Slouží jako filtr pro následující otázky o pomoci, které nemusí být v případě záporné odpovědi zodpovězeny.

Tato informace pomáhá při zdokumentování, zda oběť využila či nevyužila pomoci, všímá si různých důvodů pro její přijetí.

Možné odpovědi: ano, ne (při odmítavé odpovědi oběti); ne (pomoc nenabídnu); ne (nezpůsobilý k pomoci); ne (další důvody), jiná, není známo.

6g) Instituce/osoba, která se podílí na pomoci

Toto pole zaznamenává, jak se určitá osoba nebo instituce podílí/podílela na pomoci oběti. Konkrétně se jedná o pomoc v okamžiku prvního kontaktu se systémem boje proti obchodování s lidmi. Mohlo jít o nevládní organizaci, která obdržela telefonát na linku pomoci, o lékaře, který pacienta při kontrole identifikoval jak obchodovanou osobu, o státní sociální pracovníci, kteří přicházejí do kontaktu s obchodovanými osobami atd.

Pomocí tohoto ukazatele lze zmapovat, kdo (at' již jednotlivci či agentury) se v současné době zabývá pomocí obětem.

Možné odpovědi: nevládní organizace, státní sociální služby, lékaři, mezinárodní organizace, pracovní oddělení, jiné.

6h) Datum přijetí pomoci

Toto pole se týká data, ke kterému se oběti poprvé dostalo pomoci v zemi, kde byla identifikována, jako oběť obchodování.

Toto datum je užitečné pro hodnocení řady konkrétních informací o době týkající se obchodování. Vypovídá o věku oběti v době, kdy přijala pomoc, což může být důležité pro získání informací – například délka doby, po kterou je třeba nabídnout pomoc nezletilým nebo dospělým. Rovněž je to užitečný ukazatel dalších důležitých informací v životě oběti v době obchodování a po ukončení obchodování.

V některých případech bude datum úniku z obchodování, registrace případu a pomoci stejné. Nicméně v některých případech může být oběť identifikována jako obchodovaná osoba, ale pomoci využije až později. V některých případech však oběti mohou pomoc nejprve odmítnout, ale v pozdější fázi, kdy se dostanou do určité krize nebo pomoc naléhavě potřebují, ji vyhledají. Zaznamenání rozdílů a/nebo podobností mezi těmito daty může být důležité při mapování modelů poskytování pomoci a ochoty ji přijmout. Pomoc obětem může předcházet jejich úniku z obchodování – například pokud je obětem poskytnuta pomoc v rámci stabilizačních programů nebo získáním přístupu k sociálním službám.

Pokud se v souboru dat používá častěji věk oběti místo data narození, může být výhodnější v celém souboru použít z důvodu jednoty a srovnatelnosti pouze věk (a nikoliv datum narození).

Možná odpověď: den, měsíc a rok⁸³

6i) Datum ukončení pomoci

Tato otázka se týká data, kdy oběť přestala využívat program pomoci.

Toto datum prozrazuje věk oběti v době, kdy přestala využívat pomoci, a pokud tento údaj porovnáme s datem, kdy dotyčná osoba začala pomoci využívat, ukazuje dobu, po níž oběť pomoc využívala. Rovněž je toto datum užitečné pro hodnocení řady konkrétních časových údajů týkajících se obchodování. Pokud se v souboru dat používá častěji věk oběti místo data narození, může být výhodnější v celém souboru použít z důvodu jednoty a srovnatelnosti pouze věk (a nikoliv datum narození).

Možná odpověď: den, měsíc a rok.⁸⁴

6j) Druh pomoci

Tato kapitola zaznamenává různé druhy pomoci, které oběť obdržela v zemi, kde byla identifikována a kde jí byla pomoc nabídnuta. Pomoc znamená jakýkoliv druh pomoci poskytnutý oběti. Různé druhy pomoci jsou zpravidla upraveny v národní legislativě týkající se obchodování s lidmi. Je možné, že oběti obdržely pomoc několikrát, a proto je potřebné zaznamenávat všechny příslušné služby a veškerou pomoc.

Informace v této kapitole vypovídají o typu služeb poskytnutých oběti na území země, ve které jsou údaje shromažďovány, a o tom, jak oběti tyto služby využívají. V širším slova smyslu nám mohou také prozradit mnohé o nedostacích poskytovaných služeb a/nebo situacích, kdy obětem nejsou služby nabídnuty a/nebo se v takové situaci oběti rozhodnou určitých služeb nevyužít. Některé z druhů služeb nabízených obětem obchodování v rámci zemí EU: úkryt/ubytování, lékařská péče⁸⁵, psychologická pomoc, právní pomoc (tj. získání dokladů, zastupování v případných soudních řízeních, občanskoprávních žalobách), poskytnutí finančních prostředků na ubytování, vzdělávání, odborná školení, pracovní výcvik/rekvalifikace, finanční pomoc, materiální pomoc (např. oblečení a potravinové balíčky), pomoc při návratu atd.

Možné odpovědi: prázdné textové pole pro uvedení různých programů pomoci a právní rámce v zemích, které se projektu účastní.

⁸³ Když není k dispozici celé datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

⁸⁴ Když není k dispozici celé datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

⁸⁵ Formy pomoci nabídnuté obětem obchodování se budou v jednotlivých zemích lišit a vlády mohou případně změnit navržené odpovědi tak, aby odrážely rámec pomoci obětem obchodování v jejich zemi. Například zatímco tato *příručka* doporučuje pomoc formou lékařského vyšetření a dlouhodobou lékařskou pomoc, některé země mohou mít odlišnou klasifikaci. Ve Slovenské republice, zákon č. 576/2004 Sb. o zdravotní péči a službách ve zdravotnictví (§ 2, 8 a 9) rozeznává následující druhy zdravotní péče: okamžitou, naléhavou, ambulantní a ústavní léčbu. Podobně podle nařízení ministra vnitra Slovenské republiky č. 47/2008 o zajištění programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, bod 7 Slovenská republika poskytne tyto druhy pomoci: ochrana obětí trestných činů, pomoc při dobrovolném návratu do Slovenské republiky; anonymní ubytování, je-li nutné; 90denní období krizové pomoci; celková pomoc v průběhu trestního řízení, pokud se oběť nerozhodne spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení; finanční pomoc, právní pomoc, sociální pomoc, psychologická pomoc, psychologické služby, zdravotní péče, odborné vzdělávání, 90denní období reintegrace, možnost zapojení do programu na ochranu svědků; možnost finančního odškodnění; legalizace pobytu na území Slovenské republiky; 40denní lhůta pro návrat, tlumočnické služby, celková pomoc při návratu oběti do země původu, pokud oběť prokáže zájem vrátit se; možnost udělení trvalého pobytu na území Slovenské republiky; pomoc při dobrovolném návratu do země původu, poskytnutí pomoci ze strany nevládních organizací v zemi původu.

6k) Převedení k jinému poskytovateli pomoci

Toto pole zaznamenává, kdy byla oběť převedena k jinému poskytovateli pomoci/intervence – nevládní organizace, mezinárodní organizace nebo vládní organizace.

Tato informace je užitečná při mapování různých organizací, které tyto služby poskytují, i při posuzování rozsahu potřebných služeb, které byly obětem obchodování poskytnuty.

Možné odpovědi: prázdné textové pole

6l) Služby poskytnuté v minulosti

Toto pole zaznamenává dobu, kdy byly obětem v minulosti poskytnuty služby v souvislosti s jejich obchodováním/vykořisťováním v zemi, ve které se shromažďují údaje, ale i v zahraničí. Rámcově nevypovídá o službách, které dotyčná osoba obdržela například již dříve a bez souvislosti s obchodováním. Tato informace je důležitá v souvislosti s tím, zda se obětem dostalo pomoci jak v České republice, tak v zahraničí, a tedy jde o informaci o možnostech podpory a ochrany obětí obchodování.

Možné odpovědi: nevládní organizace zaměřující se specificky na obchodování s lidmi v dané zemi, nevládní organizace v dané zemi, které se nespécializují na obchodování s lidmi, zahraniční nevládní organizace zaměřené na obchodování s lidmi, zahraniční nevládní organizace bez specializace na obchodování s lidmi, vládní instituce na území dané země, zahraniční velvyslanectví na území dané země, mezinárodní organizace v zahraničí, mezinárodní organizace na území dané země, soukromá pomoc/služba (soukromý lékař, právník, atd.), jiné, neznámé. Vzhledem k tomu, že pomoc mohou poskytnout různé organizace s ohledem na různé potřeby, lze do tohoto pole doplnit více odpovědí.

6m) Právní status na území dané země v době ukončení pomoci

Tato otázka zaznamenává momentální právní status oběti v dané zemi v době ukončení pomoci. Tato otázka by měla být položena pouze v případě cizích státních příslušníků, kteří mají pobyt v dané zemi, jak je uvedeno v 1. části (otázky spojené se státní příslušností a zemí pobytu)

Možné odpovědi: legální, nelegální, neznámý, jiný.

6n) Výpověď na policii ⁸⁶

Tato kapitola zaznamenává, zda oběť v souvislosti se svou zkušeností s obchodováním poskytla policii svou výpověď.

Tato informace může pomoci při zaznamenávání rozsahu, v rámci kterého je oběť zapojena do trestního řízení, a lze ji vzájemně porovnávat s informací o svědectví v rámci soudního řízení a možností oběti získat ochranu. Může pomoci udělat si obrázek o tom, jak se tato právní pomoc pro oběti obchodování ve skutečnosti odehrává.

Možná odpověď: ano, ne, nehodí se, není známo.

⁸⁶ Oběti se mohou soudního řízení účastnit, i když jsou v zahraničí a/nebo po svém návratu do vlasti. Může jít o podání svědectví na policii; výpověď v soudním řízení proti danému pachateli obchodování s lidmi; přijetí ochrany a přijetí odškodnění. Pole týkající se soudního řízení by v ideálním případě mělo být vyplněno s ohledem na jejich právní angažovanost v zahraničí a doma, ale o tom bude rozhodnuto na základě zdrojů a závažnosti v každé zemi zvlášť.

6o) Svědectví v rámci trestního řízení proti pachateli trestného činu obchodování s lidmi

Toto pole se zabývá tím, zda oběť podala svědectví proti pachateli či spolupachatelům trestného činu obchodování s lidmi ve věci jejího obchodování/vykořisťování.

Tato informace může být užitečná při zaznamenání rozsahu, v rámci kterého je oběť zapojena do trestního řízení, obzvláště s ohledem na poskytnutí oficiálního svědectví v případech obchodování s lidmi. Tuto část lze analyzovat ve spojení s dalšími relevantními ukazateli/proměnnými, např. zda oběť svědčila v soudním řízení nebo jí byla poskytnuta ochrana. Tímto lze získat přinejmenším částečný obraz toho, jak tato angažovanost oběti funguje s ohledem na její bezpečnost.

Možná odpověď: ano, ne, není známo.

6p) Ochrana před zahájením soudního řízení, v jeho průběhu a po jeho ukončení

Touto otázkou se zjišťuje, zda byla oběti poskytnuta nějaká forma ochrany v jedné z fází po ukončení obchodování. Ochrana mohla být obchodovaným osobám poskytnuta před konáním soudního řízení, v jeho průběhu či po jeho ukončení – v závislosti na daném případě. Ochrana se může vztahovat k nepřetržité ochraně (24hodinová fyzická ochrana nebo fyzická ochrana na vyžádání – před a v průběhu přepravy k soudu nebo na policii).

Tato informace pomáhá určit, zda jsou možnosti ochrany pro oběti/svědky realizovatelné v různých fázích soudního řízení. Informace by měla být analyzována ve spojení s dalšími relevantními ukazateli/proměnnými, například by mělo být uvedeno, zda oběť poskytla v rámci soudního řízení svou výpověď nebo zda svědčila.

Možná odpověď: nepřetržitá ochrana před zahájením soudního řízení, ochrana na vyžádání před zahájením soudního řízení, nepřetržitá ochrana v průběhu soudního řízení, ochrana na vyžádání v průběhu soudního řízení, nepřetržitá ochrana po ukončení soudního řízení, ochrana na vyžádání po ukončení soudního řízení, není známo, žádná ochrana. Ochrana může být oběti poskytnuta v průběhu více než jedné z těchto fází a v tom případě by měla být zaznamenána více než jedna odpověď.

6q) Odškodnění oběti

Toto pole zaznamenává, zda byla oběť za svou zkušenost s obchodování nějakým způsobem odškodněna.

Jedná se o důležitou informaci s ohledem na zjišťování rozsahu, v rámci kterého jsou oběti nějakou formou odškodňovány v důsledku jejich zkušenosti s obchodováním. Realizace odškodnění se v jednotlivých zemích liší v závislosti na právním rámci. Zjišťuje se například, zda existují fondy pro odškodnění obětí. Při zavádění tohoto souboru dat na národní úrovni může být výhodnější, aby odpovědi odrážely, zda je nebo není odškodnění spojeno s občanskoprávním řízením a zda se čerpá či nečerpá ze zvláštního fondu atd.

Možné odpovědi: ano (z občanskoprávního řízení), ano (z trestního řízení), ano (z fondu na odškodnění obětí), ne, není známo, nehodí se.

6r) Návrat do země původu

Toto pole zaznamenává podrobnosti o tom, zda se obchodovaná osoba navrácí do země původu, jaké instituce se tohoto procesu účastní a kam se vrací.

Možné odpovědi pro cílovou zemi: nevládní organizace v cílové zemi, mezinárodní organizace v cílové zemi, soudní orgány v cílové zemi, státní sociální služby v cílové zemi, jiné.

Možné odpovědi pro zemi původu: nevládní organizace v zemi původu, mezinárodní organizace v zemi původu, soudní orgány v zemi původu, státní sociální služby v zemi původu, jiné.

V této části jsou přípustné dvě odpovědi – jedna týkající se institucí souvisejících s cílovou zemí, druhá související se zemí původu.

6s) Datum návratu do země původu

Toto pole zaznamenává datum návratu do země původu.

Možné odpovědi: den, měsíc a rok⁸⁷.

Kapitola 7: Ostatní

7a) Komentáře k případu

Jde o prázdné textové pole, do kterého lze doplnit další podrobnosti, prohlášení nebo komentáře k případu. To, jaký druh informací bude to tohoto pole vložen a jak bude s touto informací naloženo, si určí každá národní databanka individuálně. Například Portugalsko navrhuje, aby se komentáře zaměřovaly na všechny proměnné, ve kterých se vyskytuje odpověď „Jiné“ nebo „Specifikujte“. Další doplněné informace mohou zahrnovat územní proměnné (např. sledování cest) a vztahové proměnné (forma násilí; vztah s pachatelem atd.).

7b) Datum poslední aktualizace

Uvádí se zde poslední datum, kdy byly učiněny nějaké záznamy k případu – ve formě den, měsíc a rok.

Kapitola 8: Navrhovaný soubor harmonizovaných ukazatelů/proměnných

Výše uvedené ukazatele/proměnné je třeba brát spíše jako návod než jako definitivní seznam informací, které by měly být o obětech obchodování shromážděny. V některých zemích jsou pro shromažďování všech ukazatelů/proměnných navržených v této příručce vyčleněny nedostatečné zdroje. Kromě toho existují překážky spojené s institucionálním rámcem, který se týká těch, kdo poskytují informace. V úvahu je třeba brát i interní schopnosti, dobu spojení mezi správci osobních údajů a hlavními zdroji informací (ať už jde o oběti, nebo o pachatele), různé zavedené modely; různé právní rámce atd. Je nesmírně důležité, aby ukazatele/proměnné byly takové, které mohou země účastníci se projektu používat a dokážou shromažďovat. Je nesmyslné shromažďovat ukazatele/proměnné, které jsou sice ideální a ambiciózní, ale zcela nepoužitelné, a proto mohou vést k odchylkám v systém sběru dat a mohou zpochybnit hodnotu dat i jejich analýzu

Na národní úrovni budou muset jednotlivé státy zvolit, jaké ukazatele/proměnné nejlépe vyhovují jejich potřebám a zájmům při dokumentování zkušeností obětí s obchodováním do, z a v rámci jejich

⁸⁷ Když není k dispozici celé datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

země. Například v souvislosti s tímto projektem dospěla diskuze u kulatého stolu v České republice k závěru, že optimální počet ukazatelů/proměnných, které by měly být o obětech shromažďovány, je 19 s tím, že do úvahy by byly brány pouze dostupné zdroje dat. Polsko navrhlo na základě národního průzkumu a diskuze přibližně 40 ukazatelů, které by měly být shromažďovány. V případě Portugalska, kde shromažďování údajů již probíhá, bylo nezbytné promyslet, jak by bylo možné různé ukazatele/proměnné (a s nimi spojené odpovědi) začlenit do již existujících ukazatelů/proměnných, a také které ukazatele by měly být na základě vstupů možných zdrojů vynechány. Probíhající diskuze mezi organizacemi a zeměmi, které se projektu účastní, vyústila v požadavek minimálního souboru harmonizovaných ukazatelů/proměnných týkajících se již projednaných a dojednaných informací ve všech zemích nebo přinejmenším ve většině zemí, které se projektu účastní. Seznam těchto ukazatelů je uveden na konci této části.

- Minimální soubor ukazatelů/proměnných se vztahuje k těm ukazatelům, které by dojednány mezi všemi čtyřmi zeměmi, které se projektu účastní.
- Rozšířený soubor ukazatelů/proměnných se vztahuje k těm ukazatelům, které byly dojednány mezi třemi ze čtyř zemí, které se projektu účastní.

S ohledem na to, jaké ukazatele/proměnné jsou důležité a kolik ukazatelů/proměnných je třeba shromažďovat, je důležité si znovu připomenout původní cíl – jak a proč bude informace využita. Velká část informací v souboru dat o obětech je důležitá zejména v souvislosti s prevencí obchodování a programy na ochranu obětí. Ukazatele/proměnné, které nepřinášejí hodnotné informace k tomuto předmětu (nebo nejsou v kompetenci orgánu, který je sbírá), by měly být vynechány. Je to otázka jak pragmatického pohledu na věc (tj. neshromažďovat informace, které nelze použít), tak i etiky (dotazování by měli být požádáni, aby se podělili o informace, které jsou důležité a budou použity v boji proti obchodování s lidmi).

Kromě toho, jakmile bude shromažďování údajů zahájeno a také v průběhu realizace projektu, bude jistě zřejmé, které ukazatele/proměnné nejsou vhodné – to znamená, že budou jasné případy, kdy zdroje dat nespolupracují, informace není dostupná atd. – a takové ukazatele/proměnné je proto možné vynechat. Rozhodnutí o tom, které ukazatele/proměnné zachovat nebo vynechat, se nejlépe přijímají až v průběhu zaváděcí fáze, kdy lze otestovat funkční schopnost a hodnotu jednotlivých ukazatelů/proměnných. Problémy s výběrem různých ukazatelů/proměnných se liší nejen stát od státu, ale rovněž v rámci jednotlivých zemí, jsou rozdílné v jednotlivých agenturách, a to v závislosti na působnosti dané agentury, úloze a složení (např. nevládní organizace, vládní organizace a mezinárodní organizace).

Tabulka navrhovaného souboru harmonizovaných ukazatelů/proměnných*

	Minimální soubor ukazatelů/proměnných	Rozšířený soubor ukazatelů/proměnných
<u>Kapitola 1 – Registrace případu</u>		
1b) Registrující organizace/agentura/instituce	X	
1c) Datum registrace případu		X
1d) Zdroj informací	X	
<u>Kapitola 2 – Poměry oběti</u>		
2a) Pohlaví	X	
2b) Věk/datum narození		X
2c) Státní příslušnost	X	
2d) Země trvalého pobytu		X
2e) Oblast/region původu		X
2f) Demografické prostředí		X
2g) Rodinný stav v době náboru		X
2h) Rodinný stav v době označení/identifikace		X
2j) Počet dětí v době náboru		X
2k) Příjem domácnosti před nábořem		X
2l) Nejvyšší dosažené vzdělání	X	
2m) Činnost v době náboru		X
2n) Motivace k migraci/opuštění domova		X
<u>Kapitola 3 – Zkušenost s nábořem</u>		
3a) Věk při nábořu/datum nábořu oběti		X
3b) Země nábořu oběti		X
3c) Způsoby nábořu oběti	X	
3d) Vztah oběti k tomu, kdo náboř prováděl		X
3e) Pohlaví osoby, která náboř prováděla		X
3f) Státní příslušnost osoby, která náboř prováděla		X
3g) Země pobytu osoby, která náboř prováděla		X
3h) Plánovaná cílová země v době, kdy náboř proběhl		X
<u>Kapitola 4 – Doprava a cestování</u>		
4a) Způsoby dopravy		X
4c) Hraniční přechody		X

4d) Použití dokladů		X
4e) Přítomnost pachatelů v průběhu obchodování/přepravy		X
<u>Kapitola 5 – Zkušenost s vykořisťováním</u>		
5a) Způsoby obchodování	X	
5d) Formy kontroly v době, kdy probíhalo obchodování	X	
5e) Datum začátku obchodování		X
5g) Právní status na území daného státu v době odhalení/označení či identifikace osoby, jako oběti obchodování		X
5h) Datum úniku ze situace obchodované/vykořisťované osoby		X
5i) Způsoby úniku ze situace obchodované osoby		X
5j) Předchozí zkušenost s obchodováním		X
5k) Rok předchozího obchodování/vykořisťování	X	
5l) Způsob předchozího obchodování		X
5m) Země předchozího obchodování/vykořisťování		X
5n) Identifikace a pomoc v průběhu předchozího obchodování		X
<u>Kapitola 6 – Identifikace, pomoc a spolupráce s pracovníky a orgány veřejné správy</u>		
6b) Stát/kraj/místo pobytu v dané zemi		X
6d) Stát/kraj/místo výkonu činnosti v dané zemi		X
6e) Místo, kde byla oběť odhalena/označena či identifikována jako oběť obchodování s lidmi.		X
6f) Přijatá pomoc	X	
6h) Datum přijetí pomoci	X	
6i) Datum ukončení pomoci	X	
6j) Druh pomoci	X	
6k) Převedení k jinému poskytovateli pomoci		X
6l) Služby poskytnuté v minulosti		X
6m) Právní status na území dané země v době ukončení pomoci	X	
6n) Výpověď na policii	X	
6o) Svědectví v rámci trestního řízení proti pachateli trestného činu obchodování s lidmi		X
6p) Ochrana před zahájením soudního řízení, v jeho průběhu a po jeho ukončení		X
6q) Odškodnění oběti	X	
6r) Návrat do země původu	X	

* Minimální soubor ukazatelů/proměnných se vztahuje k těm ukazatelům, které by dojednány mezi všemi čtyřmi zeměmi, které se projektu účastní. Rozšířený soubor ukazatelů/proměnných se vztahuje k těm ukazatelům, které byly dojednány mezi třemi ze čtyř zemí, které se projektu účastní.

7. Část

Databáze údajů o pachatelích obchodování s lidmi a o trestním řízení

Úvod a přehled 7. části

Databáze týkající se pachatelů trestného činu obchodování s lidmi a trestního řízení shromažďuje informace o podezřelých/odsouzených pachatelích trestného činu obchodování s lidmi a sleduje jejich případy v průběhu trestního řízení.⁸⁸ Mělo by jít o nástroj pro nezbytné pochopení trestní a právní stránky problému. Shromažďují se takové informace, které mohou potenciálně pomoci pochopit, kdo se obchodování s lidmi a s tím spojených trestných činů účastní a jaká je jeho role v tomto procesu. Sleduje se i práce orgánů činných v trestním řízení v průběhu trestního řízení.

Soubor ukazatelů/proměnných týkající se pachatelů vychází z trestné činnosti pachatelů, na něž bylo podáno trestní oznámení nebo kteří byli obviněni/obžalováni z trestného činu obchodování s lidmi. Soubor dat mapuje základní poměry pachatelů trestného činu obchodování s lidmi, následně zaznamenává jejich případ v průběhu různých fází – podání trestního oznámení, vyšetřování, stíhání, soudní řízení, ukončení soudního řízení a vynesení rozsudku, je-li to možné. Soubor dat není zamýšlen jako nástroj pro vyšetřování – jde o způsob monitorování toho, jak v případech obchodování s lidmi funguje soudní řízení.

Protože v tomto souboru dat jsou zaznamenané informace uváděny z pohledu podezřelého/odsouzeného pachatele, mohou poskytnout prvotní údaje o podezřelém/odsouzeném pachateli trestného činu obchodování s lidmi v EU. Tyto informace rovněž sjednocují údaje o aktivitách mnoha aktérů boje proti obchodování s lidmi a právních činitelů – od orgánů činných v trestním řízení až po justici – z různých oblastí po celé zemi. Představují tak cenný výchozí bod pro standardizaci a shromažďování přesných a ověřitelných údajů o pachatelích a trestním řízení.

Je rovněž důležité snažit se, abychom nevěnovali pozornost jen obchodovaným osobám (tj. obětem obchodování s lidmi), ale zaměřili se i na podezřelé/odsouzené pachatele trestného činu obchodování s lidmi. Důležitým hlediskem při vytváření souboru dat týkajících se pachatelů je, aby se maximálně začlenily do stávajících aktivit spojených se shromažďováním údajů v zemi. Jako takové byly ukazatele/proměnné vybrány po konzultaci s hlavními státními institucemi (orgány činné

⁸⁸ Tyto informace byly původně připravené v NEXUS Institute v souvislosti s projektem DCIM realizovaným Mezinárodním centrem pro rozvoj migrační politiky (ICMPD) v jihovýchodní Evropě. Viz Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in SE Europe: developing regional criteria (Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií)*. Vídeň: ICMPD. V souvislosti s projektem DCIM-EU a vzhledem k podnětům ze čtyř zemí EU, které se projektu účastní (Česká republika, Polsko, Portugalsko a Slovenská republika), partnerů projektu DCIM-EU (Associazione On the Road, Dutch National Rapporteur a NEXUS Institute), jakož i ze strany skupiny projektových pracovníků ICMPD, kteří se účastní projektu DCIM-EU, byly tyto informace autory zrevidovány a aktualizovány.

v trestním řízení) a soudními orgány, které působí v zemích, které se projektu účastní, i na základě diskuze s mezinárodními organizacemi.

Databáze údajů týkajících se pachatelů trestních činů obchodování s lidmi a trestního řízení je rozdělena do následujících částí:

1. Registrace případu

V této části se uvádějí podrobnosti spojené s registrací případu. Jde o administrativní část, i když s některými analytickými prvky.

2. Poměry pachatele

V této části se evidují sociodemografické informace o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi, které mohou být užitečné při vytváření profilů těchto pachatelů, byť na základní úrovni. Až dosud bylo zdokumentováno velmi málo informací o podezřelých/odsouzených osobách a ty, které jsou k dispozici, vycházejí z údajů shromážděných od obětí.

3. Fáze obvinění a vyšetřování

Tato kapitola zaznamenává období vyšetřování – od podání trestního oznámení po ukončení vyšetřování a podání žaloby proti pachateli. A jako taková podává tato část informace o délce vyšetřování, typech obvinění vznesených na základě vyšetřování, výpovědi obětí v této fázi atd.

4. Fáze řízení před soudem

V této kapitole se sleduje, jak probíhají v zemi, ve které dochází ke shromažďování údajů, řízení před soudem, včetně druhů vznesených obvinění, účasti svědka/oběti, využití ochrany oběti a konečného rozhodnutí soudu.

5. Fáze odvolacího řízení

V této kapitole se sleduje odvolací řízení, přičemž jsou zde obsaženy otázky týkající se výsledku odvolání, účasti obětí v odvolacím řízení, ale i otázky týkající se ochrany svědků a konečného výsledku odvolacího řízení.

6. Fáze po ukončení řízení před soudem

Informace o fázi po ukončení řízení před soudem se zabývá vykonáním jakéhokoli rozsudku a také možnostmi ochrany oběti/svědka a odškodnění oběti.

7. Ostatní

Jde o prázdné textové pole, které lze použít pro zanesení doplňujících podrobností, vysvětlení nebo komentářů k případu. Každá národní databanka určí, jaký typ informací má být do tohoto pole vložen a jak bude s touto informací naloženo.

Kapitola 1.: Registrace případu podezřelého/odsouzeného pachatele trestného činu obchodování s lidmi

1a) Registrační číslo/kód

V této části se uvádí registrační číslo (např. číslo vyšetřovacího spisu nebo číslo řízení) případně kód, který je pro každého pachatele trestného činu obchodování s lidmi specifický, díky čemuž není nutné shromažďovat osobní údaje. Každá země bude mít vlastní právní definici a označení toho, kdo je považován za pachatele trestného činu obchodování s lidmi a rovněž v jaké fázi trestního řízení bude dotyčná osoba pro účely souboru dat označena jako „pachatel“ – například ve fázi vyšetřování, zadržení/zatčení, odsouzení nebo ve fázi odvolacího řízení.⁸⁹

Místo jména dotyčné osoby se používá číslo nebo kód. Rozhodnutí o tom, zda pro účely této analýzy údajů používat jména, bude záviset na právním rámci spojeném s ochranou osobních údajů v jednotlivých zemích, které se projektu účastní.⁹⁰ V některých zemích, jako je Polsko, je právně přípustné shromažďovat úplná jména pachatelů trestného činu obchodování s lidmi. V takovém případě je výhodnější použít místo registračního čísla nebo kódu úplné jméno pachatele.

⁸⁹ Situace ve čtyřech zemích, které se účastní projektu, je následující:

- V českém trestním zákoně v § 232a, se uvádí, že „kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá osobu mladší osmnácti let, aby jí bylo užito k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání, k otroctví nebo nevolnictví, nebo k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let; stejně bude potrestán, kdo jiného za použití násilí, pohrůžky násilí nebo lstí anebo zneužitím jeho omylu, tísně nebo závislosti, přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby ho bylo užito k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání, k otroctví nebo nevolnictví, nebo k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování“
- Slovenská republika definuje v souladu s Palermským protokolem „podezřelého ze spáchání trestných činů“ jako „osobu, jejíž činnost splňuje charakteristiky definované Palermským protokolem, ale příslušné orgány (orgány činné v trestním řízení ve Slovenské republice) jí dosud nesdělily žádné obvinění“.
- V Polsku definuje pachatele trestného činu obchodování s lidmi § 253 takto: odst. 1 - pachatelem je každý, kdo obchoduje s lidmi, byť s jejich souhlasem a odst. 2 - „každý, kdo s cílem materiálního zisku organizuje adopci dětí v rozporu se zákonem. § 240 popisuje pachatele takto: odst. 4 – každý, kdo odláká nebo unese jinou osobu s cílem přinutit ji v zahraničí k prostituci.
- V Portugalsku popisuje článek 160 trestního zákoníku „pachatele trestného činu obchodování s lidmi“ jako někoho, kdo nabízí, dodává, láká, přijímá, přepravuje, ukrývá jinou osobu za účelem pohlavního zneužívání, zneužívání práce této osoby nebo odejmutím orgánů, pomocí násilí, únosu nebo zastrašením nebo zneužitím jeho ekonomického, pracovního nebo rodinného postavení nebo se souhlasem zákonných zástupců této osoby. Pachatel také může být: 1) kdokoli, kdo prostřednictvím finanční odměny či jinak nabízí, dodává, draží nebo přijímá děti nebo získává souhlas s jejich adopcí; 2) každý, kdo vědomě využívá služeb či orgánů dospělých či mladistvých; 3) každý, kdo ukrývá, poškozují nebo ničí identifikační nebo cestovní doklady.

⁹⁰ V České republice umožňuje zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů shromažďování osobních údajů, např. jmen, pouze se souhlasem dotyčné osoby, zatímco v Portugalsku zákon o ochraně údajů (zákon č. 67/98 ze dne 26. října) zakazuje shromažďování osobních a přímých údajů. Takové shromažďování údajů je upraveno zvláštním souhlasem (právní norma, osobní oprávnění nebo povolení Komise na ochranu osobních údajů), pokud je motivem ochrana veřejného zájmu (viz článek 6 týkající se legitimacy nakládání s údaji), ale vždy zaručuje zásadu nediskriminace. V Polsku zákon ze dne 29. srpna 1997 o ochraně osobních údajů, Kapitola 3, § 23 stanoví, že zpracování údajů je přípustné pouze, pokud 1) dotyčná osoba poskytla svůj souhlas a pokud se zpracování netýká výmazu osobních údajů; 2) zpracování je nezbytné pro výkon práv a povinností vyplývajících z právních předpisů; 3) zpracování je nezbytné pro splnění smlouvy, jíž je dotyčná osoba zúčastněnou stranou, nebo s cílem přijmout opatření na žádost dotyčné osoby před uzavřením smlouvy; 4) zpracování je nezbytné pro plnění úkolů dle zákona a ve veřejném zájmu a 5) zpracování je nezbytné pro uskutečnění legitimních zájmů správců nebo příjemců dat, za předpokladu, že zpracování neporuší práva a svobody dotyčné osoby. Zpracování je nezbytné pro ochranu životně důležitých zájmů dotyčné osoby a podmínky stanovené v § 1, bod 1 nemohou být splněny, pak lze údaje zpracovat bez souhlasu dotyčné osoby, pokud nebylo možné takový souhlas získat.

V případech, kdy nejsou použita jména, existuje nebezpečí případů duplicity. Podezřelí/odsouzení pachatelé trestného činu obchodování s lidmi se mohou v souboru dat objevit vícekrát, neboť v průběhu trestního řízení vstoupili do styku s různými institucemi. Duplicitě lze eventuálně předejít křížovým porovnáním vybraného počtu dalších ukazatelů/proměnných, např. věk/datum narození, pohlaví, státní příslušnost, země pobytu, způsob vykořisťování/obchodování a země, kde k vykořisťování došlo.

Možná odpověď: registrační číslo nebo kód.

1b) Jméno pachatele trestného činu obchodování s lidmi

V této části se uvádí celé jméno každého podezřelého/odsouzeného pachatele trestného činu obchodování s lidmi.

V případě použití jmen bude třeba zaznamenat křestní jméno a příjmení pachatele, aby se tak předešlo duplicitě a bylo možné případy správně sledovat. Aby se předešlo případům duplikace, bude třeba v případě nesprávného nebo jiného pravopisu jmen provést křížovou kontrolu. Software lze naprogramovat tak, aby v souboru dat rozpoznával podobná jména. Aby bylo zajištěno utajení a bezpečí dotyčné oběti, je třeba v případě, kdy jsou zaznamenávána jména, použít zvláštní protokoly a bezpečnostní proměnné.

Každá země, která takové údaje shromažďuje, bude muset nezávisle rozhodnout, zda podle právního rámce země a po dohodě mezi různými nevládními organizacemi, mezinárodními organizacemi a vládními organizacemi shromažďovat jména. V souvislosti s tímto projektem nebude žádná ze čtyř zemí shromažďovat jména podezřelých/usvědčených pachatelů trestného činu obchodování s lidmi.

Možná odpověď: příjmení a křestní jméno nebo zvláštní kód.

1c) Registrující organizace/agentura/instituce

Tato kategorie dokumentuje, ze které agentury/instituce byl případ převzat. Pravděpodobně se bude jednat o instituce přímo zapojené do řešení případů obchodování - orgány činné v trestním řízení, resort vnitra a/nebo soudy. Tato informace je důležitá pro křížovou kontrolu případů z důvodu možné duplicity, ale i pro případné doplnění nebo vysvětlení.

Možná odpověď: orgány činné v trestním řízení, soudy, jiné.

1d) Datum registrace případu

V této části se zaznamená datum, kdy byl případ poprvé zanesen do souboru dat.

Možné odpovědi: den, měsíc a rok.

1e) Zdroj informací

Týká se osob, které poskytly informaci o případu bez ohledu na registrující agenturu/instituci.

Možné odpovědi: podezřelý/odsouzený pachatel trestného činu obchodování s lidmi, oběť/svědék obchodování, nevládní organizace; mezinárodní organizace; soud; svědkové; státní zástupci, jiný zdroj.

Kapitola 2: Poměry podezřelého/odsouzeného pachatele trestného činu obchodování s lidmi

2a) Pohlaví

Týká se pohlaví pachatele trestného činu obchodování s lidmi.

Tato informace pomáhá při vytváření profilů pachatelů obchodujících s lidmi, které lze v kombinaci s dalšími shromážděnými informacemi použít k prevenční práci s rizikovými skupinami. I když existuje obecný předpoklad, že pachatelé této trestné činnosti jsou mužského pohlaví, nedávný výzkum dokázal, že v různých fázích obchodování a v mnoha různých rolích se mezi nimi objevují jak muži, tak i ženy. Toto pole může rovněž odhalit, jaké role dotyčné osoby (podle pohlaví) mají v trestné činnosti související s obchodováním s lidmi. Například informace o rozsahu využití mužů či žen při náborech nebo přepravě obětí.

Možné odpovědi: muž, žena, osoba označovaná jako transgender⁹¹ nebo pohlaví není známo.

2b) Datum narození a/nebo věk

Tímto polem by se mělo doložit datum narození/věk podezřelého/odsouzeného pachatele trestného činu obchodování s lidmi.

Informace o datu narození/věku pachatele je důležitá pro určení, zda šlo o nezletilého nebo dospělého jedince, a rovněž poskytuje výchozí bod pro dokumentaci věku pachatele v různých fázích trestního stíhání/soudního řízení.

Kromě toho, že dále podpoří boj proto obchodování s lidmi, mohou být informace o věku/datu narození důležité při křížové kontrole možných duplicit v souboru dat, zejména v situacích, kdy v souboru dat nejsou uvedena jména. Pokud je toto pole zkombinováno s ostatními identifikačními poli, která jsou individuální a pro každý případ specifická (např. místo původu, státní příslušnost, rodinný stav), může věk/datum narození pomoci vyhledat případy zdvojení informací.

Tuto informaci lze získat dvěma způsoby – 1) datem narození nebo 2) věkem. Datum narození je přesnější ukazatel než věk, protože počítá se vzájemným vztahem s ostatními ukazateli (např. datem pomoci atd.). Nicméně protože datum narození je v některých zemích, které se projektu účastní, považováno za osobní údaj, v souvislosti s tímto projektem se používají různé možnosti, jak je uvedeno níže:

1. možnost: Datum narození

Možná odpověď: den, měsíc a rok narození pachatele trestného činu obchodování lidmi.⁹²

2. možnost: Věk při registraci

Možná odpověď: reálná čísla – např. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9...

⁹¹ Transgender - osoba, jejíž pohlavní identita se liší od biologického pohlaví; osoby, které neodpovídají stereotypním očekáváním spojeným s mužskou nebo ženskou rolí.

⁹² Když není k dispozici úplné datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

2c) Státní příslušnost

Tato otázka se vztahuje k zemi, jejímž státním příslušníkem je podezřelý/odsouzený pachatel trestného činu obchodování s lidmi. Může jít o stejnou (nebo jinou) zemi, v níž daný pachatel pobývá. Podezřelí/odsouzení pachatelé mohou mít jednu nebo několik státních příslušností.

Tato informace může odhalit, jaké národnosti jsou pachatelé v dané zemi, stejně jako potenciálně určit, kde v zahraniční nebo v dané zemi mohou existovat zločinecké sítě. Zaznamenání státní příslušnosti je rovněž důležité pro propracování profilů podezřelých/odsouzených pachatelů, což může pomoci při prevenci. Avšak přílišné zaměření se na státní příslušnost nebo zemi pobytu může také vytvořit nebo rozdmýchat již existující předpojatost a být diskriminační.

Možné odpovědi: jakákoliv země nebo kombinace zemí z předem definovaného seznamu. V některých případech mohou mít pachatelé státní příslušnost několika zemí, a pak by měly být uvedeny všechny státní příslušnosti.

2d) Země pobytu

Tato otázka se vztahuje k místu (trvalého nebo dočasného) pobytu podezřelého/odsouzeného pachatele trestného činu obchodování s lidmi. Země trvalého pobytu může být stejná, ale i odlišná od země, jejíž státní příslušnost podezřelý/odsouzený pachatel má.

Zaznamenání země trvalého pobytu může pomoci zjistit, kdo tuto trestnou činnost v dané zemi páchá, ale i naznačit, kde existují a jak fungují sítě cizích nebo národních zločineckých organizací. Země trvalého pobytu může být rovněž důležitá při rozšiřování profilů podezřelých/odsouzených pachatelů. Tyto profily lze pak použít při prevenci.

Možné odpovědi: jakákoli země z předem definovaného seznamu zemí. Pro toto pole je přípustné zvolit pouze jednu odpověď.

2e) Země narození

Toto pole dokládá zemi narození, která může být stejná nebo se může lišit od země, jejímž státním příslušníkem pachatel je nebo v ní alespoň trvale žije.

Informace o zemi narození pomáhá určit, kdo páchá v dané zemi trestnou činnost a je i potenciálně nutná pro určení, kde se mohou vyskytovat a působit sítě domácích nebo zahraničních pachatelů trestného činu obchodování s lidmi. Rovněž je to důležitá informace pro vypracování profilů pachatelů, což je důležité pro prevenci. Přílišné zaměření se na takovéto ukazatele/proměnné však může vytvářet zkreslené předpoklady a zároveň nepředkládá úplný náhled na obchodování s lidmi.

Možné odpovědi: jakákoli země z předem definovaného seznamu zemí. Na tuto otázku lze uvést pouze jednu odpověď.

2f) Role v řetězci obchodování s lidmi

Tato otázka se týká role/úlohy dotyčné osoby v řetězci obchodování s lidmi. Zaznamenávané údaje by se měly zakládat na rolích uvedených samotným podezřelým/odsouzeným pachatelem trestného činu obchodování s lidmi nebo na vyhodnocení informací shromážděných v průběhu vyšetřování. Tato informace se může v průběhu shromažďování měnit a její záznam v databázi by měl být v souladu se změnami náležitě upravován.

Dokumentování rolí dotyčných osob v řetězci obchodování s lidmi může pomoci při zkoumání struktury různých zločineckých struktur, obzvláště těch, jejichž členové jsou v rámci sítě vyšetřováni/zatýkáni. Informace pomůže rovněž určit, zda vyšetřování/soudní řízení ovlivňuje málo/středně/velmi významně pachatele obchodování s lidmi. Pokud jsou údaje správně navrženy, může shromažďování tohoto údaje pomoci zjistit, zda byla odhalena a trestně stíhána celá zločinecká síť nebo zda se vyšetřování zaměřuje na pachatele trestných činů na „okrajích“ zločineckého „podnikání“. Tato informace rovněž pomáhá při analýze postupů týkajících se profilu pachatele trestného činu obchodování s lidmi. Spojení tohoto ukazatele se zemí pobytu může například odhalit způsoby obchodování s ohledem na místo pobytu „šéfů“ organizací zabývajících se obchodováním s lidmi. Může také poskytnout profily osob s různými rolami v rámci řetězce obchodování s lidmi.

Možné odpovědi: ten, kdo připravuje dokumenty, ten, kdo je zapojen do náboru, přepravce, vykořisťovatel, „šéf“, jiná nebo neznámá osoba. Příslušný pachatel může mít v rámci řetězce obchodování více než jednu roli a v tomto případě by mělo být zaznamenáno více odpovědí.

Odpovědi (a s nimi spojené definice, které jsou uvedeny níže) jsou připraveny pro účely této *příručky*. Realizace na národní úrovni vyžaduje, aby byla věnována pozornost národnímu právnímu rámci. Ten pomůže určit, kdo všechno může být do řetězce obchodování s lidmi zapojen a jak bude takový jedinec definován. Do dalších kategorií mohou například patřit ti, kteří se účastnili operací zahrnujících kontrolu dotyčné osoby nebo na ni vyvíjeli nátlak.

Definice:

- *Ten, kdo provádí nábor* = Osoba podílející se na náboru obětí pro obchodování. Může jít o nabídky práce, studia nebo sňatku. Může také zahrnovat osoby, které pracují „v přední linii“, jako jsou pracovní agentury, cestovní kanceláře, modelingové agentury atd. Tato osoba se může podílet i na násilném odvléčení obětí.
- *Vystavovatel dokladů* = Osoba odpovědná za přípravu a vystavení dokladů (pravých, falešných nebo padělaných) pro použití pachateli a/nebo obchodovanými oběťmi. V některých případech si tato osoba může být plně vědoma záměru obchodování, v jiných ne.
- *Přepravce* = Osoba odpovědná za přepravu obchodovaných obětí včetně zajištění dopravního prostředku. V některých případech může přepravce doprovázet oběť v průběhu přepravy (včetně překročení hranic, zajištění další přepravy a přechovávání dokladů). V jiných případech může přepravce pouze zajistit odeslání nebo přijetí oběti.
- *Vykořisťovatel* = Osoba, která oběti vykořisťuje, ať již za účelem sexuálního vykořisťování, nucené práce, žebrání, trestné činnosti, adopce, odnímání orgánů nebo za jiným účelem.
- *“Šéf”* = Šéf má celkový dohled nad obchodováním a má z něho prospěch. Šéf se může aktivně podílet na jednom z výše uvedených úkolů. Může také na tyto aktivity dohlížet nebo je organizovat, financovat nebo směřovat.
- *“Jiná”* = Toto se týká všech kategorií neobsažených ve výše uvedených definicích. Je-li to možné, zaznamenejte specifickou roli této osoby v odstavci 6a Kapitoly 6. Doporučuje se, aby byly do revidované nebo aktualizované verze souboru dat přidány nové kategorie.

2g) Záznam o trestné činnosti

Tato otázka se týká existujícího záznamu trestné činnosti podezřelého/odsouzeného pachatele trestného činu obchodování s lidmi, ať již se jedná o odsouzení nebo dosud pravomocně neukončená stíhání, obvinění či žaloby. Záznam dotyčné osoby se nemusí týkat přímo obchodování s lidmi, ale může se týkat jakéhokoli porušení zákona dané země.

V ideálním případě by tato část rovněž obsahovala veškeré záznamy v trestním rejstříku dotyčné osoby z jiné země a zaznamenala by i konkrétní skutkovou podstatu trestného činu. Podrobnosti z rejstříku trestů mohou prokázat, v jakých případech se tato obvinění dříve objevila, ale i modely obchodování, které by mohly pomoci určit budoucí proaktivní vyšetřování a činnost orgánů činných v trestním řízení a v boji proti pachatelům trestného činu obchodování s lidmi. Jsou-li zaznamenány další trestné činy (např. držení drog či zbraní, krádež motorových vozidel) může být možné získat přehled o trestné činnosti a o těch, kdo spolupracují na více trestných činech.

Možné odpovědi: ano, ne, údaje nejsou k dispozici

Kapitola 3: Fáze obvinění a vyšetřování

3a) Datum zahájení případu

Tato otázka se týká data, kdy byl případ proti podezřelému/odsouzenému pachateli zahájen (tj. kdy byla přijata určitá informace nebo kdy bylo podáno trestní oznámení). Toto datum se liší od data, kdy bylo zahájeno vyšetřování, což je popsáno dále v této části.

Toto datum poskytuje výchozí bod, podle něhož se posuzují další data a lhůty v případě, a může odhalit, kde dochází k průtahům v rámci trestního řízení v případech obchodování s lidmi a souvisejících případech.

Možné odpovědi: den, měsíc a rok.⁹³

3b) Místo, kde byl případ zahájen

Toto pole dokumentuje místo (správní jednotku a zemi), kde byl případ zahájen.

Umožňuje sledovat, kde je v dané zemi podáno trestní oznámení a zahájeno vyšetřování případu a pravděpodobně i určit místa, kde se obchodování s lidmi (nebo vyšetřování/trestní stíhání obchodování s lidmi) vyskytuje ve větší míře. Tento údaj lze rovněž použít jako ukazatel úrovně a typu opatření a kapacit represivních orgánů nebo soudů v určitých geografických oblastech – například kde mohou být některé orgány zapojené do boje proti obchodování s lidmi aktivnější než jiné.

Možné odpovědi: označení by měla odpovídat konkrétním správním celkům v jednotlivých zemích.

3c) Způsob zahájení

Toto pole dokumentuje, jak byl případ/spis původně zahájen, a týká se skutečností vedoucích k zahájení trestního stíhání.

Dokumentuje, jak případ začal, a může mapovat, do jaké míry byl postup reaktivní nebo proaktivní. Lze také zaznamenat úspěšné (či neúspěšné) modely s ohledem na to, jak byly případy zahájeny. To znamená, že vyšší počet rozsudků může (nebo nemusí) být spojován s případy proaktivního vyšetřování ve srovnání s případy reaktivního vyšetřování. Tato informace může poskytnout podrobnosti o jednotlivých přednostech a nedostacích různých strategií.

⁹³ Když není k dispozici úplné datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

Možné odpovědi: typy; trestní oznámení; proaktivní vyšetřování; reaktivní vyšetřování; neznámý či jiný případ zahájení.

3d) Datum zahájení vyšetřování

Jde o datum, kdy bylo zahájeno vyšetřování obchodování s lidmi.

Toto datum poskytuje výchozí bod, podle něhož lze posuzovat další data a lhůty, a patrně může pomoci prokázat, kde dochází k průtahům v rámci procesu trestního řízení v případech obchodování s lidmi a souvisejících případech. Toto datum může například odkazovat na jiná data, jako například na datum zahájení nebo ukončení soudního řízení – a zaznamenat tak dobu, která mezi těmito dvěma aktivitami trestního řízení uplynula. Tato informace je potenciálně klíčová pro zjištění, ve které instituci nebo sektoru dochází k průtahům, a pro pochopení, proč některé instituce pracují více nebo méně efektivně. Tato informace také může pomoci aktérům boje proti obchodování s lidmi při odstraňování průtahů v procesu trestního řízení, což může alespoň částečně zmírnit obavy obětí z účasti na řízení.

Možná odpověď: den, měsíc a rok.⁹⁴

3e) Datum ukončení vyšetřování

Jde o datum, kdy bylo vyšetřování ukončeno.

Toto datum poskytuje výchozí bod, podle něhož lze posuzovat data a lhůty, a pomáhá mapovat, zda a kde dochází k průtahům v rámci trestního řízení. Toto datum může například odkazovat k datu zahájení vyšetřování, což poskytne informaci o délce trvání vyšetřování a může pomoci pochopit skutečné fungování trestního řízení, kde dochází a nedochází k průtahům.

Možná odpověď: e den, měsíc a rok.⁹⁵

3f) Datum zadržení/zatčení

Jde o datum, kdy došlo k zadržení/zatčení podezřelého/odsouzeného pachatele trestného činu obchodování s lidmi.

Toto datum poskytuje výchozí bod, podle něhož lze posuzovat ostatní data a lhůty. Například může jít o křížové porovnání s údajem o prvotním kroku, což může poskytnout informace o časovém rozpětí mezi vstupním zařazením a formálním zadržením/zatčením. Stejně tak může být porovnáno s datem zahájení soudního řízení, aby se tak zjistil čas, který uplynul mezi zadržením/zatčením a zahájením soudního řízení. Znalost délky jednotlivých fází trestního řízení je důležité pro poskytnutí úplné a spolehlivé informace obětem/svědům o soudním řízení, což může vést k jejich zvýšené ochotě zúčastnit se řízení. Rovněž je důležité, aby si účastníci boje proti obchodování s lidmi uvědomili, kde a kdy dochází ke zpoždění a v souladu s tím mohl být systém zdokonalen.

Možná odpověď: den, měsíc a rok.⁹⁶

⁹⁴ Když není k dispozici úplné datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

⁹⁵ Když není k dispozici úplné datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

⁹⁶ Když není k dispozici úplné datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

3g) Obvinění sdělené při zatčení

Tato část obsahuje seznam všech obvinění vznesených vůči pachateli v době zatčení. Může zahrnovat obvinění z obchodování, ale i obvinění z jiných trestných činů, než je obchodování s lidmi.⁹⁷ Rovněž může dojít k situaci, kdy na počátku bude případ označen jako obchodování s lidmi, ale později bude překlasifikován na jiný trestný čin. V ostatních případech se budou všechna nebo některá obviněná vznesená v okamžiku zadržení/zatčení týkat obchodování s lidmi.

Pomocí této části je možné mapovat obvinění vznesená proti podezřelým/odsouzeným pachatelům trestného činu obchodování s lidmi, jakož i jakékoli jiné trestné činy, které nejsou spojeny s obchodováním s lidmi. Může také pomoci zjistit, zda v procesu vyšetřování byla nějaká obvinění překvalifikována na méně (nebo více) závažná. A tato informace je důležitá pro zjištění, do jaké míry trestní oznámení a vyšetřování vyústí v zatčení pro trestné činy obchodování s lidmi a pro trestné činy, které nesouvisí s obchodováním s lidmi.

Možné odpovědi: jde o prázdné textové pole.

3h) Typ obchodování/vykořisťování

Toto pole zaznamenává formu vykořisťování, která vedla ke vznesení obvinění z obchodování s lidmi.

Jde o cennou informaci pro pochopení trendů a postupů v obchodování s lidmi do dané země, přes tuto zemi a z dané země. Rovněž poskytuje informaci o postupech obchodování s lidmi a aktivitách pachatelů trestného činu obchodování s lidmi.

Možné odpovědi: sexuální vykořisťování, nucená práce, odnímání orgánů, adopce, žebrání, páchání trestné činnosti, sňatek z donucení, vojenská služba z donucení, otroctví a nevolnictví, jiné typy vykořisťování. V některých případech mohly být oběti vystaveny více formám vykořisťování a v takovém případě je nutné zadat více než jednu odpověď.

3i) Počet obětí

⁹⁷ Trestné činy spojené s obchodováním s lidmi ve čtyřech zúčastněných zemích a tím potenciálně relevantní jsou tyto:

- Trestní zákon České republiky obsahuje následující paragrafy – 204 kuplířství; 205a přechovávání dětské pornografie; 205b zneužití dítěte k výrobě pornografie a 209a nedovolené nakládání s lidskými buňkami, orgány a tkáněmi. Podle trestního zákoníku Slovenské republiky není trestné pouze obchodování s lidmi (§ 179) a dětmi (§ 180 a 181), ale celá řada trestných činů s tím spojených např. zbavení osobní svobody (§ 182), omezování osobní svobody (§ 183), omezování svobody pohybu (§ 184), vyděračský únos (§ 186), zavlčení do ciziny (§ 187), převaděčství (§ 355) a kuplířství (§ 367).
- V Polsku jsou spojeny s obchodováním s lidmi tyto trestné činy: sexuální zneužívání závislých osob (§ 199 trestního zákoníku); nucení jiných osob k prostituci (§ 203); zneužívání formou nucení k prostituci (§ 204 (1) a (2)); zneužívání dětí a mladistvých k prostituci (§ 204 (3)); nucení jiné osoby, aby se chovala určitým způsobem za pomoci násilí nebo vyhrožování (§ 191 (1)); nezákonné zbavení osobní svobody (§ 189); zotročení osoby nebo obchodování s otroky (§ 8 prováděcí ustanovení trestního zákoníku); překročení hranic za použití násilí, hrozby neb podvodem, pokud neexistuje více než jedna spolupodílející se osoba (§ 264 (3)); nucená práce (§ 119-121 zákona ze dne 20. dubna o podpoře zaměstnanosti a institucí na trhu práce)
- V Portugalsku patří mezi porovnávané zločiny související s obchodováním s lidmi podbízení, pohlavní zneužívání, znásilnění a sexuální nátlak, nelegální imigrace a zadržování dokladů.
- Ve Slovenské republice se to v první řadě týká trestných činů proti svobodě a důstojnosti obsažených v Kapitole II trestního zákoníku (zákon č. 300/2005 Sb.), § 335 – obchodování s lidmi, § 367 – Kuplířství, atd.; omezování osobní svobody (§182), omezování svobody pohybu (§184), vyděračský únos (§ 186), zavlčení do ciziny (§ 187), převaděčství (§ 355) a kuplířství (§ 367).

Toto pole zaznamenává počet obchodovaných osob (obětí) v případě, v rámci kterého byl podezřelý/odsouzený pachatel trestného činu obchodování s lidmi zatčen.

Tato informace poskytuje určitý ukazatel indikující, do jaké míry se obchodování uskutečňuje v rámci, dané země, do dané země nebo přes danou zemi. Rovněž může být použita k osvětlení organizace sítě podezřelých/odsouzených pachatelů a/nebo jejich aktivit.

Možné odpovědi: reálná čísla – např. neznámý, 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8...

3j) Počet výpovědí obětí⁹⁸

Tato část zaznamenává počet obětí, které svědčily proti podezřelému/odsouzenému pachateli trestného činu obchodování s lidmi v průběhu vyšetřování.

Výpovědi obětí mohou být důležitým zdrojem svědectví proti podezřelým/odsouzeným pachatelům trestného činu obchodování s lidmi a až dosud často tvořily podklad pro mnoho případů obchodování s lidmi. I když získání více obětí/svědků pro daný případ může vyústit v silněji podložený případ, nemusí tomu tak být vždy. Důležité by mohlo být i zaznamenání, do jaké míry jsou zatčení založena na výpovědích obětí/svědků (ve srovnání s ostatními důkazy). Další cenný korelát by mohl zvážit míru úspěšnosti soudních řízení ve vztahu k výpovědím svědků. Dále křížové porovnání tohoto ukazatele s dalšími dotazy na ochranu obětí – ochrana před zahájením soudního řízení, v průběhu a po ukončení soudního řízení – hodnotí, do jaké míry je obětím, které podaly výpověď, poskytována ochrana. Důležité je rovněž prověřit, jaký vliv na výši rozsudku má kombinace výpovědí obětí a ochrany obětí (před, po a v průběhu soudního řízení).

Možné odpovědi: reálná čísla – např. neznámé, 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10...

3k) Ochrana obětí před zahájením řízení před soudem

Toto pole zaznamenává, zda se některá z obětí zúčastnila případu jako oběť/svědka a zda jí byla před zahájením soudního řízení poskytnuta ochrana.

Pomocí tohoto pole lze zaznamenat, do jaké míry je obětím/svědům poskytována ochrana před zahájením soudního řízení, kdy by mohly hrozby a útoky ohrozit soudní řízení. Také se lze podívat na rozsudky v případech, kdy byla zajištěna ochrana před zahájením soudního řízení jako na možné měřítko významu ochrany obětí. Porovnáním tohoto ukazatele s pomocí poskytnutou oběti v průběhu a po ukončení řízení před soudem může vzniknout údaj o kontinuitě ochrany dostupné obětím, které se účastní trestního řízení.

Možné odpovědi: ano, ne, nehodí se), není známo.⁹⁹

⁹⁸ Výraz „oběť“ se v souvislosti s touto *příručkou* týká trestného činu obchodování s lidmi. Nicméně s ohledem na různé právní rámce může být vhodnější jiná terminologie, např. „poškozená strana“. Volba vhodné terminologie by měla být stanovena na národní úrovni v souladu s vnitrostátními právními předpisy.

⁹⁹ Rovněž je užitečné zvážit povahu a rozsah této ochrany. Jaké formy ochrany zahrnuje – např. policejní ochranu, ochranu svědků, výpovědi pomocí videopřenosu atd. Také zda se jedná o nepřetržitou fyzickou ochranu nebo ochranu pouze za tímto účelem (například během přepravy k soudu nebo na policejní úřad). Země mohou přidat tento zvláštní údaj do podřízeného pole nebo jako dodatečný ukazatel.

Kapitola 4: Fáze řízení před soudem

4a) Místo konání řízení před soudem

Toto pole dokumentuje místo (správní jednotku nebo zemi), kde došlo k soudnímu procesu.

Informace umožňuje přesně zjistit, kde se v rámci země konají soudní procesy (a kde ne), což lze použít jako případnou indikaci vyššího výskytu obchodování s lidmi (i když by bylo třeba provést další průzkum a nespolehat se pouze na tuto informaci). Rovněž ji lze použít jako měřítko aktivit a kapacit orgánů činných v trestním řízení v určitých geografických oblastech.

Možné odpovědi: označení používaná v databázi by měla odpovídat konkrétnímu správnímu členění země.

4b) Datum zahájení soudního řízení

Pomocí této otázky se zaznamená datum, kdy bylo soudní řízení zahájeno.

Toto datum představuje výchozí bod, podle kterého lze posuzovat další data a lhůty v trestním řízení. Mapuje dobu trvání různých fází trestního řízení a také zaznamenává, které fáze trestního řízení jsou více (nebo méně) efektivní a rychlé. Rovněž umožňuje zjistit, ve kterém sektoru dochází (či naopak nedochází) k průtahům.

Možná odpověď: den, měsíc a rok.¹⁰⁰

4c) Datum ukončení soudního řízení v prvním stupni

Pomocí této otázky se zaznamená datum, kdy soudní proces skončil.

Toto datum umožňuje srovnání s ostatními daty a časovými přehledy v procesu trestního řízení, což zase umožní zjistit, zda a kde jsou nějaké fáze řízení rychlé a efektivní.

Možná odpověď: den, měsíc a rok.¹⁰¹

4d) Obžaloba

Toto pole zaznamenává veškerá obvinění proti podezřelému/odsouzenému pachateli trestného činu obchodování s lidmi v průběhu soudního řízení, která se mohou nebo nemusí lišit od obvinění vedoucí k jeho zatčení. Mohou sem patřit obvinění týkající se obchodování s lidmi i ta, která se obchodování přímo netýkají.

Tato část mapuje typy obvinění proti podezřelým/odsouzeným pachatelům stejně jako obvinění týkající se jiných druhů trestné činnosti. Toto pole rovněž pomáhá zjistit, zda v průběhu trestního řízení byla jednotlivým obviněním přikládána větší či menší váha. To znamená, že tyto informace lze křížově porovnat s obviněními vzneseným na počátku šetření a při zatčení, čímž se podaří zjistit, zda došlo k posunu. Tato otázka je rovněž důležitá pro pochopení, do jaké míry trestní oznámení

¹⁰⁰ Když není k dispozici úplné datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

¹⁰¹ Když není k dispozici úplné datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

a vyšetřování vedlo ke sdělení obvinění a k soudnímu řízení ať už pro trestný čin obchodování s lidmi, nebo pro jiný trestný čin.

Možné odpovědi: tato část je prázdné textové pole.

4e) Ochrana obětí v průběhu soudního řízení

Pomocí této otázky se zjišťuje, zda byla některé z osob účastnících se soudního řízení jako oběť a/nebo jako svědek poskytnuta v průběhu trestního řízení ochrana. V průběhu soudního řízení je možné poskytnout různé formy ochrany, jako je možnost poskytnutí svědectví prostřednictvím videa, nebo je možné zajistit nepřetržitou policejní ochranu, případně oboje – nepřetržitou ochranu a ochranu při určité příležitosti. Je-li poskytnuta jakákoli ochrana, měla by být tato skutečnost uvedena.

Pomocí tohoto pole lze zaznamenat, v jaké míře je obětem/svědům poskytována ochrana v průběhu soudního řízení, pokud by v rámci přelíčení musely stát tváří v tvář pachatelům nebo přijít do kontaktu s rodinou a přáteli podezřelého/odsouzeného pachatele. Pokud není oběti v průběhu soudu poskytnuta ochrana, je možné, že výhrůžky ze strany pachatele (nebo jeho rodiny a přátel) mohou vést ke změně nebo odvolání výpovědi dotyčné oběti. Rovněž je důležité porovnat počet odsouzení ve vztahu k dostupnosti ochrany v průběhu soudního řízení. Srovnání případů, kdy byla ochrana poskytnuta v průběhu procesu s případy, kdy byla poskytnuta před soudním procesem a po jeho ukončení, je rovněž dalším prostředkem k mapování kontinuity poskytování ochrany obětem/svědům. Vzhledem k tomu, že tato kapitola se různými formami ochrany příliš podrobně nezabývá, závěry, které lze vyvodit, budou do určité míry omezeny. Například pokud je oběti umožněno podat svědectví prostřednictvím videa, jedná se o formu ochrany. Nicméně to nemusí být v případě, kdy je oběť vystavena riziku fyzické újmy, dostačující. Proto by informace poskytované tímto ukazatelem měly být brány v potaz s ohledem na uvedené námítky a kontext.

Možné odpovědi: ano, ne, nehodí se a není známo¹⁰².

4f) Výsledek soudního řízení

Tato otázka zaznamenává výsledek soudního řízení - oficiální rozsudek týkající se různých obvinění, ať již obchodování s lidmi nebo jiných obvinění.

Porovnání výsledku soudního řízení s dalšími poli může osvětlit řadu aspektů trestního řízení. Například porovnání výsledku soudního řízení a využití ochrany obětí naznačuje dopad ochrany na úspěch případu. Hodnocení výsledku soudního řízení v poměru k délce soudního řízení může určit, zda je úspěch ovlivněn délkou řízení. Porovnání výsledku soudního řízení s počtem výpovědí a/nebo svědectví obětí může poukázat na význam oběti/svědka v soudním řízení. Porovnání výsledku soudního řízení (v případě uznání viny) s obviněními/obžalobou a rozsudkem ukáže typ rozsudku, který je vynášen v případech obvinění/obžaloby týkajících se trestného činu obchodování s lidmi.

Možné odpovědi: vinen; zproštěn; zmateční soudní řízení; řízení není pravomocně skončeno; rozsudek není znám; jiný (prosím specifikujte);

¹⁰² Rovněž je užitečné zvážit povahu a rozsah této ochrany. Jaké formy ochrany zahrnuje – např. policejní ochranu, ochranu svědků, výpovědi pomocí videopřenosu atd. Také zda se jedná o nepřetržitou fyzickou ochranu nebo ochranu pouze za tímto účelem (například během přepravy k soudu nebo na policejní úřad). Země mohou přidat tento zvláštní údaj do podřízeného pole nebo jako dodatečný ukazatel.

4g) Druh trestu uložený v řízení před soudem

Toto pole zaznamenává, jaký trest byl uložen v případě, že padl odsuzující rozsudek.

Je důležité zaznamenat, jaké typy trestů jsou ukládány v případech obchodování s lidmi – například odnětí svobody, domácí vězení, peněžitý trest atd. Srovnáním trestu s obviněním/obžalobou při soudním řízení je možné zjistit, jaké typy rozsudků jsou ukládány za trestný čin obchodování s lidmi (a za jiné trestné činy) a v jakých typech případů jsou ukládány přísnější tresty.

Možné odpovědi: trest odnětí svobody; peněžitý trest; podmíněný trest odnětí svobody; domácí vězení; obecně prospěšné práce; jiný trest; trest není znám; nehodí se. Tato část se vyplňuje pouze v případě vydání odsuzujícího rozsudku. V této části může databáze požadovat vyplnění více údajů. To znamená, že trest v podobě „odnětí svobody“ může být uložen v kombinaci s jiným trestem, např. „peněžitým trestem“. Veškeré příslušné tresty by měly být zaznamenány.

4h) Výše trestu (uložená rozsudkem soudu)

Touto otázkou se zjišťuje výše trestu, pokud se jedná o „odnětí svobody“, „podmíněný trest odnětí svobody“, „domácí vězení“, „obecně prospěšné práce“ nebo „odnětí svobody“ v kombinaci s jiným trestem, jako je např. „peněžitý trest“.

Pomocí tohoto pole je možné zaznamenat typy trestů a postihů uložených za obchodování s lidmi a související trestné činy. Informace o výši trestu může pomoci při posuzování přiměřenosti rozsudku v jednotlivých případech a při vyhodnocování záznamů o rozsudcích v případech obchodování s lidmi v dané zemi. Pokud jsou pachatelé obvykle odsuzováni k nízkým trestům – například v řádu měsíců a ne let – trestní řízení patrně pachatele od jejich činnosti neodradí. Srovnání trestů s dalšími ukazateli/proměnnými – například obvinění projednávaná při soudním řízení, počet zúčastněných obětí, poskytnutí svědectví oběti – může objasnit, co vede a co může přispět k vyšším trestům.

Možné odpovědi: 0; 0 - 1 rok; 1 - 2 roky; 3 - 5 let; 6 - 10 let; 11 - 15 let; 16 – 20 let; 20-25 let; 26-30 let; +30 let.

4i) Peněžitý trest (rozsudkem soudu)¹⁰³

Toto pole zaznamenává výši uloženého peněžitého trestu v případech, kdy byl uloženým trestem peněžitý trest. V některých případech může být trestem pouze peněžitý trest, v jiných případech může být peněžitý trest uložen společně s dalším trestem, jako je například „odnětí svobody“, „podmíněný trest odnětí svobody“, „domácí vězení“, „obecně prospěšné práce“ nebo „odnětí svobody“ v kombinaci s jiným trestem, např. „pokutou“.

Zaznamenání peněžitých trestů uložených za obchodování s lidmi a související trestné činy může být považováno za měřítko závažnosti obchodování s lidmi jako trestného činu v určité zemi. Pokud jsou pachatelé odsuzováni k nízkým peněžitým trestům, není to pravděpodobně dostatečně odrazující faktor pro prostředí s obrovskými zisky, zejména v kombinaci s mírnými (nebo podmíněnými tresty). Srovnání peněžitých trestů s ostatními ukazateli/proměnnými (založenými

¹⁰³ Ve většině zemí je trestem za obchodování s lidmi trest odnětí svobody a nikoliv pokuty, i když pokuty by měly být uloženy společně s tresty odnětí svobody. V případě, že tato informace bude zdokumentována, pak to vždy bude v kombinaci s uloženým trestem. Například podle polského trestního zákoníku není možné za trestný čin obchodování s lidmi uložit pouze pokutu. Nicméně polské právo stanoví možnost takového potrestání v závislosti na trestných činech, které se vztahují k obchodování s lidmi (například trestné činy proti věrohodnosti dokladů – Oddíl XXXIV trestního zákoníku).

na údajích shromážděných ze všech případů) – jako je obvinění/obžaloba projednávaná při soudním řízení, počet zúčastněných obětí, poskytnutí svědectví obětí – může objasnit, jaké faktory mohou vést k vyšším trestům a pokutám.

Možné odpovědi: celé číslo v Eurech.

Kapitola 5: Fáze odvolání

5a) Odvolání proti rozsudku

Tato kapitola zaznamenává odvolací řízení v případě odsuzujícího rozsudku.

Toto pole zjišťuje počet odvolání v případech, kdy je vynesena odsuzující rozsudek pro pachatele trestného činu obchodování s lidmi (a souvisejících trestných činů). Případně je rovněž možné určit, u kterých typů obvinění/obžaloby je pravděpodobné, že bude podáno proti rozsudku odvolání (např. křížovou kontrolou tohoto ukazatele s obviněními projednávanými u soudu) a také v jakých případech jsou (nebo nejsou) podávána odvolání proti uloženým trestům.

Možná odpověď: ano, ne nebo není známo.

5b) Datum zahájení odvolacího řízení

Tato otázka zaznamenává datum, kdy bylo odvolací řízení zahájeno.

Toto datum poskytuje výchozí bod, podle kterého lze posuzovat další data a lhůty v trestním řízení včetně toho, kde dochází k průtahům a/nebo kde jsou řízení rychlá a efektivní.

Možná odpověď: den, měsíc a rok.¹⁰⁴

5c) Datum ukončení odvolacího řízení

Tato otázka dokumentuje datum, kdy bylo odvolací řízení ukončeno.

Zaznamenání data ukončení odvolacího řízení je užitečný časový ukazatel, podle něž je možné posuzovat další data a lhůty v trestním řízení. Pomáhá také mapovat, kde dochází k průtahům nebo kde jsou řízení rychlá a efektivní.

Možná odpověď: den, měsíc a rok.¹⁰⁵

5d) Odvolací důvody

Toto pole zaznamenává důvody, na nichž je odvolání založeno.

Tato kapitola zaznamenává, k jakým údajným chybám umožňujícím odvolání proti rozsudku v průběhu soudního řízení došlo. Tato informace může být užitečná při monitorování a hodnocení

¹⁰⁴ Když není k dispozici úplné datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

¹⁰⁵ Když není k dispozici úplné datum, mají země možnost doplnit do tohoto pole pouze měsíc a/nebo rok. Pokud není datum známo, zůstane toto pole prázdné.

efektivitu stíhání za trestný čin obchodování s lidmi a při zjišťování, které problémy/chyby je třeba brát v potaz/předvídat při dalších soudních řízeních týkajících se obchodování s lidmi.

Možné odpovědi: jde o prázdné textové pole s možností doplnění textu.

5e) Navrhovatel odvolacího řízení

Toto pole zaznamenává, kdo inicioval odvolací řízení.

Možné odpovědi: prázdné textové pole.

5f) Ochrana oběti v průběhu odvolacího řízení

Tato otázka zaznamenává, zda byla některé z osob zapojených do případu jako oběti a/nebo svědci poskytována během odvolacího řízení ochrana. Může jít o různé druhy dostupné ochrany, jako je možnost poskytnout svědectví prostřednictvím videa nebo nepřetržitá policejní ochrana. V každém případě by jakékoliv poskytnutí ochrany mělo být zaznamenáno.

Pomocí tohoto pole je možné zaznamenat, v jaké míře je obětem/svědčům během odvolacího řízení poskytována ochrana, pokud by bylo nutné, aby se v průběhu soudního řízení postavili tváří v tvář obviněnému pachateli, nebo když se dostanou do styku s rodinou pachatele a jeho přáteli. Srovnání případů, kdy byla ochrana poskytnuta v průběhu odvolacího řízení, je rovněž dalším prostředkem k mapování kontinuity poskytování ochrany obětem/svědčům. Přestože se tato kapitola různými formami ochrany příliš podrobně nezabývá, závěry, které lze vyvodit, mohou být do určité míry omezeny. Například, pokud je obětem umožněno podat svědectví prostřednictvím videa, jedná se o formu ochrany. Nicméně je-li oběť vystavena riziku fyzické újmy, nemusí to být dostačující. Informace poskytované tímto ukazatelem by proto měly být brány do úvahy s ohledem na tyto námitky.

Možné odpovědi: ano, ne, nehodí se a není známo¹⁰⁶.

5g) Výsledek odvolacího řízení

Zaznamenává výsledek konečného odvolacího řízení. I když ve většině právních systémů existují různé fáze odvolání, tato kapitola se týká pouze konečného odvolání, a tudíž konečného výsledku v daném případě.

Toto pole odhaluje rozsah, v jakém jsou odsuzující rozsudky v dané zemi rušeny. Pokud je výsledkem odvolání zprošťující rozsudek, může být užitečné se na případ podívat podrobněji a zjistit, co přesně vedlo ke zproštění, což odborníkům z oblasti práva poskytne nástroj pro budoucí soudní řízení a odvolání. Rovněž to může být výchozí bod pro monitorování trestního řízení z pohledu případů obchodování s lidmi.

Je také užitečné porovnat výsledek soudního řízení s řadou proměnných/ukazatelů ze souboru dat s cílem osvětlit různé aspekty trestního řízení. Například porovnání výsledku odvolacího řízení a využití ochrany obětí patrně naznačí vliv ochranných opatření na úspěch případu. S ohledem na výsledek odvolacího řízení v poměru k délce soudního řízení se může prokázat, zda je jeho

¹⁰⁶ Rovněž je užitečné zvážit povahu a rozsah této ochrany. Jaké formy ochrana zahrnuje – např. policejní ochrana, ochranu svědků, výpovědi pomocí videopřenosu atd. Také zda se jedná o nepřetržitou fyzickou ochranu nebo ochranu pouze k danému účelu (například během přepravy k soudu nebo na policii). Země mohou přidat tento zvláštní údaj jako podřízené pole nebo jako zvláštní ukazatel.

výsledek ovlivněn délkou řízení. Porovnání výsledku odvolacího řízení a počtu výpovědí a/nebo svědectví obětí může naznačit význam úlohy oběti/svědka v trestním řízení. Srovnání výsledku soudního řízení s výsledkem odvolacího řízení svědčí o konzistentnosti ve vynášení rozsudků. Srovnání výsledku odvolacího řízení s určitými obviněními může svědčit o tom, že u určitých typů obvinění je odsouzení snazší. A srovnání výsledku odvolacího řízení (v případě uznání vinným) s obviněními a rozsudkem ukáže typ rozsudku, který je vynášen v případech obvinění týkajících se obchodování s lidmi.

Možné odpovědi: vinen; zproštěn obvinění; zmateční soudní řízení; probíhající; není známo; jiný (prosím specifikujte); nehodí se.

5h) Uložený trest (při odvolání)

Zaznamenává rozsudek/trest uložený v případě pravomocného odsuzujícího rozsudku vydaného v rámci odvolacího řízení.

Objasňuje, do jaké míry jsou rozsudky/tresty ukládané v procesech týkajících se obchodování s lidmi při odvolání potvrzovány.

Možné odpovědi: trest odnětí svobody; peněžitý trest; podmíněný trest odnětí svobody; domácí vězení; obecně prospěšné práce; jiný trest; neznámý trest; nehodí se. Tato část se vyplňuje pouze v případě potvrzení odsuzujícího rozsudku. V této části může být požadována více než jedna odpověď. To znamená, že rozsudek jako „odnětí svobody“ může být zkombinován s jiným postihem, například „peněžitým trestem“. Všechny uložené postihy by měly být zaznamenány.

5i) Výše trestu uloženého při odvolacím řízení

Tato otázka zaznamenává výši trestu podle rozsudku vyneseno při poslední odvolací fázi, kdy je rozsudkem „trest odnětí svobody“, „podmíněný trest odnětí svobody“, „domácí vězení“, „obecně prospěšné práce“ nebo „odnětí svobody“ v kombinaci s jiným trestem, jako je např. „peněžitý trest“.

Zaznamenání této odpovědi objasňuje typ a rozsah trestů ukládaných v řízeních týkajících se trestného činu obchodování s lidmi a souvisejících trestných činů při konečném odvolacím řízení.

Možné odpovědi: 0; 0 - 1 rok; 1 - 2 roky; 3 - 5 let; 6 - 10 let; 11 - 15 let; 16 - 20 let; 20 - 25 let; 26 - 30 let; +30 let.

5j) Výše peněžitého trestu (při odvolacím řízení)

Tato část zaznamenává výši peněžitého trestu uloženého pravomocným rozsudkem v rámci odvolacího řízení. Tento směr zjišťování se zabývá tím, zda jsou tresty uložené během soudního řízení pravomocným rozsudkem v rámci odvolacího řízení potvrzeny.

Možné odpovědi: celé číslo v Eurech.

Kapitola 6: Fáze po ukončení řízení před soudem

6a) Výkon trestu s ohledem na pravomocný rozsudek

Tato otázka zjišťuje, v jakém rozsahu byl pravomocný rozsudek (trest odnětí svobody, peněžitý trest, domácí vězení, podmíněný trest odnětí svobody atd.) uložen a vykonán (tj. např. čas strávený ve vězení).

Srovnání výše uloženého trestu se skutečně vykonaným trestem pomáhá zaznamenat jakýkoli nesoulad mezi těmito dvěma hodnotami. Slouží jako měřítko, nakolik jsou (nebo nejsou) tresty za obchodování s lidmi skutečně vykonávány.

Možná odpověď: pole s možností doplnění libovolného textu, do něhož se doplní délka trestu.

6b) Zaplacení peněžitého trestu

Tato otázka se zabývá rozsahem, v němž jsou pravomocné rozsudky o povinnosti uhrazení peněžitého trestu ukládány a vykonávány, což přinejmenším částečně zaznamenává, zda a do jaké míry jsou peněžité tresty za obchodování s lidmi skutečně vynucovány.

Možné odpovědi: celé číslo v místní měnové jednotce.

6c) Ochrana oběti po ukončení řízení před soudem

Tato otázka zaznamenává, zda byla některá z osob zapojených do případu jako oběti/svědkové poskytnuta nějaká ochrana ve fázi po ukončení řízení před soudem.

Je důležité zaznamenat nejen kolika obětem byla poskytnuta ochrana po ukončení řízení před soudem, ale také vysledovat, kolika obětem byla po celou dobu trvání trestního řízení poskytnuta ochrana – od přípravné fáze až po ukončení odvolacího řízení a dále dle potřeby.

Možné odpovědi: ano, ne, nehodí se, není známo.¹⁰⁷

6d) Přiznání náhrady škody obchodované osobě

Zaznamenává, zda obchodovaná osoba obdržela nějaké finanční odškodnění v důsledku obchodování, a pokud ano, tak v jaké výši.

Existuje rozdíl mezi uloženou náhradou škody a jejím skutečným vyplacením. V ideálním případě budou shromažďované údaje zaznamenávat oba aspekty, což umožní zaznamenat jakoukoli nesrovnalost mezi těmito dvěma ukazateli/proměnnými, a tudíž i to, jak byla náhrada škody. Otázka se týká skutečného přijetí náhrady škody – tedy zda a v jaké výši oběti náhradu škody skutečně obdržely.

Možné odpovědi: celé číslo v místní měnové jednotce.

¹⁰⁷ Rovněž je užitečné zvážit povahu a rozsah této ochrany. Jaké formy ochrana zahrnuje – např. policejní ochranu, ochranu svědků, výpovědi pomocí videopřenosu atd. Také zda se jedná o nepřetržitou fyzickou ochranu nebo ochranu pouze k danému účelu (například během přepravy k soudu nebo na policii). Země mohou přidat tento zvláštní údaj jako podřízené pole nebo jako zvláštní ukazatel.

Kapitola 7: Ostatní

7a) Komentáře k případu

Jde o prázdné textové pole, do kterého mohou být zaneseny další podrobnosti, vysvětlivky nebo komentáře k případu. Každá národní databanka si rozhodne, jaký typ informace má toto pole obsahovat a jak je možné tuto informaci využívat.

7b) Datum poslední aktualizace

Zaznamenává poslední datum, kdy byla provedena aktualizace k danému případu – den, měsíc a rok.

Kapitola 8: Navrhovaný soubor harmonizovaných ukazatelů/proměnných

Níže uvedené ukazatele/proměnné je třeba brát spíše jako návod než jako definitivní seznam informací, které mají být shromážděny o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi a trestním řízení v souvislosti s podezřelými/odsouzenými pachateli. V některých zemích jsou pro shromáždění všech ukazatelů/proměnných navržených v této *příručce* vyčleněny nedostatečné zdroje. Kromě toho existují překážky spojené s institucionálním rámcem, který se týká těch, kdo poskytují informace a jejich pravomocemi, dobou spojení mezi správci údajů a hlavními zdroji informací (ať už jde o oběti nebo o pachatele), různými realizovanými modely, odlišnými právními rámci a úvahami, které z ničeho vyplývají, atd. Je velmi důležité, aby účastníci se země shromážděvaly a měly k dispozici využitelné ukazatele a ne soubory ukazatelů/proměnných, které jsou sice ideální, ale náročné na sběr a naprosto nerealizovatelné, což by vedlo pouze k pravděpodobným údajům, k průměrnému ověřování a jen velmi průměrné analýze údajů.

Země se budou muset na národní úrovni rozhodnout, které ukazatele/proměnné nejvíce vyhovují jejich potřebám a zájmům při zaznamenávání zkušeností pachatelů a reakci orgánů činných v trestním řízení/soudu na národní úrovni. Kromě toho bude mít konkrétní právní rámec v zemi vliv na to, jaké informace je reálné a realistické shromážděvat. Například v Polsku se informace shromáždějí na Ministerstvu spravedlnosti za použití „statistické karty“ (MS-28), což znamená, že není možné shromáždit informace o odvolání nebo zkoumat rozdíl mezi rozsudkem vyneseným soudem první a druhé instance.

S ohledem na to, jaké ukazatele/proměnné jsou důležité a kolik ukazatelů/proměnných je třeba shromáždit, je nutné podívat se znovu na původní cíl – jaké informace jsou třeba a jak pomohou objasnit trestný čin obchodování s lidmi a jak na tento jev reagovat efektivněji a vhodněji. Většina informací o souboru dat týkajících se pachatelů je velmi důležitá především z hlediska pochopení trestního řízení s ohledem na obchodování s lidmi. Ukazatele/proměnné, které nepřinášejí hodnotné informace pro daný účel (nebo pro působnost instituce, pro niž jsou informace důležité), by měly být vynechány. Je to záležitost jak pragmatického přístupu (neshromážděvat informace, které nelze použít), tak etiky (dotazovaní by měli být požádáni, aby se podělili o informace, které jsou důležité a budou použity v boji proti obchodování s lidmi).

Průběžná diskuze mezi organizacemi a zeměmi, které se projektu účastní, vyústila v přání vytvořit minimální soubor harmonizovaných ukazatelů/proměnných. Všechny nebo přinejmenším většina zemí se rovněž dohodla na informacích, které j nezbytně nutné shromáždit. Seznam těchto ukazatelů je uvedený na konci této části.

- Minimální soubor ukazatelů/proměnných se vztahuje k těm ukazatelům, které byly odsouhlaseny všemi čtyřmi zeměmi, které se projektu účastní.
- Rozšířený soubor ukazatelů/proměnných se vztahuje k těm ukazatelům, které byly odsouhlaseny třemi ze čtyř zemí, které se projektu účastní.

Kromě toho, jakmile bude shromažďování údajů zahájeno a také v průběhu implementace projektu, bude zřejmé, které ukazatele/proměnné nejsou vhodné – to znamená, v případech, kdy zdroje dat nespolupracují, informace není k dispozici atd. – a takové ukazatele/proměnné je proto možné vynechat. Rozhodnutí o tom, jaké ukazatele/proměnné zachovat nebo vymazat, se nejlépe přijímají až v průběhu zaváděcí fáze, kdy lze otestovat funkční schopnost a hodnotu jednotlivých ukazatelů/proměnných. Problémy s výběrem různých ukazatelů/proměnných se liší nejen stát od státu, ale rovněž v rámci jednotlivých zemí, jsou rozdílné v jednotlivých agenturách, a to, v závislosti na působnosti dané agentury, úloze a složení (např. nevládní organizace, vládní organizace a mezinárodní organizace).

Tabulka navrhovaného souboru harmonizovaných ukazatelů/proměnných*

	Minimální soubor ukazatelů/proměnných	Rozšířený soubor ukazatelů/proměnných
<u>Kapitola 1 – Registrace případu podezřelého/odsouzeného pachatele</u>		
1a) Registrační číslo/kód		X
1b) Jméno a příjmení pachatele		X
1c) Registrující organizace/agentura/instituce		X
1d) Datum registrace případu		X
1e) Zdroj informací		X
<u>Kapitola 2 – Poměry podezřelého/odsouzeného pachatele trestného činu obchodování s lidmi</u>		
2a) Pohlaví pachatele		X
2b) Věk/datum narození		X
2c) Státní příslušnost		X
2d) Země trvalého pobytu		X
2e) Země narození		X
2f) Role v řetězci obchodování s lidmi		X
<u>Kapitola 3 – Vyšetřovací fáze</u>		
3a) Datum zahájení případu		X
3b) Místo, kde byl případ zahájen		X
3c) Způsob zahájení		X
3d) Datum zahájení vyšetřování		X
3e) Datum ukončení vyšetřování		X
3f) Datum zadržení/zatčení		X
3g) Obvinění sdělené při zadržení/zatčení		X
3h) Typ obchodování/vykořisťování		X
3i) Počet obětí		X
3j) Počet výpovědí obětí		X
<u>Kapitola 4 – Fáze soudního řízení</u>		
4a) Místo konání soudního řízení		X
4b) Datum zahájení soudního řízení		X
4c) Datum ukončení soudního řízení v prvním stupni		X
4d) Obžaloba		X
4g) Výše trestu (uložená rozsudkem soudu)		X
4h) Uložený peněžitý trest (rozsudkem soudu)		X
4i) Peněžitý trest (rozsudkem soudu)		X
<u>Kapitola 5 – Fáze odvolání</u>		
5a) Odvolání proti rozsudku		X
5b) Datum zahájení odvolacího řízení		X

5c) Datum ukončení odvolacího řízení		X
5d) Odvolací důvody		X
5e) Navrhovatel odvolacího řízení		X
5g) Výsledek odvolacího řízení		X
5h) Uložený trest (při odvolání)		X
5i) Výše trestu uloženého při odvolacím řízení		X
5j) Výše peněžitého trestu (při odvolacím řízení)		
Kapitola 6 – Fáze po ukončení soudního řízení		
6a) Výkon trestu s ohledem na pravomocný rozsudek		X
6d) Přiznání náhrady škody obchodované osobě		X

* Minimální soubor ukazatelů/proměnných se vztahuje k těm ukazatelům, které by dojednány mezi všemi čtyřmi zeměmi, které se projektu účastní. Rozšířený soubor ukazatelů/proměnných se vztahuje k těm ukazatelům, které byly domluveny mezi třemi ze čtyř zemí, které se projektu účastní.

V této fázi projektu nemůže Česká republika z několika právních a administrativních důvodů shromažďovat všechny navržené ukazatele/proměnné o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi. I když se tato situace může v budoucnosti změnit, v současné době budou ukazatele/proměnné uvedené na rozšířeném seznamu shromažďovat pouze tři ze čtyř zemí účastnících se projektu.

8. část

Problémy při analýze a prezentaci dat¹⁰⁸

Informace získané ze souboru dat budou pouze tak kvalitní, jak kvalitní jsou původně zadané údaje. Kvalita informací čerpaných ze souboru dat, a tím nepřímo i kvalita vyplývajících závěrů a doporučení, do značné míry závisí na tomto úsilí. Proto by měla být věnována pozornost otázkám kvality dat v průběhu shromažďování údajů a jakákoli zjištěná omezení týkající se kvality dat by měla být začleněna do analýzy a prezentace dat.

Nicméně pečlivé a důsledné shromažďování údajů o obchodování s lidmi není samo o sobě dostačující. Neméně důležité je, aby byly tyto údaje transformovány do informací důležitých pro politiku a vytváření programů. Jako takové je třeba tyto údaje shromažďovat, analyzovat a prezentovat způsoby, které jsou vhodné a přístupné odborníkům z oblasti boje proti obchodování s lidmi a politikům pro oblast prevence, ochrany a stíhání. Kromě samotného shromažďování údajů je neméně důležité, jak jsou údaje analyzovány a prezentovány.

Poskytnout nástroj pro analýzu dat a jejich prezentaci jde nad rámec této *příručky*. Těmi, kdo budou shromažďovat údaje a provádět jejich analýzu na národní úrovni, by měli být odborníci s potřebným zázemím a zkušenostmi – například znalostmi kvalitativní a kvantitativní analýzy a souvisejících metodických postupů. Tito pracovníci by rovněž měli být vyškoleni pro práci s daty, které se konkrétně týkají obchodování s lidmi, včetně respektu k otázkám citlivosti a ochrany osobních údajů.

Nicméně některé záležitosti a problémy zde budou indikovány na obecné úrovni pro posouzení a práci v této oblasti, včetně:

- 8.1: Kvality dat
- 8.2: Analýzy dat (včetně kvantitativní a kvalitativní analýzy a některých problémů a pokynů pro proces analýzy)
- 8.3: Prezentace dat

Tyto body nejsou v žádném případě zevrubné a mnohem více pozornosti je v dlouhodobém horizontu třeba věnovat problematice zpracování dat, jejich správě a analýze při implementaci shromažďování údajů o obchodování s lidmi.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Tato část byla zpočátku připravována v souvislosti s projektem DCIM ICMPD v jihovýchodní Evropě, který připravoval NEXUS Institute. Viz Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in SE Europe: developing regional criteria. (Příručka pro sbíráání údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií)* Vídeň: ICMPD. Autor tuto příručku v souvislosti s projektem DCIM-EU zrevidoval a aktualizoval.

¹⁰⁹ Informace pro tuto část jsou čerpány z následujících zdrojů, které se zabývají výzkumnými metodami a etikou obchodování s lidmi:

- Bernard, R.H. (2006) *Research methods in anthropology: qualitative and quantitative approaches (Výzkumné metody v antropologii: kvalitativní a kvantitativní přístupy)*. NY, Toronto & Oxford: Altamira Press;

8.1: Kvalita údajů

Hlavní pozornost při shromažďování dat musí být zaměřena na kvalitu údajů. „Kvalita údajů“ poukazuje na dokonalost údajů s ohledem na charakteristiku skutečných jevů, v tomto případě jevu obchodování s lidmi. Je to měřítko hodnoty a významu, který informace poskytuje uživateli. Důležité je, že „kvalita“ je subjektivní a kvalita informací se může lišit mezi uživateli i tím, jak jsou dané informace využívány. Problémy s kvalitou údajů nevznikají pouze díky chybným údajům, ale rovněž díky nekonzistentním a/nebo nekompletním údajům.

V souvislosti s projektem shromažďování údajů o obchodování s lidmi, může být kvalita údajů utvářena nesčetným množstvím různých faktorů, které mohou vést k nesprávným údajům. Například

-
- Brunovskis, A & R. Surtees (2009) *Untold stories: biases and selection effects in qualitative human trafficking research (Nevyslovené příběhy: předpojatost a vliv výběru respondentů na kvalitativní výzkum obchodování s lidmi)*. Fafo (Oslo) a NEXUS Institute (Vídeň & Washington).
 - Brunovskis, A. a R. Surtees (2007) *Leaving the past behind: why some trafficking victims decline assistance (Hodit minulost za hlavu? Případy, kdy oběti obchodování s lidmi odmítají nabízenou pomoc)*. Fafo Institute (Oslo) a Nexus Institute (Vídeň); Brunovskis & Tyldum (2005) 'Describing the unobserved: methodological challenges in empirical studies on human trafficking (Popis nepozorovaného: metodologické námítky v empirických studiích obchodování s lidmi)'. *International Migration, zvláštní číslo věnované vyšetřování obchodování s lidmi, globální průzkum*. 43(1/2): 17-34;
 - Craggs, S. & R. Surtees (2009) *Where do we stand? Methodological issues in trafficking research and data collection ((Na čem jsme? Metodické aspekty výzkumu obchodování s lidmi a shromažďování údajů)*. IOM (Ženeva) a NEXUS Institute (Vídeň & Washington);
 - Gozdziaik, E. & M. Bump (2008) *Data and research on human trafficking: Bibliography of research based literature (Údaje a výzkum o obchodování s lidmi. Přehled odborné literatury)* Washington, DC: Institute for the Study of International Migration, Walsh School of Foreign Service, Georgetown University;
 - ICPSR (2005) *Guide to Social Science data preparation and archiving (Průvodce společenskou vědou přípravy údajů a jejich uchování)*. Michigan: ICPSR;
 - Gramegna, M. & F. Laczko (2003) '[Developing Better Indicators of Human Trafficking](http://www.watsoninstitute.org/bjwa/archive/10.1/SexTrafficking/Laczko.pdf)'. *Brown Journal of World Affairs*. (Vývoj lepších ukazatelů obchodování s lidmi.) Vol. X, Vydání 1. Viz <http://www.watsoninstitute.org/bjwa/archive/10.1/SexTrafficking/Laczko.pdf>;
 - Kelly, L. (2002) *Journeys of Jeopardy: a review of research on trafficking in women and children in Europe (Nebezpečné cesty: přehled výzkumu obchodování se ženami a dětmi v Evropě)*. IOM: Ženeva. Viz http://www.old.iom.int/documents/publication/en/mrs_11_2002.pdf;
 - Lewis-Beck, M. (1995) *Data Analysis: an Introduction (Úvod do analýzy údajů)*. Thousand Oaks, Kalifornie: Sage Publications, Inc;
 - Redman, T. C. (2004) 'Data: An Unfolding Quality Disaster' (*Údaje: otevírající se pohroma kvality*). *DM Review Magazine*. Srpen;
 - Rende Taylor, L. (2008) *Guide to ethics and human rights in counter trafficking. Ethical Standards for counter-trafficking research and programming (Průvodce etikou a lidskými právy v boji proti obchodování s lidmi. Etické standardy průzkumu a programu boje proti obchodování s lidmi)*. Bangkok: UNIAP;
 - Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in SE Europe: developing regional criteria. (Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií)*. Vídeň: ICMPD;
 - Surtees, R. (2007) *Trafficking victims in SE Europe – what we know and what we need to know (Oběti obchodování v jihovýchodní Evropě – co víme a co potřebujeme vědět)*. Práce představená na konferenci 'Human Trafficking Conference', Centrum informací a výzkumu organizovaného zločinu (Centre for Information and Research on Organised Crime (CIROC), Amsterdam, Holandsko, 31. října 2007.
 - Surtees, R. (2005) *Second annual report on victims of trafficking in Southeastern Europe (Druhá výroční zpráva o obětech obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě)*. Ženeva: IOM;
 - Surtees, R. (2003) *Documenting Trafficking in Indonesian Women and Children: a Research Manual (Dokumentace obchodování se ženami a dětmi v Indonésii: Příručka pro výzkum)*. Indonésie: ICMC, ACILS & USAID;
 - Wand, Y. a Wang, R. (1996) 'Anchoring Data Quality Dimensions in Ontological Foundations' (Zakotvení rozměrů kvality údajů v ontologických základech), *Communications of the ACM*, listopad, str. 86-95.

zpracování a zadávání údajů nevyškoleným personálem může vést k chybám při vstupu, a soubory dat tak mohou obsahovat chybné informace. Podobně v případě souboru dat zaměřeného na oběti mohou odlišné schopnosti těch, kdo data shromažďují, vést například k tomu, že za obět' obchodování s lidmi je považována i osoba, která takovou obětí vůbec není, anebo naopak některé oběti budou ze souboru dat nechtěně vyloučeny. Pokud jde o soubory dat o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi, může dojít k nesprávnému zadání dat, nejsou-li přesně zdokumentovány a/nebo zaneseny přesné údaje o případu (např. konkrétní obvinění).

Nesoulad v údajích rovněž ovlivňuje kvalitu údajů. Nesrovnalosti mohou být výsledkem chybných vstupů nebo poškození v průběhu přenosu nebo uchovávání. Příkladem neúplnosti v souboru dat o obětech může být situace, kdy datum vykořisťování obětí předchází dni jejich nábory, tj. jedná se o údaje, které jsou v rozporu s časovou posloupností obchodování. K další neúplnosti může dojít v případě, že soubor údajů označený „ne“ v poli týkajícím se „zneužití předcházející obchodování“, ale v následující části označené jako „způsob zneužití předcházející obchodování“ byla odpověď „nehodí se“.

Neúplné soubory údajů mohou rovněž ovlivnit kvalitu údajů, protože poskytnou pouze částečnou informaci o případu, což brání porovnání souborů údajů. Neúplné soubory dat se mohou reálně objevit jak v souboru údajů týkajících se obětí, tak pachatelů trestného činu obchodování s lidmi. Například:

- pokud jde o údaje o pachatelích, je možné, že orgány činné v trestním řízení/soudní instituce nebudou mezi sebou tyto údaje sdílet a/nebo spolupracovat na shromažďování údajů. Je rovněž možné, že problémy nastanou z důvodu časového posunu při zpracování případů od počátečního podání trestního oznámení a zadržení/zatčení až po výkon trestu následující po vynesení rozsudku; jedná se totiž o řízení, které, může trvat měsíce nebo roky.
- Neúplné soubory dat se mohou rovněž objevit v souborech údajů týkajících se obětí, kdy oběti nebyly ochotny poskytnout podrobnosti o svých poměrech a/nebo zkušenosti s obchodováním. Pokud nejsou oběti v kontaktu s činiteli, kteří se snaží o identifikaci či poskytnutí pomoci po dlouhé období a/nebo pokud oběti odmítly identifikaci a/nebo pomoc.

I když není žádoucí, aby byly soubory dat neúplné, může k tomu v počátečních fázích shromažďování údajů dojít, a proto jsou zde zpracovány i informace o překážkách, které se mohou vyskytnout při shromažďování a sdílení informací. Jako takové budou muset být uvedeny v případě, že neúplnost ovlivňuje kvalitu a integritu do takové míry, že příslušné údaje musí být vyjmuty ze souboru dat. Také je třeba zvážit, zda ukazatele/proměnné, u nichž není možné shromáždit všechny údaje, by měly být vůbec shromažďovány.

Důležité je, že údaje získané ze souboru dat budou pouze tak kvalitní, jako jsou kvalitní údaje, které byly zadány. Proto je od začátku nesmírně důležité zajistit vysokou kvalitu údajů. Jak bylo uvedeno v předchozích částech, jednou z hlavních otázek, která se objevuje při shromažďování takových údajů, je nebezpečí duplicity případů – kdy oběti a/nebo podezřelí/odsouzení pachatelé jsou v souboru dat zaneseni vícekrát. To se může stát, když například obětem nabídnou pomoc dva různí poskytovatelé služeb, kteří podají zprávu o oběti/případu do národní databanky nebo když podezřelý/odsouzený pachatel čelí různým obžalobám v trestním řízení. I když je to problém, kterým je třeba se zabývat v procesu shromažďování údajů, je stejně tak důležité, aby bylo jakékoli omezení kvality údajů rozpoznáno a zdůrazněno coby součást analýzy a prezentace údajů. Pokud nejsou osobní údaje shromážděny (což zvyšuje pravděpodobnost existence duplicity), je třeba tuto

skutečnost vzít v úvahu a informace analyzovat společně se všemi nutnými výhradami a podmínkami.

8.2: Analýza údajů

“Analýza údajů” je transformace údajů ze souborů dat na užitečné informace, které mohou poskytnout náhled na problémy a mohou pomoci vytvořit závěry a doporučení. Analýza hledá vzorce v údajích a zaměřuje se na myšlenky, které pomáhají tyto vzorce vysvětlit a pečlivě zhodnotit. Pracovníci pověřeni analýzou – například zaměstnanci národních databank – musí mít zkušenosti s analýzou údajů – jak kvantitativní, tak kvalitativní – aby převedli shromážděné údaje do informací užitečných při vytváření a realizaci programů a pro adekvátní reakce na politické úrovni.

Existuje velké množství informací získaných z těchto dvou souborů dat, které mají význam pro boj proti obchodování s lidmi a pro program, který je připraven v reakci na tento trestný čin. Program vždy souvisí s „3 P“ (prevention, protection and prosecution – prevence, ochrana a trestní stíhání). Profily obětí lze zcela jistě vytvořit z informací shromážděných v souboru, který se týká obětí, což má význam nejen z hlediska směřování prevence a informací o bezpečné migraci, ale rovněž z hlediska rozvoje pomoci a ochrany. Analýza souboru dat zaměřeného na oběti může potenciálně odhalit užitečné modely z hlediska náboru (užitečné při prevenci), přepravy (důležité pro identifikaci) a obchodování (důležité pro rozvoj a přizpůsobování pomoci). Obdobně mohou být tyto modely vypracovány na základě údajů o obětech. Například různé ukazatele/proměnné, které se týkají jednotlivých pachatelů trestného činu obchodování s lidmi, lze prostřednictvím analýzy převést na důležité informace o profilech těchto pachatelů, což je významné při prevenci stejně jako při identifikaci orgány činnými v trestním řízení. Stejně tak analýza počtu odsouzení za tento trestný čin a rozsudků vynesených v řízení před soudem v první instanci a v rámci odvolacího řízení odhaluje modely v trestním řízení, které zase mohou označit nedostatky a problémy a/nebo správné postupy v oblasti trestních řízení v zemi.

Analýzu dvou souborů dat lze provést jak z kvantitativního, tak i z kvalitativního hlediska.

8.2.1: Kvantitativní analýza

K provedení analýzy dvou souborů dat bude nezbytné použít některé základní statistické metody. Cílem této *příručky* není rozebírat statistickou analýzu, nicméně některé obecné body stojí za zmínku.

“Statistika” je matematická věda týkající se shromažďování, analýzy, interpretace/vysvětlení a prezentace údajů. V rámci této *příručky* jsou zkoumány dvě skupiny obyvatelstva – obchodované osoby a pachatelé trestného činu obchodování s lidmi.

Spíše než o sestavování údajů o celé populaci jde obecně o případy, kdy jsou shromažďovány údaje o podmnožině obyvatelstva, známé jako „vzorek“. Děje se tak z praktických důvodů – jak čas, tak náklady na shromažďování údajů o celé zkoumané populaci by byly přemrštěné. Podle nastavených parametrů se shromažďují údaje o vzorku (jak je uvedeno v části této *příručky* věnované metodice) a ten je poté podroben statistické analýze.

- Vzorek obchodovaných osob neodráží všechny obchodované osoby, ale pouze ty označené, které byly identifikovány aktéry zapojenými do boje proti obchodování s lidmi.

- Vzorek pachatelů trestného činu obchodování s lidmi se netýká všech pachatelů, ale pouze těch obviněných a odsouzených, kteří přicházejí do styku s orgány činnými v trestním řízení.

Národní databanky by měly mít zaměstnance vybavené dostatečnou statistickou gramotností pro provedení tohoto aspektu analýzy. Součástí následných projektů zaměřených na shromažďování dat by měla být oblast zvyšování kapacit statistické analýzy.

8.2.2: Kvalitativní analýza

Využití kvalitativních informací v oblasti analýzy je stejně důležité jako kvantitativní analýza. I když dosažení co nejlepších odhadů má zásadní význam z hlediska vnímané hodnoty a opatření zaváděných do praxe, kvalitativní aspekty obchodování s lidmi mají stejný, ne-li větší, význam pro pochopení rozhodnutí, činů a potřeb obětí a způsobu práce a motivace pachatelů tohoto trestného činu. Je to zásadní informace pro vypracování vhodných preventivních a dalších opatření v boji proti obchodování s lidmi.

Kvalitativní výzkum se používá ke zkoumání a pochopení názorů, zkušeností, chování a vztahů a pro vytváření jiných než číselných údajů. Kvalitativní výzkum může užitečně doplnit kvantitativní informace ve dvou souborech dat tak, že dodá podrobnosti, které nelze získat v rámci číselných souborů dat. Shromažďování údajů o obchodování by se nemělo zaměřovat pouze na sčítání a shromažďování čísel, ale na pochopení toho, co taková čísla znamenají. Soubor dat může například zaznamenat rodinný stav oběti (tj. vdaná/ženatý, rozvedený(á), svobodný(á), vdovec/vdova atd.) nebo počet dětí. Ale jsou to právě kvalitativní údaje, které mohou odhalit, zda a jakou úlohu tyto vztahy hrály (nebo naopak nehrály) v náchylnosti dotyčné osoby k obchodování. Je příznačné, že v některých případech může skutečnost, že dotyčná osoba žije v manželství a má děti, zabránit v migraci a ocitnutí se v situaci obchodování, neboť taková osoba není ani ochotna ani schopna opustit svou rodinu. V jiných případech však mohou migrovat i ženaté/vdané osoby s dětmi, například když se dotyčné osoby snaží uniknout z nevhodného rodinného prostředí nebo v případech, kdy k migraci dané osoby dojde na základě potřeby uživit svou rodinu. Tento kvalitativní údaj pak může mít zásadní význam pro „dokreslení“ situace obchodování. Často se tak děje pouze s pomocí kvalitativní, popisné informace o zřejmé složitosti případu, situace nebo trendu. Kromě toho může také sloužit jako nástroj pro křížové porovnání a ověření údajů.

Při analýze údajů ze souboru dat bude třeba přezkoumat a analyzovat veškeré shromážděné kvalitativní informace (části 6, 6a a 7, 7a) a prázdná textová pole, i když při použití těchto údajů musí být brány v úvahu otázky soukromí a bezpečnosti a při analýze a prezentaci údajů bude třeba postupovat opatrně. Další kvalitativní informace lze čerpat z druhotných zdrojů – např. novinové články a studie na téma obchodování s lidmi.

Přílišné zaměření se na soubory dat, zejména na ty kvantitativní, není zcela žádoucí a shromážděné kvantitativní údaje vytržené z kontextu nepřispějí k lepšímu porozumění situace v obchodování s lidmi. Stejně tak je důležité zvážit, jaký kvalitativní výzkum je potřebný a užitečný, chceme-li tento fenomén lépe pochopit. Databanky bezpochyby zjistí, že je užitečné propojit kvalitativní empirické studie, které na konkrétní problémy a trendy zjištěné v kvantitativních souborech dat nahlíží užeji. Například – ze strany poskytovatelů služeb a zákonodárců byl zaznamenán sestupný trend pomoci obětem. V roce 2005 studie Regionálního clearingového místa (Regional Clearing Point; RCP) zaměřená na oběti obchodování s lidmi a pomoc obětem v jihovýchodní Evropě pak skutečně výskyt

takového chování v každé z deseti zemí, které se projektu účastnily, zdokumentovala.¹¹⁰ Tento model chování vznesl potenciálně důležité otázky o stávajících intervencích v rámci boje proti obchodování s lidmi, ale samotné kvantitativní informace nebyly pro pochopení tohoto jevu dostatečné. Celá záležitost si vyžádala pečlivou, kvalitativní studii – načež byla provedena studie zaměřená na fenomén klesající pomoci. Zatímco nálezy potvrdily některé z předpokládaných důvodů pro tento jev, bylo zároveň zjištěno mnoho dalších důvodů vedoucích k takovému chování.¹¹¹

8.2.3: Analýza údajů – některé otázky a důležité aspekty

Analýza (a prezentace) souborů dat o obětech i o pachatelích vyžaduje, aby se pozornost soustředila na použitou metodiku a na omezení, která tato metodika může mít.^{112 113} Tyto problémy a omezení je v procesu analýzy třeba řádně zvážit a jasně uvést v prezentaci závěrů.

V souvislosti s analýzou dvou aktuálních souborů dat popsanych v této *příručce* existují některé velmi specifické problémy, které by měly být při analýze vzaty do úvahy. I když nejde o úplný seznam, je to námět pro promyšlení nejen toho, co mohou shromažďované údaje eventuálně odhalit, ale rovněž pro určení příčiny jejich omezení. Problém a úvahy se týkají následujících bodů:

1. Reprezentativní a nereprezentativní vzorky
2. Platná zjištění a trendy
3. Subjektivita vs. objektivní ukazatele/proměnné
4. Vzájemné souvislosti a příčinné vztahy
5. Omezení kvantitativních údajů a potřeba jiného pohledu
6. Křížové porovnání a komplexní představy
7. Úplnost souborů dat
8. Použití kontrolní skupiny dat
9. Doplnkové zdroje dat

1. Reprezentativní a nereprezentativní vzorky

Je důležité určit, zda a kdy je vzorek reprezentativním vzorkem obyvatelstva, což umožňuje přijímat výstupy a závěry, které mají být použity a rozšířeny na obyvatelstvo jako celek. Hlavní problém spočívá v určení, do jaké míry je vybraný vzorek reprezentativní. To znamená, do jaké míry jsou údaje o obětech nebo pachatelích obecným vzorkem obchodovaných osob a pachatelů trestného činu obchodování s lidmi.

Jak již bylo zmíněno v části věnované metodice, informace v souborech dat nelze považovat za úplný obraz obchodování s lidmi z, do a v rámci určité země bez ohledu na to, zda jde o údaje z pohledu obětí nebo pachatelů. To znamená, že soubory dat zaměřené na oběti se týkají pouze označených obětí obchodování. Existuje mnoho obětí obchodování – neznámé množství – které nejsou nikdy identifikovány, a proto se jim nikdy nedostane pomoci. Je možné, že oběti obchodování, které byly

¹¹⁰ Viz Surtees, R (2005) *Druhá výroční zpráva o obětech obchodování v jihovýchodní Evropě*. Ženeva: IOM. Viz <http://www.iom.int/jahia/Jahia/cache/offonce/pid/1674?entryId=10161>

¹¹¹ Viz Brunovskis, A & R. Surtees (2007) *Leaving the past behind: when victims of trafficking decline assistance (Hodit minulost za hlavu: Případy, kdy oběti obchodování odmítají nabízenou pomoc)*. Fafo Institute (Norsko) & NEXUS Institute (Rakousko). Viz www.faf.no/pub/rapp/20040/20040.pdf.

¹¹² Metodická omezení databáze o obětech jsou rozebrána v části 2.1.

¹¹³ Metodická omezení databáze o pachatelích jsou rozebrány v části 2.2.

identifikovány, a byla jim poskytnuta pomoc, představují pouze určitý profil obchodovaných osob, možná těch s nejnásilnějšími zkušenostmi s obchodováním nebo s problematickým rodinným zázemím, což vede k jejich rozpoznání a/nebo vyhledání a přijetí nabízené pomoci. To tedy znamená, že závěry ohledně údajů týkajících se obětí jsou reprezentativní, ale ne pro všechny oběti obchodování. Platí více méně pro oběti identifikované nebo oběti obchodování, kterým byla poskytnuta pomoc.¹¹⁴

V souvislosti s pachatelem trestného činu obchodování s lidmi existuje neznámý počet těch, kteří nikdy nejsou odhaleni a souzeni v rámci trestněprávního systému, a mnoho jiných, kteří jsou odsouzeni za trestné činy, které přímo nesouvisí s obchodováním s lidmi (např. zprostředkování prostituce nebo „kuplířství“, zprostředkování nelegální migrace atd.). Ti, kteří jsou zadrženi/zatčeni, mohou navíc představovat jen určitý typ pachatele – pachatele s nízkou úrovní, a tudíž postradatelného případně chudší pachatele bez významných styků. U pachatelů s vyšší úrovní je méně pravděpodobné, že budou zadrženi/zatčeni, a tak zachyceni v jakémkoli vzorku.

2. Platná zjištění a trendy

Úlohou analytika není pouze předkládat údaje/informace, ale rovněž je dávat do příslušného kontextu, vysvětlovat a vyvozovat závěry. Zároveň je důležité zvážit, jakou roli mohou hrát předpoklady a předsudky v procesu analýzy, ovlivněné tím, co lze ze souboru dat pochopit.

V souvislosti s jakýmikoli závěry vždy existují možné hrozby týkající se jejich platnosti. Jde o tyto otázky:

- *Vnitřní platnost* – nedostatky v samotné studii nebo problémy s nástroji použitými při výzkumu.
- *Vnější platnost* – míra, do níž lze závěry zevšeobecnit a rozšířit na větší skupinu nebo jiný kontext.

Platnost může být rovněž ovlivněna velikostí souboru dat. Vzorky malé velikosti nelze zkoumat a prezentovat stejným způsobem jako vzorky reprezentativní. Například když se jedná o malý počet případů – tj. deset obětí nebo patnáct pachatelů – potenciál platnosti zjištění je omezený na to, aby bylo možné tyto údaje generalizovat na širší populaci. Vzorek omezené velikosti musí být při prezentaci údajů jasný a musí být součástí procesu analýzy – např. zvýraznění nedostatku reprezentativnosti.

3. Subjektivita vs. objektivní ukazatele/proměnné

Dalším problémem je, že některé ze shromážděných informací – zejména pokud jde o soubory dat zaměřené na oběti – jsou subjektivní. Ukazatele/proměnné, jako např. ekonomická situace obětí, jsou založeny na tom, jak oběti svou ekonomickou situaci posoudí, a ne na objektivním změření jejich bohatství, příjmů nebo majetku. Analogicky jsou otázky o zneužívání rovněž brány z pohledu obětí a různé osoby mají různé definice toho, co znamená zneužívání.

Tím však nelze říct, že je tato informace bezcenná. Ve skutečnosti takové ukazatele/proměnné mohou prozradit cenné informace o vnímání dotyčné osoby, zkušenostech a procesu rozhodování. Například pokud není možné získat od obětí informace o přesném příjmu domácnosti, informace k tomuto tématu mohou poskytnout otázky týkající se hospodářské situace, včetně toho jak

¹¹⁴ Navíc, pokud databáze posuzuje případy „předpokládaných obětí“ stejně jako „obětí obchodování“ potenciálně to představuje podmnožinu kategorie obětí, která musí být v analýze a prezentaci dat jasná. Může jít o konkrétní vzorce a otázky spojené s „předpokládanými oběťmi“:

obchodovaná osoba vnímá svou hospodářskou situaci v době nábora a jak tato skutečnost mohla nebo naopak nemohla přispět k jejímu rozhodnutí migrovat.

Zásadní je, aby při procesu analýzy bylo jasné, kdy jde o data subjektivní, a aby je bylo možné dát do přesných souvislostí a prezentovat vzešlá zjištění.

4. Vzájemné souvislosti a příčinné vztahy

Analýza souborů dat může odhalit spojení dvou proměnných, které mají tendenci společně se měnit. Avšak není možné okamžitě vyvodit příčinnou souvislost mezi těmito dvěma proměnnými. Porovnávaný jev může být způsobený třetím jevem, o němž se před tím neuvažovalo.

Mohou například existovat souvislosti mezi věkem obchodované osoby a sliby učiněnými v době nábora s tím, že mladý člověk je náchylnější k pochybným či méně sofistikovaným nabídkám učiněným při náboru. Nicméně důležité mohou být i další faktory – například mladší oběti mají nižší úroveň vzdělání, což znamená, že nejsou dostatečně schopné zhodnotit nebezpečí, a/nebo mají méně ekonomických možností, a proto se rozhodnou pro migraci. K tomuto typu migrace se mohou rozhodnout i proto, že legální vycestování není možné.

Dalším příkladem je vzájemná korelace mezi domácím násilím a rizikem obchodování – osoby s násilným rodinným zázemím jsou více náchylné k obchodování než osoby pocházející z nenásilných rodin. Nicméně tento model by mohl být stejně vysvětlen i tím, že obchodované osoby z prostředí, kde dochází ke zneužívání, mohou vyhledat pomoc spíše než osoby se zdravějším rodinným zázemím¹¹⁵.

Jinými slovy – závěry nelze srovnávat s ohledem na existenci příčinného vztahu jednoduše proto, že A je ve vztahu s B. Posouzení, zda existuje skutečný příčinný vztah, vyžaduje další zkoumání, i když je vztah mezi A a B statisticky výrazný.

Proces analýzy vyžaduje identifikaci potenciálních vazeb a příčinných vztahů a rovněž jejich zkoumání a vylučování. Alternativní možnosti a vysvětlení by měly být zkoumány a zvažovány coby součást procesu analýzy.

5. Omezení kvantitativních údajů a potřeba jiného pohledu

Snaha o práci především s kvantitativními soubory dat – např. těmi v souborech dat týkajících se obětí a pachatelů trestného činu obchodování s lidmi – spočívá v tom, že existuje velmi malé množství souvislostí, podle kterých lze pochopit, analyzovat a prezentovat informace. Velmi často může dojít k tomu, že vzorec má několik (byť protichůdných) vysvětlení a je nezbytné zjistit všechna možná vysvětlení pro daný trend a diskutovat o těch, které mohou (nebo nemusí) být takovým případem. To znamená, že pro adekvátní analýzu situace je třeba věnovat pozornost danému jevu.

Například, výkyvy v počtu identifikovaných obětí nejsou něčím, co lze přímo vyčíst. Snížený počet obětí obchodování může znamenat, že dochází ke snižování obchodování s lidmi, i když to může znamenat i něco zcela jiného. Může to znamenat, že bylo odhaleno méně případů obchodování, což může být způsobeno různými faktory včetně: 1) příslušné orgány odmítají identifikovat případy obchodování; 2) ke shromažďování údajů dochází pouze v zemi původu a ne v místech, kde mohou oběti zažádat o povolení k pobytu; 3) pomoc poskytovaná obětem se snižuje; 4) instituce nemají

¹¹⁵ Viz Brunovskis, A & R. Surtees (2007) *Leaving the past behind: when victims of trafficking decline assistance (Hodit minulost za blavu: Případy, kdy oběti obchodování odmítají nabízenou pomoc)*. Fafo (Oslo) & NEXUS Institute (Vienna & Washington).

možnost přesně identifikovat oběti atd. Stejně tak zvýšený počet odhalených případů obchodování může znamenat, že dochází ke zvyšování obchodování s lidmi. Ale rovněž to může znamenat, že země je obzvláště aktivní při řešení problémů a chce oběti odhalit, například včetně obětí všech forem obchodování. To znamená, že vysoký počet obětí může být měřítkem úsilí země v boji proti obchodování s lidmi. Tento pohled je důležitý i pro počty pachatelů trestného činu obchodování s lidmi. Zvýšení počtu zadržených/zatčených pachatelů tohoto trestného činu může znamenat, že obchodování s lidmi je na vzestupu; stejně tak to může znamenat, že je vyvíjeno větší úsilí směřující k zadržení/zatčení pachatelů obchodování s lidmi. Čísla se mohou měnit v závislosti na činnostech a akcích pachatelů. Například v jihovýchodní Evropě se zdálo, že pachatelé přizpůsobili „metody práce“ zvýšenému počtu zákroků a identifikace obětí obchodování s tím, že oběti umístili na lépe střežená a ukrytá místa a rovněž poskytli větší pobídky (alespoň malé platy, méně špatné zacházení a větší svoboda pohybu), pravděpodobně proto, aby odradili oběti od útěku nebo přijetí pomoci v okamžiku identifikace. Dalším problémem by mohly být legislativní změny, které znovu definují, kdo je oběť a kdo pachatel trestného činu obchodování s lidmi, a tak dochází k ovlivnění počtu zachycených osob v rámci těchto kategorií.

Čísla mohou být také ovlivněna programem a politickým vývojem v zemi, a proto je důležité, aby takové informace byly začleněny do jakékoli analýzy. Například v mnoha cílových zemích jsou poskytována dočasná povolení k pobytu, což může vést ke zvýšenému počtu odhalených obětí v cílové zemi a zároveň ke sníženému počtu obětí v zemi původu. Obdobně nedostatečná pomoc (např. nedostatek azylových domů pro oběti) může znamenat, že oběti obchodování nejsou odhaleny a není jim poskytnuta pomoc, což se sice může stát pouze v několika případech, ale zároveň to odráží nedostačující pozornost příslušných orgánů, které na problém reagují nedostatečně. Kromě toho, pokud dojde k snížení finančních prostředků na pomoc a ubytování, může dojít k souvisejícímu poklesu počtu obětí, kterým může být poskytnuta pomoc (a mnoho obětí může zůstat zcela bez pomoci).

Výše uvedeným je pouze zdůrazněn fakt, že shromažďování kvantitativních údajů, zejména mimo kontext, není samospasitelné. Poskytuje pouze částečný, často jednorozměrný obraz, který sám o sobě neposkytuje dostatečné informace. Musí tedy existovat dostatečná kvalitativní práce, která pomůže odhalit trendy identifikované v souborech dat a poskytne ucelený obraz o obchodování s lidmi.

6. Křížové porovnání a komplexní představa

Jedná se o analýzu kombinací ukazatelů/proměnných, která poskytuje ty nejužitečnější informace, které dávají představu o složitosti situaci. Například místo, aby se hovořilo o jednom problému nebo faktoru, který k obchodování přispívá, bylo by výstižnější hovořit o mnohočetnosti faktorů, které informují o náchylnosti jedince k obchodování. Při přesném určení rizik se často se může jednat o kombinaci faktorů a podnětů. To znamená, že rodina může žít delší dobu v nuzných poměrech, ale nezvažuje přijetí práce na jiném místě. Nicméně když nastane krize nebo vznikne konkrétní potřeba – např. uhradit školné, nemoc v rodině atd. – hraje chudoba při rozhodnutí opustit domov větší roli.

Chceme-li porozumět obchodování, je důležité analyzovat nejen širokou škálu proměnných, ale tyto proměnné by měly být posuzovány společně.

7. Úplnost souborů dat

Soubory dat jsou kompletní pouze tehdy, kdy všichni zúčastnění činitelé – zapojení do práce s oběťmi obchodování a působící v trestněprávní oblasti – plně spolupracují s projektem souboru dat a data shromažďují pravidelně a v souladu s metodickými pokyny. Pokud by se tak nestalo – a to

není nepravděpodobné vzhledem ke složité povaze některých vládních struktur – napětí mezi státním a nezávislým sektorem může způsobit nekompletnost a omezení informací, o čemž by měly být všechny zainteresované strany informovány.

Při analýze těchto dvou souborů dat je potom důležité, aby bylo zcela jasné, co údaje odhalí, ale rovněž i to, co neodhalí. V zájmu shromažďování úplných a důležitých údajů mohou agentury zabývající se shromažďováním dat po určité době (např. po uplynutí jednoho roku) znovu porovnat téma proměnných a odpovědí se zdroji dat, aby tak zjistily, co funguje a co naopak nefunguje a jaké úpravy je třeba v souborech provést. To by mohlo souviset zejména s případy legislativních změn – např. když je obchodování definováno mnohem obsáhleji než jen pouze obchodování za účelem sexuálního vykořisťování.

8. Použití kontrolní skupiny dat

Použití kontrolní skupiny dat je prostředkem ke zvýšení integrity výzkumu. Proces izoluje proměnné (např. stupeň dosaženého vzdělání) s cílem učinit závěr o těchto proměnných v souvislosti se zkoumanou skupinou (oběti obchodování) ve vztahu k většímu počtu obyvatel (kontrolní skupina).

Zaměření se na kontrolní skupinu je nutné pro určení trendů a vzorců ve vztahu k obyvatelstvu. To znamená, že bez znalosti úrovně vzdělání obyvatelstva není možné určit, zda obchodované osoby mají nízkou úroveň vzdělání nebo vysokou úroveň vzdělání. Stejně tak bez znalosti obecné míry domácího násilí v populaci není možné dospět k závěru, zda oběti obchodování častěji pocházejí z rodin, kde dochází ke zneužívání/násilí.

Nedostatečná kontrola údajů, podle kterých mají být závěry porovnávány, je trvalým problémem z hlediska výzkumu obchodování. Národní databanky pravděpodobně nemají čas ani zdroje na provedení výzkumu zaměřeného na porovnání s kontrolními skupinami. Avšak některé ukazatele/proměnné je možné čerpat z veřejných statistických údajů (z ústředních statistických úřadů, ministerstev, zpráv o rozvoji ekonomiky), např. vzdělání, život na venkově/ve městě a míra nezaměstnanosti.

9. Doplnkové zdroje dat

Údaje z těchto souborů dat by neměly být používány jako zcela samostatné a nijak nepropojené zdroje informací. Mohou a měly by být doplněny a porovnány s ostatními zdroji dat tak, aby poskytly co nejpřesnější a nejúplnější obraz obchodování s lidmi v dané zemi ať již pohledu oběti, anebo trestního práva. Další statistické informace související s obchodováním s lidmi mohou poskytnout některé doplňující informace, které by mohly situaci více osvětlit, přestože by neměly být čteny nebo používány jako zástupné ukazatele/proměnné obchodování s lidmi. Je zcela nezbytné tyto doplňkové zdroje zasadit do kontextu z hlediska jejich přesného vztahu k obchodování. Například zatímco nízká úroveň vzdělání nebo vysoká míra rodinného/sociálního napětí se může v některých momentech a situacích prolínat s obchodováním, přesný vztah mezi dvěma problémy není ani přímý ani nevyhnutelný.

Kromě toho může být použití kvalitativních informací cenné při poskytnutí podrobnějšího a ucelenějšího obrazu obchodování, kdy je ovšem třeba vycházet z kvantitativních/statistických informací. Avšak i zde musí existovat nějaké hodnocení integrity této sekundární, kvalitativní informace. Zpravidla jde o podstatný rozdíl mezi některými zprávami médií o obchodování a informacemi založenými na přísných metodických postupech používaných ve výzkumu.

8.3: Prezentace údajů

Prezentace údajů sděluje, jak jsou informace podávány a sdíleny s cílovou skupinou. Je nezbytné a nanejvýš důležité, aby prezentace informací proběhla způsoby, které jsou srozumitelné a dostupné cílové skupině, čímž se zajistí, že shromážděné a analyzované soubory dat budou pochopeny a bude je možné nepřímo začlenit do programu, který pak dokáže lépe reagovat na situaci v obchodování s lidmi.

Je třeba věnovat náležitou pozornost tomu, jak jsou citlivé informace a údaje prezentovány, včetně toho, že v každé zprávě, kde se informace použijí, se odhlédne od osob, které informace poskytly. To znamená, že budou odstraněna jména a identifikační informace, které by mohly pomoci potenciálně identifikovat (a vést tak k poznamenání nebo diskriminaci) obchodované osoby. Například Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), která spravuje databázi obětí obchodování, se vždy snaží, aby jakékoli zprávy vypracované v rámci organizace (pro IOM, donory, ministerstva, orgány činné v trestním řízení nebo mezinárodní organizace) byly pečlivě zkontrolovány, zda neobsahují údaje, které by mohly přispět k identifikaci oběti – např. podrobné informace o zkušenosti s obchodováním, o trasách, o způsobech vykořisťování atd. Kromě toho se tento proces řídí principy IOM, které se týkají ochrany údajů.¹¹⁶

Analýzy a popisy dat se pravděpodobně soustředí kolem „popisné statistiky“ užívané pro shrnutí údajů, ať již číselně nebo graficky. „Popisná statistika“ se používá pro popis základních charakteristik dat ve studii. Představují jednoduché souhrny vzorků a opatření. Mezi různé techniky patří:

- grafický popis – je-li ke shrnutí údajů použito grafů;
- tabulkový popis – je-li ke shrnutí údajů použito tabulek;
- souhrnné statistiky – jsou-li do souhrnu dat zahrnuty některé odpovědi.

Zatímco údaje mohou být prezentovány výše uvedenými způsoby, bude důležité, aby zahrnuly i popisný obsah, který slouží k vysvětlení a uvedení příslušné informace do kontextu.

Prezentace jak souborů zaměřených na oběti obchodování, tak na pachatele trestného činu obchodování s lidmi přitahuje pozornost k použité metodice i k souvisejícím omezením, které s sebou použítá metodika nese. Tato omezení bude třeba během analýzy pečlivě zvážit, a proto musí být při prezentaci závěrů jasně zmíněna. Veškeré prezentace souborů dat musí jasně definovat, jaké údaje byly shromažďovány (včetně použité metodiky a souvisejících omezení) a jaké překážky se při procesu shromažďování vyskytly.

¹¹⁶ Viz IOM (2008) *IOM Data Protection Principles, Instruction 138*. Ženeva: IOM.

9. část

Zdroje, iniciativy a projekty týkající se shromažďování údajů o obchodování s lidmi v Evropě¹¹⁷

Tato část obsahuje některé všeobecné informace o současných iniciativách shromažďování údajů v Evropě i informace obecné povahy jak z pohledu vlád zapojených do projektů, tak ostatních organizací. Přestože tato část není zevrubná, zahrnuje některé klíčové iniciativy v souvislosti se shromažďováním údajů. Kromě toho je představena zdrojová část obsahující knihy a studie, které rozebírají nebo používají metodiky či přístupy, které mohou být užitečné v souvislosti s osvědčenými postupy ale i s problémy, s nimiž je nutno se při shromažďování údajů vyrovnávat.

9.1: Současné iniciativy shromažďování údajů ve čtyřech zemích účastnících se projektu – Portugalsku, Polsku, Slovenské republice a České republice

Tento oddíl se věnuje iniciativám shromažďování údajů prostřednictvím národních vlád ve čtyřech zemích účastnících se projektu. Každá země v současnosti pracuje na shromažďování údajů souvisejících s obchodováním s lidmi, byť různými způsoby a v různých fázích vývoje a realizace. Při realizaci tohoto projektu DCIM-EU byly čerpány poznatky a zkušenosti z těchto různých iniciativ, a jako celek těží projekt z aktuálního shromažďování údajů vládami čtyř zúčastněných zemí.

Česká republika

V roce 2003 pověřila vláda České republiky Ministerstvo vnitra, odbor bezpečnostní politiky, úlohou národního zpravodaje. Funkci národního koordinátora Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi vykonává Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality, které rovněž zodpovídá za shromažďování údajů o obětech v rámci programu.

V České republice existují různé organizace, které se zabývají shromažďováním důležitých informací o obchodování s lidmi, které se týkají jak obětí, tak pachatelů trestného činu obchodování s lidmi.

¹¹⁷ Tato část byla původně připravená v NEXUS Institute v souvislosti s projektem DCIM realizovaným Mezinárodním centrem pro rozvoj migrační politiky (ICMPD) v jihovýchodní Evropě, s pomocí a s neocenitelnými radami pana Jeana Lanoue, hlavního právního poradce ICMPD. Viz Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in SE Europe: developing regional criteria (Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií)* Vídeň: ICMPD. V souvislosti s projektem DCIM-EU a s ohledem na podněty ze čtyř zemí EU, které se projektu účastní (Česká republika, Polsko, Portugalsko a Slovensko), partnerů projektu DCIM-EU (Associazione On the Road, Dutch National Rapporteur a NEXUS Institute), jakož i ze strany skupiny projektových pracovníků ICMPD zúčastněných v projektu DCIM-EU, byla tato část autory projektu zrevidována a aktualizována.

Tyto soubory dat nejsou v současnosti sloučeny do databází nebo nějakého jiného mechanismu shromažďování údajů. Například Ministerstvo vnitra, odbor bezpečnostní politiky, coby národní zpravodaj, vydává zprávy o situaci obchodování s lidmi v České republice, přijímá statistické informace o obchodování s lidmi od policie a Ministerstva spravedlnosti a rovněž uchovává staré záznamy, ale nemá žádnou oficiálně uloženou povinnost spravovat databanku informací o obchodování s lidmi.

Informace o obětech shromažďují následující instituce:

- *Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality* shromažďuje údaje získané z Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi.
- *Policie České republiky* shromažďuje údaje o obětech odhalených během policejních zásahů nebo identifikovaných v průběhu vyšetřování a trestního stíhání.
- *Nevládní organizace a IOM* shromažďují informace o obětech obchodování, kterým poskytují asistenci.
- *Orgány inspekce práce a úřady práce* shromažďují pouze statistiky o počtu provedených kontrol.

Pokud jde o údaje získané od obětí obchodování, kterým byla poskytnuta pomoc v rámci Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi Ministerstva vnitra České republiky, jsou shromažďovány následující statistiky a údaje: země původu oběti, věk, způsob vykořisťování, právní status v České republice (nelegální, legální atd. – protože v rámci Programu Ministerstva vnitra je možné zlegalizovat pobyt oběti na území České republiky), počet dětí, rodinný stav, nejvyšší dosažené vzdělání, první kontakt s Programem atd. Je však třeba poznamenat, že tohoto Programu se neúčastní všechny oběti obchodování, a proto nemohou být započítány. Některé oběti obchodování zůstanou skutečně bez pomoci, dalším pomáhají nevládní organizace, ale takové oběti nežádají z různých důvodů o zařazení do Programu.

Pokud jde o údaje získané od nevládních organizací, má informace o obětech obchodování poměrně omezený rozsah a závisí na organizaci, která údaje shromažďuje. Nejběžnější ukazatele/proměnné používané těmito organizacemi jsou spojeny se zemí původu oběti, způsobem nábory, vykořisťování, identifikací a podrobnostmi o poskytnuté pomoci. Při podávání zpráv o těchto údajích jsou instituce oprávněny činit tak pouze souhrnnou formou, to znamená, že údaje mohou být předány orgánům státní správy pouze v podobě statistických údajů. Shromažďování údajů těmito organizacemi je důležité pro zjištění rozsahu obchodování s lidmi v České republice, i když je třeba si uvědomit, že při použití souhrnných údajů hrozí nebezpečí duplicity informací.

Informace o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi shromažďují následující organizace:

- *Policie České republiky* shromažďuje statistické informace od všech policejních orgánů (například věk, pohlaví, státní příslušnost, vzdělání, zaměstnání, recidiva, rodinné zázemí a výchova, rodinný stav a mnoho dalších charakteristik).
- *Ministerstvo spravedlnosti* shromažďuje informace o aspektech trestního řízení – například počet trestních stíhání, obžalovaných osob, odsouzených osob, vede statistiku rozsudků a peněžitých trestů, podrobnosti o fázi odvolacího řízení atd.). K těmto informacím patří i ty ze státních zastupitelství (věk, pohlaví, státní příslušnost, počet předchozích pravomocných odsouzení, informace o tom, kdo se odvolal, výsledek odvolacího řízení a různé typy uložených trestů).¹¹⁸

¹¹⁸ Nicméně Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo vnitra nemohou shromažďovat osobní údaje (zákon č. 101/2000 Sb.) – obdrží pouze souhrnné údaje od policie, státních zastupitelství nebo soudů.

Hlavním účelem shromažďování těchto údajů - jak o obětech, tak pachatelích trestného činu obchodování s lidmi - je podpořit činnost orgánů činných v trestním řízení – například vyšetřování, stíhání, základní analýzy a nalezení nedostatků. Nejedná se o veřejný zdroj, ale statistické údaje jsou vydávány jak v elektronické, tak v tištěné verzi. Shromážděné informace jsou podkladem pro různé dokumenty včetně Národní strategie pro boj proti obchodování s lidmi v České republice a pro výroční zprávu Ministerstva vnitra o stavu obchodování s lidmi. Avšak všeobecné statistické údaje jsou veřejnosti přístupné a povinnost zveřejňovat statistické údaje je uložena právními předpisy.

Polsko

Úlohou Ministerstva vnitra a veřejné správy je shromažďovat všechny údaje o osobách, které se účastní obchodování - o obětech i o pachatelích, a uvést je na webové stránce nebo tento jev analyzovat. V Polsku existují čtyři hlavní instituce, které v souvislosti s jejich příslušnou oblastí působnosti takové informace shromažďují. Jsou to:

- *Ministerstvo spravedlnosti.* Pro evidenci soudních rozhodnutí v národním trestním rejstříku používá Ministerstvo spravedlnosti „kartotéční listky rejstříku trestů“. Týká se to shromažďování informací o případu (např. název soudu, který vynesl rozsudek; číslo vyšetřovacího spisu; datum vynesení rozsudku; datum platnosti rozsudku); o pachateli (datum narození; pohlaví; státní příslušnost; národnost; zaměstnání; právní klasifikace trestného činu; soudní rozhodnutí v případě; pokuta a represivní opatření; datum spáchání trestného činu; místo spáchání trestného činu; rejstřík trestů; preventivní uvěznění v době vynesení rozsudku, kterým byl pachatel shledán vinným) a o poškozených osobách (věk; pohlaví; národnost; státní příslušnost).
- *Policie.* Kriminální policie používá systém „Temida“, který shromažďuje následující údaje – počet zahájených trestních řízení; počet ukončených trestních řízení; počet spáchaných trestných činů; počet zjištěných trestných činů; rychlost odhalení; počet uzavřených případů, které vedly k podání obžaloby. „Temida“ rovněž obsahuje údaje o pachatelích, jmenovitě počet spáchaných trestných činů a počet podezřelých osob (včetně jejich pohlaví a státní příslušnosti).
- *Státní zastupitelství.* Jednotlivá státní zastupitelství zasílají nejvyššímu státnímu zástupci následující informace: údaje o pachateli (včetně státní příslušnosti pachatele; preventivní opatření; způsob páchaní trestné činnosti) a o oběti (včetně státní příslušnosti oběti, věku a pohlaví); počet obětí pod policejní ochranou; počet obětí pod ochranou nevládních organizací; počet obětí, kterým byla poskytnuta pomoc; žádost o vízum k pobytu; žádost o pobyt na dobu určitou; oběti, které poskytly svědecké výpovědi před soudem; anonymní svědci a vyšetřování před soudem ve fázi přípravného řízení.
- *Nevládní organizace.* Údaje shromažďují pouze pro své vlastní potřeby. Nevládní organizace, které vlastní oficiální oprávnění k činnosti, jsou ze zákona povinny poskytnout pomoc obchodovaným osobám a určité informace pak poskytnout vládě, tj. informace o státní příslušnosti obětí zná MSWiA v důsledku povinnosti spolupráce mezi ministerstvem, soudními orgány a nadací La Strada při zavádění *Programu podpory a ochrany svědkům/obětí obchodování s lidmi.*

Hlavním problémem, který se týká shromažďování údajů o obchodování s lidmi v Polsku, je fakt, že zde neexistuje žádný jednotný systém shromažďování údajů, což znamená, že údaje nelze porovnávat. Není k dispozici systém řízení údajů a národní databanka údajů o obchodování s lidmi.

V roce 2007 polské Ministerstvo vnitra poprvé zveřejnilo zprávu, ve které představilo analýzu statistik a případů obchodování s lidmi, kterou zpracovalo státní zastupitelství ve spolupráci s pohraniční stráží. Kromě toho zpráva obsahuje analýzu údajů všech zmíněných zdrojů, kterou provedly nevládní organizace. Zpráva je veřejnosti přístupná na www.mswia.gov.pl/thb (v polské a anglické verzi). Ministerstvo hodlá takové zprávy/analýzy zveřejňovat každý rok.

Portugalsko

V Portugalsku existují dva hlavní mechanismy/postupy shromažďování údajů:

- 1) data shromážděná prostřednictvím Registračního průvodce obchodování s lidmi (dále jen „Registrační průvodce“); a
- 2) data shromážděná prostřednictvím Průvodce hodnocením (dále jen „Průvodce hodnocením“).

Na národní úrovni se shromažďují údaje shromážděné Registračním průvodcem (soudní orgány) a Průvodcem hodnocením (nevládní a neziskové organizace). Oba modely se v podstatě týkají údajů o obětech¹¹⁹, ale zároveň shromažďují některé informace o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi. Ukazatele/proměnné používané v obou registrech se vztahují k: 1) údajům o nalezení domnělé oběti; 2) údajům o domnělé oběti; 3) údajům o mobilitě a formách nátlaku na údajné oběti a 4) údajům o podpůrných mechanismech. Ve vztahu k údajům o pachatelích (Registrační průvodce) se shromážděné údaje týkají státní příslušnosti. Ve formuláři Průvodce hodnocením jsou rovněž některé údaje, které se týkají domnělých pachatelů, včetně státní příslušnosti, pohlaví, věku, vztahu k oběti, role v donucení/obchodování atd.

Za shromažďování údajů, jejich uchovávání a analýzu obchodování s lidmi v současnosti odpovídá Observatoriy on THB (GR VV – Ministerstvo vnitra), v úzké spolupráci s Komisí pro občanství a rovnost pohlaví. Jeho posláním a povinností je:

- 1) shromažďování, zpracování a šíření informací a poznatků o obchodování s lidmi a dalších formách násilí gendrového původu ;
- 2) podpora rozvoje technických aplikací pro shromažďování a zpracování informací;
- 3) podpora politických rozhodnutí přijatých v této oblasti.

Co se týče dalších přímo aplikovatelných opatření, Observatoriy on THB má dále tyto úkoly: 1) zpracovává statistické analýzy dat, 2) zpracovává geografické analýzy dat (Geografický informační systém); 3) provádí výzkum; 4) připravuje zprávy; 5) distribuuje informace na různých úrovních; 6) provádí sociologický výzkum a výzkum a státních politik.

Tento přístup nevyklučuje nástroje pro interní sběr údajů v rámci orgánů činných v trestním řízení (pro účely vyšetřování a trestního stíhání). Nicméně údaje shromažďované Registračním průvodcem

¹¹⁹ Zaměřeni se na oběť je součástí širší analýzy vypracované GR VV a paradigmatem pomoci vypracovaným v rámci projektu CAIM.

mají zvláštní pole (např. se zde zadávají informace týkající se identifikace a informace o trasách obchodování s lidmi). Tyto údaje pak doplňují sběr jiných dat a informací.

Pokud jde o soudní statistiky, údaje uchovává Generální ředitelství politiky spravedlnosti Ministerstva spravedlnosti (informace poskytují zaměstnanci orgánů činných v trestním řízení – podávají informace o nahlášených trestných činech – a státní zastupitelství – informují o případech a rozsudcích soudů).

Multidisciplinární tým, který pracuje v prvním Centru pro oběti obchodování, rovněž shromažďuje informace prostřednictvím Průvodce hodnocením. Cílem je odeslat údaje Observatory on THB pro účely zpracování a analýzy.¹²⁰ V blízké budoucnosti bude Průvodce hodnocením rozšířen v rámci sítě na ochranu a podporu obětí.

V poslední době začaly tento model přejímat některé místní/národní nevládní i vládní organizace a očekává se, že dojde k vytvoření závazné struktury s cílem reagovat na stávající situaci, protože stále existují některé postupy, které nelze chápat jako strukturovaný, systematický a hodnověrný systém shromažďování údajů.

Slovenská republika

Národní rada Slovenské republiky přijala 31. prosince 2008 zákon č. 583 o prevenci kriminality a jiné protispolečenské činnosti. Část 7, oddíl 3 zákona stanoví, že Ministerstvo vnitra Slovenské republiky může zřídit Centrum pro potírání obchodování s lidmi a prevenci kriminality. Vzhledem k tomu, že tato instituce nemá právní subjektivitu, bude smět vykonávat plný rozsah svých pravomocí v oblasti prevence a shromažďování údajů o obchodování s lidmi. Toto zařízení bude zpracovávat a poskytovat údaje o pachatelích a obětech trestného činu a jiné protispolečenské činnosti, tj. jméno, příjmení, rodné číslo, datum a místo narození, pohlaví, adresa bydliště, vzdělání a státní příslušnost. Součástí zákona je záměr připravit typologii pachatelů a obětí trestných činů na základě shromážděných údajů. Znalosti (údaje) budou rovněž sloužit dalším členským státům EU výhradně pro vědecké a výzkumné účely.

V současnosti Úřad pro boj proti organizovanému zločinu Policejního prezidia, jmenovitě odbor obchodování s lidmi, sexuálního vykořisťování a podpory obětí, shromažďuje a uchovává údaje o obchodování s lidmi na národní úrovni. Na základě nařízení Ministerstva vnitra č. 47/2008 o zajištění Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi shromažďuje tyto údaje policie a informace se týkají pouze obětí. Tento systém financuje Úřad Policejního prezidia pro boj proti organizovanému zločinu.

Shromážděné údaje se týkají poškozených osob/obětí, v souladu s trestním zákoníkem a trestním řádem. Shromažďují se údaje o každé oběti obchodování včetně jména, příjmení, data narození a trvalého bydliště oběti, které vedou k jejich identifikaci. Údaje jsou zadány do informačního systému „VICTIM“ v souladu s nařízením Ministerstva vnitra Slovenské republiky č. 47/2008 o zajištění Programu podpora a ochrana obětí obchodování s lidmi a týkají se pouze svědků. Garantem je Úřad Policejního prezidia pro boj proti organizovanému zločinu. Shromážděné údaje se používají k přípravě zpráv a statistických přehledů.

¹²⁰ Tento tým, je-li třeba, může jednat s několika dalšími nevládními organizacemi nebo veřejnými subjekty, jmenovitě jde o národní imigrační centra a linky SOS pro imigranty. Pokud jde o osoby, které se údajně staly obětmi obchodování s lidmi, tyto orgány jsou v kontaktu s multidisciplinárním týmem a vyplní formulář o obchodování s lidmi, který následně zašlou multidisciplinárnímu týmu.

Informace o obětech obchodování s lidmi shromažďují kromě policie i další organizace. Tyto organizace se účastní Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi. Patří mezi ně slovenské krizové centrum DOTYK (nevládní organizace); veřejné sdružení Prima (nevládní organizace); Kulturní sdružení Romů ve Slovenské republice (nevládní organizace); Slovenská katolická charita; Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) a Odbor pohraniční a cizinecké policie Ministerstva vnitra Slovenské republiky (v souvislosti s poskytnutím dočasného nebo trvalého pobytu obětem).

Provozní informace o jakékoliv trestné činnosti včetně obchodování s lidmi jsou zaneseny do informačního systému Polygon, který je financován Úřadem Policejního prezídia pro boj proti organizovanému zločinu.

Shromážděné údaje se jednou ročně (z bezpečnostních důvodů) používají při sestavování zpráv a statistik nebo podle potřeby. Mezi veřejné údaje patří také statistické údaje.

9.2: Projekty a iniciativy zaměřené na shromažďování údajů

Tato část obsahuje některé obecné informace o ostatních iniciativách shromažďování údajů týkajících se obchodování s lidmi v Evropě v současné době a o mezinárodních organizacích, které se zabývají problematikou obchodování s lidmi a primárním shromažďováním odpovídajících údajů. Povšimněte si prosím, že tato část nepopisuje shromažďování údajů jednotlivými evropskými vládami s výjimkou vlády Nizozemí, kde byl zřízen nezávislý Úřad národního zpravodaje o obchodování s lidmi a navíc zde byly zpracovány metodiky pro shromažďování relevantních údajů.¹²¹

Úřad holandského národního zpravodaje o obchodování s lidmi (BNRM)

Úřad národního zpravodaje v Nizozemí, založený v roce 2000, je nezávislým orgánem, jehož úkolem je pomáhat vládě v boji proti obchodování s lidmi. Hlavním úkolem zpravodaje je informovat o povaze a rozsahu obchodování s lidmi v Nizozemí a o účinku prosazované politiky boje proti obchodování s lidmi. Zprávy obsahují informace o příslušných předpisech a legislativě a informace o prevenci a vyšetřování trestných činů v souvislosti s obchodováním s lidmi, stíháním pachatelů a pomoci obětem. Rovněž jsou zde uvedena politická doporučení, jejichž cílem je zlepšení boje proti obchodování s lidmi. Holandský národní zpravodaj pracuje nezávisle a podává zprávy holandské vládě. Vláda předává tyto zprávy parlamentu. Zprávy národního zpravodaje jsou veřejné a lze je najít

¹²¹ Všimněte si prosím toho, jaký je rozdíl mezi národním koordinátorem pověřeným realizací vládního boje proti obchodování s lidmi a národním zpravodajem, který je nezávislou institucí připravující zprávy pro vládu a veřejnost o obchodování s lidmi včetně opatření pro boj proti obchodování s lidmi a doporučuje řešení pro politické a praktické programy. Jmenování nezávislého národního zpravodaje je doporučeno v *Hague Ministerial Declaration on European Guidelines for Effective Measures to Prevent and Combat Trafficking in Women for the Purpose of Sexual Exploitation*, (Deklarace ministrů k pokynům k přijetí účinných opatření k prevenci a potírání obchodování se ženami za účelem sexuálního vykořisťování) podepsané 26. dubna 1997 ministry spravedlnosti členských států EU. Pro diskuzi o aktuálním stavu národních zpravodajů (a ostatních národních koordinačních mechanismů) v regionu OBSE viz rovněž Warnath, S. (2008) *Efforts to Combat Trafficking in Human Beings in the OSCE region: Co-ordination and Reporting Mechanisms. 2008 Annual Report of the Special Representative and Coordinator for Combating Trafficking in Human Beings (Úsilí o potírání obchodování s lidmi v regionu OBSE: koordinační a informační mechanismy. Výroční zpráva zvláštního zástupce a koordinátora pro boj proti obchodování s lidmi za rok 2008)*. Vídeň: OBSE, Úřad zvláštního zástupce a koordinátora boje proti obchodování s lidmi.

na jeho webových stránkách. Národní zpravodaj není orgánem pro stížnosti a při vyšetřování trestného činu nemá žádnou pravomoc. Úřad holandského národního zpravodaje pro obchodování s lidmi udržuje kontakt a získává informace od dotyčných osob, organizací a úřadů působících v oblasti prevence a potírání obchodování s lidmi a při poskytování pomoci obětem obchodování. Úřad a jeho zaměstnanci mají přístup k souborům o trestných činech. Vzhledem k tomu, že k obchodování s lidmi často dochází za hranicemi, má Úřad národního zpravodaje mnoho kontaktů v zahraničí a spolupracuje s mezinárodními organizacemi. V roce 2008 vydal tento Úřad svou šestou zprávu o obchodování s lidmi v Nizozemí. Zprávy stejně jako další informace o Úřadu národního zpravodaje a jeho práci lze najít na <http://english.bnrm.nl/>

EUROPOL

Europol pracuje na zlepšení účinnosti a spolupráci příslušných orgánů při předcházení a potírání různých forem závažného mezinárodního organizovaného zločinu včetně obchodování s lidmi. Spolupráce mezi členskými státy EU je usnadněna především díky výměně informací a poskytováním analytické podpory v rámci probíhajících vyšetřování. Europol uchovává a analyzuje osobní údaje v počítačovém systému, který se skládá ze dvou částí:

- Informační systém Europolu (EIS) poskytuje centrální databázi pro uložení informací. Řídící počítač je umístěn na ředitelství Europolu v Haagu. Tuto databázi, která je navržena pro uchovávání velkého objemu informací ve spolehlivém, uživatelsky přátelském systému, sdílí oprávnění uživatelé všech členských států EU. Systém podporuje automatickou detekci možných mezinárodních trestných činů a bezpečné prostředí usnadňuje výměnu utajovaných informací.
- Analytické pracovní soubory (AWF) primárně pomáhají Europolu rozšiřovat analytickou podporu vyšetřování prostřednictvím shromažďování a analýzy údajů doručených Europolu. Provoz AWF Phoenix byl zahájen 28. června 2007 a jsou v něm zaneseny konkrétní struktury nebo skupiny související se zločineckými sítěmi zapojenými do všech forem obchodování s lidmi v EU, přes EU a do EU. Prostřednictvím této činnosti AWF zvyšuje hodnotu probíhajících vyšetřování. Záměrem pracovního souboru je podpořit, koordinovat a/nebo zahájit vyšetřování v členském státě za pomoci inovativních analytických nástrojů. Tyto nástroje usnadňují sledování modelů, které spojují vyšetřování v různých členských státech a poskytují přesná zpravodajská hlášení o trestné činnosti. Během analýzy činnosti organizovaných zločineckých skupin podílejících se na obchodování s lidmi dochází k hodnocení trendů, vývoje a možných hrozeb.

V zájmu ochrany těchto informací obsahuje Úmluva o Europolu přesnou strukturu kontroly, dohledu a zajištění bezpečnosti údajů a dvě výše zmíněné složky jsou jediným způsobem uchovávání osobních údajů. Europol uzavřel dohody s Austrálií, Kanadou, Chorvatskem, Švýcarskem, USA, Norskem, Islandem, Eurojustem a Interpolem. Europol má rovněž strategické dohody s Albánií, Bosnou a Hercegovinou, CEPOLem, Kolumbií, Evropskou centrální bankou, Evropským monitorovacím centrem pro drogy a drogovou závislost, Evropským úřadem pro boj proti podvodům (OLAF) a bývalou jugoslávskou republikou Makedonie (FYROM) a dále s agenturou Frontex, ale i s Moldavskem, Ruskem, Srbskem, SitCenem, Tureckem a konečně i s Evropskou komisí a Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) a Světovou organizací cel (WCO). Další informace najdete na www.europol.europa.eu nebo kontaktujte linku 0031703025000.

Mezinárodní centrum pro rozvoj migrační politiky (ICMPD), Vídeň

Od září 2006 do dubna 2008 pracovalo ICMPD na programu “Shromažďování údajů a správa informací” (DCIM) s technickou pomocí NEXUS Institute pro boj proti obchodování s lidmi ve Vídni, což bylo předlohou *Příručky pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě – rozvoj regionálních kritérií*. Záměrem tohoto projektu bylo přispět k harmonizaci, zvýšení kvality a důvěryhodnosti údajů spojených s obchodováním s lidmi v zemích jihovýchodní Evropy v oblastech prevence, ochrany a trestního stíhání. V rámci projektu vznikly dvě národní databáze s údaji, které se týkají obchodování s lidmi – jedna obsahuje údaje o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi a trestním řízení, zatímco druhá část se týká obětí. Druhá fáze projektu DCIM, která byla zahájena 1. září 2008, usiluje o zajištění technické podpory dvanácti účastnících se institucí z přecházejícího projektu.

Čtyři státy EU – Česká republika, Slovenská republika, Polsko a Portugalsko – vyjádřily zájem o model DCIM pro další podporu jejich boje proti obchodování s lidmi. Realizace projektu DCIM-EU probíhá od května 2008 do října 2009, snaží se pojmenovat tento problém, pracuje na zlepšení a dostupnosti spolehlivých a standardizovaných údajů jak o obětech obchodování s lidmi, tak i o pachatelích tohoto trestného činu ve čtyřech zúčastněných členských státech EU. Poznatky získané z realizace tohoto projektu dále posílí snahy shromažďovat údaje na národní úrovni v zemích, které se projektu účastní, a přispějí ke zjištění, jak by mohlo shromažďování údajů – o obětech obchodování i o pachatelích - nejlépe probíhat. Cílem projektu je tedy přispět ke zlepšení kvality a hodnověrnosti údajů, které se týkají obchodování s lidmi ve čtyřech zemích účastnících se tohoto projektu v oblasti prevence, ochrany a stíhání.

Informace o údajích ICMPD pro boj proti obchodování s lidmi lze nalézt na www.anti-trafficking.net. Pro další dotazy o programu DCIM v jihovýchodní Evropě prosím kontaktujte Enrico.Ragaglia@icmpd.org. Pro informace o projektu DCIM-EU kontaktujte Mariana.Martins@icmpd.org.

Mezinárodní organizace práce (ILO), Ženeva

ILO zahájila v roce 2004 výzkumný projekt metodiky pro výpočet globálního rozsahu nucené práce a obchodování s lidmi. Výsledky byly zveřejněny v roce 2005 ve zprávě generálního ředitele ILO nazvané “*Globální aliance proti nucené práci*”. Podle předběžných výpočtů minimálně 12,3 miliónů lidí po celém světě vykonává nucené práce, z toho tvoří oběti obchodování s lidmi 2,4 milionu. Číslo přitáhlo celosvětovou pozornost k naléhavé potřebě zpracovat další spolehlivé statistiky na národní úrovni s cílem poskytnout vodítko politikům a stanovit standardy pro měření pokroku v průběhu času. Zvláštní akční program ILO pro boj proti nucené práci (SAP-FL) v současnosti zahájil práci na podpoře takových aktivit na úrovni států. Cílem bylo navrhnout sociologická šetření, která byla specifická pro jednotlivé země, a zároveň udržet metodickou shodu mezi studii a příslušnými právními definicemi. To znamená, že v každé zemi byl národní průzkum přizpůsoben místnímu kontextu. Databáze byla sestavena za použití údajů o nucené práci ze sekundárních pramenů, včetně zpráv, popisů jednotlivých případů, právních řízení (soudní řízení a rozsudky), národních nebo regionálních odhadů a statistik o obětech nebo pachatelích, jak na mezinárodní, tak i na národní úrovni.

Kromě toho ILO spolupracuje s Evropským společenstvím na *European Delphi Survey - A Practical Exercise in Developing Indicators of Trafficking in Human Beings* (tj. *Zpracování ukazatelů obchodování s lidmi*

na praktické úrovni). Takzvaná metoda Delphi¹²² byla použita pro vytvoření evropské shody ohledně souboru funkčních ukazatelů o obchodování dospělých a dětí za účelem sexuálního vykořisťování a nucené práce. Odborníci provedli dva po sobě jdoucí elektronické průzkumy mezi muži a ženami z celé Evropy. První průzkum se uskutečnil v březnu 2008 s cílem shromáždit ukazatele a druhý v červenci 2008, kdy byli respondenti dotazováni na ukazatele z první fáze. Výsledkem je seznam funkčních ukazatelů¹²³ rozčleněných podle podmínek uvedených v Palermském protokolu. Tyto ukazatele mohou být velice snadno převedeny do praktického průvodce pro organizace, které přicházejí do kontaktu s předpokládanými oběťmi, nebo pro navrhování dotazníků a průzkumů, které se týkají obchodování s lidmi. Kombinace různých ukazatelů lze použít při identifikaci obětí obchodování. Pro další informace prosím navštivte www.ilo.org/forcedlabour nebo kontaktujte forcedlabour@ilo.org

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM); Systémy správy dat pro boj proti obchodování s lidmi (CTM), Ženeva

V roce 2000 IOM vyvinula a zavedla standardizovaný nástroj pro boj proti obchodování s lidmi, který lze využít pro správu dat, a modul boje proti obchodování s lidmi (CTM), což je největší celosvětová databáze základních údajů o obětech obchodování. V současné době používá CTM přibližně 40 misí IOM, i když vstup dat, které se týkají obětí obchodování s lidmi, zajišťují především příslušné úřady. Je to největší databáze, která shromažďuje primární údaje o více než 13 500 (v prosinci 2008) registrovaných obětech představujících více než 80 různých národností obchodovaných do více než 90 cílových zemí. Databáze je standardizovaným nástrojem pro správu dat pro boj proti obchodování s lidmi, který usnadňuje zejména správu přímé pomoci IOM, přesun a reintegrační programy prostřednictvím centrálně řízeného systému, který rovněž zaznamenává zkušenosti obchodovaných obětí. Struktura vychází z formátu formulářů, které používají mise IOM a partnerské organizace zapojené do přímé pomoci. Systém obsahuje velké množství informací jak kvantitativní, tak kvalitativní povahy odvozených z konkrétních dotazníků. Tyto dotazníky se skládají ze Screening Interview Form (tj. formulář pro zaznamenání pohovoru) určeného pro posouzení, zda je dotyčná osoba obětí obchodování, a tudíž způsobilá k zařazení do projektu pomoci IOM, a Assistance Interview Form (tj. formulář pro pohovor o poskytnutí pomoci), což je formulář, který sleduje charakter poskytnuté přímé pomoci společně se zaznamenáním dalších podrobností o zkušenosti s obchodováním.

I když byl tento systém původně navržen jako nástroj pro správu programů přímé pomoci v rámci boje IOM proti obchodování s lidmi, uchovává cenné primární údaje získané od obětí, kterým byla poskytnuta pomoc, o společensko-hospodářském profilu obětí, profilu pachatelů, trasách, způsobech vykořisťování a zneužívání. Dále jsou zde údaje o povaze poskytnuté pomoci a jsou zaznamenány i případy opětovného obchodování. Tento systém proto slouží jako informační banka, ze které lze sestavit statistické i podrobné zprávy. Tento systém pak posiluje možnosti výzkumu a pomáhá

¹²² Metoda Delphi byla vyvinuta v 50. letech 20. století a od té doby se široce používá v sociálních, lékařských a politických vědách. Cílem metody Delphi je vytvoření konsensu mezi skupinami odborníků prostřednictvím anonymního průzkumu. Odborníci jsou vybíráni podle své předpokládané schopnosti poskytovat přesné ukazatele/proměnné na základě svých odborných zkušeností a podrobných znalostí daného problému.

¹²³ http://www.ilo.org/sapfl/Informationresources/Factsheetsandbrochures/lang--en/docName--WCMS_105023/index.htm

odhalovat příčiny, procesy, trendy a důsledky obchodování s lidmi a zároveň poskytuje informace o rozvoji programu a politik zaměřených na boj proti obchodování s lidmi^{124 125}

IOM čerpal v průběhu minulých osmi let ze svých vlastních technik i svých vlastních metod a v současnosti se snaží vyvinout databázi, která by sloužila jako nástroj pro shromažďování údajů používaných nevládními organizacemi i vládami. Funkci databáze by mohla doplnit [The IOM Handbook on Direct Assistance for Victims of Trafficking](#), (tj. Příručka IOM o přímé pomoci poskytované obětem obchodování s lidmi), coby prostředek šíření informací o zkušenostech a poznatcích Viz www.iom.int nebo kontaktujte pracovníky IOM CTD na adrese CTS-db@iom.int.

Rakouské ministerstvo vnitra (Vídeň) a Mezinárodní organizace pro migraci (IOM Vídeň)

Rakouské federální ministerstvo vnitra ve spolupráci s Mezinárodní organizací pro migraci ve Vídni realizovalo projekt „Vypracování pokynů pro shromažďování údajů o obchodování s lidmi, včetně srovnatelných ukazatelů/proměnných“ (tj. „Development of Guidelines for the Collection of Data on Trafficking in Human Beings, including Comparable Indicators/Variables“) s finanční podporou Evropského společenství, Programu prevence a boje proti zločinu 2007. Projekt měl tři cíle:

- vytvořit základ pro kvalitnější shromažďování a porovnání (stejně jako sdílení) údajů z oblasti obchodování s lidmi,
- posílit kapacitu příslušných národních institucí pro shromažďování a sídlení údajů a přispět ke snahám EU zaměřeným na shromažďování údajů o oblasti obchodování s lidmi,
- podporovat spolupráci mezi členskými státy EU v oblasti shromažďování údajů o obchodování s lidmi.

Multidisciplinární skupina odborníků z členských států EU, evropských agentur, orgánů pro vymáhání práva, nevládních organizací, mezinárodních agentur a výzkumných ústavů zpracovala sedmáct manuálů pro shromažďování, uchovávání, výměnu, analýzu a ochranu údajů o obchodování s lidmi včetně srovnatelných ukazatelů/proměnných. Další informace o tomto tématu byly shromážděny během expertní konference, která se konala v Evropském parlamentu v Bruselu v září 2008.

¹²⁴ V roce 2008 IOM a NEXUS Institute zveřejnily zprávu *Trafficking of Men- A trend Less Considered (Obchodování s muži – trend, který se tak často nebere do úvahy)*, která čerpala z primárních údajů 685 obětí, které byly vloženy do systému. Viz Surtees, R. (2008) *Trafficking in men, a trend less considered. The case of Ukraine and Belarus (Obchodování s muži, trend, který je podeřovaný. Případy z Ukrajiny a Běloruska)*; Ženeva: IOM Migration Research Series. V roce 2009 bude IOM pokračovat s *Global Human Trafficking Thematic Research Series (Tematický výzkum obchodování s lidmi v globálním měřítku)* s využitím jak kvantitativních tak kvalitativních údajů z globální databáze IOM. Druhá zpráva se bude týkat problematiky opětovného obchodování, pachatelů a organizovaného zločinu.

¹²⁵ Ve dnech 27.a28. května 2008 IOM pořádal v Římě konferenci, jejímž hlavním cílem bylo zaměřit se na výzkum obchodování s lidmi, včetně úvahy o silných a slabých stránkách metodik, které je možné zlepšit. Z této konference vzešla oficiální publikace, ve které jsou posouzeny konkrétní výzkumné metody shromažďování údajů. Podrobnější informace o publikaci a Římské konferenci viz: Gozdziaik, E. & F. Laczko (2005) *Data and research on human trafficking: a global survey. Offprint of the Special Issue of International Migration (Údaje a výzkum obchodování s lidmi na globální úrovni; zvláštní vydání. Svazek 43 (1/2) 2005. Metodicky relevantní dokumenty jsou uvedeny i v části věnované odborné literatuře. V roce 2008 bylo do Káhiry svoláno dvoudenní setkání pod záštitou iniciativy OSN UN.GIFT k posouzení současného stavu obchodování s lidmi, zhodnocení nedostatků ve znalostech, sdílení inovativních metod shromažďování údajů. Toto setkání poukázalo i na význam hodnocení a vývoje programů pro boj proti obchodování s lidmi. Této akce se zúčastnilo 20 výzkumných pracovníků z celého světa a měla za následek vytvoření podkladů zaměřených buď na téma, nebo na region. Každý z těchto dokumentů nastiňuje slabiny současných studií a priority pro další výzkum. Pro další informace prosím kontaktujte RES@iom.int.*

Schválené manuály byly představeny a distribuovány v průběhu konference ministrů konané ve Vídni v únoru 2009. Dostaly je všichni účastníci z vlád, národních parlamentů, evropských agentur, občanské společnosti, mezinárodních organizací, výzkumných ústavů a ostatních institucí a organizací. Výsledky tohoto projektu by měly vést k harmonizovanému systému shromažďování údajů a jejich výměně v rámci EU a vzniku spolehlivých, aktuálních a porovnatelných statistik. Rakouské Ministerstvo vnitra hodlá tyto manuály implementovat společně se skupinou stejně smýšlejících členských států EU.

Pokyny ke sběru dat lze stáhnout na webových stránkách IOM Vídeň (www.iomvienna.at). Pro další informace o projektu kontaktujte prosím pana Günthera Sablattniga z odboru zahraničních věcí federálního Ministerstva vnitra, Rakousko (guenther.sablattnig@bmi.gv.at) nebo paní Eurídice Márquez Sánchez, IOM Vídeň (emarquez@iom.int).

Observatoř a dokumentační středisko obchodování s lidmi (*Osservatorio Tratta*), Itálie

Observatoř a dokumentační středisko obchodování s lidmi bylo založeno v Itálii v roce 2005 v rámci programu EU Equal a ve své činnosti pokračuje i nadále. Hlavním cílem je nabízet nové dovednosti a nástroje odborníkům pracujícím v sektoru boje proti obchodování s lidmi a navrhnout a realizovat mechanismy, pomocí kterých budou spolupracovat různé agentury boje proti obchodování s lidmi na národní i mezinárodní úrovni s cílem pozitivně ovlivnit systémy vyšetřování, intervence, monitorování a vytváření sítí.

Od svého vzniku *Osservatorio Tratta*

- vyvinula nástroje pro studium, získávání a zpracovávání údajů o obchodování s lidmi, zejména s ohledem na vytvoření stálého monitorovacího systému obchodování s lidmi;
- získala komplexní znalosti o různých formách obchodování včetně kvantitativního a kvalitativního hlediska; shromáždila profily a informace o životních návycích obchodovaných osob, o národní, evropské a mezinárodní legislativě, o stávající intervenční politice a o hodnotících nástrojích používaných k posouzení iniciativ v rámci boje proti obchodování s lidmi;
- identifikovala, analyzovala a ověřila modely sociálních intervencí realizovaných v oblasti boje proti obchodování s lidmi s ohledem na jejich rozvoj, výměnu a přenositelnost;
- analyzovala inovativní, i když dosud oficiálně neuznané, odborné profily a úlohy;
- vytvořila systém modelů intervence, vytváření sítí, hodnocení a učebních osnov pro všechny odborníky zabývající se oblastí boje proti obchodování s lidmi;
- rozpracovala systémy informací a jejich výměny a provozní spolupráce na projektech a službách v oblasti boje proti obchodování s lidmi na národní a nadnárodní úrovni s cílem optimalizovat a diverzifikovat dostupné zdroje;
- založila Centrum technické pomoci pro vývoj programů pro boj proti obchodování s lidmi a souvisejících projektů a intervenčních opatření.

Pod vedením asociace On the Road realizuje *Osservatorio Tratta* různá partnerství se soukromými a veřejnými agenturami s rozsáhlými zkušenostmi s poskytováním služeb přímo obětem obchodování s lidmi nebo se studiem tohoto jevu: Azienda Ulss 16 of Padova, Censis, Cnca (Národní koordinace sociální péče), Benátky, Katedra sociálních věd – Univerzita Turín, Irecoop

Veneto (Regionální institut pro vzdělání a kooperativní studia), Irs (Sociální výzkumný ústav), Nova (Národní konsorcium pro sociální obnovu), Pisa, Save the Children Italia Onlus. Podrobnější informace viz www.osservatoriotratta.it. Webové stránky jsou navrženy tak, aby přispěly ke zlepšení nástrojů, metod, analýz a zásahů při obchodování s lidmi. Observatoř můžete kontaktovat i e-mailem: info@osservatoriotratta.it.

Úřad zvláštního zástupce a koordinátora boje proti obchodování s lidmi, OBSE

Úřad zvláštního zástupce a koordinátora boje proti obchodování s lidmi podporuje rozvoj a uskutečňování politiky boje proti obchodování s lidmi ve státech OBSE. Mezi úkoly tohoto úřadu patří spolupráce s národními zpravodaji nebo jinými národními ekvivalentními mechanismy zavedenými zúčastněnými státy za účelem koordinace a monitorování aktivit boje proti obchodování s lidmi. To je v souladu s Akčním plánem OBSE, který doporučuje, aby zúčastněné státy „zvážíly jmenování národních zpravodajů nebo jiných mechanismů pro monitorování aktivit boje proti obchodování s lidmi a provádění národních právních předpisů“. Za tímto účelem uspořádalo OBSE 21. května 2007 konferenci nazvanou „Národní monitorovací a zpravodajské mechanismy obchodování s lidmi: role národních zpravodajů“, která zkoumala problémy shromažďování a analýzy informací týkajících se národních mechanismů. Kromě toho 22. a 23. září Úřad zvláštního zástupce pořádal ve Vídni „Následný technický seminář k 6. konferenci národních zpravodajů a ekvivalentních mechanismů aliance v boji proti obchodování s lidmi. Technický seminář se zaměřil na práci národních zpravodajů a ekvivalentních mechanismů, která vychází ze stávajících postupů používaných zúčastněnými státy. Byl rozšířen o následující prvky: získávání a analýza informací, poskytování doporučení vládám, úloha mechanismu coby kontrolního orgánu a hodnotitele (pokud se hodí) a jakékoliv specifické problémy související s touto činností (např. problémy s podáváním zpráv o obchodování s dětmi, obchodování pro účely pohlavního zneužívání, nucené práce, odnímání orgánů, přístup k údajům, další systémové problémy atd.). Hlavním cílem bylo shromáždit odborné názory a zkušenosti a posílit dialog a výměnu informací mezi zástupci vlád s cílem pomáhat zúčastněným státům v zavedení nebo posílení tohoto mechanismu v souladu s Akčním plánem OBSE a rozhodnutím Rady ministrů č. 14/06 o posílení úsilí v boji proti obchodování s lidmi. Úřad zvláštního zástupce pokračuje v práci na problémech národních zpravodajských mechanismů, včetně národních zpravodajů, a v roce 2008 vypracoval studii o národním spolufinancování a ohlašovacích mechanismech v rámci OBSE nazvané „Koordinační a zpravodajské mechanismy“. Důležitá je i Výroční zpráva zvláštního zástupce a koordinátora boje proti obchodování s lidmi za rok 2008. Více informací vynajdete na www.osce.org/cthb

Regionální clearingové místo (RCP) programu pro jihovýchodní Evropu

RCP bylo zřízeno v rámci Pracovní skupiny k obchodování s lidmi Paktu stability v roce 2002 s cílem zajistit standardizované regionální údaje o obchodování a pomoci obětem za účelem podpory dalšího rozvoje pomoci obětem v celé jihovýchodní Evropě. RCP, které otevřelo svou kancelář v Bělehradu v červenci 2002, původně řídili v letech 2002-2003 IOM a ICMC a následně IOM v letech 2004-2005. Hlavním cílem programu RCP je přispět k lepšímu pochopení jevu obchodování s lidmi v oblasti jihovýchodní Evropy se zvláštním důrazem na potřeby a zkušenosti obětí obchodování s lidmi. První zpráva RCP vydaná v roce 2003 poskytla věcný přehled o počtu obětí, kterým byla nabídnuta pomoc v jednotlivých zemích jihovýchodní Evropy. Zpráva uvádí i současné možnosti každé země a probíhající akce na podporu obětí. Druhá výroční zpráva RCP vydaná v roce 2005 obsahovala aktualizované informace uvedené v první zprávě a byla rozšířena o část věnovanou profilům obětí. Zároveň i zkoumala faktory, které přispívají k obchodování s lidmi. Je rovněž důležité,

že zpráva poskytuje přehled o pomoci obětem v každé zemi jihovýchodní Evropy. V červnu 2005 se kancelář RCP přestěhovala z Bělehradu do Vídně, kde se spojila s NEXUS Institute. Podrobnosti o výzkumu RCP vynajdete na níže uvedených adresách. Zprávy RCP viz <http://www.iom.int/jahia/Jahia/cache/offonce/pid/1674?entryId=10375> a <http://www.iom.int/jahia/Jahia/cache/offonce/pid/1674?entryId=10161>.

MONTRASEC

Jedná se o společnou iniciativu Evropské komise, Mezinárodního institutu pro výzkum a trestní politiku (IRCP) na univerzitě v Gentu a Centra pro výzkum nadnárodního zločinu založeného na univerzitě v Trentu a Univerzitě svatého srdce v Miláně. V návaznosti na předchozí iniciativu SIMASECT se projekt zaměřuje na rozvoj schopností shromažďovat údaje a identifikovat klíčové ukazatele související s obchodováním s lidmi a pohřešovanými a pohlavně zneužívanými dětmi. Hlavním cílem je vytvořit rámec, který umožní shromažďování a analýzu standardizovaných a integrovaných statistických informací v rámci celé EU. Z metodického hlediska jsou takové rámce nezbytné, pokud jde o centralizované, soudržné a vědecky spolehlivé mapování shromažďování údajů v národních kontaktních místech na úrovni členských států. Tato metodika by rovněž měla umožnit skutečné sledování jevů pohlavního zneužívání dětí a obchodování s lidmi jak na úrovni členských států, tak na úrovni EU.

Projekt MONTRASEC má dva konkrétní cíle: za prvé vyvinout počítačovou platformu, která bude ihned k použití a bude spolehlivá ze statistického hlediska. Platforma vychází ze šablon zpracovaných v projektu Siamsect a bude sdružovat rozdílné, roztržité a neúplné údaje o příslušných partnerech integrovaného mechanismu shromažďování údajů. Byly vytvořeny tři vzory: „obchodování s lidmi“, „pohlavní zneužívání dětí“ a „pohřešované děti“. Vzory mohou použít instituce fungující v oblasti analýzy specifických údajů a trendů na místní či národní úrovni nebo na úrovni EU. Za prvé tato platforma umožní nezkrácený pohled na fenomén obchodování s lidmi a pohřešovaných dětí a na pohlavní zneužívání dětí. A za druhé tento projekt umožní srovnávání zpráv národních zpravodajů.

Pro více informací prosím kontaktujte pana Neila Patersona, Institute for International Research on Criminal Policy (Mezinárodní institut pro výzkum a trestní politiku) na univerzitě v Gentu v Belgii. E-mail: Neil.Paterson@UGent.be

Program mezinárodních opatření proti obchodování s dětmi (TACT), Terre des hommes (Tdh)

Tdh pracuje na rozvoji mezinárodních databází v regionu jižní a východní Evropy. První databáze (stále ještě ve stádiu vývoje) je regionální databáze, která je dostupná v Albánii, Rumunsku, Kosovu a Moldavsku. Tato databáze se snaží určit společné ukazatele a kritéria, pomocí kterých by bylo možné propojit informace o akcích proti obchodování s dětmi a o otázkách ochrany dětí v těchto čtyřech zemích. Pro získání dalších informací o Terre des hommes' Regional Child Protection Project (Projektu Terre des hommes zaměřeného na ochranu dětí na regionální úrovni) kontaktujte pana Vincenta Tournecuillert – E-mail: vincent.tournecuillert@tdh.ch

Druhá databáze byla vyvinuta speciálně pro Terre des hommes Albánie v rámci projektu „Mezinárodní opatření proti obchodování s dětmi“ (tj. Transnational Action against Child Trafficking; TACT). TACT je uceleným a koordinovaným projektem zaměřeným na potírání obchodu s albánskými dětmi. Projekt vychází ze strategie, která sleduje tento jev ve všech jeho fázích

a umožňuje navrhnout konkrétní opatření v oblasti prevence, ochrany, asistovaných dobrovolných návratů, reintegrace a koordinace. Projekt TACT je realizován ve třech zemích: v Albánii, Řecku a Kosovu. Model opatření byl vyvinut a přizpůsoben v Rumunsku a Moldavsku. Databáze TACT je řídicím systémem, který zahrnuje všechny aspekty projektu a umožňuje snadné sledování a výměnu informací mezi zeměmi. Na základě zkušeností TACT z Albánie byl v rámci programu Tdh vyvinut podobný nástroj pro Moldavsko. Tento nový nástroj pro řízení případů je naplánován tak, aby fungoval do konce tohoto roku a zahrnoval zásahy v rámci dané komunity proti obchodování s dětmi a nadnárodní aktivity.

Pro více informací o projektu TACT kontaktujte Thierry Agagliate – E-mail: thierry.agagliate@tdh.ch neb navštivte webové stránky: tdh-childprotection.org

Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC)

Ke shromažďování údajů využívá UNODC regionální kanceláře po celém světě a sběr dat řídí centrála UNODC ve Vídni. Během 9 měsíců proaktivního shromažďování údajů byly shromážděny údaje spadající do období 2003 – 2007 o 155 zemích a územích.

Výzkum se zaměřil na tři následující tématické okruhy:

- informace o právních a správních rámcích, včetně zákonů proti obchodování s lidmi; přítomnost zvláštních donucovacích prostředků s ohledem na obchodování s lidmi; a existence národních akčních plánů, které se zabývají problémem obchodování s lidmi;
- údaje orgánů činných v trestním řízení, včetně počtu vyšetřování, zadržení/zatčení/uvěznění, stíhání, odsouzení a profilů pachatelů;
- informace o obětech, včetně počtu obětí rozpoznaných veřejnými úřady a poskytovateli služeb; informace o počtu obětí - cizích státních příslušníků, které se navrátily zpět do zemí původu; jsou zahrnuty i profily obětí.

Toto shromažďování údajů vyústilo v největší existující soubor údajů o obchodování s lidmi, který obsahuje více než 50 000 záznamů o obětech oficiálně rozpoznaných úřady v letech 2003 až 2007 po celém světě. Další shromážděné informace se týkají pachatelů trestného činu obchodování s lidmi a jejich profilů.

UNODC-UN.GIFT *Globální zpráva o obchodování s lidmi* vyplývající z tohoto shromažďování údajů popisuje trendy, modely a toky obchodování v těchto 155 zemích a územích na základě skutečných případů obchodování.

Více informací naleznete na www.unodc.org nebo kontaktujte fabrizio.sarrica@unodc.org.

9.3: Reference a dodatečné zdroje

Níže uvádíme několik publikací, které se zabývají otázkou shromažďování údajů o obchodování s lidmi a při provádění výzkumu a shromažďování údajů používají různé metody a/nebo se zabývají některými metodickými problémy výzkumu boje proti obchodování a získávání údajů. Tento seznam není v žádném případě vyčerpávající a je určen jako základ pro výběr relevantních zdrojů a metod pro shromažďování údajů a výzkumu.

Alexandru, M. and S. Lazaroiu (2003) *Who is the Next Victim? Vulnerability of Young Romanian Women to Trafficking in Human Beings. (Kdo bude příští obětí? Zranitelnost mladých rumunských žen s ohledem na obchodování s lidmi)* Bukurešť, Rumunsko: IOM. Available at: <http://www.iom.hu/PDFs/Who%20is%20the%20Next%20Victim%20-%20Vulnerability%20of%20Young%20Romanian%20Women%20to%20THB.pdf>

Andrees, B. & M. van der Linden (2005) 'Designing Trafficking Research from a Labour Market Perspective: The ILO Experience'. (Navrhování výzkumu obchodování s lidmi z hlediska trhu práce: Zkušenosti ILO) *International Migration, special issue on data research on human trafficking, a global survey. (Mezinárodní migrace, zvláštní číslo o výzkumu obchodování s lidmi, globální přehled)* 43(1/2).

Belser, P., de Cock, M. a F. Mehran (2005) *ILO Minimum Estimate of Forced Labour in the World. (Minimální odhad ILO týkající se nucené práce ve světě)* Ženeva: ILO. Viz: http://www.ilo.org/dyn/declaris/DECLARATIONWEB.DOWNLOAD_BLOB?Var_DocumentID=5073 nebo http://www.ilo.org/sapfl/Informationresources/ILOPublications/lang-en/docName--WCMS_081913/PDF.

Belser, P., Danailova-Trainor, G. & B. Kutnick (2007) *Methodologies for global and national estimation of human trafficking victims: current and future approaches. (Metodika pro globální a národní odhadování počtu obětí obchodování s lidmi: přístupy v současnosti a budoucnosti)* Ženeva: ILO - ILO, SAP-FL. Viz: http://www.ilo.org/sapfl/Informationresources/ILOPublications/lang-en/docName--WCMS_081989/PDF

Bernard, R.H. (2006) *Research methods in anthropology: qualitative and quantitative approaches. (Výzkumné metody v antropologii: kvalitativní a kvantitativní přístupy)* NY, Toronto & Oxford: Altamira Press

Brennan, D. (2005) 'Methodological Challenges in Research with Trafficked Persons: Tales from the Field'. (Metodické výzvy výzkumu obchodování s lidmi: ilustrační příběhy) *International Migration, zvláštní číslo věnované výzkumu obchodování s lidmi, globální průzkum;* 43(1/2).

Brunovskis, A & R. Surtees (2009) *Untold stories: biases and selection effects in qualitative human trafficking research (Nevyslovené příběhy: předpojatost a vliv výběru obyvatelstva na kvalitativní výzkum obchodování s lidmi)*. Fafo (Oslo) a NEXUS Institute (Videň & Washington).

Brunovskis, A & R. Surtees (2007) *Leaving the past behind: when victims of trafficking decline assistance (Hodit minulost za hlavu: kdy oběti obchodování s lidmi odmítají nabízenou pomoc)* Institut Fafo (Oslo) & NEXUS Institute (Videň). Viz: www.faf.no/pub/rapp/20040/20040.pdf

Brunovskis, A & G. Tyldum (2005) 'Describing the unobserved: methodological challenges in empirical studies on human trafficking' (Popis nepozorovaného: metodické výzvy v empirických

studiích obchodování s lidmi). *International Migration, zvláštní číslo věnované výzkumu obchodování s lidmi, globální průzkum*. 43(1/2): 17-34.

Brunovskis, A. a G. Tyldum (2004) *Crossing Borders: an Empirical Study of Transnational Prostitution and Trafficking in Human Beings (Překračování hranic: empirická studie mezinárodní prostituce a obchodování s lidmi)*, Fafo, Zpráva 426: Oslo, Norsko.

Craggs, S. & R. Surtees (2009) *Where do we stand? Methodological issues in trafficking research and data collection (Na čem jsme? Metodické aspekty výzkumu obchodování s lidmi a shromažďování údajů)*. IOM (Ženeva) a NEXUS Institute (Víděň & Washington).

Cwikel, J. a Hoban, E. (2005) "Trafficked Women Working in the Sex Industry: Study Design, Ethics and Methodology" (Obchodované ženy pracující v sektoru sexuálních služeb: návrh, etické aspekty a metodika studie), *Journal of Sex Research*, 42, (4), 306-16.

de Cock, M. (2007) *Directions for national and international data collection on Forced Labour (Vodítka pro sběr informací o nucené práci na národní a mezinárodní úrovni)*. Ženeva: ILO, SAP-FL. Viz: http://www.ilo.org/sapfl/Informationresources/ILOPublications/lang--en/docName--WCMS_081986/PDF

Fafo (2004) *Manual for Rapid Assessment: Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in the Balkans and Ukraine (Manuál pro rychlé posouzení: obchodování s dětmi za účelem nucené práce a sexuálního vykořisťování)*. Ženeva: ILO-IPEC.

GAO (2006) *Better Data, Strategy and Reporting Needed to Enhance US Anti-trafficking Efforts Abroad (Nutnost lepších dat, strategie a předávání informací za účelem zlepšení úsilí USA v boji proti obchodování s lidmi v zahraničí)*. Report to the Chairman, Committee on the Judiciary and the Chairman, Committee on International Relations, House of Representatives. Washington, DC: United States Government Accountability Office. Viz: <http://www.gao.gov/new.items/d06825.pdf>.

Gozdziak, E. & M. Bump (2008) *Data and research on human trafficking: Bibliography of research based literature (Údaje a výzkum obchodování s lidmi: bibliografie týkající se této oblasti)*. Washington, DC: Institute for the Study of International Migration, Walsh School of Foreign Service, Georgetown University. Viz: http://isim.georgetown.edu/Publications/ElzPubs/NIJ_BIB_FINAL_REPORT-1.pdf

Gozdziak, E. & F. Laczko (2005) *Data and research on human trafficking: a global survey. Offprint of the Special Issue of International Migration (Údaje a výzkum obchodování s lidmi: globální výzkum)*. Vol. 43 (1/2) 2005.

Gramegna, M. & F. Laczko (2003) '[Developing Better Indicators/variables of Human Trafficking](#)'. (Zpracování lepších ukazatelů/proměnných k obchodování s lidmi). *Brown Journal of World Affairs*. Vol. X, Issue 1. Viz: <http://www.watsoninstitute.org/bjwa/archive/10.1/SexTrafficking/Laczko.pdf>

Hunzinger, L. & P. Sumner-Coffey (2003) *First Annual Report on Victims of Trafficking in Southeastern Europe (První výroční zpráva o obětech obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě)*. Bělehrad: RCP, IOM, ICMC & SPTF. Viz: <http://www.iom.int/jahia/Jahia/cache/offonce/pid/1674?entryId=10375>

ICPSR (2005) *Guide to Social Science data preparation and archiving (Průvodce zpracováním a archivací údajů sociálních věd)*. Michigan: ICPSR

IOM (2008) *IOM Data Protection Principles, Instruction 138. (Zásady přípravy údajů). Pokyn č. 138.* Ženeva: IOM.

IOM & Ministerstvo vnitra Rakousko (2008) "Development of Guidelines for the Collection of Data on Trafficking in Human Beings, including Comparable Indicators/variables" (Zpracování pokynů pro sběr údajů o obchodování s lidmi včetně komparativních ukazatelů/proměnných). Vídeň: IOM a rakouské Ministerstvo vnitra. Viz: www.iomvienna.at

IOM (2007) *Asean and Trafficking in Persons: Using data as a tool to combat human trafficking. (Asean a obchodování s lidmi: využití dat jako nástroje pro potírání obchodu s lidmi)* Ženeva: IOM. Viz: http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/published_docs/book_s/lowres%20asean%20report-complete.pdf

Kelly, L. (2005) "‘You can Find Anything you Want’: Research on Human Trafficking in Europe in the twenty-first century" (Můžete najít cokoli, co chcete: výzkum k obchodování s lidmi v Evropě ve 21. Století). *International Migration, special issue on data research on human trafficking, a global survey*. 43(1/2).

Kelly, L. (2002) *Journeys of Jeopardy: a review of research on trafficking in women and children in Europe (Cesty obroženi: přehled výzkumu o obchodování žen a dětí v Evropě)*. IOM: Ženeva. Viz: http://www.old.iom.int/documents/publication/en/mrs_11_2002.pdf

Laws, S. (2002) *Research for Development, A Practical Guide. (Výzkum pro vývoj: praktický průvodce)*. UK: Sage Publications Ltd.

Lewis-Beck, M. (1995); *Data Analysis: an Introduction. (Analýza dat: úvod)* Thousand Oaks, Kalifornie: Sage Publications, Inc.

Machado, P., Penedo, R. & F. Pesce (2007) *From data collection to monitoring systems: Analysis and proposals, AA. VV, Headway. Improving Social Intervention Systems for Victims of Trafficking (Od sběru dat k monitorovacímu systému: analýza a návrhy. Zlepšení sociálních intervenčních systémů pro oběti obchodování s lidmi)*. Noktus, Varšava.

NRM (2008) *Trafficking in Human Beings, Supplementary figures. Sixth Report of the Dutch National Rapporteur. (Obchodování s lidmi: doplňující čísla. Šestá zpráva holandského národního zpravodaje)* Viz: <http://english.bnrm.nl/>

Ministerstvo vnitra České republiky (2009) *Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2008*. Viz: <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-982041.aspx>

NRM (2007) *Trafficking in Human Beings, Fifth Report of the Dutch National Rapporteur (Pátá zpráva holandského národního zpravodaje o obchodování s lidmi)*. Viz: <http://english.bnrm.nl/>

NRM (2005) *Trafficking in Human Beings, Supplementary figures. Fourth Report of the Dutch National Rapporteur (Obchodování s lidmi: doplňující čísla. Čtvrtá zpráva holandského národního zpravodaje)*. Viz: <http://english.bnrm.nl/>

NRM (2005) *Trafficking in Human Beings, Third Report of the Dutch National Rapporteur (Obchodování s lidmi: doplňující čísla. Třetí zpráva holandského národního zpravodaje)*. Viz: <http://english.bnrm.nl/>

NRM (2003) *Trafficking in Human Beings, Supplementary figures. Second Report of the Dutch National Rapporteur. (Obchodování s lidmi: doplňující čísla. Druhá zpráva holandského národního zpravodaje)*. Viz: <http://english.bnrm.nl/>

NRM (2002) *Trafficking in Human Beings. First Report of the Dutch National Rapporteur. (Obchodování s lidmi: doplňující čísla. První zpráva holandského národního zpravodaje)*. Viz: <http://english.bnrm.nl/>

Pedersen, J. (2004) *What should we know about children in armed conflict, and how should we go about knowing it? (Co bychom měli vědět o dětech v ozbrojených konfliktech a jak bychom se to měli dozvědět?)*. Oslo, Norsko: Fafo Institute. Viz: <http://programs.ssrc.org/children/publications/Pedersen-web.pdf>.

Redman, T. C. (2004); 'Data: An Unfolding Quality Disaster'(Údaje: otevírající se pobroma kvality). *DM Review Magazine*. Srpen.

Rende Taylor, L. (2008) *Guide to ethics and human rights in counter trafficking. Ethical Standards for counter-trafficking research and programming (Průvodce etikou a lidskými právy při potírání obchodování s lidmi. Etické normy pro výzkum a přípravu programů v oblasti boje proti obchodování s lidmi)*. Bangkok: UNIAP.

Surtees, R. (2008) "Trafficked men, unwilling victims,"(Obchodování muži, neochotné oběti) *St. Antony's International Review (STAIR). Special issue: the politics of human trafficking (Zvláštní vydání: politika obchodování s lidmi)*. 4(1): 16-36.

Surtees, R. (2008) *Trafficking in men, a trend less considered. The case of Ukraine and Belarus (Obchodování s muži, trend, který je podceňovaný. Případy z Ukrajiny a Běloruska)*. Ženeva: IOM Migration Research Series. Viz: www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/published_docs/serial_publications/MRS-36.pdf

Surtees, R. (2008) "Traffickers and Trafficking in Southern and Eastern Europe: Considering the Other Side of Human Trafficking" (Obchodníci a obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: posouzení druhé strany obchodování s lidmi). *European Journal of Criminology*. 5(1): 39-68.

Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in South Eastern Europe: developing regional criteria. (Příručka ke sběru dat o boji proti obchodování s lidmi: zpracování regionálních kritérií)* Vídeň: ICMPD. Viz: <http://www.anti-trafficking.net/>

Surtees, R. (2007) *Trafficking victims in South Eastern Europe – what we know and what we need to know (Oběti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě – co víme a co potřebujeme vědět)*. Zpráva prezentovaná na konferenci o obchodování s lidmi ('Human Trafficking Conference'), Centre for Information and Research on Organised Crime (CIROC), Amsterdam, Nizozemí, 31. října 2007.

Surtees, R. (2007) *Listening to victims: experiences of identification, return and assistance in SEE (Nasloucháme obětem: zkušenosti s identifikací, návraty a poskytováním pomoci v jihovýchodní Evropě)*. Vídeň, Rakousko: ICMPD. Viz: <http://www.anti-trafficking.net/>

Surtees, R (2005) *Second annual report on victims of trafficking in Southeastern Europe (Druhá výroční zpráva o obětech obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě)*. Ženeva: IOM. Viz: <http://www.iom.int/jahia/Jahia/cache/offonce/pid/1674?entryId=10161>

Surtees, R. (2003) *Documenting: Trafficking in Indonesian Women and Children: a Research Manual*. (Dokumentace obchodování s indonéskými ženami a dětmi: manuál pro výzkum) Indonesia: ICMC, ACILS & USAID.

Spojené národy (2002) *Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Trafficking (Doporučené zásady a pokyny k lidským právům a obchodování s lidmi)*. Zpráva vysokého komisaře OSN pro lidská práva připravená pro Hospodářskou a sociální radu. Viz: [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/E.2002.68.Add.1.En?Opendocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/E.2002.68.Add.1.En?Opendocument).

UNICEF & UNMIK (2005) *Let's Talk: Developing Effective Communication with Child Victims of Abuse and Human Trafficking (Popovídejme si: rozvoj efektivní komunikace s dětskými oběťmi zneužívání a obchodování s lidmi)*. Priština, Kosovo: UNMIK & UNICEF.

UNODC (2008) *Global Report on Trafficking in Persons Report*. Vídeň: UNODC. Viz: <http://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/global-report-on-trafficking-in-persons.html>

UNODC (2006) *Trafficking in Persons: Global Patterns*. (Obchodování s lidmi: globální schémata) Vídeň: UNODC. Viz: http://www.unodc.org/unodc/trafficking_persons_report_2006-04.html

Vermeulen, G. A kol. (2006) *The Siamsect files: Standardised templates and blueprints for EU wide collection of statistical information and analysis on missing and sexually exploited children and trafficking in human beings (Svazky Siamsect: standardizované šablony a plány pro sběr statistických informací a provádění analýz pohřešovaných a sexuálně zneužívaných dětí a obchodování s lidmi v rámci celé EU)*. Antverpy: EC, IRCP a Transcrime.

Wand, Y. a Wang, R. (1996) 'Anchoring Data Quality Dimensions in Ontological Foundations' (Zakotvení rozměrů kvality údajů v ontologických základech), *Sdělení ACM*, listopad, str. 86-95

Warnath, S. (2008) *Efforts to Combat Trafficking in Human Beings in the OSCE region: Co-ordination and Reporting Mechanisms. 2008 Annual Report of the Special Representative and Coordinator for Combating Trafficking in Human Beings. (Snaha o potírání obchodování s lidmi v zemích OBSE: koordinační a informační mechanismy. Výroční zpráva zvláštního zástupce a koordinátora pro boj proti obchodování s lidmi za rok 2008)* Vídeň: OSCE, Úřad zvláštního zástupce a koordinátora pro boj proti obchodování s lidmi; OBSE.

WHO (2003) *Ethical and safety recommendations for interviewing trafficked women (Etická a bezpečnostní doporučení pro vedení pohovorů s obchodovanými ženami)*. Ženeva: WHO.

WHO (2005) *Mental Health Information Systems (Informační systém mentálního zdraví)*. Ženeva: Světová zdravotnická organizace. Viz: http://www.who.int/mental_health/policy/mnh_info_sys.pdf

Zimmerman, C., & C. Watts (2006) *Stolen Smiles: the physical and psychological health consequences of women and adolescents trafficked to Europe*. (Ukradené úsměvy: fyzické a psychické dopady na zdraví žen a nezletilých obchodovaných v Evropě) Londýn, Velká Británie: London School of Hygiene and Tropical Medicine. Viz: www.lshtm.ac.uk/hpu/docs/StolenSmiles.pdf

ODKAZY

www.national-rapporteurs.eu

Během českého předsednictví v Radě EU byla vytvořena webová stránka národních zpravodajů EU nebo odpovídajících mechanismů s cílem poskytovat informace o kancelářích národních zpravodajů nebo odpovídajících mechanismů na území EU. Na této stránce jsou k dispozici národní zprávy, akční plány a výzkumy.

10. část

Přílohy¹²⁶

Obsah:

Příloha 1: Glosář – Standardizované definice a terminologie

Příloha 2: Vzor memoranda o porozumění pro shromažďování údajů o obětech

Příloha 3: Vzor memoranda o porozumění pro shromažďování údajů o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi

Příloha 4: Vzor informovaného souhlasu se zpracováním osobních údajů

Příloha 5: Vzor smlouvy o zachování mlčenlivosti pro zaměstnance databank

Příloha 6: Srovnávací tabulka o ochraně osobních údajů v národních legislativách

Příloha 7: Vybraná ustanovení ze zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon České republiky

¹²⁶ Přílohy původně připravil NEXUS Institute v souvislosti s projektem ICMPD/DCIM Viz Surtees, R. (2007) *Handbook on anti-trafficking data collection in SE Europe: developing regional criteria (Příručka pro sbírávání údajů pro boj proti obchodování s lidmi v jihovýchodní Evropě: zpracování regionálních kritérií)*, Vídeň ICMPD. Uváděné právní materiály – jmenovitě memorandum o porozumění a dohodu o zachování mlčenlivosti - připravil Jean Lanoue, hlavní právní poradce ICMPD, Vídeň pro projekty DCIM a DCIM-EU

Příloha 1: Glosář – Standardizované definice a terminologie¹²⁷

Výraz	Definice
Analýza údajů	Akt transformace údajů za účelem získání užitečných informací a závěrů.
Úprava a oprava údajů	Akt odhalování chyb a oprav (nebo odstranění) poškozených nebo nesprávných záznamů ze souboru dat.
Databáze	Zpravidla jde o soubor nebo řadu souborů uložených v počítači a obsahujících informace o určitém předmětu nebo předmětech seřazených a organizovaných podle souborů dat.
Dítě	Osoba mladší 18 let (rovněž zmiňovaná jako „nezletilý“).
Domnělá oběť obchodování	Osoby, které jsou považovány za oběti obchodování (splňují kritéria Palermského protokolu), ale které nebyly formálně identifikovány příslušnými úřady nebo odmítly formální či právní identifikaci.
Donucení	Donutit někoho jiného, aby konal pod hrozbou síly nebo hrozbou ublížení na zdraví.
Důkaz	Svědectví nebo předmět předložený k prokázání určité skutečnosti.
Fyzické zneužití/týrání	Fyzická síla nebo násilí, které vede k poranění, způsobení bolesti nebo ublížení na zdraví. Patří sem útok, použití násilí nebo nepřiměřený nátlak.
Identifikovaná oběť	Osoby, které byly identifikovány jako oběti obchodování v souvislosti s formálními nebo neformálními identifikačními mechanismy dané země.
Internet	Systém propojených počítačových sítí v celosvětovém rozsahu, který umožňuje datové spojové služby, např. vzdálené přihlášení, přenos informací, zasílání elektronické pošty a diskusní skupiny.
Klamání	Uvést jinou osobu v omyl.
Kontrola kvality	Proces přijímání opatření k zajištění kvality údajů v souladu s normami stanovenými pro systém.
Kvalita údajů	Odkazuje na stupeň dokonalosti zpracovaných údajů ve vztahu k vykreslení skutečného jevu, v našem případě obchodování s lidmi. Je to měřítko hodnoty, kterou informace poskytuje uživateli této informace.
Mezinárodní referenční mechanismus	Týká se mechanismů a systémů navržených pro komplexní a mezinárodní pomoc a podporu obětem obchodování. Mezinárodní referenční mechanismy propojují celý proces od počáteční identifikace, přes návrat a pomoc mezi tranzitními zeměmi, zeměmi původu a cílovými zeměmi. Patří sem i spolupráce mezi různými vládními

¹²⁷ Zde použité definice čerpají z různých zdrojů včetně: Bernard, R.H. (2006) *Research methods in anthropology: qualitative and quantitative approaches* (Výzkumné metody v antropologii: kvalitativní a kvantitativní přístupy). NY, Toronto & Oxford: Altamira Press; Surtees, R. (2007) *Listening to victims: experiences of identification, return and assistance in SEE* (Naslouchání obětem: zkušenosti s identifikací, návratem a pomocí v jihovýchodní Evropě). ICMPD: Vídeň; Surtees, R. (2005) *Second annual report on victims of trafficking in SE Europe* (Druhá výroční zpráva o obětech obchodování v JV Evropě). Bělehrad: IOM & RCP; Surtees, R. & M. Widjaja (2003) 'Glossary of trafficking terms' („Glosář výrazů spojených s obchodování s lidmi“, V R. Rosenberg (ed.) *Trafficking of Women and Children in Indonesia*. Jakarta, Indonesia (Obchodování se ženami a dětmi v Indonésii. Jakarta, Indonésie: ICMC, ACILS & USAID.

	a nevládními institucemi. Může se to týkat jednoho nebo všech zmíněných kroků v průběhu řízení.
Migrovat	Přesunovat se z jednoho místa na jiné. Může se to týkat pohybu v rámci vlastní země (do jiného města nebo kraje) nebo se může jednat o přesun do jiné země.
Nezletilý	Osoba mladší 18 let (rovněž uváděná jako „dítě“).
Nahlášená oběť obchodování	Oběť identifikovaná nebo nahlášená nevládní organizací jako oběť obchodování bez potvrzení orgánů činných v trestním řízení. Rovněž viz odhalená/označená oběť obchodování.
Osoba provádějící nábor/zapojená do náboru	Fyzická osoba zapojená do náboru obětí pro obchodování s lidmi a to možnou nabídkou práce, studia nebo sňatku.
Napadení	Hrozba nebo pokus o fyzické napadení jiné osoby, ať již je tento čin dokonán nebo ne, za předpokladu, že osoba, která je cílem napadení si je vědoma nebezpečí. Útočník musí být způsobilý takového napadení provést.
Národní referenční mechanismus	Týká se mechanismů na národní úrovni se záměrem identifikovat oběti, zajistit návrat obětem a poskytnout pomoc obětem obchodování s lidmi. Dochází k němu v tranzitních zemích, cílových zemích a zemích původu a vztahuje se k celému procesu na národní úrovni počínaje identifikací a konče pomocí a ochranou, včetně spolupráce mezi různými vládními institucemi a nevládními činiteli. Může se týkat jednoho nebo všech zmíněných kroků.
Násilí	Donucení jiné osoby aby jednala proti své vůli.
Návrat	Navrátit se do země a/nebo původní komunity. V rámci boje proti obchodování s lidmi se návrat týká nejen fyzické přepravy obětí, ale rovněž mechanismu, který má zajistit, že návrat proběhne bezpečně a důstojně.
Občanské žaloby	Žaloby spojené s občanskoprávním řízením a nikoliv trestním stíháním.
Pachatel trestného činu obchodování s lidmi	Osoba, která se účastní na páchání trestného činu obchodování s lidmi za jakýmkoli účelem vykořisťování.
Obchodování s lidmi	Nábor, doprava, přeprava, přechovávání nebo přebírání osob pomocí násilí nebo za použití síly nebo jiných forem nátlaku, únosem, podvodem, klamem, zneužitím pravomocí nebo z pozice zranitelnosti nebo poskytování či přijímání plateb nebo výhod za účelem dosažení souhlasu osoby, která má kontrolu nad jinou osobou za účelem jejího vykořisťování. Vykořisťování může zahrnovat přinejmenším vykořisťování formou prostituce jiných osob nebo jinými formami sexuálního zneužívání, nucené práce nebo služeb, otroctví nebo praktik připomínajících otroctví, nevolnictví nebo odnímání orgánů.
Oběť obchodování	Osoby označené za oběti obchodování v souladu s článkem 3 Protokolu OSN nebo v souladu s národní legislativou proti obchodování s lidmi v konkrétní zemi a identifikované příslušnými orgány jako oběti obchodování s lidmi v souladu se zákonem.
Obžaloba z trestného činu	Obžaloba spojená s trestním řízením – např. obchodování s lidmi – a nikoliv s občanskoprávním řízením.
Ochrana svědků	Rozsah bezpečnostních opatření k zajištění bezpečnosti svědků v průběhu trestního řízení. Ochrana svědků může být nabídnuta

	před zahájením soudního řízení, v průběhu a po ukončení soudního řízení a může zahrnovat jakoukoli jednorázovou ochranu nebo kombinaci opatření, která směřují k zajištění bezpečnosti a ochrany svědka a jeho rodiny.
Odhalená oběť obchodování	“Odhalenou“ obětí obchodování se rozumí osoba, která byla odhalena jako obchodovaná (a proto se předpokládá, že je obětí obchodování), ale jejíž status je stále předmětem šetření/vyšetřování. Rovněž viz Oběť obchodování.
Odpověď	Týká se možného vstupu v jednotlivých polích databáze.
Podezřelý	Osoba pokládaná orgány činnými v trestním řízení za nejpravděpodobnějšího pachatele vyšetřovaného trestného činu.
Pomoc	Opatření přijatá nevládní, vládní, mezinárodní a jinou příslušnou organizací za účelem poskytnutí fyzické, psychické, sociální a právní pomoci obětem obchodování tak, jak je popsáno v článku 6 Protokolu OSN. Může jít o pomoc v rozsahu jedné služby (např. doprava do země původu), o několik služeb počítaje v to ubytování, lékařské, psychosociální, právní služby, rekvalifikaci a vzdělávání.
Poskytovatelé služeb	Organizace, které poskytují jednu nebo více potřebných služeb poskytovaných obětem obchodování s lidmi. Patří sem ubytování, lékařská péče, právní pomoc, psychologická pomoc, pomoc při návratu, odborná školení/rekvalifikace, pomoc se vzděláváním, zprostředkování styku s rodinou, monitorování případu a pomoc při reintegraci.
Poškozený	Podle trestního řádu České republiky (zákonem č. 141/1961 Sb. § 43 odst. 1) – poškozený je ten, „komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda“. V Portugalsku se tato definice týká osoby, jíž bylo ublíženo na zdraví, způsobena materiální, morální nebo jiná škoda nebo jejíž práva a svobody chráněné zákonem byly poškozeny nebo ohroženy trestným činem.
Přepravce	Osoba zodpovědná za přepravu obchodovaných obětí.
Příkaz k zatčení	Soudní příkaz policistovi zadržet a zatknout osobu obviněnou/obžalovanou z trestného činu
Psychické týrání	Jakékoliv jednání, verbální nebo neverbální, které má negativní dopady na tělesnou i duševní pohodu jiných lidí. Psychické týrání může mít formu zastrahování, ovládání prostřednictvím strachu a/nebo útlaku.
Reintegrace	Reintegrace je zaměřena na opětovné zapojení dotyčné osoby do své rodiny nebo komunity. Kromě samotného fyzického aktu navrácení se jedná o navrácení do sociálního prostředí dotyčné osoby, sociální začlenění; v případě obchodování s lidmi jde o dlouhodobé řešení.
Rozčleněné údaje	Údaje o osobách nebo jednotlivých subjektech; například údaje týkající se věku, pohlaví, příjmu nebo zaměstnání. Rozčleněné údaje mohou být rovněž popsány jako individualizované údaje, protože mohou odhalit význam konkrétních faktorů.
Sexuální zneužívání	Nucení k nechtěné sexuální činnosti za použití výhrůžek či nátlaku. Zahrnuje rovněž sexuální aktivity, které jsou považovány za nesprávné nebo škodlivé, jako je styk dospělých s nezletilými nebo s osobou se sníženou odpovědností pro duševní poruchu. Nemusí se týkat pouze přímého pohlavního styku.

Soubory údajů	Seskupení odpovědí, které se týkají jediného tématu.
Souhrnné údaje	Údaje z různých měření. Rovněž je lze popsat jako statistické údaje, které se týkají širokých tříd, skupin nebo kategorií, a proto není možné v rámci těchto tříd, skupin nebo kategorií rozlišit vlastnosti jednotlivých osob.
Spoluúčast	Zapojení se do páčání trestného činu, včetně případů nepřekážení trestného činu.
‘Šéf‘	Šéf kontroluje zisky z obchodování s lidmi. Šéf může být aktivně zapojen do jednoho nebo více úkonů obchodování včetně dohlížení, organizace, financování a řízení těchto aktivit.
Chybné/zavádějící údaje	Údaje, které jsou zavádějící či nesprávné nebo bez zobecňujícího formátování; údaje, které obsahují pravopisné nebo interpunkční chyby; údaje, které jsou vyplněny do špatných polí; zdvojené údaje nebo údaje, které jsou nadbytečné a/nebo narušují celistvost databáze a její integritu.
Svědék	Osoba, která vidí, slyší nebo má zkušenosti ve vztahu k trestné činnosti a v tomto smyslu vydává prohlášení nebo svědectví. Může to být oběť trestného činu nebo třetí strana.
Transgender	Osoba, jejíž pohlavní identita se liší od jejího biologicky daného pohlaví.
Trestný čin	Jednání nebo opomenutí v rozporu se zákonem (trestním zákonem).
Azylový dům/přístřeší	Prostory, které splňují následující kritéria: poskytují dočasné ubytování obětem uznaným pomocí formálního nebo neformálního mechanismu, tedy i obětem obchodování s lidmi.
Uvalení vazby	Uvěznit (osobu) na základě zákonné pravomoci nebo soudního příkazu a vzít do vazby nebo na ni uvalit vazbu. Týká se osob, proti nimž bylo podáno formální obvinění, nejen těch, které byly obžalovány.
Vykořisťovatel	Fyzická osoba, která vykořisťuje, ať již sexuálně nebo za účelem nucené práce, žebrání, páčání trestné činnosti nebo adopce.
Vyšetřování	Hledání řešení a podrobné vyšetření za účelem zjištění skutečností týkajících se údajného incidentu nebo trestného činu.
Začlenění	Začlenění obětí obchodování je zaměřeno na začlenění obchodované osoby do nového společenství. Kromě samotného fyzického aktu navrácení sem patří i opětovné sjednocení se sociálním prostředím dotyčné osoby a pro oběti obchodování jde o dlouhodobé řešení.
Zastrašování	Ovlivňovat jiné osoby hrozbami.
Trestně stíhat	Zahájit nebo vést trestní řízení proti fyzické osobě.
Zhotovitel dokladů	Fyzická osoba, která je aktivní součástí řetězce obchodování a je odpovědná za přípravu a zpracování dokladů (legálních, falešných nebo padělaných) pro použití pachatelů trestného činu obchodování s lidmi/oběťmi obchodování.

Příloha 2: Ukázka memoranda o porozumění pro shromažďování údajů o obětech

Toto memorandum představuje vzor pro národní databanku a instituce poskytující a sdílející údaje, které se týkají obětí. Uvádí role a povinnosti jednotlivých subjektů, které se podílejí na této spolupráci. Každá země účastnící se projektu by měla provést úpravy s ohledem na specifické potřeby a právní problematiku v dané zemi.

Dohoda

mezi

Vložte celý název (vládní instituce spravující databanku) (dále jen „vložte zkratku nebo zkrácený název“)

a

vložte celý název (nevládní organizace, policie nebo státní instituce poskytující údaje o oběti) (dále jen „vložte zkratu nebo zkrácený název“)

Vložte zkrácený název a **Vložte zkrácený název** (nebo názvy, jde-li o tripartitu) (dále jen „smluvní strany“)

VZHLEDEM k tomu, že cílem **Vložte zkrácený název (státní databanka)** je shromažďovat a porovnávat informace z různých nevládních organizací a státních úřadů v souvislosti s oběťmi obchodování formou databáze;

VZHLEDEM k tomu, že **Vložte zkrácený název (nevládní organizace, policie nebo státní instituce)** je organizací, jejímž cílem je různými způsoby pomáhat jednotlivcům, kteří se stali oběťmi převaděčství nebo obchodování s lidmi;

UZNÁVAJÍCE, že spolupráce a sdílení informací budou oboustranně prospěšné pro obě smluvní strany

se dohodly takto:

Článek 1: Obecná ustanovení

Účelem tohoto memoranda o porozumění (dále jen „Memorandum“) je upravit výměnu informací a statistiky o obětech obchodování s lidmi v zájmu obou smluvních stran.

Obě smluvní strany určí informační místa k usnadnění účinné spolupráce.

Článek 2: Shromažďování údajů

Vložte zkrácený název (nevládní organizace, policie nebo státní instituce) je povinna shromažďovat pro účely dalšího sdílení alespoň dále uvedené informace o obětech obchodování:

- pohlaví;
- datum narození;
- etnická příslušnost;
- země, jejíž státní příslušnost má oběť;
- země trvalého pobytu (pokud se liší od výše uvedené);
- oblast/město původu;
- rodinný stav;
- nejvyšší dosažené vzdělání (počet let školní docházky);

Kromě toho mohou být informace shromažďovány i z těchto důvodů: ekonomická situace, přehled zaměstnání, život v době nábore, přeprava a trasy, zkušenost s náborem, zkušenost s obchodováním a pomoc při návratu. Nedílnou součástí této dohody tvoří Příloha 1, která obsahuje úplný seznam doplňujících údajů, které by měly být shromážděny.

Článek 3: Ochrana osobnosti

Jméno oběti obchodování s lidmi nesmí být za žádných okolností sděleno, není-li mezi stranami dohodnuto jinak, a to pouze s písemným souhlasem oběti.

V případě neexistence takové dohody nebo neexistence souhlasu by měla být každá oběť obchodování identifikována na základě neutrálního a jedinečného kódu.

Článek 4: Zpracování a přenos údajů

Smluvní strany se dohodnou na bezpečném způsobu zpracování a přenosu údajů; tím nejsou dotčeny minimální požadavky stanovené národními legislativami.

Článek 5: Použití údajů

Vložit zkrácený název (státní databanka) organizuje a analyzuje informace, které jsou nezbytné pro přípravu pravidelných zpráv, které musí být veřejně dostupné pro příslušné instituce a organizace, jež dané informace poskytly.

Článek 6: Zprávy

Vložit zkrácený název (státní databanka) zašle vložit zkrácený název (nevládní organizace, policie nebo státní instituce) zprávu vytvořenou na základě informací získaných ode všech účastníků. Zprávy musí být připraveny a předávány dvakrát ročně.

Článek 7: Uchovávání údajů

Vložit zkrácený název (státní databanka) je povinna přijmout vhodná technická a organizační opatření zaměřená na ochranu osobních údajů před náhodným nebo nezákonným zničením nebo náhodnou ztrátou, pozměňováním, neoprávněným zveřejněním nebo neoprávněným přístupem a před jakýmkoliv neoprávněným zpracováním, zejména pokud zpracování údajů zahrnuje předávání údajů prostřednictvím elektronické sítě.

Článek 8: Zničení údajů

Vložit zkrácený název (státní databanka) nesmí uchovávat poskytnuté informace po dobu delší, než je stanoveno příslušnou národní legislativou. Pokud takové předpisy neexistují, poskytnuté informace nesmí být uchovávány po dobu delší než pět let od jejich přijetí. Shromážděné údaje, včetně všech osobních údajů, zpráv elektronické pošty a jakýchkoliv kopií údajů poskytnutých na základě této dohody, budou trvale zničeny. Nicméně údaje mohou být uchovány v souhrnné formě, bez jakékoliv možnosti identifikace obětí obchodování s lidmi, a takové informace mohou být použity pro účely statistických zpráv.

Článek 9: Právní předpisy upravující ochranu osobních údajů

S ohledem na veškeré shromažďování údajů a výměnu informací zamýšlené touto dohodou se smluvní strany dohodly dodržovat ustanovení všech vnitrostátních právních předpisů týkajících se použití a ochrany osobních údajů: (vložte název a odkaz na příslušný zákon). V případě, že země, kde je tato dohoda plněna, nemá žádnou takovou legislativu, smluvní strany se dohodly dodržovat zásady směrnice ES o ochraně údajů (směrnice 95/46/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů).

Článek 10: Řešení sporů

Strany vynaloží veškeré úsilí ke smírnému urovnání jakýchkoli sporů, názorových nesouladů nebo nároků vyplývajících z tohoto memoranda nebo přímo související s tímto memorandem. Pokud strany chtějí najít smírné řešení prostřednictvím smířčího řízení, mělo by se smířčí řízení konat v souladu s pravidly UNCITRAL.

Toto memorandum může být měněno a doplňováno pouze se souhlasem obou smluvních stran na základě připojení dodatku k tomuto memorandu. Všechny takové změny musí být provedeny písemnou formou a v platnost vstoupí dnem podpisu oběma smluvními stranami.

Článek 11: Vstoupení v platnost a ukončení platnosti

Každá ze smluvních stran může toto memorandum vypovědět na základě písemného oznámení. Platnost tohoto memoranda bude ukončena po uplynutí lhůty 60 dnů, která začíná běžet prvního dne měsíce, který následuje po měsíci, ve kterém druhá smluvní strana obdrží písemné oznámení o vypovězení memoranda.

Toto memorandum vstoupí v platnost dnem jeho podpisu oběma smluvními stranami.

Vyhotoveno k datum...., ve dvou kopiích (specifikujte místní jazyk).

Vložte celý název
(vládní instituce spravující databanku)

Vložte celý název
(nevládní organizace, policie nebo
státní instituce poskytující údaje
o obětech obchodování s lidmi)

Příloha 3: Vzor memoranda o porozumění pro shromažďování údajů o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi

Toto memorandum představuje vzor pro národní databanku a agentury poskytující a sdílející údaje týkající se pachatelů trestného činu obchodování s lidmi. Uvádí role a povinnosti jednotlivých subjektů, které se podílejí na této spolupráci. Každá země účastnící se projektu by měla provést úpravy s ohledem na specifické potřeby a právní problematiku v dané zemi.

Dohoda

mezi

Vložte celý název (státní instituce) (dále jen „**vložte zkratku nebo zkrácený název**“)

a

Vložte celý název (státní instituce) (dále jen „**vložte zkratku nebo zkrácený název**“)

Vložte zkrácený název a **Vložte zkrácený název (nebo názvy, jde-li o tripartitu)** (dále jen „**smluvní strany**“)

VZHLEDEM k tomu, že smluvními stranami jsou orgány činnými v trestním řízení, právními institucemi a soudy, jejichž cílem je, kromě jiného, boj proti obchodování s lidmi;

VZHLEDEM k tomu, že smluvní strany mohou samostatně shromažďovat a třídit informace ve formě databáze, přičemž tyto informace jsou získávány z různých zdrojů v souvislosti s osobami, které se podílejí na obchodování s lidmi;

UZNÁVAJÍCE, že spolupráce a sdílení informací budou oboustranně prospěšné pro obě smluvní strany;

se dohodly takto:

Článek 1: Obecná ustanovení

Účelem tohoto memoranda o porozumění (dále jen „Memorandum“) je upravit výměnu informací a statistiky o pachatelích obchodování s lidmi v zájmu obou smluvních stran.

Obě smluvní strany určí informační místa za účelem usnadnění účinné spolupráce.

Článek 2: Shromažďování údajů

Vložte zkrácený název (nevládní organizace, policie nebo státní instituce) je povinna shromažďovat pro účely dalšího sdílení alespoň dále uvedené informace o pachatelích trestného činu obchodování s lidmi:

- jméno fyzické osoby;
- datum narození;

- země, jejíž státní příslušnost pachatel má;
- země trvalého pobytu (pokud se liší od země uvedené výše);
- oblast původu;
- záznamy v trestním rejstříku;
- počet obchodovaných obětí;
- způsob zadržení;
- obviněn z trestných činů;
- podrobnosti o vyšetřování;
- podrobnosti a výsledek soudního řízení;
- podrobnosti a výsledek odvolacího řízení;
- pravomocný rozsudek a jeho výkon trestu.

Článek 3: Ochrana osobnosti

Osobám odsouzeným za spáchání trestných činů nemusí být poskytnuta ochrana osobních údajů v průběhu jejich zpracování.

Článek 4: Přenos údajů

Smluvní strany se dohodnou na bezpečném způsobu zpracování a přenosu údajů; nicméně smluvní strany musí dodržovat minimální požadavky stanovené národními legislativami.

Článek 5: Použití údajů

Vložit zkrácený název (státní databanka) organizuje a analyzuje informace, které jsou nezbytné pro přípravu pravidelných zpráv, které musí být veřejně dostupné pro příslušné instituce a organizace, které dané informace poskytly.

Článek 6: Zprávy

Vložit zkrácený název (státní databanka) zašle vložte zkrácený název (nevládní organizace, policie nebo státní instituce) zprávu vytvořenou na základě informací získaných ode všech účastníků. Zprávy musí být připraveny a předávány dvakrát ročně.

Článek 7: Uchovávání údajů

Smluvní strany jsou povinny uchovávat poskytnuté informace na bezpečném místě za použití nezbytné a přiměřené ochrany informací.

Článek 8: Právní předpisy upravující ochranu osobních údajů

S ohledem na veškeré shromažďování údajů a výměnu informací zamýšlené touto dohodou se smluvní strany dohodly dodržovat ustanovení všech vnitrostátních právních předpisů týkajících se použití a ochrany osobních údajů: (vložte název a odkaz na příslušný zákon). V případě, že země, kde je tato dohoda plněna, nemá žádnou takovou legislativu, smluvní strany se dohodly dodržovat zásady směrnice ES o ochraně údajů (směrnice 95/46/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 24. října

1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů).

Článek 9: Urovnání sporů

Strany vynaloží veškeré úsilí ke smírnému urovnání jakýchkoli sporů, názorových nesouladů nebo nároků vyplývajících z tohoto memoranda nebo přímo související s tímto memorandem. Pokud strany chtějí najít smírné řešení prostřednictvím smířčího řízení, mělo by se smířčí řízení konat v souladu s pravidly UNCITRAL.

Toto memorandum lze měnit a doplňovat pouze se souhlasem obou smluvních stran na základě připojení dodatku k tomuto memorandu. Všechny takové změny musí být provedeny písemnou formou a v platnost vstoupí dnem podpisu oběma smluvními stranami.

Článek 10: Vstoupení v platnost a ukončení platnosti

Každá ze smluvních stran může toto memorandum vypovědět na základě písemného oznámení. Platnost tohoto memoranda bude ukončena po uplynutí lhůty 60 dnů, která začíná běžet prvního dne měsíce, který následuje po měsíci, ve kterém druhá smluvní strana obdrží písemné oznámení o vypovězení memoranda.

Toto memorandum vstoupí v platnost dnem jeho podpisu oběma smluvními stranami.

Vyhotoveno k *datum* 2007, ve dvou kopiích (specifikujte místní jazyk).

**Vložte celý název
(vládní instituce spravující databázi)**

**Vložte celý název
(nevládní organizace, policie nebo vládní
instituce poskytující údaje o obětech
obchodování s lidmi)**

Příloha 4: Vzor informovaného souhlasu se zpracováním osobních údajů

Mějte prosím na paměti, že tento dokument čerpá z formulací a ustanovení obsažených ve *směrnici ES (směrnice 95/46/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů)*. Každý zúčastněný stát by měl zajistit soulad s příslušnou národní legislativou.

Návrh formuláře o poskytnutí osobních údajů

NÁZEV INSTITUCE shromáždí vaše osobní údaje, které budou zpracovány pro zvláštní účel lepšího pochopení modelů souvisejících s obchodováním s lidmi (nebo vložte jiný důvod pro shromažďování údajů).

Jste srozuměn(a) s tím, že poskytnutí osobních údajů nebo jakékoli informace o. (komu) **NÁZEV INSTITUCE** je naprosto dobrovolné:

V databázi mohou být shromažďovány a následně zpracovávány tyto informace:

- jméno;
- datum narození;
- místo narození;
- státní příslušnost;
- pohlaví;
- etnická příslušnost;
- rodinný stav;
- počet dětí;
- invalidita/typ postižení;
- nejvyšší dosažené vzdělání;
- trestní a jiné záznamy z minulosti;
- ekonomická situace;
- země, jejíž státní příslušnost máte, a země trvalého pobytu;
- informace o náboru a související údaje;
- doprava, trasy a související údaje;
- zkušenost z obchodování a související údaje;
- identifikace a zkušenosti s poskytnutou pomocí a související údaje.

Pokud jsou osobní údaje uchovávány v elektronické podobě, musí být chráněny heslem. Osobní údaje uchovávané at' již v elektronické podobě v počítačích, nebo v tištěné verzi budou přístupné pouze oprávněným úředníkům nebo zaměstnancům **NÁZEV INSTITUCE**. Tito úředníci a zaměstnanci **NÁZEV INSTITUCE** budou poučeni, jak s těmito údaji nakládat. Při zpracování osobních údajů přes internet (a to pouze tehdy, je-li to přípustné podle národní legislativy) použije **NÁZEV INSTITUCE** zašifrované systémy, které odpovídají povaze zpracovávaných údajů. Jakékoli osobní údaje, které **NÁZEV INSTITUCE** od vás obdrží, nebudou **NÁZEV INSTITUCE** předány žádné jiné straně mimo **NÁZEV INSTITUCE**, s výjimkou případů uvedených v tomto informovaném souhlasu, nebo jak vám bylo sděleno v okamžiku shromažďování a pouze s vaším souhlasem.

Tento formulář o poskytnutí osobních údajů se týká **NÁZEV INSTITUCE** a všech ostatních agentur účastnících se tohoto shromažďování údajů o obětech obchodování.

Osobní údaje, které jsou uchovávány v **NÁZEV INSTITUCE**, budou považovány za důvěrné, ale **NÁZEV INSTITUCE** může takové informace poskytnout osobě, které jsme povinni dané informace poskytnout v souladu s jakýmkoli právními předpisy v (**název země**) nebo v zahraničí.

Osobní informace, které poskytnete **NÁZEV INSTITUCE**, budou uchovávány pouze po takovou dobu, která je nezbytná pro uskutečnění cílů stanovených v tomto formuláři o poskytnutí osobních údajů, nebo je-li v době shromažďování údajů stanoveno jinak.

Osobní údaje, které poskytnete **NÁZEV INSTITUCE**, budou uchovány v souladu s *vložte název příslušného zákona* a směrnici ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (směrnice 95/46/ES, Úř. věst. č. L281/31 ze dne 23. 11. 95). **NÁZEV INSTITUCE** bude spravovat údaje, které od vás získá, v souladu s legislativou upravující ochranu údajů.

Máte právo na přístup ke svým osobním informacím, to kdykoli v přiměřených časových intervalech.

Máte právo požadovat opravy jakýchkoli nesprávných údajů.

Na základě žádosti máte právo být informován(a) o třetích stranách, kterým budou předány vaše osobní údaje.

Máte právo požadovat, aby veškeré osobní údaje vztahující se k vaší osobě byly naprosto a zcela vymazány z databáze ve správě **NÁZEV INSTITUCE** a máte právo o svém přání písemně informovat správce údajů. Chcete-li tak učinit, obraťte se prosím na:

Vložte jméno a kontaktní údaje správce údajů

Bez ohledu na výše uvedené uchová **NÁZEV INSTITUCE** některé z informací, které jste jí poskytly, v souhrnné formě pro statistické účely. Informace, která bude uchována, v žádném případě neumožní vaši identifikaci.

Byl(a) jsem seznámen(a) s účelem, pro který jsou moje osobní údaje shromažďovány a zpracovávány, a souhlasím s poskytnutím osobních údajů vyžadovaných **NÁZEV INSTITUCE**. Dále souhlasím, aby mé osobní údaje byly zpracovány a předány způsobem, jaký je popsán v tomto formuláři o poskytnutí osobních údajů.

Datum a podpis.

Svědék

Vyhotovte alespoň dvě kopie, jednu pro zúčastněnou osobu a druhou pro instituci.

Příloha 5: Vzor dohody o zachování mlčenlivosti pro pracovníky databanky

Následující vzor dohody o zachování mlčenlivosti uvádí parametry pro zachování mlčenlivosti požadované od zaměstnanců, kteří pracují s osobními údaji, které se týkají obětí obchodování s lidmi a pachatelů trestného činu obchodování s lidmi. Tyto předpisy se mohou týkat databází zaměřených jak na oběti, tak i na pachatele v souladu s národní legislativou.

Vzor dohody o zachování mlčenlivosti

(Vložte název příslušné agentury) se zavazuje, že všichni její zaměstnanci, všichni pracovníci dodavatelů/subdodavatelů (např. údržba, bezpečnost nebo úklid), kteří se podílejí na správě databáze, jsou plně informováni o existenci a smyslu platných právních předpisů v (vložit název země). (Agentura) a její zaměstnanci nejsou oprávněni sdělit nebo zveřejnit žádné osobní údaje, se kterými přicházejí do styku při zpracovávání údajů pro boj proti obchodování s lidmi, není-li jim výslovně povoleno, aby tak učinili. Zejména jsou plně informováni o tom, že jakékoliv porušení mlčenlivosti ve vztahu k databázi bude sankcionováno v souladu s právními předpisy (jméno země). Tyto sankce mohou mít formu disciplinárního potrestání, dočasného vyloučení, odvolání z funkce a trestního stíhání.

Orgán odpovědný za uplatňování právních předpisů v (vložit název země) může kdykoliv prověřit postupy související se zabezpečením dat. Tomuto orgánu musí být poskytnut nutný přístup během běžné pracovní doby a obdrží všechny informace nezbytné pro plnění tohoto úkolu.

Tuto dohodu o zachování mlčenlivosti jsem si přečetl(a). Prohlašuji, že její ustanovení budu dodržovat, a jsem srozuměn(a) s tím, že jakékoli porušení této dohody z mé strany může vést a povede k možným sankcím.

Datum, místo, podpis zaměstnance

Datum, místo, podpis svědka

Datum, místo, podpis správce

Příloha 6: Srovnávací tabulka o ochraně osobních údajů v národních legislativách

Právní předpisy na ochranu údajů, dodržování legislativního rámce EU

	Směrnice ES	PORTUGALSKO	SLOVENSKO	ČESKÁ REPUBLIKA	POLSKO
	Směrnice 95/46/ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů	Zákon 67/98 ze dne 26. října - zákon o ochraně osobních údajů	Zákon č. 428/2002 Sb. o ochraně osobních údajů	<i>Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů</i> <i>Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.</i>	Zákon ze dne 29. srpna 1997 o ochraně osobních údajů
Právo na soukromí a zachování mlčenlivosti o poskytnutých osobních údajích	Členské státy by měly chránit základní práva a svobody fyzických osob a zejména jejich právo na soukromí s ohledem na zpracování osobních údajů.	Článek 11 stanoví, že pokud nejsou data použita pro způsob nebo rozhodnutí související s určitým jedincem, zákon může omezit právo na přístup v případě, že určitě neexistuje nebezpečí porušení základních práv, svobod a jistot dotyčné osoby, zejména práva na soukromí (...)	Oddíl 5 Osobní data může zpracovávat pouze správce údajů nebo zpracovatel. Oddíl 18. Správce údajů a zpracovatel by se měli zavázat zachovat mlčenlivost o osobních údajích, které zpracovávají. Závazek k zachování mlčenlivosti rovněž trvá i po ukončení zpracovávání.	Osobní údaje mohou shromážďovat a přístup do databáze mohou mít pouze oprávněné osoby a tyto oprávněné osoby se zavazují zachovat mlčenlivost. Vytvoření jakékoli databáze a účel databáze je sdělen Úřadu pro ochranu osobních údajů. Navíc, <i>zákon 106/1999 Sb.</i> se týká ochrany osobnosti a soukromí a umožňuje sdílet informace pouze na základě souhlasu dotyčných osob a po jejich smrti, pouze pokud je ochráněna lidská důstojnost, osobní čest a dobrá pověst dotyčné osoby.	Článek 1. Jakákoliv fyzická osoba má právo na ochranu svých osobních údajů. Zpracování osobních údajů lze provádět ve veřejném zájmu, zájmu dotyčné osoby nebo v zájmu třetí strany v rámci a s ohledem na proces stanovený tímto zákonem. Článek 32. Dotyčná osoba má právo na kontrolu zpracování svých osobních údajů v systému registrace.
Souhlas	Článek 7 Členské státy by měly zajistit, že osobní údaje budou zpracovány pouze když: (a) dotyčná osoba poskytla svůj jednoznačný souhlas; nebo (b) zpracování je nezbytné pro plnění smlouvy	Článek 6 stanoví, že osobní údaje lze zpracovat pouze, pokud dotyčná osoba poskytla svůj jednoznačný souhlas. Rovněž obsahuje 5 výjimek s uvedenými důvody, proč je zpracování nutné.	Oddíl 7. Osobní údaje lze zpracovat pouze na základě souhlasu dotyčné osoby, pokud není stanoveno jinak tímto zákonem.	<i>Zákon 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů</i> stanoví, že dotyčná osoba musí být informována o účelu zpracování údajů, za jakým účelem jsou osobní údaje shromážďovány, kým budou zpracovány a době, na jakou je souhlas poskytován. Bez souhlasu osoby může správce shromáždit osobní údaje pouze v taxativně stanovených případech uvedených v zákoně.	Článek 23.1. Zpracování osobních údajů je povoleno pouze, pokud dotyčná osoba poskytla svůj souhlas, ledaže by zpracování spočívalo ve vymazání osobních údajů.

<p>Správa a uchování osobních údajů</p>	<p>Směrnice ES nepředvídá žádné časové omezení pro uchování osobních údajů, ačkoliv to neznámá, že by jednotlivé země nemohly předeepsat dobu s ohledem na určitý typ osobních údajů. Nicméně článek 6 stanoví, že osobní údaje by neměly být uchovávány po dobu delší, než je doba nezbytně nutná.</p>	<p>Článek 14. Zpracovatel musí použít vhodné technické a organizační metody k ochraně osobních údajů před náhodným nebo protiprávním poškozením nebo protiprávní ztrátou, změnou, nepovoleným vyzrazením nebo přístupem, zejména pokud zpracování zahrnuje přenos údajů po síti a je povinen osobní údaje chránit před všemi ostatními protiprávními formami zpracování.</p>	<p>Oddíl 12 Zpracovatel by měl zajistit správné a aktuální osobní údaje. Osobní údaje by měly být považovány za správné, pokud není prokázán opak.</p>	<p>§ 5 písm. e) stanoví, že správce je povinen uchovávat osobní údaje pouze po dobu, která je nezbytná k účelu jejich zpracování. Po uplynutí této doby mohou být osobní údaje uchovávány pouze pro účely státní statistické služby, pro účely vědecké a pro účely archivnictví.</p>	<p>Článek 26 1. Zpracovatel by měl chránit zájmy dotčených osob s náležitou péčí a především zajistit, že osobní údaje jsou zpracovány v souladu se zákonem a shromažďovány pro specifikované a legální účely.</p>
<p>Přenos citlivých údajů</p>	<p>Článek 8 Členské státy by měly zakázat zpracování osobních údajů, které odhalují rasový nebo etnický původ, náboženské nebo filozofické vyznání, členství v odborech a zpracování dat, které se týkají zdraví nebo sexuálního života. Výjimky vyžadují souhlas dotčené osoby atd.</p>	<p>Článek 7 – Zpracování citlivých údajů, které odhaluje filozofické nebo politické názory a údaje, které se týkají zdraví a sexuálního života, včetně genetických údajů</p>	<p>Zakázáno je zpracování osobních údajů, které odhalují rasový nebo etnický původ, politické názory, náboženské nebo filozofické vyznání, členství v politických stranách nebo odborech a zpracování údajů, které se týkají zdraví nebo sexuálního života.</p>	<p>§ 9 Citlivé osobní údaje lze zpracovat pouze, pokud dotčená osoba poskytla svůj výslovný souhlas se zpracováním.</p>	<p>Článek 27. Zakázáno je zpracování osobních údajů, které odhalují rasový nebo etnický původ, politické názory, náboženské nebo filozofické názory, náboženství, členství v odborech nebo politických stranách, stejně jako zpracování údajů, které se týkají zdraví, genetického kódu, závislosti nebo sexuálního života a údaje související s odsouzením, rozhodnutím o sankcích, pokutách a další rozhodnutí vydaná soudem nebo při správních řízeních.</p>

<p>Sdílení a výměna informací</p>	<p>Kromě zpracovatelů (správců) má právo na přístup ke svým údajům dotyčná osoba. Článek 25: Členské státy by měly zajistit, že přenos třetí straně se uskuteční pouze, pokud (...) třetí země zajistí odpovídající úroveň ochrany.</p>	<p>Podmínky a omezení, na základě kterých mohou být údaje převáděny do zemí EU a zemí, které nejsou členy EU, se liší. Článek 18 (Pravidlo) “aniž jsou dotčena daňová nebo celní ustanovení platná v rámci Společenství, lze údaje v rámci EU volně přesunovat. Pokud jde o transfer osobních údajů mimo EU, je uvedeno několik omezení a podmínek.</p>	<p>Oddíl 23. Třetí země musí zajistit odpovídající úroveň ochrany osobních údajů. Adekvátnost úrovně ochrany by měla být posuzována s přihlédnutím ke všem okolnostem, které se týkají transferu. Konkrétní posouzení by se mělo týkat příslušných právních předpisů v cílové zemi s ohledem na povahu osobních údajů, účel a dobu, po kterou budou osobní údaje zpracovávány.</p>	<p>§ 27 Odst. 1) Volný pohyb osobních údajů nemůže být omezován, pokud jsou údaje předávány do členského státu Evropské unie. Odst. 2) Do třetích zemí mohou být osobní údaje předány, pokud zákaz omezování volného pohybu osobních údajů vyplývá z mezinárodní smlouvy, k jejíž ratifikaci dal Parlament souhlas, a kterou je Česká republika vázána, nebo jsou osobní údaje předány na základě rozhodnutí orgánu Evropské unie. Informace o těchto rozhodnutích zveřejňuje Úřad ve Věstníku.</p>	<p>Článek 47. 1. Transfer osobních údajů do třetí země se může uskutečnit pouze tehdy, pokud cílová země zajistí přinejmenším stejnou úroveň ochrany osobních údajů na svém území, jako je ta, která platí na území Polské republiky.</p>
<p>Bezpečnostní problémy</p>	<p>Články 16 a 17 stanoví problémy spojené s bezpečností souborů dat, které obsahují osobní informace a v článcích 230 a 24 jsou stanoveny předpokládané sankce. V každé zemi by měla probíhat diskuze o problémech bezpečnosti v dané zemi v souvislosti s obchodováním s lidmi a také jaké parametry a sankce existují v rámci mnoha národních legislativ.</p>	<p>Článek 14. Zpracovatel musí přijmout odpovídající technické a organizační opatření k ochraně osobních údajů před náhodným nebo protiprávním poškozením nebo náhodnou ztrátou, změnou, nepovoleným zveřejněním nebo přístupem, zejména pokud zpracování zahrnuje transfer osobních údajů po síti, rovněž proti všem ostatním protiprávním způsobům zpracování. Zvláštní bezpečnostní opatření jsou popsána v článku 15.</p>	<p>Oddíl 15. Zpracovatel a správce jsou odpovědní za bezpečnost osobních údajů tím, že je chrání proti náhodnému nebo protiprávním poškozením, náhodné ztrátě, změně, neoprávněnému přístupu a zpřístupnění, stejně jako proti jakýmkoli dalším nepovoleným formám zpracování.</p>	<p>§ 13 odst. 1) Správce a zpracovatel jsou povinni přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, k jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, k jejich jinému neoprávněnému zpracování, jakož i k jinému zneužití osobních údajů. Tato povinnost platí i po ukončení zpracování osobních údajů.</p>	<p>Článek 36. Správce je povinen přijmout technické a organizační opatření za účelem ochrany osobních údajů, které jsou zpracovávány, odpovídající rizikům a kategorii chráněných údajů proti jejich nepovolenému zveřejnění, převzetí neoprávněnou osobou, zpracování informací podle zákona, jakékoli změně, ztrátě, poškození nebo zničení.</p>

Příloha 7: Vybraná ustanovení ze zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník České republiky

Vybraná ustanovení zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, účinného od 1. ledna 2010 v České republice

§ 168 Obchodování s lidmi

- (1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá dítě, aby ho bylo jiným užito
 - a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla,
 - b) k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z jeho těla,
 - c) k službě v ozbrojených silách,
 - d) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
 - e) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, anebo kdo kořistí z takového jednání, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo jinou osobu než uvedenou v odstavci 1 za použití násilí, pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy nebo lsti anebo zneužívaje jejího omylu, tísně nebo závislosti, přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby jí bylo jiným užito
 - a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla,
 - b) k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z jejího těla,
 - c) k službě v ozbrojených silách,
 - d) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
 - e) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, anebo kdo kořistí z takového jednání.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
 - b) vydá-li takovým činem jiného v nebezpečí těžké újmy na zdraví nebo smrti,
 - c) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo
 - d) spáchá-li takový čin v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci.
- (4) Odnětím svobody na osm až patnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,
 - a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 těžkou újmu na zdraví,
 - b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo
 - c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.
- (5) Odnětím svobody na deset až šestnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt.
- (6) Příprava je trestná.

§ 189 Kuplířství

- (1) Kdo jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na čtyři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1
 - a) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo
 - b) jako člen organizované skupiny.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.
- (4) Odnětím svobody na osm až patnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 190 Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí

- (1) Kdo provozuje prostituci v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- (2) Kdo organizuje, střeží nebo jiným způsobem zajišťuje provozování prostituce v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2
 - a) nejméně na dvou takových místech, nebo
 - b) opětovně.

§193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie

- (1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1
 - a) jako člen organizované skupiny, nebo
 - b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.
- (3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1
 - a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo
 - b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

§ 342 Neoprávněné zaměstnávání cizinců

- (1) Kdo ve větším rozsahu neoprávněně zaměstná nebo zprostředkuje zaměstnání cizinců zdržujících se neoprávněně na území České republiky, nebo kdo ve větším rozsahu neoprávněně zaměstná nebo zprostředkuje zaměstnání cizinců, kteří nemají platné povolení k zaměstnání podle jiného právního předpisu, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty nebo zákazem činnosti.

- (2) Odnětím svobody až na jeden rok bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1
- a) jako člen organizované skupiny,
 - b) za úplatu, nebo
 - c) opětovně.
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.
- (4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let, popřípadě vedle tohoto trestu též propadnutím majetku, bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

